

TPLA131B200 318-
529

దేవీనివాసం

అనువాదం :

శ్రీ కె. రమేశ్

విజయసారధిపబ్లికేషన్స్

విజయవాడ - 2.

2

విజయసారథి ప్రచురణ
ప్రథమ ముద్రణ :
నవంబర్, 1965

వెల : రు. 4-50

‘వేంకటరత్న’
విజయవాడ-2.

శ్రీమదాంబాయతే
తలహాలు గంభాయం.
కృష్ణా జ్యోతి.

3
1

‘ప్రశుల్లా, ఓ ప్రశుల్లా! ఓ ప్రశుల్లా!’

‘వస్తున్నానమ్మా!’

తల్లిపిలవగానే కూతురు దగ్గరకువచ్చింది. ‘ఏమిటమ్మా?’ అని అడిగింది.

‘హోషుగారింటికి వెళ్ళి ఒక వంకాయ అడిగి తీసుకురా?’

‘నేను వెళ్ళనమ్మా. భిక్షమే తటమంటే నాకు చాలా సిగ్గుగావుంటుంది’ అంది ప్రశుల్లా.

‘అయితే ఏంటింటాన్? ఇంట్లో ఇంకా నుగోతుమీ లేదు’ అందితల్లి.

‘వట్టి అన్నమే తింటాను. రోజురోజూ ఈ ముష్టెత్తి తినటం ఏమిటి?’

‘జన్మించిందే అటువంటి అదృష్టంతో. దర్రిదులు ముష్టెతటంలో సిగ్గుందుకు.’

ప్రశుల్లా ఏమీ మాట్లాడలేదు. ‘నువ్వే ఆ అన్నంపనే దోచావు, నేను ఏదైనా కూర ఏర్పాటుచేస్తాను’ అందితల్లి.

‘అమ్మా, నామీద ఒట్టే, నువ్వు మాత్రం ముష్టెతటానికి వెళ్ళవద్దు. ఇంట్లో బియ్యమున్నాయి, ఉప్పుగది, పచ్చిమిరప చెట్లున్నాయిదొడ్లో. స్త్రీలకు ఇంతకంటే మరేం కావాలి.’

ప్రశుల్లాల్లా ఆమెమాటను అంగీకరించింది. పొయ్యి మీదనీళ్ళు పెట్టివున్నాయి, బియ్యం కడిగి తీసుకురాటానికి వెళ్ళింది తల్లి.

కానీ బియ్యంకుండను చూచి తల్లి తలకాదుకుంటూ

‘అయ్యో! ఇందులో బియ్యం ఎక్కడున్నాయి. లేవే? అంటూ ప్రభులకు చూపింది. అరగుప్పెడు బియ్యమున్నా యందులో. ఒకమనిషికడుపు నిండటంకూడా కష్టమే.

తల్లి కుండతీసుకొని బయటకు వెళ్ళిపోయింది. ‘ఎక్కడికి వెళుతున్నావో?’ అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

‘ఎక్కడైనా కొద్దిగా బియ్యం అడిగి తెస్తాను. లేకపోతే తినటానికి మరేముందిగా?’

‘ఇప్పుడిక అప్పుడీసుకున్న బియ్యం మనం తిరిగి ఇవ్వనే లేదు. ఇకనువ్వు తేవద్దు.’

‘సీ దరిద్రగొట్టూ, ఏం తి టావ్ అయితే! ఇంట్లో రాగికానీ కూడా లేదు.’

‘ఉపవాసం వుంటాను.’

‘ఉపవాసం చేసి ఎంతకాలం బ్రతుకుతావు?’

‘బ్రతిక్కపోతే చస్తాను.’

‘నా ప్రాణంకాస్తా పోయిన తర్వాత నీయివ్వంవచ్చి నట్లు చేసుకో. నేను బ్రతికివున్నంతకాలం నీ ఉపవాసాలు చూడలేను. ఏదోవిధంగా భిక్షమెత్తయినా సరే నిన్ను పోషిస్తాను.’

భిక్షమెత్తాల్సివంత అవసరమేమొచ్చింది. ఒకరోజు ఉపవాసం చేసినంతమాత్రాన మనిషి చనిపోడుగదా! మనిగ్దగం ఇవాళ యజ్ఞోపవీతాలు తయారుచేద్దాం- రేపు అమ్మి డబ్బులు వచ్చేట్లు చూద్దాం.’

‘నూలు మాత్రం ఏది?’

‘రాట్నం వుందిగా?’

‘కానీ ఏకులు ఎక్కడున్నాయి?’

ప్రభుముఖ తలవంచుకొని ఏడ్వసాగింది. తల్లి కుండ తీసుకుని బియ్యం తీసుకురాటానికి వెళ్ళబోయింది. ప్రభుల్ల తల్లి చేతిలోనికుండను తీసుకొని దూరంగాపెట్టి ‘అమ్మా, నాకు అన్నీవుండగా ఇలా భిక్షమెత్తి అప్పులుచేసి తినాల్సిన పనేముంది?’ అని అడిగింది.

తల్లి కన్నీరు తుడుచుకొని ‘అన్నీ వున్నాయమ్మా కానీ అదృష్టమేది’ అని అంది.

‘అదృష్టమెందుకు ఉండదమ్మా, అత్తగారెట్లో అన్నీ వున్నా తిననోచుకోవోటానికి నే నేమి అపరాధంచేశాను?’

‘ఈ దురదృష్ట వంతురాలి కమపునపుట్టటం ఒక అపరాధం, అదే నీ దురదృష్టం.’

‘అమ్మా, నీను ఇవాళ నేను గట్టిగా నిశ్చయం చేసి చెపుతున్నాను. అత్తగారికి అదృష్టంవుంటే తింటాను. లేదా మానేస్తాను. నీ యిష్టం నువ్వెలా అప్పులుచేసి, అడుక్కొన్నా తీను. నన్నుమాత్రం అత్తవారింటికి పంపిరా.’

‘అదేమిటమ్మా, అదెలా జరుగుతుంది.’

‘ఎందుకు జరగదు?’

‘పిలవకుండానే అత్తవారింటికి వెళ్తారా?’

‘ఇతరులను అడుక్కొని తినవచ్చుకానీ, పిలవకుండా అత్తవారింటికి వెళ్ళగూడదా ఏం?’

‘వాళ్ళు పొరపాటునకూడా నీపేరు తలవటం లేదు.’

‘కావచ్చు. అంతమాత్రాన్న నాకు వచ్చిన అవమాన మేముంది. నన్ను పోషించాల్సిన బాధ్యత ఉన్నవారిని

భిక్షుమే తటంలో నాకేమీ అవనూనంగా కన్పించటంలేదు. నాకు హక్కున్నదానినే అడిగి తింటాను. ఇందంలో సిగ్గు పడాల్సిందేముంది?

తల్లి మెదలకుండా ఏడవనారంభించింది.

‘నిన్ను ఒక్కజెను ఒంటరిగా వదిలి పోవాలని లేదు నాకు. కాని నా దుఃఖంపోతే నీకూ కొంతదుఃఖం తగ్గుతుందనే ఆశతో వెళ్ళిపోగోరుతున్నాను’ అంది ప్రభుల్ల •

తల్లి కూతుళ్ళకు చాలాసంభాషణ జరిగింది. కూతురు చెప్పేది సబబుగానే కన్పించింది తల్లికి. ఊహాపూర్వకం తల్లి ఉన్న ఆ కొద్దిబియ్యన్నే అన్నవండింది. కానీ ప్రభుల్ల మాత్రం నీవిధంగానూ తినటానికి అంగీకరించలేదు అందు కని తల్లి కూడా తిశలేదు.

‘అయితే ఇక కాలయాపన ఎందుకు? చాలా దూరపు ప్రయాణంగాదా’ అంది కూతురు.

‘ఇలారా, ముందు నీ తలదువ్వుతాను’ అంది తల్లి.

‘వద్దు.’

‘నూ అమ్మాయినిలేళ్ళకరించాల్సిన అవసరం ఉండదు అనుకొంది తల్లి. ‘అలాగే చుకొని నే నెవన్ని ఆకర్షించాలి, ఛీ’ అనుకుంది ప్రభుల్ల

ఇద్దరూ ఆ మలిన దుస్తులతోనే ఇల్లువదిలి బయలు దేరారు.

ఒరేద్ర భూమిలో భూతనాథ్ అనేఒక గ్రామంవుంది. అదే ప్రఫుల్లముఖ ఆ తవారిగ్రామం. ప్రఫుల్లముఖ ఎటువంటి హీనదశయందున్నప్పటికీ ఆమెమామగారు హరవల్లభ బాబు గారుమాత్రం చాలాగొప్పవారు. వారిదొక పెద్ద జంమిందార్. రెండంతస్తులిక చేరీ, నివాసానికి ఒకవిశాలభవనము, ఒకఆఫీసు, పీటిచుట్టూ ఎత్తయినప్రహరీ, ఒకఉద్యానవనము, చిన్నసరోవరముకూడా వున్నాయి. ప్రఫుల్లముఖ పుట్టినింటికి ఇది ఆరు క్రోసుల దూరానవుంది. మరేమీ తనకుండానే తల్లికుమార్తె లిద్దరూ ఇంచుమించుగా మూడవజాముకు ఆ ఉమిందారు భవనానికి చేరుకున్నారు.

లోనికి వెళ్ళడానికి ప్రఫుల్లతల్లికి ధైర్యచాలటం లేదు, అడుగు ముందుకు పడటంలేదు. ప్రఫుల్ల దరిద్రురాలుగనుక హరవల్లభ బాబుకు ద్వేషమాటం లేఅదేమీకాదు. వివాహానంతరం చాలాగందరిగోళం జరిగింది. హరవల్లభుడు దరిద్రురాలనేవిషయం తెలిసే తనకుమారునితో వివాహానికి అంగీకరించిచేసుకున్నాడు. పిల్లచాలాఅదందంగావుంటుంది, అటుపంటిపిల్ల వారికి మరెక్కడా లభించకపోవటం వల్ల ఆవివాహం చేశారు! ఇటుప్రఫుల్ల తల్లి, తనకుమార్తెకు గొప్పవారితో సంబంధం కుదిరినందుకుసంతోషించి తనకుఉన్న ఆ స్తనంతా వెచ్చించింది వివాహంలో. ఆమెవద్దఉన్నదంతా ఆవివాహంలో హరితి కర్పూరాలా మారించుకుపోయింది. అప్పటినుంచేఅన్నానికి కూడా మరీ కటకట ఏర్పడింది. కానీ ఇ తెలిశెవడి చేసిన వివాహంకూడా విధివిధానంవల్ల వ్యతిరేక ఫలితాన్నిచ్చింది.

తన సర్వస్వము వ్యయపర్చి-అయినా ఆమెవద్ద ఉన్నదంతా ఎంత? పాపం, ఆ వితంతువు అందరికీ సంతృప్తి కల్పించలేక పోయింది. పెండ్లివారికిమాత్రం ఆమెఘనంగానేవిందుచేసింది. కానీ వధువుతరపు వారినిమాత్రం అటుకులు పెరుగుతో సం తృప్తిపర్చింది. వధువుతరపు ఇరుగుపొరుగు వారందరూ దీనిని తమకు తీరని అవమానంగా భావించారు. వారందరూ ఎంగిలి పడికుండానే లేచి వెళ్ళిపోయారు. దానితోవారికి ప్రభుల్లతల్లికి మధ్య వైమనస్యం ఏర్పడింది. ప్రభుల్లతల్లి చాలాచాలా తిట్టింది వారిని. ఇరుగుపొరుగు వారందరూ కలసి వారికి భయంకర ప్రతీకారంచేశారు.

వియ్యాలవారికి విందుజరిగే ఆచారంవుంది. ఆరోజున హారవల్లభ బాబు ప్రభుల్ల ఇరుగుపొరుగు వారందరినీ ఆహ్వానిం చాడు. ఒక్కరూరా లేదు అటువంటికులట, కులహీనురాలితో హారవల్లభ బాబు సంబంధం చేసుకుంటే చేసుకోవచ్చు-పెద్ద వారువదిచేసినా చెల్లిపోతుంది- కానీ మావంటి దరిద్రులకు కులగోత్రాశే సర్వమూ. మేముమాత్రం ఆ జాతి హీనురాలి కూతురుతో కలసి పచ్చిమంచినీళ్ళైనా ముట్టము' అని కబురు చేశారు. పదిమందిలో వుండగానే ఈ విషయం చెప్పారు. ప్రభుల్ల యొక్కతల్లి వితంతువు. పాపం ఆమె తనకుమా రెగోకలసిఒక్క తే వుంటోందిఇంట్లో వెనకది క్కవరూలేరు. వయస్సుకూడా అంతమించి పోలేదు అందువల్ల విషయం అసంభవంగా కన్పించలేదు. వివాహం జరిగిన రోజుకూడా ఇరుగుపొరుగు వారెవ్వరూ ప్రభుల్ల ఇంటిలో భోజనం చేయలే దనే విషయం ఆలోచించాడు హారవ భుషు, కనుక గ్రామ

స్తులు చెప్పిన ఆ మాటను హరవల్లభుడు విశ్వసించాడు. పది
మంది పెండ్లి పెద్దలుకూడా విశ్వసించారు. ఆహ్వానితు
లందరూ భోజనాలైతే చేశారు కానీ నూత్నవధువు తాకిన
భోజనం మాత్రంకాదు. ఆచారం ప్రకారం రెండో రోజున
హరవల్లభుడు కోడల్ని పుట్టనింటికి పంపివేశాడు. అప్పటి
నుంచి వారు తమకోడల్ని గురించి ఏమీ విచారించనూలేదు;
కొనుకునుకూడా అటు కన్నెత్తి చూడనివ్వలేదు. కుమారు
డికి రెండో వివాహం జరిపించారు. ప్రపుల్ల తల్లి ఒకటిరెండు
పర్యాయాలు ఏవో సామానులు పంపింది. కానీ హరవల్ల
భుడు వాటినితిప్పిపంపివేశాడు. అందువల్ల ఇవాళ ఆయిట్లో
ప్రవేశించేప్పుడు ప్రపుల్ల తల్లికి కాళ్ళు వణికాయి.

కానీ ఇంతదూరంవచ్చి తిరిగి వెళ్ళటమనేదికూడా
జరగదు. తల్లి కుమార్తెలు సాహసించి లోనికివెళ్ళారు.
గృహాయజమాని అంతఃపురంలో మధ్యాహ్న సుఖనిద్రలో
మునిగివున్నాడు. గృహాయజమానురాలు, అనగా ప్రపుల్ల
అత్తగారు కాళ్ళుచాచుకొని కూర్చోంది. ఒకదాసీ నెసిన
తల వెండ్రుకల్ని లాగివేస్తోంది. అదే సమయాన ప్రపుల్ల,
ఆమె తల్లి అడ్డుడికి వచ్చారు. ప్రపుల్ల ముఖమిదికి
మూరెడు మునుగు లాక్కుంది. అప్పుడామె వయస్సు 13
సంవత్సరా లుంటుంది.

వారిని చూసి యజమానురాలు 'ఎవరు మీరు?' అని
అడిగింది. 'ఏమనిచెప్పి పరిచయం చేయనమ్మా!' అని,
ప్రపుల్లతల్లి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది.

‘ఏం, పరిచయానికి అన్నిమాటలు చెప్పాలా ఏం?’

‘మేము మీ సంబంధీకులమే.’

‘సంబంధీకులా? ఎటువంటి సంబంధీకులు?’

తారతల్లి అనేఒక దాసీ అక్కడ పనిచేస్తూవుండేది.

ఆమె ఒకటి రెండు పర్యాయాలు ప్రభుల్ల యింటికి వెళ్ళి వచ్చింది - వివాహం అయిన తర్వాత కూడా ఒక పర్యాయం వెళ్ళివచ్చింది. ఆదాసీ అందుకని, ‘అరే, గుర్తొచ్చింది. వియ్యపురాలుగదూ? అని అంది.

‘వియ్యపురాలా? ఎవరా వియ్యపురాలు’ అంది జమీందారిణి.

‘దుర్గాపురం వియ్యపురాలు - మీ పెద్దబాబుగారి పెద్దతగారు’ అంది తారతల్లి.

యజమానురాలు అర్థంచేసుకొని కొంచెం అయిష్టంతోనే ‘కూర్చోండి’ అని అంది.

వియ్యపురాలు కూర్చుంది. ప్రభుల్ల నిల్చునేవుంది. ‘ఈ అమ్మాయి ఎవరు?’ అని అడిగింది యజమానురాలు.

‘మీ పెద్దకుమారుని భార్య’ అని చెప్పింది ప్రభుల్ల తల్లి. యజమానురాలికి ఆశ్చర్యంతో నోటివెంట మాటే రాలేదు. కాస్తేపు మానంగా వున్నతర్వాత ‘మీరు ఎక్కడికి వచ్చారు?’ అని అడిగింది.

‘మీ యింటికే వచ్చాము’ అంది ప్రభుల్ల తల్లి.

‘ఎందుకు?’

‘ఎందుకేమిటి? నాకూతురు అత్తనాడింటికి రాదావం?’

‘ఎందుకు రాగూడదు? అత్త మామలు పిలిచినప్పుడు

రావాలి. మర్యాదస్తుల పిల్లలు పిలవకుండా బలవంతాన వస్తారా?

‘అ తమాయు ఏడుజన్మలెత్తినా పిలవకపోతే?’

‘అలా పిలవనప్పుడు రావటం దేనికిమరి?’

‘రాకపోతే ఎవరు పోషిస్తారు? నేను నిస్సహాయురాలను. వితంతువును. నీ కోడల్ని నేనెక్కడ పోషించను?’

‘పోషించలేనప్పుడు కనటం దేనికి?’

• ‘తిండి, గుడ్డలు లెక్కచూసే కొడుకును కన్నా వా నువ్వు? అలా అయితే ఆ కొడుకు భారంకూడా కలిపి లెక్క చూడాల్సింది.’

‘అయ్యోరామా! పోట్లాటకు సిద్ధంగా వచ్చావను కుంటా యింటినుంచి బయలుదేరి?’

‘పోట్లాడటానికి రాలేదు. మీకోడలు ఒక్కతే రాలేదు కనుక పంపివెళ్ళానుని వచ్చాను. ఇక నేను వెళుతున్నాను’ అని అంది ప్రభుల్ల తల్లి.

ఆమాట అని ఆమె వెళ్ళిపోయింది. వాషమా అభాగ్యురాలు అప్పుడూ ఏమీ తినలేదు. తల్లి వెళ్ళిపోయింది. కానీ ప్రభుల్ల వెళ్ళలేదు, అలాగే నిల్చునివుండి. ‘మీతల్లి, వెళ్ళింది. నువ్వుకూడా వెళ్ళు’ అంది అత్తగారు.

ప్రభుల్ల కదలలేదు.

‘అరే? కదలటమేలేదు!’

అప్పటికీ ప్రభుల్ల అలాగే నిల్చుంది.

‘అయ్యో, ఏమిటికొక్కచి పడిందిరా బాబూ! మళ్ళి

నిన్ను పంపటానికి ఒకమనిషి లోవాలా ఏం? అంది అత్తగారు.

అప్పటికి ప్రభుల్ల ముఖమిది ముసుగు తీసివేసింది. చంద్రోదయమయినట్లుకనిపించింది ముఖం. కళ్ళనుంచి గంగా యమునలు ప్రవహిస్తున్నాయి. అత్తగారు మనస్సులో 'ఆహా! బంగారపు బొమ్మవంటి ఈ కోడల్ని. తెచ్చుకొని ఇంట్లో వుంచుకోలేకపోయానే!' అని ఆలోచించి కొంచెం మెత్తబడింది.

'నేను వెళ్ళటానికి రాలేదు, అంది ప్రభుల్ల కొంచెం 'అస్సుటస్వరంతో.

నే నేం చేయగలనమ్మా? నిన్ను తీసుకొచ్చి ఉంచు కోవాలని నాకుమాత్రం లేదంటావా? లోకులు అనేక విధాలుగా అంటున్నారు. కులంనుంచి వెళ్తారేమోనని భయం వల్ల నిన్ను వదిలేయాల్సి వచ్చింది.'

'ఇల్లి జాతి బహిష్కార భయంతో తన సంతానాన్ని వదిలేసుందా ఎక్కడైనా? నేనుమాత్రం నీవిడ్డలాంటి దానిని కాదా?'

అత్తగారి మనస్సు మరింత మెత్తబడింది. 'నే నేం చేయనమ్మా మరి? అని అంది.

'నేను వచ్చివేశాను. మీ ఇంట్లో శూద్రదాసీలు ఎంగుకు పనిచేయటంలేదు - నేనూ మీ ఇంట్లో దాసీపని చేస్తే అధ్యంతరమేముంది మీకు? అంది ప్రభుల్ల.'

అత్తగారు మరేమీ అనలేకపోయింది. 'అమ్మాయి చూస్తే లక్ష్మీ! మాటల్లోనూ, అందంలోకూడా నాతోత్తు

లక్ష్మి. వెళ్ళి వారిని అడిగిచూస్తాను ఏనుంటారో! అనుకొని 'నువ్విక్కడే కూర్చోతల్లి' అంది. ప్రభుల్ల కూర్చుంది. అదే సమయాన తలుపుచాటుచుంచి కొద్దిగా ముసుగువేసుకొన్న పదునాలుగేడ్ల సుందరి ప్రభుల్లను చేతితోనైగ చేసిపిల్చింది. ఎవరీమె అని ఆలోచిస్తూ ప్రభుల్ల ఆ బాలికవద్దకు వెళ్ళింది.

3

• ఆ ఇల్లాలు వయ్యారంగా నడుస్తూ, చేతిగాజులుతిప్పు కుంటూ భర్తగారున్న గదిలోకి వెళ్ళింది. అప్పటికే వారు నిద్రనుంచి లేచి కాళ్లుచేతులు, ముఖం కడుక్కొని తుడుచు కుంటున్నారు. అది చూచి వారిని సంతోషపర్చాలనే ఉద్దేశ్యంతో ఆమె 'మిమ్మల్ని నిద్ర ఎవరులేపారు? ఎన్నిసార్లో చెప్పాను. ఒక్కరూ మాట వినిపించుకోరు' అని అంది.

అది విని యజమాని తనలోతానే 'నిద్రసమయంలో తుఫాను లేపేదే నువ్వు-బహుశా ఏదో పనివుండివు. అంది' అనుకున్నాడు. 'ఎవరూ లేపలేదు - మంచి నిద్రపోయాను- ఇంతకూ విషయమేమిటి?' అని అడిగాడు సూటిగా.

ఆమె నవ్వుతూ వయ్యారంగా గాజులు, ముక్కు పుడక సవరించుకుంటూ 'ఇవాళ ఒక విషయం జరిగింది. అది చెప్పాలనే వచ్చాను' అని భూమిక నారంభి చింది. ఇంత వయ్యారంచూపుతుండంటే ఆమెవయస్సింకా అప్పటికి 45 సంవత్సరాలు మాత్రమే. నెమ్మదిగా ప్రభుల్ల, ఆమెతల్లి వచ్చిన వృత్తాంతం విగ్నించింది. చంద్రబింబంవంటి కోడలి ముఖాన్ని, ఆమెయొక్క తియ్యనిచూటల్ని స్మరించుకొని

తన తరపున కొంచెం సమర్థించే చెప్పింది. కానీ ఆమె మంత్రతంత్రాలేవీ ఫలించలేదు గృహ యజమాని క్రుద్ధుడై 'ఇంత మితిమీరి ఆ కడజాతి స్త్రీ కూతురు నా యింట్లోకే వచ్చిందా! చీపురు తీసికొని వెంటనే బయటకు వెళ్లు' అని అన్నాడు.

'ఛీ, ఛీ! ఎక్కడైనా అలాంటి మాటలనవచ్చా? ఎంతయినా మన అబ్బాయి భార్యాయేగా! పోతే మనం అన్నంతమాత్రాన కడజాతి పిల్లయిపోతుందా?'

ఆమె చాలా ప్రయత్నం చేసింది. ఎన్నో యత్నాలు చేసింది. కానీ ఒక్కటి ఫలించలేదు. 'ఆ జాతిహీనురాలి కూతుర్ని చీపురుకట్టతో తరిమివేయ్యి' అనే ఆదేశించాడు భర్త. చివరకు ఆమెకు కూడా కోపం వచ్చింది. 'అంత చీపురుతో వెంటాడంటే ఆపని మీరే చెయ్యండి. నేను ఆ విషయంలో కల్గించుకోను' అని అక్కడినుంచి రుసరుసలాడుతూ వెళ్ళిపోయింది. కానీ తిన్నగా తాను ప్రభుల్లను వదిలివచ్చినచోటుకి వెళ్ళలేదు. ప్రభుల్లను తలుపుచాటునుంచి పనునాలుగేగిడ్ల సుందరి పిలిచిందనే విషయం వాతకులకు తెలిసిందే. ప్రభుల్ల లోనికి వెళ్ళగానే ఆమె తలుపులు మూసి వేసింది.

'తలుపులు వేళాకేం?' అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

'ఎవరైనా వస్తారు. లేకపోతే నీతో కొన్ని విషయాలు మాట్లాడాలి. అందుకని తలుపులు మూసివేళాను' అంది భార్య.

‘నీ పే రేమిటి చెల్లీ!’

‘నా పేరు నాగర్ అక్కా!’

‘నువ్వెవరు?’

‘అక్కా, నేను నీ సవితి నే.’

‘నువ్వు ఎన్నెరుగుచువా?’ అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

‘ఇంతకుముందు తలుపుచాటున ఉండి విషయాన్ని విన్నాను.’

‘అయితే వారి భార్యను వేసినన్నమాట?’

‘టట్! నావంటి అభాగ్యురాలు గృహయజమానురాలెలా అవుతుంది? నాకు అంత పెద్దపెద్ద పళ్లు లేవు; అంత నల్లగా నూ లేను నేను.’

‘అరీ, పెద్దపెద్ద పళ్ళెవరికున్నాయి!’

‘వారి భార్యకే, మరింకెవరి కనుకున్నావ?’

‘ఆమె ఎవరు?’

‘నీకు తెలియదా? అయినా ఎలా తెలుస్తుంది. నువ్వీం తవరకు ఎప్పుడూ రాలేదుకూడా. మనకుమరొక సవతివుంది.’

‘నేనుతప్ప మరొక వివాహం జరిగిందనే విన్నాను నేను. అది నువ్వే ఎనుకున్నాను.’

‘కాదు, అది ఆమె. నా వివాహం జరిగి మూడు సంవత్సరాలే అయింది.’

‘ఆమె అంత వికృతంగా వుంటుందా?’

‘ఆమె ఆకారం చూస్తూనే నాకు ఏడుపువస్తుంది.’

‘అందుకనే నీతో మళ్ళీ వివాహం జరిగివుంటుంది?’

‘కాదు. అదేమీకాదు. ఎవ్వరితోనూ అనుకు, నీతో

మాత్రమే చెపుతున్నాను. మా తండ్రివద్ద చాలా డబ్బుంది. మా నాన్నను నేను ఒక్కదానినే. ఆ డబ్బుకోసమే—'

'అరమైంది. ఇక చెప్పాల్సిన అవసరంలేదు. నువ్వు అందంగా వున్నావు, ఆమె విశృతంగావుంటే మరి ఆమె గృహ యజమానురా లెలా అయింది?'

'నేను మాతండ్రికి వ్తక సంతానం అవటంవల్ల వారు నన్ను త్వరగా ఇక్కడికి పంపటంలేదు. అందుకనే నే నిక్కడ ఎప్పుడూ వుండటంలేదు ఎప్పుడైనా వద్దైనా పని వుంటే వచ్చి వెళ్తుంటాను. నాలుగైదురోజుల క్రితం వచ్చాను. త్వరగానే వెళ్ళిపోతాను.'

సాగర్ చిన్నపిల్ల. సవతి అయినా ఆమెకు ద్వేషం కలుగ లేదు. 'నన్నెందుకు పిల్చావు' అని అడిగింది.

'ఏమైనా తింటావా?'

ప్రభుల్లి నవ్వింది. 'ఇప్పుడెందుకు తింటాను?' అంది.

'సీముఖం బాగా వాడిపోయింది. చాలా దూరం నడిచి వచ్చావు, దాహంవేస్తూ వుంటుంది. నిన్నవరూ ఏమీ తినమనే అడగ లేదు. అందుకనే పిల్చాను.'

ప్రభుల్లి అంతవరకు ఏమీ తినలేదు. దాహంతో గొంతు ఎండిపోతోంది. అయినా 'అత్తగారు మామగారిని అడిగి రావటానికి వెళ్లారు. నా అదృష్టం ఎలావుందో ఏమీ తెలియకుండా నేనిక్కడ ఏమీ తినదలుచుకోలేదు. చీపురు దెబ్బలు తినాల్సివుంటే అవే తింటాను' అంది.

'కాదు, కాదు. వారివనేవి తినాల్సినపనేమీలేదు నీకు. నాపుట్టింటనుంచి తెచ్చిన సందేశాలు(మిఠాయి)వున్నవి.'

అనిచెప్పి సాగర్ సందేశాలు తెచ్చి ప్రభుల్ల నోటిలో కుక్కసాగింది. తినకతప్పలేదు. చల్లని మంచినీళ్ళు తెచ్చి చ్చింది సాగర్. త్రాగి ప్రభుల్ల కొంచెం స్థిమితపడింది. 'నాకు ప్రాణాలు కుదుటపడ్డాయి కానీ అమ్మ తిండేమీ లేక చచ్చిపోతుంది.'

'మీ అమ్మ ఎక్కడికి వెళ్ళింది?'

'ఏమో! రోడ్డు మీద నిలబడివుంటుంది.'

'ఒకపని చేయనా?'

• 'ఏమిటి?'

'మరొకామె వూరి పంపనా!'

ఎవరామె?'

'జమిందారుగారికి మేనత్త అవుతుంది - ఇక్కడే వుంటుంది.'

'ఆమె ఏం చేస్తుంది?'

'మీ తల్లికి భోజనం పెడుతుంది.'

'అమ్మ ఇక్కడ ఏమీ తినదు.'

'ఛీ, నేననేది ఇక్కడ కాదు.' మరెక్కడైనా గ్రామాలు ఇంట్లోనే!'

'మీయిష్టం' అంది ప్రభుల్ల.

సాగర్ వెళ్ళి ఆ గ్రామాన్ని విషయాలన్నీ చెప్పింది. అందుకు ఆమె 'అవును తల్లీ, ఇంటికి వచ్చినవాళ్ళను ఉపవాస మోలా వూచుతాము. అశుభం కలుగుతుంది' అని అంది. వెంటనే ప్రభుల్ల తల్లితో సమని వెళ్ళిపోయినామె. సాగర్ తిరిగి వచ్చి ప్రభుల్లతో చెప్పింది. 'ఇంత సమయం చెప్పిన విషయాలే మనా నెప్పు చల్లీ?' అంది ప్రభుల్ల.

‘విషయా లేమున్నాయి. నేనా ఇక్కడవుండటంలేదు. ఉండలేనుకూడా. మట్టితో చేసిన రంగుమామిడిపండు పంటిడి నా అదృష్టం-గూట్లో పెట్టివుంటాను. చూడగానికేగాని దై వభాగానికప్పుడూ ఉపయోగపడను. నువ్వుచ్చావు, ఎలాగోవుండు. నేనా నల్లపూతాన్ని చూడలేనుకూడాను.’

‘ఉండాలనే వచ్చావు. ఉండగలగాలిగదా అప్పుడు?’

‘చూడు, మామగారు వద్దని అన్నా అప్పుడే వెళ్ళి పోవద్దునుమా.’

‘వెళ్ళకపోతే చేసేదిమాత్ర మేముంది. ఉండేది మాత్రం ఎలా? ఒక వేళ ఉన్నా—’

‘ఒక వేళ ఏమిటి?’

‘ఒక వేళ నువ్వు నాజీవితాన్ని సార్థకం చేయగలిగితే.’

‘అదెలా అక్కా?’

ప్రభుల్ల కొద్దిగానవ్వింది. కానీ మరుక్షణమే ఆనవ్వు మాయమైంది; కన్నీరు జాలువారింది - ‘అర్థంకాతేదాకల్లీ? అని అడిగింది.

అప్పుడు గ్రహించింది సాగర్. ‘సాయంత్రం చీకటి పడగానే ఈగదిలోనికే వచ్చికుర్చో. పగలు దర్శనం కావటం అసంభవం’ అంది సాగర్.

పాఠక మహాశయలారా! మేము వ్రాసేది సిగ్గులేని నేటి నవనాగరిక స్త్రీలను గురించికాదు. మా కథాకాలం వంద సంవత్సరాలనాటిది. నలభై సంవత్సరాలక్రితం వరకు స్త్రీలు పగలు ఎప్పుడూ తమ భర్తల్ని దర్శించ గలిగేవారు కాదు.

‘ముందు నాభవిష్ణుత్తేమిటో తెలుసుకొని అప్పుడు నిన్ను కలుసుకుంటాను. నా అదృష్టం ఎలా వున్నప్పటికీ ఒకపర్యాయం నాధున్నీ దర్శించివెళ్తాను. వారేమంటారో కూడా విన్నేవెళ్తాను’ అంది ప్రభుల్ల బయటకువెళ్తూ. అత గారు ఆమెతో, వెదుకుతూ ఎదురుగా ప్రభుల్లనుచూచి ‘ఎక్కడికి వెళ్ళావమ్మా?’ అని అడిగింది.

“ఇల్లంతా చూస్తున్నాను” అంది ప్రభుల్ల.

● “నీ ఇల్లేనమ్మా! కానీ ఏంచేయను, మీమామగారు ఎంతమాత్రం అంగీకరించటంలేదు.”

ప్రభుల్లకుమీదపిడుగుపడినట్లుంది. ఆమెనె తినచేతులు పెట్టుకొని కూర్చోబడింది. ఏమీ మాట్లాడలేదు. అత గారికి చాలాదీయ కల్గిందామెపై. ‘నుకోకసారి యిన్నించి చూస్తాను’ అనుకుంది. కానీ పైకిమాత్రం “ఇవాళ ఇప్పుడిహ ఎక్కడికి వెళ్తావమ్మా? ఇవాళ ఇక్కడేవుండు, రేపుడెదయమే వెళ్ళు” అనిఅంది.

“ఎలాగో వుంటాననుకోండి. మామగారిని ఒకనూట అడగండి. మాతల్లిరాట్నంమీదవరోపొట్టనింపుకొంటూంది. అక్కడికేఆమెకు ఒక్కదానికే కష్టంగావుంది. మరి నన్నేమి చేసుకొని బ్రతకమంటారో చెప్పమనండి నేనుజాతిహీనురాల నైనా, కడజాతివానినైనా వారికోడల్నేగా. మరివారికోడలు ఏమిచేసి బ్రతకానో అడగండి” అంది ప్రభుల్ల.

‘తప్పకుండా అడుగుతానమ్మా!’, అంది అతగారు. ప్రభుల్ల లేచి వెళ్ళిందక్కడినుంచి.

స్థాయంత్రమైన తర్వాత ఆగదిలోనే తలుపులు వేసు
కొని ప్రవుల్ల, సాగర్ లిద్దరూ మాట్లాడుకొంటున్నారు.
ఇంతలోనే ఎవరో తలుపుతట్టారు. “ఎవరువారు?” అని అడి
గింది సాగర్.

“నేనే”

సాగర్ నమ్మదిగా ప్రవుల్లచేతినినోకి “మాట్లాడకు,
అదే ఆనల్లభూతం వచ్చింది” అని చెప్పింది.

“మన సవతా?”

“ఆ,, ఆమే, మాట్లాడకు.”

ఆ వచ్చినవ్వ! “గదిలో వుండిఎవరు? మాట్లాడరేం?
సాగర్ కోడలుమాట వినిపించిందే?” అని అన్నారు.

“నువ్వెవరు? ఎవరోమంగలి దాని గొంతులావుంది?”

“ఆరి నీకు చావురానూ! నేను మంగలిదానిలా
వున్నానా?”

“అయితే ఎవరు నువ్వు?”

“నీసవతిని! సవతిని! సవతి నయనతారను”

అపూర్వ సాగర్ ఏదోపొరపాటు జరిగినట్టు నటిస్తూ
“..వరూ, అక్కా? మంగలిదానిలా నువ్వెండుకుంటావ్
అక్కా? అదికొంచెం ఎర్రగా వుంటుంది” అనిఅంది.

“చావు! నేనుదానికంటే నల్లగావున్నానావో? సవతి
అంటే ఇలాగే వుంటుంది. నీకింకా పదునాల్గేండ్లేగా?”

“పదునాల్గేండ్లేవితేవో? నీకు పదిహేడుసంవత్సరాలు.
నీకంటే అందంగానూ వుంటాను, నయసులోనూవున్నాను”

“అందము, వయస్సు పెట్టుకొని తండ్రివద్దకూర్చొని
కొరుక్కుతిను. నాబుదిగడితిని నేనేనో? ఒకమాట అడగాలని
వచ్చాను. నీదగ్గరకి రావాలి!” అంది నయనతార.

“ఏమిటామాట అక్కా?”

“మా తేమిటో చెప్తాను, నువ్వుంతవరకు తలుపులు
తెరవనేలేదు. సాయంత్రంనుంచే తలుపులు వేసుకొని
కూర్చున్నావు.”

• “నేను తలుపులు వేసుకొని రెండుసందేశాలు తింటు
న్నాను. నువ్వుతినవా యేం?”

“తిను, తిను (నయనతారకు సందేశాలంటే చాల
ఇష్టం.) మరొకరు అదనంగా వచ్చారావంటి నే నడిగేది?”

“మరొక తేమిటి? భర్తా?”

“చచ్చావ్? అలా జరుగుతుందా ఎక్కడై నా?”

“జరిగితే బాగా నేవుండేది మనిద్దరం ప :చుకొనేపని-
క్రొత్తగా వచ్చినవారిని నీకిచ్చేదానిని.”

“ఛీ!ఛీ!అటువంటి మాటలు పైకివస్తే నాఅంటారా”

“అయితే మనస్సులోనే!”

“అంటే నీకు ఎంతనొటికొస్తే అదంతావన్నంటావా”

“అక్కా, అదికాదు. నువ్వుఅడిగేది స్పష్టంగా లేక
పోతే నేనేం జవాబుచెప్తాను చెప్పు.”

“ఏముంది, మరొకకోడలు వచ్చిందా ఈ యింటికి
అని అడుగుతున్నాను.”

“ఏ కోడలు?”

“అదే, ఆ మాదిగ కోడలు!”

“మాదిగా? నేను వినలేదే.”

“మాదిగ కాకపోతే మరొకచోటి అనుకో.”

“అదీ వినలేకునేను.”

“మనకొక కడజాతి సవతివుంది. నీకు తెలియదా?”

“లేదే.”

“నువ్వుటి మొద్దుని. అదే మొదటివివాహంజరగలాఅది.

“ఆమె గ్రాహ్మాణు రాతేగా?”

“ఆవును, గ్రాహ్మాణస్త్రీయే! అలా అయితే కాపురం ఎందుకు చేయటం లేదు?”

“అయితే రేపునిన్ను పంపేసి నాతో కాపురం చేస్తే నువ్వు కడజాతి దానివవుతావా?”

“ఓసిపాడుదానా! నువ్వు నన్ను నిందిస్తావెందుకు.”

“నువ్వు మరొకరిని ఎందుకునిందిస్తావే పాడుదానా.”

“చావు, పీచుగా! వెళ్ళి అత్తగారితో ఉన్నాను. కల వారిఅమ్మాయినిసియిష్టంవచ్చినట్లుమాట్లాడతావానన్ను?”

ఆమాట అని నయనతార రుసరుసలాడుతూ అక్కడి నుంచి బయలుదేరింది - ఆపాయమేనిగమించిందిసాగర్.

“అక్కాఇలా రా-తలుపులు తెరుస్తున్నాను” అని పిలిచింది.

నయనతారకు చాలా కోపం గావుంది, తిరిగి రావాలనిలేదు

కానీ తలుపులు వేసుకొని సాగర్ ఎన్నిసందేశాలు తిన్నదో

చూడాలనే కోరికగా వుండటంవల్ల తిరిగివచ్చింది. కానీ

గదిలోకివచ్చి చూసేసరికి ఎక్కడా సందేశాలుకన్పించలేదు.

ఒక వ్యక్తిమూత్రం వున్నాడు. “ఎవరీ అనాకారి మనిషి?”

అని అడిగింది.

“నీకంటే ఎక్కువేమీకాదు.”

“మాట్లాడకు. నన్నికవిసిగించకు. నాకంటే ఎక్కువ అందంగా లేదులే.”

5

రాత్రిజాము ప్రొద్దు పోయినతర్వాతగృహయజమాని భోజనానికి ఇంట్లోకి వచ్చాడు. జమీందారిణి విననకర్త తీసుకొని దగ్గరే కూర్చుంది. ఈగలు దోమలు ఏమీలేకపోయినా ఇల్లాలి కర్తవ్యాన్ని పాలించాల్సిందే. ఈగల్ని తోలుతూ ‘అయ్యో! అటువంటి అందమైన కర్తవ్యాన్ని ప్రస్తుతం లోపింపజేసిన ఆపాపినిరాధముడు ఎవరు? అటువంటి పాపుల నెత్తిపై పడవేయటానికి ఓఆకాశమా! నీవద్ద పిడుగులులేవా’ అనుకుంది. యజమాని భోజనం చేస్తూ “ఆజాతి హీనురాలి కూతురు వెళ్ళిపోయిందా?” అని అడిగాడు.

ఆమె ఈగల్ని తోలుతూ ముక్కులు ఎగ రేసి “రాత్రి పూట ఎక్కడికి వెళ్తుంది? రాత్రిపూట ఆతిథులు వస్తే మీరు లిరిమీస్తారా? నేను నా కోడల్ని గెంటేయలేను” అని అంది.

“ఆతిథులు, అతిథిశాలకు వెళ్ళాలిగాని ఇక్కడికి దేనికి?”

“నేను గెంటేయలేనని చెప్పానుగదా, కావాలంటే మీరు గెంటేయండి. కానీ మనకోడలు చాలా అందంగా వుంటుంది.”

“అవును, కడజాతిలోకూడా ఒకరిద్దరు అందమైన వాళ్ళుంటారు. సరే అయితే, నేనే వెళ్ళగొట్టాను. వజ నిలా పిలుపు.”

ప్రజ జమిందారుగారి కుమారునిపేరు. సేవకురాలు ప్రజేశ్వరశిల్పిలుచు కొచ్చింది. అతనివయస్సు 21, 22 వుంటుంది. ఏమీవంశ లేని అందగాడే - వచ్చి వినయవిధేయతలతో తండ్రిముందు నిల్చున్నాడు, మాట్లాడేసాహసంలేదు.

అతణ్ణి చూసి హరవల్లభుడు “నీకు మూడు వివాహాలయ్యాయి, గుర్తున్నాయా?” అని అడిగాడు. ప్రజేశ్వరుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“మొదటి వివాహంగుర్తుందా? ఒక కడజాతిపిల్లతో జరిగింది?” ప్రజేశ్వరుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. తండ్రిఎదుట. ఇరవై రెండు సంవత్సరాల పుత్రుడు, ఎంత ప్రజపుతునకైనా ఆ కాలంలో మాట్లాడే వారుకాదు. ఇప్పుడు మాత్రం ఎంత మూర్ఖుడైతే అంత పెద్దఉపన్యాసం దంచేస్తాడు.

“ఆ కడజాతిపిల్ల ఇవాళ ఇక్కడికి వచ్చింది, బలవం తాన వుండటానికి. చీపురుతో సత్కరించి బయటికి గెంటుమని మీతల్లితో వెళ్ళాడు. కానీ స్త్రీలు స్త్రీలపై చెయ్యి చేసుకోలేదు. ఇది నీపని. నీకే అధికారంవుంద - మరెవ్వరూ తాళరుకూడాను, ఇవాళ రాత్రే నాలుగుతన్ని గెంటెయ్యి. లేకపోతే నాకునిద్రకూడావుండదివాళ” అన్నాడుజమిందారు.

“ఛీ, తప్పునాయనా! స్త్రీలపై చెయ్యిచేసుకోకు. వారి మాటనే పాటించాలంటే నాదొక్క మాటకూడా వినకూడదా! సరే, ఏదిచేసినా ఆలోచించినుర్యాదగానేసంపెయ్యి” అంది తల్లి.

ప్రజేశ్వరుడు తండ్రిగారికిజవాబుగా “మీయిష్టం” అని తల్లితో “అలాగే” అనిచెప్పి అక్కడే నిల్చున్నాడు. ఇంతలో

ప్రజేశ్వరుని తల్లి “కోడల్ని మీరు గెంటేస్తున్నారగదా, ఆమె ఏమిటిని బ్రతుకుతుంది?” అని అడిగింది భర్తను.

“తనయిష్టం వచ్చినట్లు చేసుకోమను - దొంగతనం దోపిడి-భిక్షమెత్తుకోమను” అన్నాడు మారవల్లభుడు.

“గంటివేసేప్పుడు కోడలితో ఆషయమే చెప్పండి. ఆమె అడిగింది” అంది భర్తతో ఆమె.

ప్రజేశ్వరుడు అక్కడినుంచి ఆ బ్రాహ్మణ వితంతువు వద్దకు వెళ్ళాడు. ఆమె చాలా భక్తిభావంతో జపంచేసు కుంటూ దోమలుతోలుకొంటూవుంది. “అవ్వా” అని పిలిచాడు ప్రజేశ్వరుడు.

“ఏమిటి నాయనా?” అంది బ్రాహ్మణస్త్రీ.

“వాళ ఒక క్రొత్త సమాచారం వుందిగదా?”

“... తన సమాచారమా? సాగర్ నారాట్నం విరగ్గొట్టింది అదేనావో? ఇంకా పసిదిరాబాబూ, విరగ్గొడితే విరగ్గొట్టిందిలే కామెను రాట్నం వశకాలని బుద్ధిపూర్వకంగా...”

“అదికాదు. మరే, ఇవాళ—”

“సాగర్ ను ఏమీ అనకురాబూ! మీరు సుఖంగా వుండే... మరోరాట్నం వస్తుందిలే. ముసలిదానిని—”

“అయ్యో, నామాట విన్నించుకుంటావా, లేదా?”

“ముసలిదానిని ఎంతకాలం జీవిస్తానో ఏమో తెలియదు. ఏరో రెండుమూడు జన్మాలు తియ్యరుచేసి ఏ బ్రాహ్మణునికో దానంచేస్తాను. సరే, పోనివ్వు—”

“ముందు నువ్వు నేను చెప్పేదివిను. లేకపోతే ఆమెగిరిన... బ్లాన్ని నేను విరగ్గొట్టేస్తాను.”

“ఏమిటి? అయితే రాట్నం సంగతికాదామరి?”

“కాదు, నాకు ఇద్దరు భార్యలున్నారు తెలుసుగా?”

“భార్యలా? అమ్మమ్మమ్మ! నయనతార ఎలాంటి భార్యో సాగర్ కోడలు అలాంటిదే. ఇద్దరూ ఇద్దరే! నన్ను వేధించుకు తింటున్నారనుకో - కథలు చెప్పమని. అబ్బాయి అన్ని కథలు ఎక్కడినుంచి తేను నేను మాత్రం?”

“అరే నీ కథల్ని చాలించుముండు -”

“చానించమని నువ్వు ఆన్నావనుకో, కానీ వాళ్ళు వదలి పెడతేనా నన్ను. చివరికి ఆజోడు పావురాల కథ చెప్పాను, ఆ పావురాల కథ తెలుసా నీకు? అయితే ఏను. అనగనగా ఒక అడవిలో ఒక జమ్మి చెట్టుంది. దానిమీద రెండు పావురాలు కాపుర ముంటున్నాయి -”

“చచ్చాంబో! అవ్వా, ఏమిటి? అప్పుడే కథా? నేను చెప్పేది విను.”

“ఏమిటి నువ్వు చెప్పేది? కథ వింటానికే వచ్చావను కున్నాను నేను. నీకు మరొక నే వుండదుగా.”

ఈ ముసలిది స్వర్గానికి ఎప్పుడబందెకొత్తుందా అనుకున్నాడు ప్రజ్ఞేశ్వరుడు మనస్సులో. “నా భార్యలు భార్యలు, ఒక శూద్ర భార్య వున్నారు. శూద్ర భార్య ఇవాళ వచ్చిందిగదా?” అని అడిగాడు.

“రామ, రామ; శూద్రురా లేమిటి - బ్రాహ్మణ బాలికే”

“వచ్చిందిగదా?”

“వచ్చింది.”

“ఎక్కడుంది, ఒకసారి కలుసుకోవాలి.”

“అదా. మీయిద్దన్నీ సమావేశపర్చి మీ అమ్మ-
నాన్నతో నేను చివాట్లుతినాలా? దానికంటే ఆ పావురాల
కథ చెప్తారు విను.”

“నువ్వేమీ భయపడకు. ఆమెను కలుసుకొని వెళ్ళ
గొట్టనుని అమ్మ- నాన్న చెప్పారు. కలుసుకోనిదే తరిమేసే
దేహమరి? నువ్వు అవ్వవుకదాయని వెతుక్కుంటూ నీదగ్గరి
కొచ్చాను.”

“అబ్బాయి, నేను వృథురాలిని. కృష్ణనామం జపిం
చుకొంటున్నాను. కథ వినిదలిస్తే చెప్తారు. ఆశూద్రులేమిటో
బ్రాహ్మణులేమిటో నాకు తెలియదు.”

“ఆరినిన్ను దొంగలెత్తుకుపోనూ!” అన్నాడు ప్రజ్ఞేశ్వరుడు.

“అలాంటి మాటనకు - దొంగలు అంత భయంకరంగా
వుంటారా ఏ? కలుసుకుంటావా?”

“లేకపోతే నీజపం చూట్టానికొచ్చాననున్నావా?”

“అయితే సాగర్ కోడలి దగ్గరకు వెళ్ళు.”

“సవతి, సవతిని కలుసుకోనిస్తుందా?”

“ముందు నువ్వేళ్ళు సాగర్ నిన్ను పిలిచింది. గదిలో
వుంది. అలాంటి అమ్మాయిలు ఎక్కడో నూటికి ఒకరుంటారు.”

“రాల్పంవిరగ్గొడితే పొగుడుతున్నావా, నయనతో
చెప్తారుండు-ఆమెకూడా ఒకటి విరగ్గొడుతుంది.”

“అవును. సాగర్, నయన్! వెళ్ళు!”

“వెళ్ళే, ఆశూద్రురాలు కనిపిస్తుందా?”

“ఈ ముసలిదానిమాట విను. విమిచిక్కొచ్చిందిరా
బాబూ! జపంకూడా కాలేదు. మీలాతకు అరవే మూడువివా

హాలయ్యాయి. పనునాల్లేండేదేకానీ డెబ్బదినాల్లేండేదే కానీ పిలిస్తే లేదని అనేవారుకాదు.”

“తాతగారి స్వర్గలాభంకల్లుగాక! నేనుపనునాలుగేండే బాలికనే వెనుకూబయిందేరాను, తిరిగివచ్చి డెబ్బదినాలుగేండ్లబిడ విషయం తెలుసుకుంటాను.”

“వెళ్ళు, వెళ్ళు! నాజపం ఆగిపోయింది. నువ్వుచాలా ధూర్జవై పోయావని నయనతారతో చెప్తాను.”

“అవుగవును, చెప్పి. మెచ్చుకొని నీకు వేయించిన శనగలు పంపుతుంది” అని వ్రజేశ్వరుడు సాగర్ ను వెతుక్కుంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

6

సాగర్ కోసం అత్తవారిల్లో ప్రత్యేకంగా రెండు గదులు లభించాయి. ఒకటిక్రింద, మరొకటి పై అంతస్తులోనూ. క్రిందిగదిలో కూర్చుని ఆమె తాంబూలం వగైరా సేవిస్తూవుండేది. తన తోటివారితో ఆటలాడుకుంటూవుండేది. పైగది పడకగది, అందుకని వ్రజేశ్వరుడు వృద్ధురాలి వద్దనుంచి సరాసరి పైకి వెళ్ళాడు.

అక్కడ సాగర్ తీసు-ఆమెకు బదులు మరొకరెవరో వున్నారు. ఈమే మొనటిభార్య అయివుంటుందని అతడు పూహించాడు.

వ్రజేశ్వరుడు చాలా ఇరుకునడడాడు ఇద్దరికీ ఎంతదగ్గర సంబంధం! స్త్రీ పురుషులు పరస్పరం ఒకరికొకరు అర్థంగాలు, వారి పరస్పర సంబంధం ప్రపంచంలోని అన్ని బంధాలకంటే చాలా సన్నిహితంగా వుంటుంది. కానీ వారు ఒకరినొకరు

చూసుకో లేదుకూడా, మాట్లాడనైనా లేదు. ఇప్పుడేవిధంగా సంభాషణ నాకంభించాలి! మొదట ఎవరుమాట్లాడాలి? అందులో ముఖ్యంగా ఒకరు ఒకరిని గెంటివేయాలని, మరొకరు గెంటించు కోవాలని వచ్చారు.

ముందు ఎవరుమాట్లాడాలి సబబోవమో కానీ ముందు ఇద్దరిలో ఎవరుమాట్లాడలేదు. చివరకు ప్రభుల్ల కొద్దిగాదరహాసంచేసి కొంగు మెడకుచుట్టుకొని ప్రజేశ్వరునివాదాలకు నమస్కరించింది.

ప్రజేశ్వరుడు తనతండ్రిచాటివాడు కాదు. నమస్కారాన్ని స్వీకరించి నివ్వెరపడి ప్రభుల్ల చేతుల్ని పట్టుకొని నిల్చొన బెట్టాడు. తర్వాత ఆమెయమంచంపై కూర్చుండచేసి తాను కూడా ఆమెచేతనే కూర్చున్నాడు.

కూర్చుండజేసే సమయమందు ప్రభుల్ల ముఖంమీది ముసుగు తొలగిపోయింది. ప్రభుల్ల వడుస్తూవుండటం ప్రజేశ్వరుడు గమనించాడు. అశ్రువ్రాచిగాలైవున్న నేత్రాల క్రింద-కన్నీటి బిందువులు జాలువారినచోట - ప్రజేశ్వరుడు అనాలోచితంగా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. అంతలోనే తలుపు చాటుచుంది తొంగిచూచే ముఖం కన్పించిందెవరిదో. ఆ ముఖం స్వోదో, లేక ఆముఖం కన్పించినవ్యక్తి ఆభరణాల ధ్వజినివిన్ ప్రజేశ్వరుడు అటు తిరిగిచూశాడు. ఆముఖం అందమైనదే, నల్లనికేశములపైగా ముసుగువేసుకొనివుంది. ఆముసుగులోనుంచి కమలములవంటి నేత్రాలు కెండు, ఎక్కి గావున్న పల్పని పెదవులురెండు దళహాసంచేయటం కన్పించిందతనికి. సాగర్ దే ఆముఖం. సాగర్ తనభర్తకు ఒక

తాళము, తాళంచెనిని చూపించింది. సాగర్ వయస్సున చిన్నది. భర్తతో ఎక్కువగా మాట్లాడునదికాదు. ముందుగా వ్రజేశ్వరునకు ఏమీ బోధపడలేదు. కానీ వెంటనే గ్రహించుకున్నాడు. సాగర్ తలుపులు లాగి గొళ్ళెంతరించి తాళం వేసి పారిపోయింది. తాళం వేయటంచూసి వ్రజేశ్వరుడు “సాగర్, ఏమిటాపని?” అంటూ నేవున్నాడు. సాగర్ తనపని ముగించుకొని తిన్నగా వృద్ధురాలి మంచంమీదికి వెళ్ళిగాని స్థిమితపడలేదు.

“ఏం జరిగిందమ్మా సాగర్, ఇక్కడ నిద్రపోతున్నావేం?” అడిగింది వృద్ధురాలు. సాగర్ ఏమీమాట్లాడలేదు.

“నిన్ను వ్రజేశ్వరుడు తరిమేశాడా ఏం?”

“లేకపోతే నీవద్దకు ఎందుకొస్తాను? ఇవ్వాలి నీవద్దనే పడుకుంటాను” అంది సాగర్.

“సరే అలాగే నిద్రపో. కాస్తే పొద్దితే తనే పిలుస్తాడు. అయ్యో! మీతాత కూడా నెలకు ముప్పైరూపాయలు నన్నిలాగే తరిమేసేవారు. మళ్ళీ వెంటనే పిలిచేవారు. నేరుకోపంతో వెళ్ళేవానిని కాదు. అయినా చివరకు స్త్రీప్రాణంవూరుకుని చస్తుందా-వుండగలిగేదాన్నికూడా కాదు. ఒకనాడు ఏం జరిగిందంటే—”

“అవ్వా, ఒక కథ చెప్పవూ?”

“ఏ కథ చెప్పను, ఆజోడు పావురాలకథ చెప్పనా! ఒక్కదానివే వింటావా? అదే కొన్ని ఇంకోడలు వచ్చిందిగా? ఆమెను పిల్చుకురా - ఇద్దరూ విందురుగాని.”

‘అమె ఎక్కడందో ఏమో నాకు తెలియదు, నేను వెళ్ళను. నేనొక్కదానినే వింటాను చెప్పు’ అంది సాగర్.

వృద్ధురాలు సాగర్ దగ్గరే కూర్చోని కథ చెప్పనారంభించింది. సాగర్ కథ ఆరంభం కాగానే నిద్రపోయింది. వృద్ధురాలు కాస్తే పటివరకు కథ చెప్తూనే వుంది, తర్వాత తన శ్రోత నిద్రపోయే సంగతి తెలియగానే చాలా విచారించి కథను అసంపూర్తిగానే ఆపిసింది.

రెండోరోజు తెల్లవాగగానే సాగర్ వచ్చి వితాళం తెరిచి వెళ్ళింది. అతర్వాత మెదలకుండా తిరిగివచ్చి నిద్రపోయే వృద్ధురాలి చెవివద్ద ఆ విరిగిపోయిన రాత్నంతో గంగర లాడించ సాగింది.

తాళము, గొళ్ళెము తెరిచిన ధ్వనివిని ప్రభుల్ల లేచి నిల్చొని ‘సాగర్ తాళం తెరిచి వెళ్ళింది, నేనొక వెళ్ళాను. భార్యగా స్వీకరించినా స్వీకరించకపోయినా దాసీగానైనా గుర్తుంచుకోండి’ అని అంది.

‘అప్పుడే వెళ్ళకు. నేను మరొక పర్యాయం నాన్న గారిని అడిగి చూస్తాను.’

‘అంతమాత్రాన వారు తమ అభిప్రాయాన్ని మార్చు కుంటారా?’ అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

‘మార్చుకోవోవచ్చు, కాని నా కర్తవ్యమేమో నేను నెరవేర్చుకోవాలిగా! అకారణంగా నిన్ను త్యజించటం వల్ల నాకు పాపం చూస్తుంటుంది.’

‘మీరు నన్ను త్యజించలేదుగా - మీరు స్వీకరించారు నన్ను. మీ శయ్యపై ఒకనాడు చోటిచ్చారు నాకు. అదే

స్వర్గం. ఈదుఃఖతురాలి కోసం తండ్రితో వివాదంపడవద్దనే నాప్రార్థన, దానివల్ల నాకు సుఖంకలుగదు. '

'అయినప్పటికీ నీపోషణ విషయం వారిద్వారా కీర్తి ఒకటి ఏర్పాటు చేయించాలిగదా.'

'వారునన్ను త్యజించారు. వారినుంచి భిక్షకోరక నేను, మీ స్వంతమనేది ఏమైనావుంటే తప్పక మిమ్మల్ని అడిగి తీసుకుంటాను.'

'నావద్ద ఏమీలేదు. ఈ ఉంగరంమాత్రం వుంది. ఇప్పటికీ దీనినితీసుకు వెళ్ళి దీనిని అమ్మి సనిజరుపుకో, తర్వాత నే నేమైనా సంపాదించేందుకు యత్నిస్తాను. ఏవిధంగానైనా సరే నేను నిన్ను పోషిస్తాను.' అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

ప్రభుల్ల ఉంగరాన్ని ధరిస్తూ 'మీరు నన్ను మర్చి పోతే?' అని అడిగింది.

'అందర్నీ మర్చిపోగలను కానీ నిన్ను మర్చిపోలేడు.'

'ఇవాళి తర్వాత ఒకవేళ గుర్తించలేకపోతే,'

'ఈ సుఖాన్నెన్నడూ మర్చిపోలేను.'

'నేనీ ఉంగరాన్ని అమ్మను. ఆకలితో చనిపోయానా అమ్మను. మీరునన్ను గుర్తించనప్పుడు మీకీ ఉంగరాన్ని చూపిస్తాను. దీనిమీద ఏమి వ్రాసివుంది?'

'నాపేరే చెక్కివుంది.'

కన్నీళ్ళతో ఇద్దరూ విడిపోయారు.

క్రిందికిరాగానే ప్రభుల్లకు సాగర్, నయనతారలు కనిపించారు. 'అక్కా, రాత్రి ఎక్కడ విడిపోయావ్?' అని అడిగింది నయనతార.

వైరాన్ని మర్చిపోతారు. ఈగుణంబెంగాలలో నేటికీవుంది.

ప్రభుల్ల ఒంటిరిగానేవుంది. గ్రామంలోనివారు వచ్చి ప్రభుల్లతో - పదునాల్గవరోజున కర్మచేయాలని చెప్పారు. "చేయాలనేది నాకూపుడి, కానీ వాటన్నిటికీ డబ్బేక్కడి నుంచిలేను? అంది వాణ్ణో.

"దానికి నువ్వేమీ విచారించకు, అదంతా మేము కూస్తాం" అన్నారువారు. కొందరు డబ్బు, మరికొందరు బియ్యం ఇచ్చారు. ఆవిధంగా దినవారాలకు, బ్రాహ్మణ భోజనాలకు కావల్సిన వర్షాన్ని జరగసాగాయి.

"మీశాల్ని కర్మనాటికి మీమామగానివిషిలవాలావద్దా అని ఆలోచిస్తున్నాను" అన్నాడొక గ్రామపెద్ద.

"పిలవటానికి వెళ్ళేదెవరు?" అంది ప్రభుల్ల.

గ్రామపెద్దలిద్దరు బయలుదేరారు. గ్రామంలో ఏది జరిగినా ముందు డిపెండెం చేసేరోగం వారికి వుండనేవుంది. "మీరే అపవాదులువేసి వారిసాబంధాన్ని త్రెంచేవారు గదా?" అనిఅడిగింది ప్రభుల్ల.

"అదంతామర్చిపో. ఇక, అవన్నీమేము సరిచేస్తాం. నువ్వొప్పుడిక అనాథవు నీయందు మాకు ఎటువంటి శత్రుత్వమూలేదు" అన్నారువారు.

ప్రభుల్ల అందుకు అంగీకరించింది. ఆఇద్దరూ హారవల్లభ బాబును ఆహ్వానించేందుకు బయలుదేరి వెళ్ళారు. "ఏం తాకుర్! మీరేగా ఆనాడు బియ్యపురాలిని పిలిచి కులబహిష్కారంచేసింది-ఇప్పుడు మీరే ఈవిధంగా చెప్తున్నారేమిటి?" అని అడిగాడు హారవల్లభుడు.

“అరే. మీరూ, అలా అంటారేమిటి? ఏదో ఇరుగు పొరుగున తగాదాలు వుంటూవుంటాయి - అందులో నిజం ఏమీలేదు. అదంతా నింద” అన్నారా బ్రాహ్మణులు.

హరవల్లభుడు ధనికుడు. “ఇదంతామోసం, వీళ్ళు ఆపిల్లవద్ద ఏమాత్రమోడబ్బుకీనివుంటాడు. ఇంకా ఆకడ జాతీపిల్లకు డబ్బెక్కడినుంచి వచ్చింది?” అని ఆలోచించి హర వల్లభుడు వారి ఆహ్వానాన్ని ఖాతరు చేయలేదు. ప్రభుల్ల యందు ఆయనకు మరింత ఆగ్రహం కల్గింది.

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఇదంతావిని “ఒకరాత్రి రహస్యంగా వెళ్ళి ప్రభుల్లను చూసి మరల ఆరాత్రే తిరిగివచ్చేయాలి” అని ఆలోచించాడు.

వెళ్ళినపెద్దలు నిరాశతో తిరిగి వచ్చేశారు. ప్రభుల్ల యాధా విధిగా పొరుగువారి సహాయంతో శ్రాద్ధ కర్మలు ముగించింది..

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు వెళ్ళేందుకు అవకాశం వెదుక్కో సాగాడు.

8

ప్రభుల్ల ఇంటినమీసానే పూలమణి అనే మంగలిస్త్రీ వుంటూవుండేది. లెల్లి చనిపోయిన తర్వాత ప్రభుల్ల ఇంట్లో ఒంటరిగానే వుంటోంది. ఆమె సౌందర్యవతి, యౌవనంలో వుంది. ఒంటరిగా ఇంట్లోవుండటం భయగానూవుంది, నింద గానూవుంది. రాత్రులందు జతగా వుండటానికి ఒకస్త్రీ అవ సరం. ప్రభుల్ల పూలమణి నడిగింది. పూలమణి వితంతువు.

ఆమెకుకూడా ఒకవితంతు అక్క తప్ప మరెవరూలేరు. ఆ అక్కచెల్లెల్లిద్దరూ ప్రభుల్ల తెల్లినహాయూని కెంతో ఋణపడి వున్నారు. అందుకని పూలమణి ప్రభుల్ల అడ్డగానే అంగీకరించింది. ప్రభుల్లతెల్లి చనిపోయింది మొదలు పూలమణి రాత్రులందు ప్రభుల్లకు జతగా వారిటివద్దనే పరుండేసి.

కానీ పూలమణి ఎటువంటి ప్రవర్తనగలదో పాపం ప్రభుల్లకు సరిగ్గా తెలియదు పూలమణి ప్రభుల్లకంటే వయస్సులో పది సంవత్సరాలుపెద్ద. చూపులకు అంత అసహ్యం గావుండదు, వేషభాషల్లో కొంచెం తరుకు బెసుకులు ప్రదర్శించేది. అసలే తక్కువ జాతిస్త్రీ, పైగా బాలవితంతువు. అందుకని పవిత్రతను కాపాడుకోలేకపోయింది. ప్రాణచౌధరి ఆగ్రామ జమిందారు. దుర్లభ చక్రవర్తి అనే వారిగురూనూ అప్పుడప్పుడు ఆగ్రామానికివచ్చి జమీన్దారవారూమూరుకు పోయేవాడు. పూలమణియందు ఆయనకు ప్రత్యేకశ్రద్ధ అనిగానీ లేక పూలమణికే వారియందు ప్రత్యేకశ్రద్ధ అనిగానీ జనంచెస్తారు. ఈవిషయాన్ని ప్రభుల్ల ఎప్పుడూ వినలేదా అంటే అదేమీకాదు. కానీ తన కొంపవదలి రాత్రులందు ఎవరువచ్చి తోడుగా వుంటారమరి. అందుకనే “ఆమెనుంచి దయనా, చెడుదయనా నాకెందుకు - నేను చెడ్డదానిని కాక పోతే ఎవరేం చేస్తారు” అని అనుకుంది ప్రభుల్ల.

పూలమణి నాలుగైదురోజులు సమయానికి వచ్చి అక్కడే పడుకొంది. శ్రాద్ధం జరిగిన మరునాడు పూలమణి కాస్త ఆలస్యంగా వచ్చింది. దారిలో ఒక మామిడికోట వుంది. పూలమణి వస్తూవస్తూ ఆతోటలోకి పోయింది. ఒక

చెల్లకొండ పురుషులొకడు నిలబడివున్నాడు. అతడే దుర్లభ చంద్రుడని వేరే చెప్పాల్సిన పనిలేదు.

రంగు అంచుచీరగట్టి, తాంబూలంనో ఎర్రబడ్డ సెదవుల అధికారిక పూలమణినిచూచి దుర్లభచక్రవర్తి “ఇవాళ ఎలా వుంటుందంటావ్?” అని అడిగాడు.

“అవును ఇవాళ బాగానే వుంటుంది. నువ్వు సరిగ్గా రెండు జాముల ప్రొద్దుపోయింతర్వాత పల్లకీ తీసుకొనిరా. నెమ్మదిగా తలుపు తప్పి, గందరగోళమేమీ జరక్కుండా మాత్రం చూడు సుమా!” అంది పూలమణి!

“నువ్వేమీ బయపడకు. ఆమె గల్లంతేమీ చేయదు గదా!” అన్నాడు దుర్లభ చంద్రుడు.

“అందుకు ఒక పని చెయ్యి. నేను నెమ్మదిగా తలుపు తెరుస్తాను, ఆమె విద్రలోపుండుగానే గుడ్డలతో నోటిని కట్టి వేస్తే సరి, ఇంకేం అనుస్తుంది” అంది పూలమణి.

“అంత బలవంతా నీ తీసుకు వెళ్తే ఎన్ని రోజులు వుంటుంది” అన్నాడు చక్రవర్తి.

ఒక సారి తీసుకు వెళ్ళగలిగితే అన్నీ చాటతటనే చక్క బడిపోతాయి. ఎటుచూసినా ఎవరూ నా అనేవారు లేరు. తిండికే మహామర్భరంగా గడస్తోంది అటునంటప్పుడు కడుపుకు ఇంత తిండి, కట్టుకోనుబట్టి కావచ్చినంత కబ్బువస్తాయి, సంసారసుఖాన్ని పొందుతుంది- ఎందుకు ప్రాజ్ఞుడు! ఆ గాఢ్యత నాది. నాకు కబ్బు, నగల్లో మాత్రం భాగం కావాలి” అంది పూలమణి.

సంభాషణ ముగియగానే దుర్లభుడు వెళ్ళిపోయాడు. పూలమణి ప్రభుల్ల ఇంటికి చేరుకొంది. పాపం ఆమెకు మాత్రం ఈ సర్వనాశ సమాచారమేమీ తెలియదు. ఆమె తల్లిని గురించి ఆలోచించుకొంటూ నిద్రపోయింది.

సరిగ్గా రాత్రి రెండుజాముల ప్రొద్దుపోయిం తర్వాత దుర్లభ చక్రవర్తి తలుపు తట్టాడు. పూలమణి తలుపు తెరిచింది. దుర్లభుడు ప్రభుల్లను గట్టిగా కట్టేసి పల్లకిలో పడేశాడు. బోయీలు చెప్పుడేమీ చేయకుండా ప్రాణబాబు వినోద మందిరం దిక్కుగా వెళ్ళిపోయారు. పూలమణి కూడా వెళ్ళే వుందని చెప్పనవసరంలేదు.

అరగంట తర్వాత వ్రజేశ్వరుడు ఆశూన్యగృహంలో ప్రభుల్లను వెదికేందుకు వచ్చాడు. అతడు ఎవరికీ తెలియకుండా రహస్యంగా రాత్రియందు వచ్చాడనికాడికి, పాపం! ఎవరూ కన్పించలేదక్కడ.

బోయీలు చెప్పుడేమీ చేయకుండా పల్లకిని ఎత్తుకొని పోయారని పైనమేము చెప్పాము. అది అతిశయోక్తిగా మాత్రం మీరు భావించనవసరంలేదు. బోయీలకు ఏదో ఒకటి అంటూ వెళ్లే అలవాటుంటుంది. కానీ మాట్లాడవద్దని నిషేధించారు. గనుక వారు మాట్లాడతూ వెళ్లే అంతా తలక్రిందే పోతుంది, అదేకాదు, మరొక ప్రమాదం కూడా కలగవచ్చు. ఆరోజుల్లో దొంగలభయం ఉన్నతం ఎక్కువగా మరేకాలంలోనూ ఇంకే దేశంలోనూ లేదనటంలో సంజేహమేమీలేదు. ఆసమయమున దేశంలో అరాజకం ప్రబలి పోయివుంది. ముస్లిం చక్రవర్తుల పాలన అంతరించి పోయి

నల్లు, ఆంగ్లేయులింకా అధికారంలో గట్టిగా కాలూని నిలబడలేదు. అప్పుడప్పుడే పాతుకుపోతున్నారు. ఈ అధికార ప్రవర్తన వల్ల దేశానికి చాలా హానికలిగింది. దేవీసింహుని అధికారం వుండే పైగా ఖండాంతరపు షెన్స్ మినిష్టర్ సభా భవనంలో నిలబడి ఎడ్మండ్ బర్క్ దేవీసింహుని పేరును చిరస్థాయి చేసివేశాడు - అగ్ని పర్వతం నుంచి వెలువడిన అగ్ని ప్రవాహం వంటి వాగ్దోరణిలో బర్క్ మహాశయుడు దేవీసింహుని అత్యాచారాల గథను చిరకాలం వర్ణిస్తూ చేసి పోయాడు - దానిని పిని ఎందరో స్త్రీలు మూర్ఛ చెందారు. వంద సంవత్సరాల అనంతరం నేను కూడా ఆ ఉపన్యాసాన్ని చదివితే ఒడలు జలదరిస్తుంది. హృదయం ఉన్న తమైపోతుంది. బరేంద్రభూమి ఆ భయంకర అత్యాచారంలో మునిగిపోయింది. ఎందరో యుధారులు చనిపోయారు. అంతేకాదు వారు తమ స్వగృహాల్లో సైతం వుండలేకపోతున్నారు. తిన తిండి లేనివారు ఇతరుల వద్దనుంచి బలవంతాన లాక్కొని తింటున్నారు. గ్రామ గ్రామాన దొంగలు, దోపిడి దారులు ముఠాలుగా ఏర్పడి రెచ్చిపోయారు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో రాజ్యచాలన ఎవరికీ సాధ్యంకాదు.

రంగపూరుకు మొదటి కలెక్టరుగా వచ్చింది గుడ్ లెడ్ దొర. సైన్యమంతా వారి ఆధీనంలోనే వుండేది. బంది పోతుల్ని, దొంగల్ని వేటాడటానికి అతడు సైనిక దళాలను పంపాడు. కానీ సైనికులేమీ చేయలేకపోయారు.

అందుకని దొంగలెక్కడ విరుచుకు పడతారోనని దుర్లభ చంద్రుడు భయపడ్తున్నాడు. దొంగతనంగా ఎత్తు

కొచ్చిన ప్రభుల్లను దోచుకుపోతారేమో ! పల్లకీని చూస్తే దొంగలు మరింత తేల్లిగా రావచ్చు. అందుకని బోయీలు మెదలకుండా నడుస్తున్నారు. గల్లంతుగావుంటుందనే భయం వల్ల పల్లకీవంట దుర్లభమ, పూలమణి తప్ప మరెవ్వరూ లేరు. ఈ విధంగా భయపడుతూనే నాలుగు కోసులు ప్రయాణం చేశారు.

ఆ తర్వాత చాలా దట్టమైన అడవిలో ప్రవేశించారు. ఇద్దరు పినుషులు ఎదురుగా రావటంగమనించారు బోయీలు. చీకటి దట్టంగావుంది, నక్షత్రప్రకాశంతో వారి ఆకారాలు మాత్రం అస్పష్టంగా కన్పడుతున్నాయి. సామోత్తు యాను దూతలు వస్తున్నట్లే కన్పించింది బోయీలకు.

“నాకు అనుమానంగా వుంది, ఆ యిద్దరూ ఎవరు?” అన్నాడొక బోయీ.

“రాత్రులందు సంచారంచేస్తూ వున్నారంటే మంచి వారవుతారా?” అన్నాడు మరొక బోయీ.

“వారి చేతుల్లో ఉన్న వేమిటి కర్రలనుకుంటూ” అన్నాడొకడు.

“వారు చాలా బలంగా ఉన్నట్లేవుంది” అన్నాడు మరొకడు.

“చక్రవర్తి మహాశయా! ఏమంటారు మీరు? మా కాలు ముందుకు నాగటలేదు. ఈ దొంగలచేతుల్లో ఇవాళ చచ్చినట్లులేక్కే” అన్నాడు మొదటి బోయీ.

“అదే నేనూ యోచిస్తున్నా. గొప్పచిక్కే, భయపడి సంతా జరిగింది” అన్నాడు దుర్లభచంద్రుడు.

వస్తూవున్న ఆ వ్యక్తునిద్దరూ మార్గంలో మనుషుల్ని చూసి “ఎవరూ మీరు? అన్నారు.

బోయీలు పల్లకీని అవతలవా రేసి “అమ్మగారా బో చచ్చాం” అంటూ అడవిలోకి పరుగుతీశారు. అది చూచి దుర్లభచక్రవర్తి కూడా వారి మార్గాన్నే అనుసరించాడు. “నన్ను వదిలి పోతున్నారెక్కడికి?” అని కేక లేస్తూ పూల మణికూడా అతని వెనుకే పరుగెత్తించింది.

ఈ పదమంది వ్యక్తులూ భయపడింది ఆ ఇద్దర్ని చూసే. ఆ యిద్దరూ పడమటి గ్రామవాసులు, దినాజ్ పురం కచ్చేరీలో వీధైనా ఉద్యోగం సమని వెళ్తున్నారు. తెల్లవారటాని కంతో సమయం లేదని కొంత రాత్రి పుండగానే బయలు దేరారు. బోయీలు పారిపోవటంచూసి పొట్టచేళ్లల ధ్యేష్ణులు సవ్వేశారు. తర్వాత తమదారిని తమిషాపయారు. కానీ చక్రవర్తి మహాశయ్యుడుగానీ, పూలమణిగానీ బోయీలుగానీ యిక అటు కేసి తిరిగేనా చూడలేదు.

ప్రభుల్ని పల్లకీలో కూర్చున్న తర్వాతనే తననోటికి కట్టిన కట్టను విప్పకుంది. అర్థరాత్రి సమయాన అరవటం కూడా అనవసరమని భావించింది. కేకలు విసికూడా దొంగల ముందుకు ఎవరొస్తారు. మొదట భయం వల్ల ఏంచేయాలో అమెకేమీ బోధపడలేదు. కానీ తర్వాత సాహసించనిదే విముక్తి చెందటం అసంభవమని గ్రహించింది. బోయీలు పల్లకీని వారేసి పారిపోయేసరికి వేరొక క్రొత్త అసదవచ్చి నట్లు గ్రహించిందామె. అమె నెమ్మదిగా పల్లకీ తెలుపును తెరిచింది! తెలుపైటకు పెట్టి ఇద్దరు మనుష్యులు రావటం గమ

నించినదామె. వెంటనే తలుపుమూసి వేసింది. ఆ ఇద్దరూ వెళ్ళిపోవటం కూడా చూసింది తలుపు సందులోంచి. అప్పు డీక ప్రభుల్ల పల్లకీయూచి బయటకు వచ్చి చుట్టూచూసింది. ఎక్కడా ఎవరూ కనిపించలేదు.

నన్ను ఎత్తుకొచ్చినవారు త్వరలోనే తిరిగిరావచ్చు, కనుక రోడ్డు వెంటనే వెళ్ళే పట్టుబడతానని ఆలోచించింది ప్రభుల్ల. కనుక ఇప్పటికీ అడవిలోనే దాగివుంటే ఉదయం వీం జరిగుతుందోచూద్దాం అనుకుంది; వెంటనే అడవిలోకి వెళ్ళిపోయింది అదృష్టవశాత్తు బోయాలు వెళ్ళిన దిక్కుగా వెళ్ళలేదు. మార్గంలో ఎవరూ కనిపించలేదామెకు. కాస్తే పట్లో తెల్లచారింది.

ఉదయమవగానే ప్రభుల్ల అడవిలో అటు ఇటు తిరగ సాగింది. బయటకు రావటానికిగా ధైర్యం చాలలేదా మెకు. ఆ అడవిలో ఆమెకు స్పష్టంగావున్న ఒకకాలిబాట కనిపించింది. తప్పక ఇటు ఎవరైనా నివసిస్తూ వుంటారని భావించింది ప్రభుల్ల, అటే బయలుదేరింది ఇంట్కి రావా లంటే భయంగావుంది. మళ్లా ఆదొంగలు రావచ్చు. కనుక వీక్షూర జాతువులు తినేసినా దొంగల చేతుల్లా పడటం కంటే మంచిదేననుకుంది.

ఆకాలిబాటనే ప్రభుల్ల చాలాదూరం వెళ్ళిపోయింది. కానీ గ్రామంవున్న చిహ్నాలేమీ కనిపించలేదు. కాలిబాట కూడా అంతటితో ఆగిపోయింది. ముందుకు దారి కనిపించ టమేలేదు. రెండుమూడు పాత ఇండ్లకలు కనిపించాయామెకు. సమీపంలో ఇల్లుకూడా వుండవచ్చునని ఆలోచించింది.

ముందుకు సాగిపోగా ఇటుకల సంఖ్య హెచ్చింది. దానితో పాటు అడవికూడా మరింత దుర్భేద్యమైపోయింది. చివరకా కీకారణ్యం మధ్య ప్రభుల్లకు ఒక శిథిలగృహం కనిపించింది. ఒకప్పుడది ఒక గొప్ప భవనమేనని తెలుస్తుంది చూడగానే. ప్రభుల్లి ఆ ఇటుకల గుట్టపైకి చూస్తూ చూసింది. ఒక ప్రక్క నిదర్శనంగా రెండు గమలుకూడా కనిపించాయి. ఇక్కడ వరైనావుంటే వుండవచ్చునని యోచించింది ప్రభుల్లి. ఒక గదిలోకి వెళ్ళి చూసింది. లోన ఎవరూ లేరు, అయినా ఎవరో వుంటున్నట్లుగానే వుంది. కొద్ది కాల అనంతరం ఒక వృద్ధుడెవరో మూల్గివట్లుగా విప్పించిందామెకు. ఆ ధ్వనిననుసరించి ఆమె ఒక గదిలోకి వెళ్ళింది. ఒక వృద్ధుడెవరో మూల్లుకూ పడివున్నాడు. వృద్ధుని శరీరం శుష్కించిపోయి వుంది. పెదవులు ఎండిపోయి, కళ్ళు పీక్కుపోయాయి. శ్వాస చాలా నమ్మదిగా ఆడుతోంది. అతనికి మృత్యువు ఆసన్నమయినట్లు గమనించిందామె? వెంటనే అతని ప్రక్కగా వెళ్ళి నిల్చుంది.

“ఎవరమ్మా నువ్వు! నువ్వేదే? వైనానా! మృత్యు సమయంలో నన్ను దగించటానికి వచ్చావాల్సి?” అన్నాడు వృద్ధుడు ఆత్మక్షీణస్వరంతో.

“నేనొక అనాథను. దారిలోపై ఇటుగ వచ్చాను. నువ్వు అనాథుడవే ననుకుంటాను. నీకేమైనా సహాయం చేయగలనా నేను?” అని అడిగింది ప్రభుల్లి.

“చాలా సహాయం చేయగలవమ్మా! నందనందను నికి జై! ఇలాంటి సమయంలో మనస్సుని ముఖం చూడ

గలిగాను. దాహంతో ప్రాణం పోతోంది, కొంచెం మంచి నీళ్ళివ్వండి!” అన్నాడు వృద్ధుడు.

జలకలనము, అందుకోసము, గ్రామవాసికొక పాత్ర అన్నీ వున్నాయక్కడ. కానీ ఇచ్చేవారునూత్రమే ఎవరూ లేరు. ఆమె కొంచెం నీరుత్రాగించింది వృద్ధునికి.

దాహం తీరగానే కొంచెం స్వస్థత కలిగినది. ఈ అడవిలో ఒంటరిగా ఈ స్థితిలో చావచున్న వృద్ధుణ్ణి చూపి ప్రభులకు చాలా కృతాహలం కలిగింది. కానీ వృద్ధుడు ఎక్కువగా మాట్లాడలేక పోవటంవల్ల అశక్తిపడింది అంత ఎక్కువగా తెలుసుకోలేకపోయింది. ఆ వృద్ధుడు చెప్పిన దాని సారాంశం ఇలావుంది—

వృద్ధుడు వైష్ణవుడు. అతనికి భార్యలేవు నారెక్కూ లేరు. ఆమెకూడా వృద్ధుడు కురణించే సమయం వచ్చింది, వున్న సంపదతో సహా పారిపోయింది. వృద్ధుడు వైష్ణవుడు కావటంవలన దహనం చేయవలసిలేదు, సహా పోయాల్సి. అతని కోరికనుసరించి భార్య ఆ ఆనాణ్ణి ఒక గోదాని త్రవ్వివేళ్ళింది “పాప — పలుకులు ఆ సదాసానే ఎక్కడో వుంటాయి. నేను చనిపోగానే నన్ను ఆసమాధిలోనే పూడ్చి వేయాలి” అని వృద్ధుడు ప్రభులకు ప్రార్థించాడు.

ప్రభులు సమ్మతించినదంకలకు. ఆతర్వాత వృద్ధుడు ఈవిధంగా చెప్పాడు. “నాసంపద కొంత పాతిపెట్టివుంది. అది నాభార్యకు తెలియదు. లేకపోతే వదిలిపోయేవాను. ఆ సంపదను ఎవ్వరికీ ఇవ్వనిదే నాప్రాణాల పోవు. ఎవరికీ ఇవ్వకుండా చనిపోతే నా ఆత్మ ఇక్కడే తిరుగుకూర్చుంటుంది.

నాకు ముక్తి లభించదు. నాభార్యకే అడబ్బు ఇచ్చిపోయేవాడిని, కాని ఆమె పారిపోయింది. ఇప్పుడిక ఎవన్నీ కలుసుకోలేను. కనుక నీకే ఆ ధనాన్ని ఇచ్చివెస్తున్నాను. నా ప్రక్క క్రింద నలుచదరమైన రాతిపలకవుంది. దాని క్రింద ఒక సొంగం వుంటుంది, మెట్లగుండా క్రిందికి దిగి వెళ్ళు. భయపడవద్దు, వెలుగు తీసుకు వెళ్ళు. క్రింద ఇలాంటిగదే ఒకటి కనిపిస్తుంది. దాని వాయువ్యదిక్కున పెదుకు, ధనందోర్లుకు తుంది.”

ప్రభుల్ల వృద్ధునికి సేవ చేయసాగింది.

“ఇంట్లో ఒక పశువుపాకవుంది. అక్కడొక ఆవుకూడా వుంటుంది. పితకగలిగితే పాలుతెచ్చి నాకు కొంచెమివ్వు; నువ్వు కొంచెం త్రాగు” అని చెప్పాడు వృద్ధుడు. ప్రభుల్ల అదేవిధంగా చేసింది. దారిలో గొయ్యి, దాని ప్రక్కనే పాక, పలుగు కనిపించాయి.

మూడవజాముకు వృద్ధుడు దేహం చాలించాడు. ప్రభుల్ల అతణ్ణి మోసుకు వెళ్ళింది. వృద్ధుడు గాగశుషికించి పోయిననువల్ల తేలికగానే వున్నాడు. ప్రభుల్ల కూడా బలం గలిగినదే కావటంవల్ల కష్టమేమీ లేకుండానే సమాధి కార్యక్రమాన్ని పూర్తిచేసింది. తర్వాత సమీపమందున్న నూతి వద్ద స్నానంచేసి సగం చీరధరించి, సగం అరబెట్టుకుంది. అప్పుడు పాక.. పలుగు తీసుకుని వృద్ధుడు చెప్పిన అడబ్బును వెదికేడుకు బయలుదేరింది. వృద్ధుడు తనకు ఇచ్చివేశాడు, కనుక ఆ సంపదను గ్రహించుకొని ఆమె కే మాత్రం సంకోచం కలగలేదు.

పంచాయతీ
వేమన గ్రంథాలయం,
తేలప్రోలు : శ్రీ కృష్ణా జిల్లా.

ప్రభుల వృద్ధుణ్ణి సమాధిచేయకముందే అతని పక్కను
 తీసి అడవిలో పారేసింది. నిజంగానే ఆ పక్కక్రింద ఇంచు
 మించగా మూడుచదరపుగజాల రాతిపలకవుంది. పలుగుతో
 ఆమె ఆపలకను తొలగించింది. దానిక్రింద అంధకారంగా
 వున్న ఒక గొయ్యికనిపించింది. దృష్టివుంచి చూడగా ఆమెకు
 అంధకారంలో లోనికి వెళ్ళటానికి మెట్లుకనిపించాయి.

• అడవిలో కర్రలకేంకొదవ. దొడ్డిలో చాలాకట్టపేళ్ళు
 న్నాయి. ప్రభుల వాటిని తెచ్చి ఆగోతిలో పడేసింది. తర్వాత
 ఆమె చెక్కుముడి రాతిలోనం కదికింది. వృద్ధుడు తప్పక పొగ
 త్రాగేవాడే అయివుంటాడు. సర్వాల్పార్ రై తీ దీనినికనిపెట్టిన
 తర్వాత పొగత్రాగకుండా ఈశ్వరమైన, నిరసజీవి తాన్ను గడి
 పిన వృద్ధులెక్కడన్నాడు! వెళ్ళగా వెళ్ళగా ఆమెకు చెక్కుముడి
 కనిపించింది. అప్పుడామె గోళాలనుంచి కొంచెం ఎందాగడ్డి
 తెచ్చిమంటపేసి పెట్టుకుండా క్రిందికిదిగింది. పార-పలుగుల్ని
 మొదట క్రిందికి పడేసింది. క్రింద ఒకమంచి గదివుంది. ముందుగా
 పడేసిన కట్టల్ని ప్రాగుచేసి మంటచేసింది. పైనవున్న మార్గం
 గుండా పొగబయలుకు పోనాగింది. గదంతా వెలుగుతోనిండి
 పోయింది. వాయువ్యమూలను తెలుసుకొని ప్రభుల అక్కడ
 త్రవ్వవారంభించింది. త్రవ్వగా "టప్" అంటూ అగలించేదో
 పలుగుకు. ప్రభులకు గగుర్పాటుకల్గింది.

పలుగుకు ఏదో కుండతిగలటం వల్లనే ఈధ్వనికల్గిందని
 ఆమె గ్రహించింది. కానీ ఈ ధనం ఎవరదో, ఇక్కడికెలా
 వచ్చిందో తర్వాత చెప్తాను.

వృద్ధుని పేరు కృష్ణగోవిందదాసు. కృష్ణగోవిందుడు కరుణాలవంశంలో జన్మించాడు. అతడు హాయిగా జీవితంగడుపుకుంటున్నాడు. కానీ వయస్సు ముదిరిపోటంవల్ల ఒక అందమైన బ్రాహ్మస్త్రీ వ్యామోహంలో పడిపోయి అతడు బృందావన యాత్రను బయలుదేరాడు. బృందావనానికి చేరి కృష్ణగోవిందుడు భార్య అక్కడివైష్ణవ శ్రీల జయదేవగీతాలు, శ్రీమద్భాగవతపాండిత్యాన్ని అందమైన శరీర సౌష్ఠవాన్ని చూచి వారించరణ కమలముల సన్నిధిని మనస్సు విలిపి పుణ్యము సంపాదించుకోనారంభించింది. ఇది చూచి కృష్ణగోవిందుడు తన భార్యను తీసుకొని బయటకు తిరిగివచ్చాడు. అప్పుడతడు నిరుపేద. ఉద్యోగం లేకుండా ముగ్ధుని వాదనలకు చేరాడు. అతనికి ఉద్యోగం లభించింది. దానితో పాటు అతని భార్య సౌందర్యఖ్యాతి రాజభవనంలోకి ప్రవేశించింది. ఒక నీరొళ్ళాజ్ఞా ఆమెను బేగం చేసేందుకు గాను అక్కడికి రాకపోకలు సాగించాడు. ధనాశయం ఆమె అందుకు సన్నుతించింది. ఈ గడబిడిను చూచి కృష్ణగోవింద బాబా భార్యను తీసుకొని అక్కనుండి పలాయనం చేశాడు. కానీ ఎక్కడికెళ్ళాడు? ఈ అమూల్య ధనంతో జనంలో వుండటం మంచిది కాదని యోచించాడు. ఎవరై నా దొంగిలిస్తే? తిరుగుతూ తిరుగుతూ చివరకీ శిథిల గృహానికి చేరుకున్నాడు. ప్రజల దృష్టి నుంచి తన అమూల్యమైన సత్త్వాన్ని దాచుకునే అందమైన ప్రదేశం లభించిందని అనుకున్నాడు. ఇక్కడికి ఒక యముమతస్సు మరెవరూ వెళ్లారనే సమాచారం లేదు. అప్పటినుంచి ఇక్కడే వుంటూ వచ్చాడు. తానే ప్రతివారం బజారుకు వెళ్ళి వేచావుకొని తెచ్చేవాడు. భార్యను ఎక్కడికీ కదలనిచ్చేవాడు కాదు.

ఒకనాడు కృష్ణగోవిందుడు క్రిందిగదిలో పోయి కోసం త్రవ్వతూవుండగా అతనికి ఒక బంగారునాణెం దొరికింది. అతడు మరికొంతత్రవ్వగా కొంచెంక్రింద ఒకకుండెడు ధనం దొరికింది. ఆ డబ్బు దొరకనిచో కృష్ణగోవిందునికి జీవితం గడవటం దుర్భరమైపోయివుండేది. ఇప్పుడేకహాయిగా కాలం గడిచిపోసాగింది. కానీ ఇప్పుడొక క్రొత్త తృప్తి కలిగింది. ఇటువంటి ప్రాచీన గృహాల్లో చాలాధనం లభిస్తుందనే నీషయం గుర్తొచ్చిందతనికి. అప్పటినుంచి అతడు ఆపాతివున్న ధనంకోసం అన్వేషణ ప్రారంభించాడు. త్రవ్వగా త్రవ్వగా అనేకస్వరంగాలు, దొంగగద్దలు, అంతస్తులు కనిపించాయి. కానీ ధనం దొరకలేదు. ఒకసంవత్సరంవరకు త్రవ్విత్రవ్వి విసిగిపోయాడు. శాంతంగా వుంటూకూడా అప్పుడప్పుడు ఆభూతగృహంలో తిరిగివస్తూవుండేవాడు. ఒకనాడు ఒకమూల వద్ద మెరుస్తూ కనిపించింది. ఎగిరిగంతేసి గబగబ దానిని తీసిమోశాడు. ఎలుకలు ఆమూల మట్టి త్రవ్విపోశాయి. ఆ మట్టిలోనే దొరికిందీనాణెం.

కృష్ణగోవిందుడు మెదలకుండా ఏమీ ఎరగనట్లు వూరుకున్నాడు. సంతోష సమీపించింది. భార్యను పిలిచి 'ఇవాళ నా ఆరోగ్యం సరిగాలేదు. నువ్వే బజారుకు వెళ్లి పెచ్చాలు తీసుకురా' అని చెప్పాడు. ఇన్నిరోజుల తర్వాత బయటకు వెళ్తుందిగనుక త్వరగా తిరిగిరాదని భావించాడు. ఆ అవకాశం చూసుకొని కృష్ణగోవిందవాసు ఆమూల త్రవ్వగా ఇరవైబిందెల స్వర్ణముద్రణలు లభించాయి.

పూర్వకాలంలో ఉత్తరబెంగాలును నీలధ్వజ వంశీ
యుడైన ఒకపరాక్రమశాలిశాలిస్తూవుండేవాడు. ఆవంశంలో
కడపటి రాజు నీలాంబరదేవ్. నీలాంబరునికి అనేక రాజ
ధాని నగరాలుండేవి. అనేకనగరాల్లో స్వంతభవనాలుం
డేవి. వాటిలోదే ఇవొకటి. సంవత్సరానికి ఒకటి రెండు
వారాలు ఇక్కడకూడా వుంటూవుండేవాడు. ఒకపర్యాయం
ఉత్తర బెంగాలును జయించేందుకు గొడచక్రవర్తి, నీలాంబ
రునిపైకి తన సైన్యంతో దండెత్తి వచ్చాడు. సైన్యాలు
గనుక జయిస్తే తనపూర్వీకులు సంపాదించిన ఈ అపారసం
పద వారిచేతుల్లో పెద్దుందని ఆలోచించి ఆతడు యుద్ధం
ప్రారంభమవక పూర్వమే ఆ ధనాన్నంతా ఇక్కడికి తెచ్చి
తానేస్వయంగా పూడ్చివేశాడు. ధనం ఎక్కడుందోఎవరూ
లేరునుకో వేకపోయారు. యుద్ధంలో ఓడిపోయి నీలాంబరుడు
వారికి ఖైదీగా చిక్కాడు. సైన్యాధిపతి అణ్ణి గొడ
కుపంపేశాడు. ఆ తర్వాత అణ్ణి ఈ మానవలోకంలో ఎవరూ
చూడలేదు. ఏమయ్యాడో ఏమో ఎవరికీ తెలియదు.
అప్పుడెవరిచీ వాఁయొక్క ఈధనరాశి ఇక్కడే వుండిపో
యింది. అది కృష్ణగోవిందునికి లభించింది. బంగారం,
వజ్రాలు, ముత్యాలు వగైరాలసాఖ్యాకంగా, లెక్కలేనన్ని
రత్నాలతో నిండివున్న ఆ ఇంట్లో బిందెలు. కృష్ణగోవిందునికి
లభించాయి.

ఆతడు చాలాజాగ్రతగ బిందెల్ని తిరిగిపోతేశాడు.
భార్యకు ఏమీచెప్పలేదు. కృష్ణగోవిందుడు చాలాలోభి.
అందులోంచి ఒక్కనాణెమున్నా తిన కర్చుచేయలేకపోతాడు. తన

శరీరంలోని ర కంవలె చానిని కాపాడాడు. మొదట దొరికిన బిందెను ధనంతోనే కాలక్షేపం చేయసాగాడు.

ఆధనమే ఇప్పుడు ప్రభుల్లకు లభించింది. వాటిని ఆమె యథాప్రకారం పాతిపెట్టిపెకివచ్చి నిద్రపోయింది. పగలంతా శ్రమించటంవల్ల ఆ ఎండుగడ్డి పక్కమీద పరుండగానే ప్రభు గాథనిద్రలో మునిగిపోయింది.

10

వృంగలిపూలనుణి లేడివలె చెగుచెంగునదూకుతూ దుర్లభునివెంట పరుగె తిది. కానీ దుర్లభుడు ముందు తన ప్రాణాలు దక్కించుకోవాలనే ధ్యాసతో వుండటంవలన వెనక పరుగెత్తుతూ వచ్చే ప్రేయసికి అతడు దుర్లభమీపోయాడు. 'అయ్యో ఆగు! నన్ను వదిలి వెళ్ళకు!' అనిపూలనుణి అరచినకొద్దీ దుర్లభుడు ప్రాణాలు దక్కించుకొని పారిపోసాగాడు. ముళ్ళపాదల్లో పడి రొప్పుల్లా పరుగెత్తున్నాడు. ధోవతి జారిపోతోంది, ఒక కాలిచెప్పు బురదలో కూరుకుపోయింది. దుప్పటి ముళ్ళకు చిక్కుకొని చిరిగిపోయింది. 'ఆరి పోయి పోయి! ఒక స్త్రీ మరిపించి అడవికి తీసుకొచ్చి దొంగల చేతుల్లో వదిలి వారపోతున్నావా! అని అరిచింది పూలనుణి. ఇది విని దుర్లభుడు ఆమె తప్పక దొంగలకు చిక్కివుంటుందని ఆలోచించి మారుమాటలేకుండా మరింత త్వరగా పరుగెత్తాడు. చివరికి చేయూనది లేక పూలనుణి ఏడ్వవారంభించింది. ఏడుస్తూ దుర్లభుని పెద్దలందర్నీ వరుసగా దూషించ సాగింది.

కాస్యపతికి దొంగలు అతులేరు. దుర్గభుకు ఎక్కడా కన్పించకపోవటం పూలమణిగమనించింది. కొద్దిక్షణాలవరకు అలాగే ఆలోచిస్తూ నిల్చుంది, తర్వాత ఆ ఆడవినుంచి బయట బడే మార్గం వెదకసాగింది.

ఆమెవంటి నేర్పరిస్త్రీకి అదేమంత కష్టంకాదు. ఆమె సునాయాసంగానే బయటపడింది. చుట్టూ ఎవరూ లేకుండా చూసి తన యింటికి బయలుదేరింది. ఆమెకు దుర్గభునిపై చాలా కోపం వస్తోంది.

పూలమణి ఇంటికి చేరుకునేసరికి చాలా ప్రాద్దేశ్కీంది. ఆమె అక్క అలకమణి ఇంటివద్దలేదు, స్నానానికి వెళ్ళింది. పూలమణి మెదలకుండా తలుపులు వేసుకొని నిద్రపోసాగింది. రాత్రంతా మేల్కొని పూడటంవల్ల వెంటనే కళ్ళుమూతలు బడ్డాయి. అక్క యింటికి తిరిగివచ్చి ఆమెను మేల్కొల్పి 'ఏమే, నువ్విప్పుడే వచ్చావా?' అని అడిగింది.

"నేను ఎక్కడికి వెళ్ళాను అసలు!" అంది పూలమణి.

"ఎక్కడికి వెళ్ళానంటున్నావు! అదే బ్రాహ్మణులు ఇంటికి వెళ్లావుగా పరుండటానికి. ఇంత ఆలస్యంగా వచ్చా వేమిటని అడుగుతున్నాను" అంది అలకమణి.

"నువ్వు ఆంధురాలవే! ఉదయం నీ కళ్ళముందే ఇక్కడికివచ్చి నిద్రపోయాను-నువ్వు చూడనేలేదా?"

"నేను ఉదయం చూడసాగ్లు ఆ బ్రాహ్మణులు ఇంటికి వెళ్ళి చూసివచ్చాను. అక్కడ నువ్వులేవు, మరెవరూ కూడా కన్పించలేదు. అది సర్కేగానీ ప్రభుల్ని ఎక్కడికి వెళ్ళిందివాళి?"

పూలమణి భయంతో కంపించిపోగా “అక్కా, మాట్లాడకు. అవేమీ నన్నడగకు!” అని అంది.

అలకమణికూడా భయపడి “ఎం? ఏం జరిగింది?” అని అడిగింది.

“అయ్యో! అది చెప్పదగిన విషయం కాదు.”

“ఎందుకని?”

“మనం సామాన్య మానవులం. మనకు ఆశ్రాహ్మణ దేవతలు చేసే పనుల్ని గురించి ఎందుకు?”

అలకమణి మళ్ళీ భయపడి “నువ్వంటున్న దేమిటి?” అని అడిగింది.

“మళ్ళీ ఎవరితోనూ చెప్పకు, రాత్రి ప్రభుల్ల తల్లివచ్చి ఆమెను తీసుకు వెళ్ళింది.”

“ఏమిటి?”

అలకమణి శరీరం గడగడ వణకిపోసాగింది. అప్పుడు పూలమణి ఒక కథను అల్లి చెప్పింది. ‘రాత్రి ప్రభుల్ల మంచం మీద ఆమె తల్లి కనిపించింది. ఆతర్వాత కొద్ది కాలకు గదిలో తుఫాను వచ్చేసింది. ఆతర్వాత మా స్త్రీ అక్కడే రూక కనిపించ లేదు!’ ఈ కల్పిత కథను ముగిస్తూ ఆమె ఈ విషయాన్ని ఎవరితోనూ చెప్పవద్దని అక్కను హెచ్చరించింది.

“అయ్యో, ఇదెక్కడైనా చెప్పే విషయమేనా?” అంటూ అలకమణి వెంటనే బియ్యం కడిగే నెలతో కుండ తీసుకొని గ్రామమంతా తిరిగి ఇంటికి తిరిగి కొంత కథను అల్లి విన్నించి వచ్చింది. ఎవరికి వారికే “ఇరుగో, చూడండి మరెవరితోనూ అనకండి” అని హెచ్చరిస్తూనే వుంది. ఈ

విషయం అలా అలా ప్రకటిస్తోంది చాలా మార్పులు చేర్పులతో ప్రభుత్వం అంతవారింటికికూడా చేరింది. ఆ రూపాంతరమేలా చెందింది ఆ తర్వాత చెప్తాము.

11

ఉదయమే లేచి ప్రభుత్వం ఆలోచించసాగింది - 'ఏం

చేయాలి, ఎక్కడికి వెళ్ళు? ఈ అడవి నివాస మోగ్గోకాదు. ఇక్కడ ఒంటరిగా ఎలావుంటాము. అయితే మరెక్కడికి వెళ్ళు? ఇంటికి వెళ్ళనా? మర్చిదొంగలు వచ్చి ఎత్తుకుపోతారు. ఎక్కడికి వెళ్లాలన్నా ఈ ధనాన్నలా తీసుకువెళ్తారు. ఎవరి ద్వారానైనా పట్టించుకుంటే విషయం పక్కా పోతుంది - దొంగలు దోచుకుపోతారు. నన్ను కమైన వాళ్ళుగాత్రం ఎక్కడ దొరుకుతారు. ఎవరికి తెలిసినా నన్ను కూడా చంపి ధనం తీసుకుపోతారు. ఇంత ధనాన్ని చూసి ఆశించకుండా ఎవరుంటారు? అనేక విధాల ఆలోచించుకొని చివరికి అక్కడ వుండటానికే నిశ్చయించుకొంది. 'ఏమి జరుగుతుందో చూస్తాను. నాకు గుర్తావు. ఎ తో ఈ అడవి అంతే. ఈ రెండింటికి అట్టే తేడా లేదు. అక్కడ కూడా దొంగలు ఎత్తుకుపోతూ వుండేవారు. ఇక్కడ అంతకంటే. ఎక్కువేం జరుగుతుంది' అని కూడా యోచించింది.

ఈ విధంగా నిశ్చయించుకొని ప్రభుత్వం ఇంటిపనుల్లో మునిగిపోయింది. ఇల్లంతా వూడ్చి శుభ్రం చేసింది. ఆవుకు కావల్సినవన్నీ చూసి తర్వాత వంట ఏర్పాటు చూడబోతే

వీమీలేవు. పాతలు, బియ్యం, ఉప్పు, పప్పు వీమీలేకుండా
పనెలా జరుగుతుంది?

ప్రభుల్ల ఒకనాణెం తీసుకొని అంగడికి బయలుదేరింది.
ఆమె చాలా ధైర్యం గలదనే విషయం - ఇంతకు ముందే
చూశాం మనం.

ఈ అడవిలో అంగడి ఎక్కడందో - వెదకాలనుకుంది.
ఆమె అడవిలోకి న్నించే ఒక కాలిబాటవెంటే బయలుదేరింది.

వెళ్ళగా వెళ్ళగా దట్టమైన అడవిలో ఒక బ్రాహ్మణుడు
ఎదురయ్యాడు. రామనామ ముద్రలుగల దుష్పరిని
కప్పుకొని వున్నాడతడు. నుమరున తిలకధారణ, గోధుమవర్ణ
శరీరము, వయస్సుకూడా అంత ఎక్కువకాదు. అతడు
ప్రభుల్లను చూసి విస్మయంతో “ఎక్కడికి వెళ్తావు తల్లీ?”
అని అడిగాడు.

“అంగడికి”

“ఇటువీ దుకాణాలకు వెళ్ళే మార్గంలేదు.”

“అయితే మరి ఎటు వెళ్లాలి?”

“నువ్వెక్కడి నుంచి వస్తున్నావ్?”

“ఈ అడవిలో నుంచే.”

“ఈ అడవిలోనే నీ నివాసమా?”

“అవును.”

“ఏతేమరి నీకు బజారుకు పోయే మార్గం తెలియదా?”

“నేను క్రొత్తగా వచ్చాను.”

“ఈ అడవికి తమంతటితాము ఎవరూరారు, మీరెలా
వచ్చారు?”

“దయచేసినాకు బజారుకు వెళ్ళేమార్గం చెప్పండి.”

“బజారుకు వెళ్ళటం ఒక పూటపని. నువ్వు ఒంటరిగా వెళ్ళలేవు. దొంగలభయం ఎక్కువ. ఇంకా నీవారు ఎవరెవరున్నారు?”

“ఎవరూలేరు.”

బ్రాహ్మణుడు కాస్తేపటివరకు ఆమె ముఖంలోకి చూస్తూ ‘నలక్షణాలన్నీ మూర్తిభవించి వున్నాయామెలో. సరే, విషయమేమిటో చూద్దాం!’ అని ఆలోచించి “నువ్వు ఒంటరిగా బజారుకు వెళ్ళవద్దు. ఆపదలోపడిపోతావు, ఇక్కడే నాదొక దుకాణంవుంది. నీకివ్వమేలే ఉప్పు పప్పు వగైరాలు కొనుక్కోవచ్చు” అని చెప్పాడు.

“మంచిదే అయితే! మీరు పండితులవలెవున్నారు” అంది ప్రభుల్ల.

“పండితులు అనేకవిధాలుగా వుంటారు అమ్మా, నువ్వు నావెంటరా?”

ప్రభుల్లను వెంటనిడుకొని బ్రాహ్మణుడు అడవిలోకి వెళ్లాడు. ఆమె కొంచెం భయపడింది. అయినా ఈ అడవిలో భయం లేనిదెక్కడ అనుకొంది. ఎదురుగాఒక కుటీరం కనిపించింది. కుటీరద్వారం మూసివుంది. బ్రాహ్మణుడు తాళం తేరిచి లోనికివెళ్ళాడు. చూస్తే అది దుకాణంకాదు. అయినప్పటికీ బియ్యం, పప్పు ఉప్పు వగైరాలన్నీ సమృద్ధిగా వున్నాయక్కడ. “నువ్వెన్ని మోసుకుపోగలవో, తీసుకో!” అన్నాడు బ్రాహ్మణుడు. ప్రభుల్ల తనకుఅవసరమైనంతవరకు వస్తువులన్నీ తీసుకొని “వెలవెంతి?” అని అడిగింది.

“ఒక అణా.”

“నా వద్ద లేదు.”

“రూపాయి వుందా? ఇవ్వు. మిగిలిన చిల్లర ఇచ్చేస్తాను?”

“నా వద్ద రూపాయి కూడా లేదు.”

“మరినువ్వు బజారుకు ఏమి తీసుకు పోతున్నావ్?”

“ఒక నాణెం.”

“చూద్దాం ఏది?”

• ప్రభుల్ల నాణెమును అతని చేతికిచ్చింది. అతడు దానిని చూసి తిరిగి ఇచ్చి వేశాడు. “దీనికి తగినంత డబ్బు నా వద్ద లేదు. పద, నీ వెంటమియింటికి వస్తాను; అక్కడ తీసుకుంటాను” అన్నాడతడు.

“మాయింట్లో కూడా డబ్బు లేదు.”

“అన్నీ నాణేలే నా! సరే పద చూసి వస్తాను. నీ వద్ద డబ్బు ఉన్నప్పుడే వచ్చి తీసుకుంటాను.”

“అన్నీ నాణేలే నా!” అని అతడన్న మాట ప్రభుల్లకు నచ్చలేదు. ఈ చతురశ్రాహ్లాదుని తన వద్ద చాలా నాణేలు వున్నాయని గ్రహించే ఇల్లు చూడగోరుతున్నాడని భావించిందామె. ప్రభుల్ల ఆనస్తువులన్నింటినీ అక్కడ వుంచేసి, “నేను బజారుకే వెళ్ళాలి. దుస్తులు కూడా తెచ్చుకోవాలి” అని అంది.

శ్రాహ్లాదుకు సవ్యాసు-“అమ్మా! ఇల్లు చూసి వచ్చి నీధనా నంతా దొంగలిస్తానని అనుకుంటున్నావు. బజారుకు వెళ్ళినంత మాత్రాన నన్ను తప్పించుకోగలవనుకుంటున్నావా? నీ పెంట వుంటే నన్నలా వదిలించుకోగలుగుతావ్?”

ప్రభుల్ల కంపించింది.

‘నేను నిన్ను మోసగించను నన్ను పండితుడనుకో. మరేమన్నా అనుకో. నేను దొంగల సగ్గాయను. నాపేరు భవానీ పాఠక్, అన్నాడు బ్రాహ్మణుడు.

ఆమాటవిని ప్రభుల్ల మాన్పడిపోయింది. భవానీ పాఠక్ పేరును ఆమె దుర్గాపురంలోకూడా విన్నది. అతడొక ప్రఖ్యాత బందిపోటు. అతని పేరుచెప్పే బరేంద్రనామి యావత్తు భయంతో వణికిపోయేది. ప్రభుల్ల ఏమీమాట్లాడ లేకపోయింది.

‘నమ్మకంలేకపోతే చూడు అని భవానీ లోనినుంచి ఒకచిన్న సగారాను తెచ్చి నెమ్మదిగా మోగించాడుఅది. విని క్షణంసేషట్లో ఇంచుమించు యమదూతలవంటి వీరిమంది నల్లని యువకులు కర్రలువగై రాలతో హాజరయ్యారు.

‘ఏమి ఆజ్ఞ?’ అన్నారు భవానీనిచూసి.

‘ఈబాలికను సగ్గా గుర్తుంచుకోండి ఈమెను నేను తల్లిగా భావించను. మీరుకూడ ఈమెను తల్లిగాభావించి ‘అమ్మ’ అని పిలవండి. మీరు ఈమెకేమీ అపకారం కల్పించవద్దు, ఎవన్నీ కల్పించనీయవద్దు - ఇక వెళ్ళండి’ అన్నాడు భవానీ. ఆమాటవిన్న మరుక్షణంలో ఆదస్యులదళం మాయమైపోయింది.

ప్రభుల్లకుచాలా విస్మయంకల్గింది. ఆమెబుద్ధి చాలా చురుకైనది. ఇతనిశరణుతప్ప తనకు వేరే ఉపాయమేది లేదని వెంటనే గ్రహించింది. రండి, మాయిల్లు చూపిస్తాను’ అనిఅంది ప్రభుల్ల.

ఆసామానంలా తీసుకొని ఆమె ముందునడవసాగింది. భవానీపాతాక్ ఆమె వెనుకరాసాగాడు. ఆ శిథిలగృహానికి చేరి ప్రభుల్లసామానుదించుకొని భవానీపాతాక్ కు ఒక చినిగిపోయిన తుంగచాప పరిచింది. ఆవైష్ణవునివద్ద ఒక తుంగచాపమాడా వుండేది.

12

‘ఈ శిథిలగృహంలోనా నీకు నాణాలుదొరికింది?’ అని అడిగాడు భవానీపాతాక్.

‘అవునండి.’

‘ఎన్ని?’

‘చాలా.’

‘సరిగ్గా చెప్పానో? నన్ను మోసగించ యత్నించా వంటే మా మనుషులువచ్చి త్రవ్విచూస్తారు!’

‘ఇరవై బిందెలు.’

‘ఈ ధనంతో నువ్వేమి చేస్తావ్?’

‘ఇంటికి తీసుకుపోతాను.’

‘ఉంచుకొని కాపాడుకోగలవా?’

‘మీ సహాయంలభిస్తే.’

‘ఈఅడవిలోనాకు సంపూర్ణాధికారంవుంది. దీనిబయట నాకు అంతరిక్షం లేదు. ఈఅడవిని దాటితీసుకుపోతే నేనురక్షించలేను.’

‘అయితే ఈధనంతో నేనీఅడవిలోనేవుంటాను. మీరు రక్షిస్తారుగదూ?’

‘రక్షిస్తాను. కానీ, నువ్వీంత ధనంతో ఏం చేస్తావు,’

‘ప్రజలు డబ్బులు ఏం చేస్తారు?’

‘అనుభవిస్తారు.’

‘నేనూ అనుభవిస్తాను.’

భవానీ తామర్ అట్టహాసం చేస్తూ ‘అమ్మా! పసిపిల్ల వలె మాట్లాడే నీమాటలువిని నవ్వుస్తుంది. ఇంతకుముందే నువ్వు ఎవరూలేరు అని అన్నావు. ఎవరితోకలిసి ఈధనాన్ని అనుభవిస్తావు. ఒక్కరే ఎక్కడైనా ఐశ్వర్యాన్ని అనుభవిస్తారా!’ అన్నాడు.

ప్రభుల్ల నిశ్చిన్మ్యురాలై చూస్తూ తలవంచేసుకుంది.

‘అమ్మా! విను. కొందరు కొందరు ఐశ్వర్యం లభించేసరికి అనుభవిస్తారు, కొందరు పుణ్యకార్యాలు చేస్తారు, కొందరు సరకానికి దారులేసుకుంటారు. నువ్వు అనుభవించలేవు, నీకెవ్వరూ లేకపోవటమే ఇందుకుకాణం. నువ్వు పుణ్యకార్యాలైనా చేయాలి; లేదా సరకానికి మార్గం నిర్మించుకోవాలి. చెప్పు, నీ కేమార్గం ఇష్టమో?’

ప్రభుల్ల చాలా సాహసంగలది. ‘ఈమాటలుదొంగల సర్దారు మాటలవలె లేవే!’ అనిఅంది.

‘కాదు. నేను కేవలం దొంగల సర్దారునేకాదు; నీ ఎదుట అడికూడాకాదు. నేను నిన్ను ‘అమ్మా’ అన్నాను, కనుక ఇప్పుడు నీకు దేనివల్లలాభం కలుగుతో అదే చెప్తారు. ధనాన్ని నువ్వు అనుభవించలేవు, నీకెవరూలేరు. కనుక నువ్వు ధనంతో ఘోరమైన పాపాన్నిగానీ, అత్యధిక పుణ్యాన్నిగానీ ఆర్జించుకోగలవు. ఏం చేయదలచావో చెప్పు.’

‘పాపమే చేయవలచానని అంటే?’

‘అప్పుడు నామనుషులద్వారా నీవెంట ధనాన్నంతా ఈ అడవి బయటకు పంపేస్తాను. ఈ అడవిలో నాలనుచరులనేక మంది ధనాశతో నీతో కలసి పాపానికి సిద్ధపడతారు. కనుక నువ్వుకో రేద దేలయితే ఈ కుటుంబం దే నిన్ను పంపివేయటానికి యత్నిస్తాను. ఈ ధనాన్ని నేను నాదిగానే భావిస్తున్నాను.’

‘నావెంట మీరు నా ధనాన్నంతా పంపివేస్తే నాకు నష్టం ఏమిటి?’

‘దాచుకోగలవా? నువ్వుయువతివి. దొంగలబారి నుంచైతే తప్పించుకోగలవు కానీ యవ్వన సౌందర్యాలనుంచి తప్పించుకోలేవు గదా! పాపాలన పూర్తవకముందే ధనం అయిపోతుంది. ఎంత ధనమైనా వుండుగాక, అయిపోతాని కెంతో కాలం పట్టదు. ఆతర్వాత?’

‘ఆతర్వాత ఏమవుతుంది?’

‘నరకమార్గం వర్చుతుంది సరాసరి. తృష్ణశీరసు, కానీత్య ప్తి! మరొక పాయమూ వుండదు - అదే నరకమార్గం అంటే. పుణ్యాన్ని అర్జించుకుంటావా?’

‘బాబూ! నేను సంసార స్త్రీని. పాపమంటే ఏమిటో ఎరుగను, పాపం ఎందుకు చేస్తాను! నేను దరిద్రురాలను, తిండి గుడ్డలు తప్ప నాకేమీ అవసరం లేదు. నాకు ధనం అవసరం లేదు. ఏదో విధంగా జీవితం గడిచిపోతే అంతే చాలు. ఈ ధనమంతా నువ్వే తీసుకో, నాకు మాత్రం పట్టెడన్నం పెట్టే ఏర్పాటు చెయ్యి.’

భవానీ లోలోపలే ప్రభుల్లకు ధన్యవాదాలర్పించాడు. 'ధనంనీదే, నేను తీసుకోను' అన్నాడు ప్రత్యక్షంగా.

ప్రభుల్లకు విస్మయం కల్గింది. అది గ్రహించి భవానీ తాకూర్ 'చేసేదేమో దోపిడిలు, దొంగతనాలు, నాముందు ఈ కపట ప్రర్తన ఎందుకో అని ఆలోచిస్తున్నావుగదా? సరే, దానికి కారణం ఇప్పుడే నీతో చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. ఒక విషయం, నువ్వు పాపాలనాచరిస్తే మాత్రం నేనే దోచుకోవచ్చు ఈధనాన్ని. ఈ ధనంతో నువ్వేమి చేయ దలచుకున్నావని మరొక పర్యాయం అడుగుతున్నాను.'

'మీరు చాలా జ్ఞానులు. నన్నేమి చేయమంటారో మీరే ఉపదేశించండి.'

'ఉపదేశించటానికి ఏదనిమిది సావత్సరాల్లో నున్నా ధనాన్ని తాకనై నాకూడదు. నీకు తిండి గుడ్డలకు ఏమీ లోటుండదు. నీ అవసరాలన్నింటినీ నేను తీరుస్తాను. అంగీకారమేనా?'

'వుండే చెక్కడ?'

'ఇక్కడే, ఈ పాడుపడిన దానిని కొద్దిగా మరమ్మత్తు చేస్తాను.'

'ఇక్కడ ఒంటరిగా ఉండాలా?'

'లేదు, నేను మర్రిద్దర్ని స్త్రీలను పంపుతాను. వారు నీదగ్గరవుంటారు. భయపడవద్దు, అడవికి యజమానినినేనే. నేను ఉండగా నీకే అపకారమూ జరుగదు.'

'మీవిద్య ఎలావుంటుంది?'

'నీకు చదువులో ప్రవేశంవుందా?'

‘లేదు.’

‘ముందు చదవటం వ్రాయటం చేస్తున్నాను.’

ప్రభుల్ల సమ్మతించింది. ఈ అడవిలో ఒక సహాయ కుడు లభించినందుకు చాలా సంతోషించింది.

అక్కడినుంచి శలవు తీసుకొని భవానీగారు ఒక టకువచ్చి చూచుసరికి ఒకవ్యక్తి అతనికోసం ఎదురు చూస్తున్నాడక్కడ. అతనిశరీరం చాలా బలిష్ఠమైనది. పెద్దపెద్ద మీసాలున్నాయతనికి. ‘రంగ్ రాజ్, ఇక్కడికి వచ్చావెందుకు?’ అని అడిగాడు భవానీ.

‘మిమ్మల్ని వెదుకుతూ. మీరిక్కడికలావచ్చారు?’ అన్నాడు రంగ్ రాజ్.

‘ఇంతకాలంనుంచి వెదికేది ఇవాళ లభించింది.’

‘రాజా?’

‘రాణి.’

‘రాజు-రాణిలకు వెదికాల్సిన అవసరంలేదీక. ఆంగ్లేయులు రాజులవుతున్నారు. కలకత్తాలో ఎజరూహస్టిక్ వారెన్ హేస్టింగ్స్ (Warren Hastings) దొర తన రాజ్యాన్ని స్థాపిస్తున్నాడట.’

‘నేనుఅటువంటి రాజును వెదకటంలేదు, నేను వెదికే దెటువంటి వారినో నీకూ తెలుసు’

‘పొందారా?’

‘అది పొందలేనివస్తువుకాదు. స్వయంగా తయారు చేసుకొవాల్సివుంటుంది. ఈశ్వరుడు ఇరుమును సృష్టిస్తాడు. మానవుడు బిడ్డాన్ని తయారు చేసుకుంటాడు. మంచిఉక్కు

ముక్కిలభిచింది. ఏడనిమిది సంవత్సరాలు నిర్బింఛాలిక. చూడు, ఈ ఇట్లోకి నేను తప్ప మరెవరూ వెళ్ళకుండావుండాలి, యువతి చాలా అందమైనది.'

'చి తం! జాగీరుదారు మనుషులు రంజనపురాన్ని దోచుకున్నాకు, అందుకే మిమ్మల్ని వెనుకూ వచ్చాచు.'

'అయితే పద! మనం జాగీరుదారు ఖజానాను దోచి గ్రామవాసులకు తిరిగి ఇచ్చేద్దాం. గ్రామస్తులు సహాయ పడ్డారా?'

'సహాయ పడవచ్చు.'

13

బ్రహ్మసీతా కూర్ తాను చెప్పిన ప్రకారం ఇద్దరు స్త్రీలను పంపాడు. బజాగుపనులు చూడటానికి ఒకరు, ఒకరు ఎప్పుడూ ప్రవుల్లవద్ద వుండటానికి నీ. ఇద్దరూ రెండు రకాల మనుషులు. బయట పనులన్నీ చూసే స్త్రీ పేరు గోబరాతెల్లి, ఆమె వయస్సు 73 సంవత్సరాలు. ఆమె చాలా నల్లగా వుంటుంది, చెవికి పి కూడాను. పూర్తిగా చెవిటివా అంటే అదేమీ కాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు కొన్ని మాటలు విన్నించేవి, కొన్ని విన్నించేవి కావు. దీనివల్ల చాలా గడబిడ. తికమకగా వుండేది.

రెండవ స్త్రీ అందుకు పూర్తిగా భిన్నమైనది, వయస్సులో ప్రవుల్లకంటే అయిదా రేండ్లు పెద్ద, కాంతివంతమైన శ్యామల రంగు శరీరం, తొణికిసలాడే అందము.

అమావాస్య పౌర్ణమిలు కలిసి పచ్చిట్లుగా ఇద్దరూ ఒకేసారి వచ్చారు. గోబరాతెల్లి ప్రవుల్లకు సమస్కరించింది.

“నీ పే రేమిటి?” అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

గోబరాతల్లి కిది విన్నించలేదు. రెండో స్త్రీ “అమెకు కొంచెం చెప్పుడు. అందరూ గోబరాతల్లి అనే పిలుస్తారు” అంది.

“గోబరాతల్లీ! నీకు కుమారు లెందరు?” అని అడిగింది ప్రభుల్ల.

“నేను గయ్యాళినికాదు. అందరూ అనవసరంగా నన్ను గయ్యాళి అంటారు.”

“ఏ కులం మీది?”

“ఎక్కడికైనా వెళ్ళగలను, మీరు చెప్పిన చోటుకే వెళ్తాను.”

“నే నడిగేది మీరెవరూ అని” అంది ప్రభుల్లగట్టిగా.

“ఎవరో ఎందుకమ్మా! పనులన్నీ నేనే చేస్తాను. ఒకటి రెండు పనులు చేయలేనంతే.”

“ఏయే పనులు చేయలేవు?”

ఇప్పుడిక గోబరాతల్లికి కొంచెం విన్నించసాగింది - “అదే, నీళ్ళు తేవటం చేయలేను. వంట్లో ఇప్పుడంత బలం లేదు. మరి గుడ్డలువుంటే మీరే ఉతుక్కోవాలి” అని అంది.

“మిగిలిన పనులన్నీ చేయగలవా?”

“కాదు; పాత్రలు మీరే కడుక్కోవాలి.”

“అదికూడా చేయలేకపోతే యిక నువ్వు చేయగల్గిందేమిటి?”

“ఇంకేమీ లేదు. ఇల్లుకడగటం, ఊడ్చటం కూడా కొంచెం మీరే చూసుకోవాలి.”

“అయితే నువ్వు చేసేదేమిటి?”

“ఇంకా యేదిచెప్పినా చేస్తాను. చేదత్రాడు చుట్టి లోపల దాస్తాను. నీళ్ళు దొర్లించేయగలను; నా విస్తరిని నేను పారవేసుకోగలను. అసలైన పనులన్నీ చేస్తాను - బజారుపని చూస్తాను.”

“సామానులుకొని లెక్కచూడగలవా?”

“వృద్ధురాలిని పోయాను. ఇప్పుడవన్నీ నావల్ల కావు. అయినా మీరెంతడబ్బు ఇచ్చినా ఖర్చుచేసుకురాగలను. అది ఖర్చుచేయలేదు, యిది ఖర్చుచేయలేదు అని మీరనాల్సిన పనిలేదు” అంది గోబరాతల్లి.

“నీవంటి బుద్ధిమంతులు స్వేచ్ఛగా లభించరు.”

“ఏదో అదంతా మీదయ తల్లీ! ప్రేమకొద్దీ అలా అంటున్నారు.”

“నీ పేరేమిటి?” అని అడిగింది ప్రభుల్ల రెండోస్త్రీని.

“అదేమీ తెలియదు తల్లీ!”

“ఏం, ఎందుకని, తల్లిదండ్రులు పేరే పెట్టలేదా?”

“పెట్టేవుంటారు కానీ నాకు తెలియదు” అంది ఆ సుందరి.

అలా ఎందుకని?”

“ప్రపంచజ్ఞానం తెలిసి తెలియకముందే తల్లిదండ్రుల నుంచి వేరైపోయాను. చిన్నతనంలోనే నన్ను పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయే దొంగలు ఎత్తుకుపోయారు.”

“అయితే వారైనా ఏదోఒక పేరు పెట్టివుందురుగా!” అడిగింది ప్రభుల్ల.

“పెట్టటానికేం, చాలా పేర్లు పెట్టారు.”

“ఏమిటవి?”

“రాకాసీ, పాడుముఖమా, దరిద్రగొట్టు”

ఇంతవరకు గోబరాతల్లికి మాటలు సరిగ్గా వినిపించలేదు. ఈ నిశేషణాలు వినేసరికి శ్రవణశక్తి హెచ్చింది -

“నన్ను రాకాసి అన్నవాళ్ళే రాకాసులు, నన్ను పాడుముఖం అన్నవాళ్ళే పాడుముఖాలు. నన్ను గొడ్రాలు అన్నవారే గొడ్రాళ్ళు-” అంటూ సాధించసాగింది.

సుందరి నవ్వి ‘నేను నిన్ను గొడ్రాలనలేదు’ అంది అంది.

“ఎందుకనవు, అనేవుంటావు తప్పకుండా. నన్నెందుకు తిడున్నావో చెప్పుముందు” అంది గోబరాతల్లి.

ప్రభుల్ల నవ్వుతూ ‘ఆమె నిన్ననలేదు. నన్ను అంటోంది’ అని అంది.

“నన్ను అనలేదా? అందిలే తల్లీ కోపించకు. ఆ బ్రాహ్మణస్త్రీ నోరుమంచిదికాదు. అయినా కోపం ఎందుకులే అమ్మా!” అని అంది.

గోబరాతల్లి తననుగురించేతే వీరరసము, ఇతరుల విషయంలో శాంతరస ప్రదర్శననుచూసి ఆ యువతులిద్దరూ నవ్వేశారు. అప్పుడు ప్రభుల్ల ఆ రెండవస్త్రీతో ‘బ్రాహ్మణస్త్రీవా? ఇంతసేపటినుంచి ఎందుకు చెప్పలేదు’ అని ఆమెకు సమస్కరించింది.

ఆమె ప్రభుల్లను ఆశీర్వదించి ‘నేను బ్రాహ్మణకన్య ననే విన్నాను, కానీ వివాహితను కాదు’ అంది.

“ఎందుకని?”

“బ్రాహ్మణుడు లభించలేదు!”

“పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయేవాళ్ళు వివాహాలుకూడా చేస్తారా?”

“నువ్వెప్పుడూ వారితోనే ఉన్నావా?”

“లేదు, వారు నన్నొక రాజుకు అమ్మివేశారు.”

“ఆ రాజుగారు వివాహమాడలేదా?”

“రాజుకొడుకు వివాహమాడ దలచాడు-అదీ గాంధీ ర్వవిధిగా.”

“మిమ్మల్నేనా?”

“ఎన్నిరోజులు ఉండేవాడో ఏమో అది తెలియదు.”

“తర్వాత?”

“అది తెలిసి నేను పారిపోయి వచ్చాను.”

“తర్వాత?”

“రాణీగారు కొన్ని ఆభరణాలనిచ్చింది. ఆ నగలతో సహా పారిపోయి రాపటంవలన మళ్ళీ దొంగల చేతుల్లో పడ్డాను. ఆ దొంగలకు భవానీ తాకూరు సర్దారు. వారు నా గాఢనంతావిని నానగలు తీసుకోలేదు, మరికొన్ని నగల నిచ్చారు. వారే నాకు ఆశ్రయమిచ్చారు. నేను వారి కుమార్తెను. వారునాకుతండ్రి. వారు ఒకవిధంగా నాకు వివాహం చేసివేశారు.”

“ఒకవిధంగా అంటే అదెలా?”

“నా సర్వస్వము ఆ శ్రీకృష్ణుడే.”

“అదేమిటి?”

“నా అందము, యవ్వనము, ప్రాణము అన్నీ ఆ శ్రీకృష్ణుడే!”

“అతడు నీకు భర్తా!”

“అవును. నాపై సంపూర్ణాధికారముందిగనుక అతడే నా భర్త.”

ప్రభుల్ల దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి ‘ఏం చెప్పారు. నువ్వెప్పుడూ భర్తను చూడలేదు, అందుకే ఇలా అంటున్నావు. భర్తనుగనుక చూసివుంటే శ్రీకృష్ణునిపై చిత్తం నిలువదు అంది. మూర్ఖ ప్రజేశ్వరుడు ఆ మాత్రం ఎరుగడు

శ్రీకృష్ణునియందు బాలికలందరి చిత్తమూ లీనంకావచ్చు. వారి రూపగుణ యవ్వనాలు, విశ్వర్యభోగాలు అనంతమైనవి’ అంది సుందరి.

ఈయువతి భవానీతాకూరు శిష్యురాలు. కానిచదువురాదు. ప్రభుల్లకు, ఈమాటకు జవాబేమీ చెప్పలేదు. హిందూమత ప్రణేతలకే దీనికి సమాధానం తెలుసు. ఈశ్వరుడు అనంతమనేది యదార్థమే. కానీ చిన్న హృదయంలో అనంతమును నింపలేరు. అంతమున్నదానిని మాత్రమే నిలుపుకోగలం. అందుకనే అనంతమైన జగదీశ్వరుడు హిందువుల హృదయాల్లో అంతమనేదిగల శ్రీకృష్ణుని రూపంలో నివాసం చేస్తున్నాడు. భర్త మరింతగా అంతమనేదిగలవాడు. అందుకనే ప్రేమ పవిత్రమైనదైతే భర్త ఈశ్వర ప్రాప్తికి మొదటిమెట్టు అవుతాడు కాబట్టి హిందూ స్త్రీలకు భర్త దైవసమానుడు. ఈ అర్థంలో ఇతరసంఘములన్నియు హిందువులకంటే నికృష్టములు.

అజ్ఞానురాలయిన ప్రభుల్లకు ఏమీ అర్థం కాలేదు. 'సోదరీ! ఇదేమీ నాకు అర్థంకాలేదు. ఇంతకూ నువ్వు పేరు చెప్పనేలేదు' అని అంది.

"భవానీతాకూరు చేసిన నామకరణం నిశి అని. నేను దివ (పగలు) సోదరి నిశిని. దివాను ఒకరోజున తీసుకువస్తాను మాట్లాడటానికి. కాని ఆమె చెప్పేదిమాత్రం విను. స్త్రీకి దైవం భర్త. శ్రీకృష్ణుడు అందరికీ దైవం. ఇద్దరు దేవతలెందుకు ఉండాలి? ఇద్దరు ఈశ్వరులా? ఈ అల్ప ప్రాణియొక్క అల్పభక్తిని రెండు భాగాలుగా విభజించినచో ఎంతెంత ఉంటుంది?"

"స్త్రీల భక్తికి అంతమంటూ వుందా - ఏం?"

"స్త్రీల ప్రేమకు అంతంలేదు. భక్తి అనేది వేరు, ప్రేమ వేరు."

"నాకు రెండూ క్రొత్తవే. నేను యింతవరకు కూడా తెలుసుకోలేకపోయాను" అంది ప్రభుల్ల.

ప్రభుల్ల కంటనీరెట్టింది. 'చల్లీ! నువ్వుచాలా దుఃఖాలనుభవించా వనుకుంటాను" అంది నిశి.

నిశి ఆమెను కౌగిటజేర్చుకొని కన్నీటిని తుడుస్తూ 'ఈ మాత్రం తెలియదా?' అంది. ఈశ్వర భక్తికి మొదటి మెట్టు పతిభక్తి అని నిశి అప్పుడు గ్రహించింది.

14

దుర్లభ చక్రవర్తి ప్రభుల్లను ఎత్తుకొనిపోయిన నాటి రాత్రి ప్రజేశ్వరుడు తలవని తలంపుగా ప్రభుల్ల ఇంటికి వచ్చాడు. ప్రజేశ్వరునికి ఒక గుర్రం వుండేది. పరుగులో

అది చాలా చురుకైనది. ఇంట్లో అందరూ నిద్రపోగానే అతడు మెదలకుండా గుర్రాన్ని తీసుకొని దుర్గాపురానికి బయలుదేరాడు. ప్రభుల్లవుండే ఇంటికిచేరి చూచుసరికి ఎవరూ కన్పించలేదు. ఒంటరిగా వుండలేక ఏబంధువు లింటి కైనా వెళ్ళివుంటుందని యోచించాడతడు. ఎదురుచూడ లేదిక. తండ్రి భయంవల్ల తెల్లవారకముందే ఇంటికి తిరిగి వచ్చాడు.

• రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. హరవల్లభుని సంసారం ఎప్పటివలెనే సాగిపోతోంది. అందరూ యింత తిని తమతమ పనులుచేస్తున్నారు. ఒక్క ప్రజేశ్వరునికి మాత్రం సుఖంగా కాలం గడవటంలేదు. మొదట ఎవరికీ ఏమీ తెలియలేదు.

• నెమ్మదిమీద ముందు తల్లి గ్రహించింది. ప్రజేశ్వరుని పల్లెం లోవడ్డించే చేపకూర వడ్డించినట్లే వుండిపోతోంది. గిన్నెలో పాలు గిన్నెలోనే వుంటున్నాయి. 'అంత రుచిగాలేవు'

• అంటూ ఏదో కొంచెం ఎంగిలిపడి ప్రజేశ్వరుడు లేచిపోయే వాడు. అబ్బాయికి ఆకలి మందగించిందని భావించింది తల్లి. మంత్రాలవలన, దిష్టితీయటంవలన ప్రయోజనమేమీ కన్పించ లేదు. అప్పుడిక వైద్యుణ్ణి పిలిపించాలని పట్టుబట్టింది తల్లి. ప్రజేశ్వరుడు నవ్వి తిరస్కరించేశాడు. తల్లి యెదుట నవ్వి తప్పించుకోగలిగాడు. కాని వృద్ధతాకురానీఎదుట తప్పించు కోలేకపోయాడు. ఒకనాడు ఒంటరివాటుగా చూసి వృద్ధు రాలు నిగ్గదీసి 'ఏంరా వ్రజా! నువ్వు నయనతార ముఖ మైనా చూడటంలేదు. ఎందుకనేమిటి?' అని అడిగేసింది.

ప్రజేశ్వరుడు నవ్వి 'అసలే ఆమెముఖం అమావాస్య

రాత్రివలె వుంటుంది, పైగా ఆందులో తుపాను - మేఘాలు కూడా నిండి ఉంటున్నాయి - చూడాలని బుద్ధిపుట్టటంలేదు, అన్నాడు.

“సరే, ఆదేమిటో నయనతారకే తెలియాలి. ఇంతకూ మరినువ్వు తిండికూడా తినటంలేదెందుకని?”

“నువ్వు వండుతున్నావుగదూ!”

“నే నెప్పుడూ ఇలాగే వండుతున్నాను.”

“ఇప్పుడింకా చేతులు రాటుదేలిపోయాయి.”

“సరే పాలుకూడా నేనే తయారుచేస్తున్నానా? అది కూడా వంటచేసేవారి దోషమేనా?”

“ఆవులపాలు చెడిపోయాయి.”

“ఠోడంతా ఆలోచిస్తూ వుంటావేమిటి నువ్వు?”

“నిన్ను గంగాస్నానం ఎప్పుడు చేయించాలా అని.”

“పిచ్చిగా మాట్లాడకు. ఇలా అనేవాళ్ళను చాలా మందిని చూశాను. ఆరోజువస్త్రే వేపచెట్టుక్రిందే చేసేస్తారన్నీ. తులసితీర్థమైనా పోయరెవరూ. సరే, నా గంగా స్నానాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూనే ఇంత చిక్కిపోయావా?”

“అదేమంత తక్కువ విషయమా ఏమిటి?”

“నిన్ను స్నానంచేయగానే నువ్వు వండిన పదార్థాలు తినాల్సివస్తుందిగదా అని ఆలోచించి ఏడ్చాను.”

“వంట చేయటానికి సాగరకోడల్ని పిలిపించమంటావా?”

“ఎందుకూ? సాగర్ రోజూ వండేదిగా, దుమ్ము ధూళి కూర! బురదచాయసం! నువ్వే తినిచూడు ఒకనాడు?”

‘ప్రభుల్లను పిలిపించమంటావా పోనీ?’

దారివెంట ఎవరైనా దీపంతీసుకొని వెళ్తువుంటే చీకట్లోవున్న ఇల్లు ఆ వెలుగులో నవ్వి వెంటనే అంధకారంలో మునిగిపోయినట్లయింది, ప్రభుల్ల మాటవినేసరికి ప్రజేశ్వరుని ముఖం. ‘ప్రభుల్ల శూద్రస్త్రీగా?’ అన్నాడు.

‘శూద్రురాలుకాదు. అది అబద్ధమని అందరికీ తెలుసు. మీనాన్న సంఘానికి భయపడుతున్నాడు. కొడుకు కంటే ఎక్కువా యేం సంఘం. నన్ను మాట్లాడమంటావా?’

‘ఎద్దు. నన్ను గురించి నాన్నకు సంఘంలో అపకీర్తి వస్తే అదెలా?’

ఆరోజున అంతకుమించి సంభాషణ జరగలేదు. వృద్ధురాలుకూడా ఎక్కుగా గ్రహించలేకపోయింది. అంత సూటియైన విషయంకూడాకాదు తెలియటానికి. ప్రభుల్ల అత్యంత సౌందర్యవతి. సౌందర్యంవల్లనే ఆమె ప్రజేశ్వరుని హృదయంలో నిలిచిపోయిందొకటి; రెండోది - ప్రభుల్ల వెలుపలి సౌందర్యంకంటే ఎక్కువ హృదయ సౌందర్యంకలది, మాధుర్యం గలది అని అతడా రాత్రి ఆమెనుచూసి గ్రహించాడు. ప్రభుల్ల వివాహితస్త్రీ! అధికారం ప్రకారం వచ్చి నయనతారవలె తన వద్దవుంటే ఈ ఉన్నతప్రేమ స్నిగ్ధప్రేమగా మారిపోయేది. రూపమోహపుత్రం తొలగిపోయి, గుణముయందే మోహముండేది. కానీ ఆవిధంగా జరగలేదు. ప్రభుల్ల మిరుపువలె ఒకసారి తళుక్కుమని అంధకారంలోదాగింది, తాత్కాలికంగా. అందువల్ల ఆమోహం సహస్రాధిక మయింది. అంతవరకు విషయం సూటిగానేవుంది, ఆపైన వుందికరుణ.

ఆ బంగారు బొమ్మను, ఆమె అధికారాన్ని హరించివేసి, అవమానించి, మిథ్యా కళంకాన్నాపాదించి, శాశ్వతంగా బహిష్కరించాల్సివచ్చింది. ఇప్పుడామెకు పట్టాకన్నంకూడా లేదు. ఆకలితో చనిపోయినా చనిపోవచ్చు. ఆ అగాధ అనురాగానికి ఈ దానినిమైన కరుణ. వ్రజేశ్వరుని హృదయం ప్రఫుల్లమయం, అందులో మరెవ్వరికీ చోటులేదిక. వృద్ధురాలికి ఈమాత్రం కూడా అర్థంకాలేదు.

కొద్దిరోజుల్లో మంగలిపూలమణి ప్రచారంచేసిన ప్రఫుల్లమరణవార్త హరల్లభునివరకు చేరింది. విషయం ఎందరినోళ్ళ గుండా ప్రయాణంచేసి వచ్చిందో అంతగా రూపాంతరం చెందింది. ప్రఫుల్లవాయి-శ్శేష్ ప్రకోపంలో చనిపోయిందనీ, చనిపోవుముందు తను, చనిపోయినతెల్లినీ చూసిందనీ ఇక్కడికి చేరిన సమచారం వ్రజేశ్వరునికికూడా తెలిసింది.

హరవల్లభుడు మైలస్నానంచేశాడుకానీ దినవారాలు జరిపించటానికిమాత్రం 'శూద్రులకు బ్రాహ్మణులు దినవారాలుచేయటం ఏమిటి? అనితీరస్కరించాడు. నయనతార కూడా స్నానంచేసింది. తల తుడుచుకుంటూ 'ఒకపాపంతిరి పోయింది, మరొకదానికోసంకూడా ఈస్నానం చేయగలిగితే మనస్సుతేలికవుతుంది' అని అనుకుంది.

మరి కొద్దిరోజులుగడిచాయి. క్రమంగా వ్రజేశ్వరుడు మంచం ఎక్కాడు. రోగం అంతటివ్రంగాలేదు, కొద్దిగ్వాజరం వస్తూవుండేది, అంతే. వైద్యుడచూశాడు, ఔషధంవల్ల ఫలితం కనిపించలేదు. రోగం ఉన్నకొద్దీ హెచ్చుతూవుంది. రానురాను ప్రాణాలమీది కొచ్చింది.

అసలు రహస్యం ఇకదాగలేదు. ముందు వృద్ధురాలు గ్రహించింది, తర్వాత వ్రజేశ్వరుని తల్లికి అర్థమయింది. ఇవన్నీ స్త్రీలకే అర్థమవుతాయి. తల్లికి తెలియగానే తండ్రికి కూడా తెలిసింది. అప్పుడు మారవల్లభునికి గుండెల్లో గున పంలాగుచ్చుకుంది. అప్పుడతడువిలపిస్తూ ‘ఛీఛీ, ఛీ! ఎంత తెలివి తక్కువపనిచేశాను! నా వ్రేలితో నాకన్నే పొడుచుకున్నాను’ అనుకున్నాడు.

● ‘అబ్బాయి జీవించకపోతే నేను ఏ విషమోతి నేస్తాను’ అనిపెరిగిన చేసింది వ్రజేశ్వరుని తల్లి.

‘పరమేశ్వరా! ఈసారికి వ్రజేశ్వరుణ్ణి కాపాడు! అతని కోర్కెకు విరుద్ధంగా నేనిక ఎన్నడూ ఏమీ చేయను’ అనిపతిజ్ఞ చేశాడు మారవల్లభుడు.

వ్రజేశ్వరుడు జీవించాడు. క్రమంగా గొగంతగిరిపోయింది. ఒకనాడు మారవల్లభుడు తనతండ్రి సావంత్రీకాన్ని జరిపాడు. అప్పుడు వ్రజేశ్వరుడు కూడా అక్కడేవున్నాడు. చివరకు పురోహితుడు చదివిన మంత్రాన్ని అతడునిన్నాడు -

“పితాస్వర్గః పితాధర్మః పితాహి పరమం తపః।

పితర ప్రీతిమూపన్నే ప్రయంతే స్వరదేవతాః॥”

మంత్రాన్ని వ్రజేశ్వరుడు కంఠస్థంచేశాడు. ప్రభుల్లి మదిలోమదిలి దుఃఖం ముంచుకొచ్చినప్పుడు మనోనిగ్రహం కోసం ఈమంత్రాన్ని చదివేవాడు -

‘పితాస్వర్గంః పితాధర్మః -’

ఈవిధంగా వ్రజేశ్వరుడు ప్రభుల్లిను మర్చిపోవయత్నించసాగాడు. ప్రభుల్లిమరణానికి తనతండ్రి కాయకు అనిగుర్తు

రాగానే 'పితాస్వర్గః పితాధర్మః' అని శ్లోకం చదువు కునేవాడు.

ప్రపుల్ల వెళ్ళిపోయింది, అయినా వ్రజేశ్వరునికి తండ్రి యందున్న భక్తి స్థిరంగావుండిపోయింది.

15

ప్రపుల్ల చదువు ఆరంభమయింది. నిశిరాజాగారింటివద్ద, భవానితామూర్తివద్దనూ చదవనూ వ్రాయనూ నేర్చుకొంది. అక్షరాలు, అంకెలు ప్రపుల్ల ఆమె వద్ద నేనేర్చుకొంది. ఆతర్వాత తామరే గురుత్వం వహించాడు. మొదట వ్యాకరణం ప్రారంభింపజేశాడు. నాలుగైదురోజులు పాఠాలు చెప్పగానే ఉపాధ్యాయులవారికి చాలావిస్మయంకల్గింది. ప్రపుల్ల బుద్ధి చాలా చురుకైనది. నేర్చుకోవాలనే కోర్కె చాలా ప్రబలంగావుంది. ఆమె చాలా త్వరత్వరగా నేర్చుకోసాగింది. ఆమె పరిశ్రమను చూసి నిశికికూడా విస్మయంకల్గింది. నిద్రాహారాలు నాను మాత్రమైపోయాయి యామెకు. రాత్రింబవళ్లు వ్యాకరణంలోనే వుండేదిదృష్టి. ప్రపుల్ల ఆరెండుకొత్త పరిచితుల్ని (భక్తి, ప్రేమ) మర్చిపోయేందుకే మనస్సునంతా చదువులో కేంద్రీకరించిందని నిశి గ్రహించింది. కొద్దిమాసాల్లో వ్యాకరణం ముగిసింది. తదుపరి ప్రపుల్ల కావ్యాలను నీటిని ఈది నట్లు దాటిపోయింది. అంతేగాక వాటిపై ఆమెకు అధికారం కూడా వర్పడింది. రఘువంశము, కుమారసంభవము, నైషధము, శకుంతల మొదలగు వాటినామె చాలా శేలికగా పూర్తిచేసింది. వీటన్నింటితోనూ భూమికను తయారుచేసి అతడు ఆమెకు యోగశాస్త్రాన్ని సవి

స్వరంగా అధ్యయనంచేయించాడు. అయిదుసంవత్సరాల్లో శిక్షణపూర్తయింది.

ఈ విద్యతోపాటే ఇతర విద్యల్లోకూడా శిక్షణ నిచ్చాడు. గోబరాతల్లి బజారునుంచివెచ్చాల్లు తేవటంతప్ప మరేపనిచేసేదికాదు. నిశికూడాఎక్కువగా సహాయపడేదికాదు. అందువల్ల అన్నిపనులు ప్రభుల్ల స్వయంగానే చేసుకొనేది. ఇందుకు ఆమెకేమాత్రం కష్టమనిపించలేదు. తల్లిగారింట్లో కూడా పన్నులన్నీ ప్రభుల్ల స్వయంగా చేస్తూవుండేది. మొదటి సంవత్సరం భవానీతామర్ ఆమెకు ముతకబియ్యము, ఉప్పు, నెయ్యి, సచ్చి అరటికాయలు ఇచ్చేవాడు. మరేమీవుండేవి కాదు. నిశికూడా అడేతినేది. ప్రభుల్లకు అదీకష్టంగాలేదు. తల్లి ఇంట్లో ఆమాత్రంకూడా వుండేదికాదు. ఒకవిషయంలో మాత్రం ప్రభుల్ల భవానీతామర్ మాటను ఎంతమాత్రం లక్ష్యం చేసేదికాదు. ఏకాదశిరోజున ఆమె చేయూరను మాత్రం తప్పకుండా తినేది. బెంగాలులో పునిస్త్రీలు ఏకాదశిరోజున చేపల్ని తినటం ఆచారంగా భావిస్తారు. గోబరా తల్లి ఒకవేళ బజారునుంచి చేపల్ని తేకపోతే తానేస్వయంగా ఏచెరువులోనో, గుంటలలోనో పట్టుకునితెచ్చేది అందుకని ఇప్పుడిక గోబరాతల్లే బజారునుంచి ఏకాదశిరోజున చేపలు తెస్తూ వుండేది.

రెండోసంవత్సరం నిశి ఆహారం అలాగేవుంది. ప్రభుల్ల కుమాత్రం ఉప్పు, కారం, అన్నం ఏకాదశిరోజునచేపలు లభించేవి. అందుకు ప్రభుల్ల అభ్యంతరం చెప్పలేదు.

మూడో సంవత్సరం నిశికి మిఠాయి, వెన్న, నెయ్యి పండ్లు మొదలగునవి ఇవ్వంపచ్చినన్ని తినవచ్చునని చెప్పారు. ప్రభుల్లకు మాత్రం ఆడప్పు, కారం, అన్నం మాత్రమే లభించేవి. ఇద్దరూ ఒక చోటనే కూర్చోనితినాలి. భోజనసమయా లందు ఇద్దరూ జతగా కూర్చుని సవ్యకొనేవారు. నిశి మిఠాయి అంత ఎక్కువ తినేదికాదు. గోబరాతిల్లికి ఇచ్చివేసేది. ఈ పరీక్షలో కూడా ప్రభుల్ల నెగ్గింది.

నాల్గవ సంవత్సరం ఆమె శరీరానికి అవసరమైన ఆహారం తీసుకోవచ్చునని అనుమతి లభించింది. అలాగే చేసిందామె.

ఐదో సంవత్సరం తనకు యిష్టమైనవి తినవచ్చునని ఆదేశించారు. ప్రభుల్ల మొదటి సంవత్సరపు ఆహారాన్ని ఎన్నుకొంది.

శయనము, దుస్తులు, నిద్రలో కూడా ఈవిధంగానే వివిధ ఆదేశాలిచ్చాడు భవానీతాకుర్. ధరించటానికి మొదట నాల్గుచీరలుండేవి. రెండో సంవత్సరం రెండు. మూడో సంవత్సరం వేసవికాలమందు బాగా ముతక చీరొకటి, చలికాలంలో సన్న చీరొకటి, వంటిమీదే ఆరాలి. నాల్గో సంవత్సరం ఢక్కా, శాంతిపూర్ చీరెలు లభించాయి. ఆయిదో సంవత్సరం ఇవ్వమైనవి ఏవైనా సరే! ప్రభుల్ల ముతక చీరెలే ధరించేది. అప్పుడప్పుడు ఉప్పుతో ఉక్కుకొనేది.

తలవెండ్రుకల విషయంలో కూడా అదేవిధంగా జరిగింది. మొదట నూనెను నిషేధించారు. అలాగే ముడుచుకోవాలి. రెండో సంవత్సరం కూడా నూనె నిషేధమే. కాని జుట్టును ముడుచుకోగూడదు. మూడో సంవత్సరం ఆదేశానుసారం జుట్టు తీసివేసుకొంది. ఎప్పుడూ సువాసన నూనెను

వాడమని భవానీతాకుర్ ఆదేశం. నాల్గోసంవత్సరం ఆమె యిష్టం. అయిదోసంవత్సరం ప్రభుల్ల జట్టు విషయం ఏమీ పట్టించుకోనేలేదు.

మొదటి సంవత్సరం ఆమెకు పరుపు, తలగడ లభించాయి. రెండోసంవత్సరం, ఎండుగడ్డి తలగడ. మూడోసంవత్సరం కటిక నేల. నాల్గోసంవత్సరం హంగతూలికా తల్పంవలె అతికోమలమైన శయ్య. అయిదోసంవత్సరం ఆమె ఇష్టానుసారం. అయిదోసంవత్సరం ప్రభుల్ల ఎక్కడబడితే అక్కడే నిద్రించేది.

మొదటి సంవత్సరం మూడుజాములు, రెండోసంవత్సరం రెండుజాములు నిద్రించేది. మూడోసంవత్సరం రెండు రోజులకొక రాత్రంతా మేల్కొనివుండాలి. నాల్గోసంవత్సరం నిద్రరాగానే నిద్రపోయేది. అయిదోసంవత్సరం ఆమె ఇష్టానుసారం. అయిదోసంవత్సరం రాత్రి మేల్కొని చదువుశూవుండేది, లేదా వ్రాస్తూవుండేది.

ప్రభుల్ల తనశరీరాన్ని నీరు, ఎండ, గాలి, నిప్పు అన్నింటినీ సహించ కలిగేట్లు అభ్యాసం చేసుకోసాగింది. భవానీతాకుర్ మరొకవిద్యను అభ్యసించ వలసిందని కూడా ఆదేశించాడు. చెప్పటానికి సిగ్గుగావున్నా అదిచెప్పనిదే విషయం అసంపూర్తిగా వుండిపోతుంది. రెండోసంవత్సరం 'మల్లయుద్ధం నేర్చుకోవాలి' అని ఆదేశించాడతడు.

ప్రభుల్ల సిగ్గుతో తలవంచుకుంది 'తాకుర్! మీరేదైనా చెప్పండి నేర్చుకుంటాను, ఇదిమాత్రం నేర్చుకోలేను' అని అందిమె.

‘అదిలేనిదే పనిజరగదు.’

‘ఎందుకని టాకుర్? స్త్రీ మల్లయుద్ధం నేర్చుకొని ఏమిచేస్తుంది?’ అని అడిగిందిప్రభుల్ల

‘ఇంద్రియాలపై విజయం పొందటానికి. శారీరక బల హీనతవల్ల అది జరగదు. వ్యాయామం లేకుండా ఇంద్రియాలను జయించటంఅసంభవం’ అన్నాడుటాకుర్ ఆమెతో.

‘నాకు మల్లయుద్ధం ఎవరు నేర్పుతారు? పురుషులవద్ద మాత్రం నేను నేర్చుకోను? అంది.

‘శశి నేర్పుతుంది. ఆమె పిల్లల్ని ఎత్తుతురోయేవారివద్ద పెరిగింది వారు బలమైన బాలికల్ని వేసుకావుంచరు. ఈ విషయాన్ని Warren Hastings వ్రాసిందే. వారివద్ద ఉన్నందువల్లనే నిశిని నీవద్దవుంచాను.

ప్రభుల్ల నాల్గుసంవత్సరాలవరకు మల్లయుద్ధం నేర్చుకొంది.

మొదటిసంవత్సరం భవానీటాకుర్ ప్రభుల్ల ఇంటికి ఎవర్నీ రానిచ్చేవాడుకాదు. ఆమెను బయట పురుషులెవ్వరితో మాట్లాడనిచ్చేవాడుకాదు. రెండోసంవత్సరం మాట్లాడటానికిమాత్రం నిషేధంలేదు. మూడోసంవత్సరం ఆమె జట్టు తీయించుకొన్నప్పుడు, భవానీటాకుర్ ముఖ్యమైన శిష్యులతో కలిసి ప్రభుల్లవద్దకు వస్తావుండేవాడు. ఆమె తలవంచుకొని వాటితో శాస్త్రచర్చలో పాల్గొనేది. నాల్గోసంవత్సరం భవానీటాకుర్ కర్రసాముతో ప్రవీణులైనవారిని తీసుకొనిపోట్లాడించేవాడు. అయిదోసంవత్సరం ఏనిషే ధాలూ లేవు. అవసరంకల్గినప్పుడు ప్రభుల్ల పురుషులతో మాట్లాడేది,

లేకపోతే శ్చనేలేదు. పురుషులతో మాట్లాడునప్పుడు ఆమె వారిని తనపుత్రులుగా భావించేది.

ఈవిధంగా ఆతులఐశ్వర్యానికి అధికారాణి ప్రపుల్లనుభవానీ తాకుర్ అనేకవిధాల పరీక్షించి, అభ్యాసంద్వారా ఐశ్వర్యాన్ని అనుభవించేందుకు యోగ్యురాలను చేయఁబెట్టించాడు. అయిదుసంవత్సరాలలో విద్యలన్ని ముగిశాయి.

ఏకాదశిరోజున చేపలుతినేవిషయంగా కష్టప్రపుల్లనుభవానీ తాకుర్ యొక్క మరొకమాలనుకూడా అలక్ష్యంచేసింది. తనస్వవిషయా లేమీ చెప్పలేదామె ఎంతఅడిగినా ఒక్కవిషయమైనా తెలుసుకోలేకపోయాడు భవానీతాకుర్.

16

ఐదుసంవత్సరాల శిక్షణకార్యాన్ని ముగించి భవానీ తాకుర్ ప్రపుల్లతో 'అయిదు సంవత్సరాలకు పూర్వం నీకు విద్యాభ్యాసం ప్రారంభించాను. ఇప్పుడిక నీధనాన్ని ఇవ్వం వచ్చినట్లు ఖర్చుచేసుకో, నేను ఆపచుచున్నా. నా అభిప్రాయాలు మాత్రంచెప్తాను - ఇవ్వమేలే ఆచరించు, లేదా మానివేయి. నీతిండిగుడ్డల విషయంలో నేనిక సహాయమేమీ చేయను. నీ జీవితనిర్వహణను నువ్వే చూసుకో. కొన్ని విషయాలు చెప్తాను. అనేకపర్యాయాలు చెప్పినవే, మరొకసారి చెప్తాను. ఇప్పుడు నువ్వే చూర్గాన్నవలంబిస్తావు?' అని అడిగాడు.

‘పనిచేస్తాను. జ్ఞానం నాలాంటివారికికాదు.’

‘మంచిది. వినితనందంకల్గింది. కానీ అనాస క్తవెకర్మ
నాచరించాలి. ప్రతిఫలాపేక్ష లేనికర్మనుగురించి భగవానుడు
చెప్పినమాట గురుందా—

‘తస్మాదనక్తః సతతం కార్య కర్మసమాచర |

అసక్తోహ్యచరన్ కర్మ పరిమాప్నోతి పూరుషః ||’

అనాసక్తి అంటే ఏమిటి? తెలుసా నీకు? దీనియొక్క
ప్రథమలక్షణం ఇంద్రియనిగ్రహం. అదే ఈ అయిదు సంవత్స
రాలలో నేను నీకు నేర్పాను. ఇక లక్షకంగా చెప్పాల్సిన అవసరం
లేదు. రెండో లక్షణం నిరహంకారం. ఇది లేకుండా ధర్మా
చరణ సాధ్యంకాదు. భగవానుడు ఏమన్నాడంటే—

‘ప్రకృతే క్రియమాణాని గుణైః కర్మాణి సర్వశః

అహంకార విమూఢాత్మా కర్తాహమితి మన్యతే ||’

‘ఇంద్రియముల ద్వారా జరిగిన పనిని నేనే చేశాను’
అనుకోబడే అహంకారం. నువ్వే దిచేసినా అది నీగుణంతో
జరిగిందని యోచించకు, యోచించటంవల్ల పుణ్యకర్మలూపి
స్తుంది. మూడో లక్షణం ఏమనగా, కర్మయొక్క ఫలితాన్ని
శ్రీకృష్ణునికి అర్పించి వేయాలి. భగవానుడేమన్నాడంటే—

‘యత్ కరోసి యదశ్నాసి యజ్జహోషిదదాసియత్ |

యత్ తపస్యసి కౌ నేయ తత్ కురువ్య మదర్పణమ్’

ఇప్పుడు చెప్పమార్గంలో యీ ధనరాశితో నువ్వేమి
చేయదలచావు?

‘నాకర్మ లన్నింటిని శ్రీకృష్ణునికి అర్పించినప్పుడు
ధనాన్ని కూడా ఆ కృష్ణునికి అర్పించాను’

‘అంతా?’

‘అవును, పూర్తిగా.’

‘కానీ, అలా చేసినంతమాత్రాన కర్మలో ఆసక్తి లేనట్లుకాదు. తిండితోనూ నువ్వు ప్రయత్నం చేయాలివచ్చి నప్పుడు ఆసక్తి ఉత్పన్నమవుతుంది. అందువల్ల నువ్వు భిక్షా వృత్తినైనా ఆచరించాలి, లేదా ఈధనంతోనైనా పనిజరుపు కోవాలి. భిక్షలోకూడా ఆసక్తివుంది. అందుకని ఈధనంతోనే పనిజరుపుకో. అన్నీ శ్రీకృష్ణునికి అర్పిస్తావు కానీ ఇది వారి చరణముల దంతకు చేరే దేనిధంగా?’

‘‘అతడు ‘సర్వభూతాని’ అని నేను నేర్చుకున్నాను. కనుక సర్వభూతములకు ఈధనాన్ని పంచుతాను’’ అంది ప్రభుల్ల.

‘నిజమేనమ్మా! భగవానుడుకూడా స్వయంగా చెప్పిందేనుంటే—

‘యో మాం పశ్యతి సర్వత్ర సర్వాచ మయిపశ్యతి |
తస్మాహం న ప్రణశ్యామి సచ మే న ప్రణశ్యే ||
సర్వభూత స్థితం యో మాం భజత్యేకత్వచూర్ధితః |
సర్వభా వర్తమానోపి సయోగీ మయివర్తతే ||
అత్యోపశ్యేన సర్వత్ర సమం పశ్యతి యోగీ |
సుఖం వా యది వా దుఃఖ సయోగీ పరమోమతః ||

శ్రీమద్భగవద్గీత - 6 అ 30-32.

కానీ ఈవిధమైన దానంచేయటం చాలాకష్టమైనది, శ్రమతో కూడినటువంటిదిన్నూ. నువ్వదిచేయగలవా?’

‘మరినేను ఇంతకాలం నేర్చుకుందేమిటి?’

‘ఆ కష్టమునుగూరించి చెప్పటంలేదు. అప్పుడప్పుడు కొండెంవ్యాపార పద్ధతుల్నవలంబించాల్సిన అవసరంకలుగు

తూవుంటుంది. కొద్దివేరువిన్యాసము, కొంతభాగవిలాసాల ప్రదర్శన అవసరమవుతూవుంటుంది, అందులోకలిగేకష్టాన్ని సహించగలవా !'

‘అదెలాగు?’

‘అయితేవిను: నేనుచేసేది దోపిడి అనిమొదట నీకు చెప్పాను,’

‘నావద్దవున్న ఆ శ్రీకృష్ణుని ధనంలో కొంతభాగం మీరుకూడాతీసుకోండి. ధర్మాన్ని ఆచరించండి. ఈముష్కర్షను వదిలివేయండి ‘అంది ప్రభు.’

‘ధనం నాకూ అవసరంలేదు. నావద్దకూడా చాలా ధనంవుంది. నేను ధనం కోసం దోపిడి చేయటంలేదు.’

‘మరేదేమి?’

‘నేను పరిపాలన సాగిస్తున్నాను.’

‘దోపిడివల్ల పరిపాలన ఎలాజరుగుతుంది.’

‘రాజదండం వున్నవాడే రాజు.’

‘రాజదండం రాజుచేతిలోనేవుంది.’

‘ఈదేశంలో రాజులేదు. ముసల్మానులు అంత రించారు. ఆంగ్లేయులు ఇప్పుడే ప్రవేశిస్తున్నారు. వారికిపాలించటమే తెలియదు, చేయటంలేదు కూడాను నేనుచేయ చున్నది దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ.’

‘దోపిడిచేస్తూనా?’

‘నేనుచప్పేది శ్రద్ధగావిను.’

అనిభవానీతామూర్ దేశదూర్దశనుగురించికళ్ళకుకట్టినట్లు వర్ణించాడు. జమిందార్లమండలాలను చెప్పాడు. అధికారి

ప్రజల్ని ఏవిధంగా దోచుకుంటున్నదీ వర్ణించాడు. సాతివున్న ధనంకోసం ఇళ్ళను త్రవ్వివేస్తారు, దొరికితే ఒకరూపాయి రావల్సినచోట వెయ్యిరూపాయలు తీసుకుపోతారు; దొరక్కపోతే చావశాదుతారు, బంధిస్తారు. లేదా చంపేస్తారు. దేవతా విగ్రహాలను పెకలించివేస్తారు. పసిపిల్లల్ని కాళ్ళు పట్టుకొని నేలకేసిశాదుతారు. యువకులగుండెలపై బండ్లెత్తి తోక్కుతారు. వృద్ధులకళ్ళల్లో చీమల్ని, నాసికపుబాల్లో పురుగుల్నుంచి కట్టివేస్తారు. యువతుల్ని నిండుక చేరీలోనగ్నంచేసి అవమానిస్తారు, కొట్టారు, సనాల్ని కత్తిరించి, నిండుకొలుపులోనే వారి శీలాన్ని హరిస్తారు.

ప్రాచీనకవులవలె భవానీ టాకుర్ బిగ్గరగా ఎదుగెత్తి విన్నిచాడీ కథనంతా.

‘నేను ఈదురాత్ముల్ని శిక్షిస్తున్నాను. అనాథుల్ని, దుర్బలులను కాపాడుతున్నాను. నే నేవిధంగా చేస్తున్నానో రెండురోజులు నా వంటపుండ్రి స్వయంగా చూసి తెలుసుకో.’ అని చెప్పాడతడు ప్రభుల్లకు.

ప్రజల దుఃఖకథను విని ప్రభుల్లకు హృదయంలో బాధకల్గింది. ఆమె భవానిరామర్కు సహస్రనమస్కారాలు చేసింది. ‘నేను మీవెంటవస్తాను. కొంత ధనంకూడా వెచ్చి దుఃఖతులకు ఇస్తాను’ అంది.

‘ఈషనులకే అలంకరించిన షాపువలెతయారు కావల్సి వుండని నేను చెప్పింది. నాతో రావాలంటే కొంచెం

ఆడంబరంగా రావాలి, సన్యాసివేషంలో పనిజరగదు, అన్నాడు భవానీతాకుర్.

‘నాకర్కలు శ్రీకృష్ణార్పణం. ఇప్పుడిక అదివారిదే కాని నాదికాదు. వారిపనికోసం ఏది చేయవల్సినా చేస్తాను’ అంది ప్రభుల్ల.

భవానీతాకుర్ మనోవాంఛ సిద్ధించింది. అతడు తన దళంతో కలిసి బందిపోటుకు బయలుదేరినప్పుడు ధనంతుండను తీసుకోని ప్రభుల్లకూడా బయలుదేరింది. నిశి కూడా వెంట వెళ్ళింది.

భవానీతాకుర్ లో ఎంతశక్తి ఉన్నప్పటికీ వారికొక పదునైన ఆయుధం అవసరం. అందుకని అతడు అయిదు సంవత్సరాల వరకు సానరాయిపై రాసాడి ప్రభుల్లను పదునైన ఆయుధంగా తయారుచేసుకొన్నాడు. పురుషుడైవుంటే మంచిదే కానీ ప్రభుల్లవంటి సర్వగుణసాపన్నులెవరూ లభించలేకు. ముఖ్యంగా ఇంతధనం ఎవరివద్దాలేదు. సంపద కూడా చాలా పదునుగావుంటుంది.

కానీ భవానీతాకుర్ ఒక పొరవ్వాటు చేశాడు. ప్రభుల్ల ఏకాదశి రోజున బలవంతాన్నైనా చేపకూర తినేది. ఈ విషయాన్ని అతడు శ్రద్ధగా పరిశీలించాల్సింది. సరే, ఏదైనా కానివ్వండి ఇప్పుడిక మేము ప్రభుల్లను జీవితంలో ప్రవేశపెట్టి మరో అయిదు సంవత్సరాలు తిప్పేస్తాం. ప్రభుల్లకు అన్ని విద్యలూ బోధించాను, కానీ కర్మ విద్యాబోధన జరగలేదు. ఈ అయిదు సంవత్సరాల్లో కర్మవిద్య బోధించబడుతుంది.

రెండవ అధ్యాయము

అయిదు, అయిదు - పదిసంవత్సరాలు గడచిపోయాయి. శూద్రబాలిక అని హరవల్లభుడు ప్రవుల్లనుబహిష్కరించినరోజు మొదలు పదిసంవత్సరాలు గడిచాయి. హరవల్లభరాయ్కు ఈ పదిసంవత్సరాలూ అంతక్షేమంగా గడవలేదు. దేశదర్దనను గురించి ఇంతకుముందే చెప్పాము. జాగీర్దారు దేవీసింహుని అత్యాచారాలు జరుగుతూనే వున్నాయి, పైగా దొంగల దుండగాలోకటి. ఒకసారి హరవల్లభుని తాలూకానుంచి శిస్తువస్తూవున్న సమయంలో దొంగలు దోచుకున్నారు. అది దేవీసింహునకు చేరలేదు. దేవీసింహుడు ఒకతాలూకాను వేలంవేశాడు. హేస్టింగ్స్, గంగా గోవిందుసింహుల కృపాకటాక్షులన ప్రభుత్వ అధికారులందరూ దేవీసింహుని షత్రునేవున్నారు. ఇటువంటి షయాలన్నింటిలో అతడేని తిలకిస్తే అదేచేసేవాడు. పదివేల ఖరీదు చేసే హరవల్లభుని తాలూకాను దేవీసింహుడు వేలంలో రెండున్నరవందలకు, తానే కొనివేశాడు. కాస్త దానితో శిస్తు మొత్తం ముట్టలేదు, ఇవ్వటం హెచ్చిపోనాగింది. దేవీసింహుని వత్తిడి భరించలేక, కారాగారవాస భయంవలన హరవల్లభుడు తన ఆస్తిని తాకట్టుగావుంచి ఋణంతీర్చాడు. ఈ కారణం లన్నింటివలన ఆధాయం చాలా తగ్గిపోయింది, ఖర్చుమాత్రం యథావిధిగానేవుంది. అలవాటైన జీవితాన్ని మళ్ళించుకొనేదెలా. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అందరికీ ఈ పరిస్థితి ఎదురవుతూనే వుంటుంది. అప్పుడు లక్ష్మీ నిలేసి 'పానకటి

నడకనై నామాను; లేదా నన్నెనా వదులుకో, అని అడుగుతుంది. ఎక్కువమంది 'తల్లీ, నువ్వేవెళ్ళు, అనడకనెలా వదులుకుంటాను!' అనే జవాబిస్తారు. హరివల్లభుడుకూడా అటువంటివారిలో చేరినవాడే. పూజా పునస్కారాలు, ఉత్సవాలు, వేడుకలు, దానధర్మాలు, కుస్తీపోటీలు ఎప్పటిమాదిరిగానే నాగుతున్నాయి. పైగా దొంగలు దోచుకున్న తర్వాత సాముగరిడీలవారు మరికొంత హెచ్చారు. ఆదాయం ఖర్చుకు చాలటంతేదు. ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన కప్పం చాలా పెరిగిపోయింది. ఇక ఉన్నదంతా అమ్ముకోవల్సిన స్థితి ఏర్పడింది. అప్పుమీద అప్పు పెరిగిపోతోంది, వడ్డీపెరిగి అసలుకు సమానమయింది. ఇప్పుడిక అప్పిచ్చేవారు కూడా ఎవరూ కన్పించలేదు.

ఇంచుమించు దేవీసింహానకు ఏభై వేలు బాకీపడ్డాడు. హరివల్లభుడు ఎంత ప్రయత్నించినా డబ్బు చెల్లించలేక పోయాడు. చివరకు హరివల్లభ రాయ్ ను బంధించాలనే ఆజ్ఞ జారీ అయింది. ఆరోజుల్లో ఎవరైనా బంధించటానికి ఎక్కువనియమాలు, శాసనాలు ఏవీ అవసరంలేదు. అప్పుక ఆంగ్లేయులు, చట్టాలులేవు ఆనాటి సయమాలకు పట్టమనేదేమీలేదు.

2

చారానందడిగావుంది. ప్రజ్వేద్యుడు అత్తవారింటికి పచ్చాడు-వ అత్తవారిల్లో చెప్పాల్సినపనిలేదు. సాగర్ తండ్రిగారింటికే. ఆరోజుల్లో ఇంటికి అల్లుడురావటం అంటే తేలిక

స్వర్గమే అయింది. ఇప్పుడిక సాగర్ వంతు వచ్చింది.

అ తనారెంటో భ ర్తను దర్శించటం కష్టమైనంతగా
రెంటో వుండదు. సాగర్ భ ర్తను ఏకాంతంలో కలుసుకుంది.

ప్రజేశ్వరుని కాళ్ళపైబడి 'నే నేమీ అపరాధంచేయ
గదా, మరొకరోజు ఉండండి' అని ప్రార్థయిపడింది.

ప్రజేశ్వరునికి చాలాకోపంగావుంది. అతడు కాళ్ళు
వెనక్కి లాక్కున్నాడు. క్రోధంతో పనులన్నీ చాలా గబగబ
జరిగిపోతాయి, కాళ్ళు చేతులుకూడా కొంచెం ఎక్కువగా
ఆడతాయి. అందుకని కాళ్ళు లాక్కోవటంలో ప్రజేశ్వరుడు
బలంగావిదిలించాడు, అది సాగర్ కుతగిలింది. భ ర్తక్రోధంతో
తన్నాడనిభావించింది సాగర్. ఆమె కాలువదలి క్రుద్ధసర్పం
వలె లేచి నిల్చుంది. 'ఏమిటి? నన్ను తన్నారా?'

నిజానికి ప్రజేశ్వరుడు తన్న లేదు, అలా చేయాలనీ
శీదతనికి. అతడావిషయాన్నే చెప్పివుంటే అంతకితో ముగి
సింది. ముందే అతడు చాలాకోపంగావున్నాడు, సాగర్
క్రోధంతో బుసకొట్టటంచూసి అతనికి మరింత క్రోధం హెచ్చి
స్తూనే అనుకో, అయితే? నువ్వుగొప్పవాని కూతురువే
కావచ్చు. నీ తండ్రే పూజించాడు ఈకాళ్ళను ఒకనాడు,
అన్నాడు.

సాగర్ క్రోధంతో తననుతాను మరిచింది.

'వారు పూజించటం పొరపాటే జరిగింది, అందుకు
ప్రాయశ్చిత్తం చేస్తాను నేను' అని అంది.

'బదులుగా నన్ను తన్నుతావా?'

‘నేను అంత అధమురాలినికాదు. నేను బ్రాహ్మణ కన్యనే అయివుంటే మీరు నాకాళ్ళ....’

సాగర్ మాట పూర్తవకముందే వెనకవున్న టిటి లోంచి ఎవరో ‘నాకాలిని ఒడిలో పెట్టుకోని నాకరు సేవచేయాలి’ అన్నారు.

సాగర్ కూడా అలాంటిదే ఏదో అనాలనుకుంటోండే ఆమె ఏమీ ఆలోచించకుండా, ఎటూ చూడకుండా ఆ మాటనే అనేసింది.

వ్రజేశ్వరుడు అదేవిధంగా జవాబిచ్చాడు. ‘నీపాద సేవ చేయనంతవరకు నేనూ నీముఖం చూడను. ప్రతిజ్ఞను తప్పితే బ్రాహ్మణుడనేకాదు.’ అని వ్రజేశ్వరుడు వెళ్ళి పోయాడు. సాగర్ కాళ్ళు చాచుకూర్చుకొని ఏడ్వసాగింది. ఇంతలో ఒకదాసీ వచ్చిందక్కడికి. ఆమెను చూసేసరికి వెనుక టిటిలోంచి ఎవరో మాట్లాడినట్లు గుర్తొచ్చిందిసాగర్ కు. ‘టిటిలోంచి మాట్లాడింది నువ్వేనా?’ అని అడిగి దామెను.

‘లేదే’ అందిదాసీ.

‘అయితే టిటివద్ద ఎవరున్నారో చూడు’ అందిసాగర్.

అప్పుడు సాక్షాత్తు లక్ష్మీదేవివలె సౌందర్యవతి, తేజస్విని ఐన స్త్రీ ఒకామె గదిలోకి ప్రవేశించి ‘టిటివద్ద వున్నది- నేను’ అని అంది.

‘ఎవరుమీరు?’ అని అడిగిందిసాగర్.

‘నన్నెవరూ గుర్తించటంలేదా?’ అని అడిగిందాస్త్రీ

దాసీ చేతిలోవున్న తాంబూలపేటిక ధనామని శ్రీంద
పడిపోయింది; భయంతో కంపిస్తూ కూర్చోని ఏడ్వసాగింది.
దేవీ చౌధరాణి, ఆమెకేసి కల్యేత్రచేసిచూస్తూ 'నోర్కుయ్
తుచ్చురాలా! లేచి నిలబడు' అని అంది.

దాసీ ఏమిటనే లేచినిల్చింది. సాగర్ కూడా
చెమటతో తడిసి ముద్దయిపోయింది. ఆమె నోటినుండి
మామ్రా లేదు. వారువిన్నపేరు; పిల్లలు, వృద్ధులు తెలియం
దెవరికీ ఆ పేరు చాలా భయంకరమైనది.

కానీ అప్పుడే సాగర్ పకాలున నవ్వేసింది, దేవీ
చౌధరాణికూడా నవ్వింది.

3

వర్షాకాలం. వెన్నెలరాత్రి. వెన్నెల అంత ప్రకాశ
వంతంగా లేదు. మసకమసకగా మధురంగావుంది. త్రిస్తోతా
నది వర్షపునీటితో తొణికిసలాడుతూ ప్రవహిస్తోంది. వేగంగా
ప్రహించే నదీ ప్రవాహంలో లేచే చిరుతగంగాలపై చంద్ర
కిరణాలుపడి మెరుస్తున్నాయి. తీరానవున్న చెట్లమొదళ్ళకు
తాకి వాటి నీడపడటంవల్ల నీరు నల్లగావుంది. తీరాలకు తాకే
నీటిచప్పుడు, సుడిగుండాల ఘోరగర్జన, వేగంగా ప్రవహించే
ప్రవాహధ్వని అన్నీ కలిసి ఆకాశవ్యాప్త గంభీరశబ్దమయింది.

ఈ త్రిస్తోతా నదిలో, తీరానికి కొద్ది దూరంలోనే
ఒక పెద్దపడవ ఆగివుంది. అపడవకు కొద్దిదూరాన చింతకట్టు
నీడలో నుకొక చిన్ననావ ఆగివుంది. పెద్దపడవ అనేకవిధాల

అలంకరించ బడివుంది. దానిలో వివిధ చిత్రాలు వ్రాసి వున్నాయి. పడవ ముందుభాగాన, పైన వెండితోడుగువేసిన ఒక మొసలి విగ్రహంవుంది. అంతా పరిశుభంగానూ, ప్రశాంతంగానూవుంది. ఒకప్రక్క వాసాలపై తేరచాపను పరుచుకొని నావికులు నిద్రపోతున్నారు. ఎవరూ మేల్కొని వున్నట్లేమీలేదు. పడవపై భాగాన మాత్రం ఎవరో ఒక రున్నారు. ఆహా! అదొక అపూర్వదృశ్యం.

పడవపైభాగాన ఒక కంబళిపరచివుంది. ఆకంబళి రెండంగుళముల మందముగానూ, అతికోమలంగా చాలా అందంగావుంది. దాని పైనకూడా చిత్రాలున్నాయి. కంబళిపై ఒకస్త్రీ కూర్చోనివుంది. ఆమె వయస్సును వూహించటం కష్టం. పాతికసంవత్సరాలలోపు వారికి ఇంత నిండు దనంగలశరీరం వుండదు. పాతికసంవత్సరాలు పైబడినవారిలో ఇటువంటి యవ్వనలావణ్యం కన్పించదు. వయస్సు వృద్ధైనప్పటికీ, ఆస్త్రీ అత్యంత సౌందర్యవతి. ఆమె అంత సన్నగానూలేదు, మరీ అంత లావుగానూలేదు. అందుచే ఆమెలో పదహారుకళ్ళలు నిండివున్నాయి. త్రిస్తోతానది నేడు ఎలా తొణికిసలాడుతూవుందో ఆమె ప్రతి అవయవం అలాగే నిండుదనంతో పరిపూర్ణంగావుంది. యవ్వనపు వర్షజలం ఆమె కమనీయ శరీరమంతటా నిండింది, నిండి ప్రవహించలేదు. ఆ జలం ప్రతి అవయవంలోనూ నర్తిస్తోంది. జలం చంచలంగావుంది, కానీ నది చంచలంగాలేదు. తరంగ హీనంగావుంది. లావణ్యం చంచలంగావుంది; లావణ్యవతి చంచలంగాలేదు. నిర్వికారంగావుంది. ఆమె నదివలెనే

ప్రశాంతంగా, గంభీరంగా, జ్యోత్స్నామయి, ఆనందదాయిని వలెవుంది. బంగారు జరీగలపూలున్న సన్ననిథక్కా మల్లచీర ధరించింది. దాని అడుగున వజ్రములు, ముత్యములు మొరయుచున్న అంగా ధరించింది. శరీరమంతా వజ్ర వైఘృర్యములు మొదలగు నవరత్నములతో అలంకరింపబడి ధగధగ ప్రకాశిస్తోంది. వెన్నెలలో నవ్వుచున్న ఆ నదివలె ఆమె దుస్తులు నిర్మలంగా వున్నాయి. జలతరంగాలు వెన్నెలలో తళుకులీనునట్లే ఆమె దుస్తులలోని రత్నాలు తళుకులీనుతున్నాయి. నదీతీరాన ముసిరివున్న నీడవలె ఆమెనల్లని దీర్ఘ కేశరాశి వ్యాపించివుంది. పట్టుకుచ్చులాంటి ఆమె కేశరాశిపై చంద్రుడు ప్రకాశిస్తున్నాడు. అత్తరు సుగంధాలంతటా నిండివున్నాయి. మల్లె, సన్నజాజల మాల ఒకటి కేశములందు అలంకరించబడివుంది

పడవపైభాగాన కూర్చొన్న ఆ సౌందర్యవతిసాక్షాత్ సరస్వతీదేవివలె వీణవాయిస్తోంది. జలతరంగాలపై వెన్నెల తేలియాడుతున్నట్లే ఆయువత అలంకారాలపై చంద్రకీరణాలునాట్యం చేస్తున్నాయి; అదేవిధంగా వనపుష్పసుగంధంతో నిండి వెన్నెలలో జలకమాడి గాలిలో వీణాస్వరం దోబూచులాడుతోంది.

ఝుమ్ ఝుమ్ - ఛన్ - ఛన్ - ఝునన్ - దమ్ - దమ్ - డ్రిమ్ స్వరాల్లో వీణపై ఎన్ని రాగాలాపనలు మ్రోగాయో నాకు తెలియదు. వీణ ఒకప్పుడు ఏడ్చేది, అంతలోనే స్త్రోధం, వెంటనే నాట్యం చేసేది. మరొకప్పుడు బుజ్జగించేది, అంతలోనే గర్జించేది; ఆ వెంటనే మధుర దరహాసాన్ని కురిపించేది. ఝుం

ఝూటి, కమాచి, సింధు - ఎన్నిమధుర రాగాలో అంతులేదు. కన్నడ, సహనా, బాళ్వరి మొదలగు సమ్మోహరాగాల, వీణానాదం నదీకల్లోలంలో విలీనమైపోయింది. అకస్తాత్తుగా ఏదోనూత్నోత్సాహంతో యువతి వీణమీటింది. ఆమె చెవులనున్న కుండలాలు ఊగులాడాయి. సర్పంవలె ఆమెకేశరాశి మరింత చెదీరిపోయింది. వీణపై నటరాగం మ్రోగింది. తేరచాప పరుచుకొని నిద్రించువారిలో ఒకడు లేచిమెదలకుండావచ్చి సుందరిముందు నిల్చున్నాడు.

అతడు దీర్ఘ కాయుడు, చాలాబలవంతుడు. మెడలో యజ్ఞోపవీతంవుంది. అతడు సమ్మోహమునకువచ్చి 'ఏంజరిగింది?' అని అడిగాడు.

‘కన్పించలేదా?’ అని అంది స్త్రీ.

‘ఏమీలేదు. వస్తుందాయేం?’ అన్నాడు పురుషుడు.

కంబళిమీదున్న దూరదర్శిని తీసి స్త్రీ పురుషుని చేతికిచ్చింది. ఏమీ మాట్లాడలేదామె. అతడు దూరదర్శినితో నాలుగుదిక్కునూ కలయచూశాడు. ఒకచోట అతనికొక పడవ కన్పించింది - ‘అవునవును, చూశాను, అదేనా?’ అన్నాడతడు.

‘ఈనదిలోఇక మరో పడవస్తుందనేదేలేదు’ అందామె.

పురుషుడు దూరదర్శినితో చుట్టూచూడసాగాడు.

యువతి వీణవాయిస్తూ ‘రంగరాజ్!’ అంది.

‘చిత్రం!’

‘ఏమిటి చూస్తున్నావ్?’

‘ఎందరున్నారోనని చూస్తున్నాను.’

‘ఎందరున్నాను?’

‘సరిగా తెలియటంలేదు. ఎక్కువ మందిలేదు. మన నావను వదలనా?’

‘త్వరగా వదలండి. చీకట్లో మెదలకుండా వెళ్ళు.’

‘నావను వదలండి’ అని కేకేశాను రంగరాజ్.

4

పైదొడ్డ పడపకు కొద్దిదూరంలోనే ఒక చింతచెట్టుక్రింద అంధకారంలో ఒక చిన్ననావ దాగివున్నదని మొదటే తెచ్చాం. అది చాలా చురుకుగా పోతోంది. ఎనిమిది గజాల పొడవు, మూడు గజాల వెడల్పుకంటే ఎక్కువ వుండవచ్చింది. అందులో ఇంచుమించు యాభైమంది ఒకరిపై ఒకరుపడి నిద్రపోతున్నారు. రంగరాజ్ కేకవిని వారందరూ ఒక్కసారిగా లేచి కూర్చున్నారు. బల్లనుతీసి వారందరూ ఒక్కొక్క థాలు, బల్లెమును తీసుకొన్నారు. తర్వాత తలొక గడను పట్టుకొన్నారు. ఆ బోటు నెమ్మదిగా ఆపడవవెంటకు చేరుకుంది. రంగరాజ్ పంచాయుధాలతో ప్రయాణమైదానిలోకివచ్చాడు. ఆయనకి అతన్నిపిలిచి ‘రంగరాజ్! నేను చెప్పింది గుర్తుంచుకో’ అని చెప్పింది! ‘గుర్తుంది’ అని అతడాబోటులో కూర్చున్నాడు. బోటు నిశ్శబ్దంగా తీరం వెంబడి ముందుకు సాగింది.

ఇంతకుముందు దూరదర్శినితో రంగరాజ్ చూసిన పడవ ప్రవాహపువాలునబడి చాలా సమీపానికి వచ్చింది. సమీపానికి రావటంచూసి బోటు తీరం వెంబడి వెళ్ళటమూని ఆ పడవ

దిక్కుగా రాసాగింది. యాభైతెడ్లలో నడుపుతున్నప్పటికీ ఏమాత్రం ధ్వని వినిపించటంలేదు.

ఆపడవపై భాగాన ఎనిమిదిమంది శిల్పిమ దేశపునైనికులున్నారు. ఇంతమందిమనుషులులేకుండా ఆరోజుల్లో రాత్రులందు పడవప్రయాణం చేయటానికెవరూ సాహసించేవారు కాదు. వారిలో ఇద్దరువ్యక్తులు ఎర్రనితలపాగాలుధరించి ఆయుధాలుపట్టుకొని కూర్చోనివున్నారు. మిగిలినఆరురూ మధురమైనదక్షిణపుగాలిఆనందాన్ననుభవిస్తూ గడ్డాల్ని గాలివదలి నిద్రిస్తున్నారు. కాపలావారిద్దరిలో ఒకడు బోటు తమ పడవ సమీపానికిరావటంచూసి 'బోటునుదూరంగావుంచండి' అని బిగ్గరగా కేకవేశాడు.

'నీకుఅవసరమైతే నువ్వేదూరంగావుంచుకో' అనిజవాబిచ్చాడు రంగరాజ్.

కాపలామనిషి బెదిరించేందుకుగాలిలోతుపాకిపేల్చాడు అదివట్టిదేనని గ్రహించాడురంగరాజ్, 'ఏం చండాగారూ! తుపాకిలో గుల్లకూడాలేవు! అప్పుగా ఇవ్వమంటారా ఏం?' అన్నాడు రంగరాజ్ నవ్వుతూ.

అనిరంగరాజ్ తుపాకిని తలకు గురిచూసి అంతలోనే క్రిందికిదించేసి 'ఇప్పుడేచంపనున్ను. నీఎర్రతలపాగానుఎగరగొట్టాను' అంటూ తుపాకిని దించేసి గురిచూసి బాణం వదిలాడు. కాపలావాని తలమీదఎర్రతలపాగా ఎగిరిపోయింది. అతడు రామనామం జపించసాగాడు.

క్షణకాలంలోనే బోటు పడవ వెనుకభాగానికి వచ్చి ఆగింది. పదిపన్నెండుమంది ఆయుధాలుధరించిన వ్యక్తులు

పడవమీదికి ఎక్కారు. నిద్రపోయే ఆర్దుకున్నానికులు తుపాకీ ధ్వని విని మేల్కొన్నారు. కానీ తను ఆయుధాలు వెతుక్కోవటంతోనే వెళ్ళిపోయింది కాలమంతా. ఆక్రమణదారులు వెంటనే వారందర్నీ బంధించివేశారు. మేల్కొనివున్న ఇద్దరూ పోట్లాడారు, కానీ కొద్దిక్షణాలుమాత్రమే నిలబడ గలిగారు, వారై నా. ఆక్రమణదారులు చాలా నుంది వున్నారు, త్వరగానే వారిని కూడా బంధించారు. అప్పటికే వారు పడవలోని గడుల్లోకి జొరబడ యత్నించారు. కానీ తలుపులు లోనినుంచి బంధించబడి వున్నాయి.

లోపల వ్రజేశ్వరుడు ఉన్నాడు. అతడు అత్తవారింటి నుంచి తిరిగి ఇంటికి బయలుదేరి వస్తున్నాడు. దారిలో ఈ ఆపద వచ్చిపడింది. ఇది అతడు సాహసించినందుకు కల్గిన ఫలితం. మరెవ్వరూకూడా రాత్రులందు ప్రయాణం చేయరు.

రంగరాజ్ తలుపుతట్టుతూ 'మహాశయా, తలుపు తెరవండి' అన్నాడు. వ్రజేశ్వరుడు మేల్కొని 'ఎవరు? ఇంత గోలగా వుండెందుకు?' అన్నాడు.

'మరేమీలేదు - పడవపైదోపిడి జరిగింది' అన్నాడు రంగరాజ్.

వ్రజేశ్వరుడు కాస్తేపు నిశబ్దంగావుండి 'పాండే, తివారీ, రామసింహా!' అని కేక లేశాడు. రామసింహుడు పడవమీదినుంచే 'ధర్మావతారా! కొడుకులు అందర్నీ కట్టేశారు' అని జవాబిచ్చాడు.

వ్రజేశ్వరుడు నవ్వి 'చాలా విచారకరమైన విషయమే. మీవంటి వీరుల్ని పప్పన్నం తినకుండా చేశారు. బం

ధించారు పాపం ! దొంగలు చాలా అపరాధమే చేశారు. సరే, ఏమి భయపడకండి, రేపు మీకు పప్పన్నం మోతాదు హెచ్చిస్తాము' అన్నాడు.

రంగరాజ్ కూడా నవ్వి 'నాలభిప్రాయం కూడా అదే. ఇక తలుపు తెరవండి' అన్నాడు.

'నువ్వెవరవు?' అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

'నేను దొంగల్లో ఒకడ్ని, తలుపు తెరవమని నా ప్రార్థన.'

'తలుపు ఎందుకు తెరవాలి?'

'మిమ్మల్ని దోచుకుంటాం.'

'నన్ను ఆసైసికులే అనుకున్నావా? నాచేతిలోజోడు గుళ్ళబారుంది - సిద్ధంగా వున్నాను. ముందుగా ఎవరో స్తారో, చంపేస్తాను.'

'ఒకమనిషే రాడుగా? ఎందరినని చంపుతారు? మీరూ బ్రాహ్మణులు, నేనూ బ్రాహ్మణుడను. ఒకవిధంగా బ్రహ్మ హత్య జరుగుతుంది. వ్యర్థంగా బ్రహ్మహత్యవల్ల లాభం?' అన్నాడు రంగరాజ్.

'లేకపోవచ్చు, నేనే ఆపాపం చేస్తాను' అని ప్రజేశ్వరునిమాట పూర్తవకముందే పక్కనేవున్న వేరొకతలుపును విరగ్గొట్టి దొంగలోనికి ప్రవేశించాడు. ప్రజేశ్వరుడు తుపాకీ మడమతో అతనినెత్తిపై మోదాడు. అతడు వెంటనే స్పృహ తప్పి పడిపోయాడు. ఇంతలో రంగరాజ్ ఎదురుగావున్న తలుపును గట్టిగా కెండు తన్నులుతన్నాడు. తలుపులు విరిగి పోయాయి, రంగరాజ్ లోన ప్రవేశించాడు. ప్రజేశ్వరుడు

రంగరాజ్ కేసి తిరిగి తుపాకిగూ పెట్టాడు. రంగరాజుముందుకు
దూకి తుపాకి లాక్కున్నాడు. ఇద్దరూ సమానబలవంతులే
అయినప్పటికీ రంగరాజ్ చాలా చురుకైనవాడు. అప్పుడు
ప్రజేశ్వరుడు పిడికిలిబిగించి సత్తువకొద్దీ విసరబోయాడు. రంగ
రాజ్ అతని చేతిని పైదానినిపైనే గట్టిగాపట్టుకున్నాడు. ఒక
మూల ఇంకా ఇతర ఆయుధాలు వ్రేలాడుతున్నాయి. ప్రజేశ్వ
శ్వరుడు చురుకుగా ఒక ఖడ్గాన్ని దూసి నవ్వుతూ రంగరా
జ్ తో 'మాడు గాకుర్, నాకుబ్రహ్మహత్య అంటే భయం
లేదు' అన్నాడు. అని రంగరాజ్ పైకి దుమికాడు. అంతలో
విరిగిపోయిన వెనుకద్వారంనుంచి అయిదార్దురు దొంగలు
లోనప్రవేశించారు. వారు ప్రజేశ్వరుని చేతనుంచి ఖడ్గాన్ని
లాగేశారు. ఇద్దరు దొంగలు ప్రజేశ్వరుని చేతులు వెనక్కి
విరిచి పట్టుకున్నారు. మరొక దొంగ త్రాడుదీసి 'బంధిం
చాల్సా వుంటుంది' అన్నాడు.

'వద్దు, బంధించవద్దు. ఓటమిని అంగీకరిస్తున్నాను.
మీకేం కావాలో చెప్పండి, ఇస్తాను' అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

'మీవద్ద వున్న సామానంతా అన్నీ తీసుకువెళ్తాను
మొదట అయితే ఏదైనా కొద్దిగా వదలివెళ్ళేవాడినేమో -
కానీ మీ పిడికిలి పడితే నాలెల బద్దలైవుండేది - ఇప్పుడిక
దమ్మిడిగూడా వదలను' అన్నాడు రంగరాజ్.

'పడవలో ఉన్నంతవరకు అన్నీ తీసుకువెళ్ళండి, నేనిక
అభ్యంతరం కల్గించను' అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

ప్రజేశ్వరుడు చెప్పకముందే దొంగలు సామానాలు
జేరవేయ నారంభించారు. అప్పటికి సుమారు యాభైమంది

దొంగలు పడవమీదికి చేరుకున్నారు. సామాన్లు అంత ఎక్కువేమీ లేవు - దుస్తులు, పూజాసాత్రలు వున్నాయి - అంతే! 'అన్నీ తీసుకున్నారు, ఇక మీదారిని మీరుపొండి, ఇంకా శాధిస్తారెందుకు?' అన్నాడు వ్రతేశ్వరుడు.

'వెళ్తున్నాం, కానీ మీరుకూడా మా వెంటరావాలి' అన్నాడు రంగరాజ్.

'ఎందుకు? నే నెక్కడికి రావాలి?'

'మారాణిగారి వద్దకు.'

'మారాణి ఎవరు?'

'మా మహారాణి.'

'ఎవరేమిటి ఆమె? దొంగలకు కూడా మహారాణి వుంటుందా! నే నెప్పుడూ వినలేదే.'

'దేవీరాణిపేరు ఎప్పుడూ వినలేదా?'

'ఓహో! మీరు దేవీ చౌధరాణి దళంలోనివారా?'

'దళంఏమిటి? మేముమహారాణివారి కార్యకర్తలం?'

'రాణికి తగ్గ కార్యకర్తలే! కానీ నేను మారాణిని దర్శించాల్సిన అవసరమేముందీ? నన్ను బంధించి ఏమైనా నసూలు చేయదలచారా ఏం?'

'పడవలో ఏమీ దొరక నలేదు. మిమ్మలి బంధించి వుంచితే ఏమైనా లభించవచ్చు.'

'నాకూ రావాలనివుంది. మారాణి చూడతగ్గదే నటగా? ఆమె యువతే కదూ?'

'ఆమె మాకుతల్లి. సంతానం తల్లివయస్సును లెక్క వేయరెప్పుడూ.'

‘ఆమెచాలా అందంగా వుంటుందటగా?’

‘మాతల్లి దేవత సమానురాలు.’

‘అయితే దేవిని దర్శిద్దాంపద’ అన్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

ఈమాట అని వ్రజేశ్వరుడు రంగరాజ్ వెంట గది నుంచి బయటకువచ్చాడు. పడవమీది నావికులు భయంవల్ల నీళ్ళల్లాకి దుమికారు. వ్రజేశ్వరుడు వారి నుద్దేశించి;

‘ఇకమీరు పడవమీదికి వచ్చేయండి. భయపడాల్సిన పనేలేదు. భగవన్నామ స్మరణ చేసుకోండి. మీప్రాణమాన ధనగారవాలకు ప్రమాదమేమీలేదు. మీరు చాలా తెలివి గలవారు’ అనిఅన్నాడు.

నావికులు ఒక్కొక్కరే పడవమీదికి చేరుకున్నారు. వ్రజేశ్వరుడు రంగరాజుతో ‘ఇక మాకాపలావారిని వదలి వేయండి’ అన్నాడు.

‘వదలివేస్తాం కానీ వదలినతర్వాత వారు మాపై ఆక్రమణచేస్తేట్లయితే మీతల సరికేస్తాం. మీరా విషయాన్ని వారితో చెప్పండి’ అన్నాడు రంగరాజు.

వ్రజేశ్వరుడు వారితో ఆవిషయంచెప్పి, ‘మీవీరత్వానికి బహుమానంగా పప్పున్నంహెచ్చిస్తామని వాగ్దానంచేశాడు. తర్వాత అతడు తనజనాన్నుద్దేశించి ‘మీరుఇక్కడేవుండండి. ఎక్కడికీ వెళ్ళనూవద్దు, ఏమీ చేయనూవద్దు, నేనిప్పుడేతిరిగి వస్తాను’ అని ఆదేశించి రంగరాజువెంట బోటులోకి చేరుకున్నాడు. బోటులోనినావికులుముక్తకంఠంతో ‘దేవీరాణికి జై’ అని నినాదించారు. బోటు ముందుకు సాగిపోయింది.

‘నన్నంతదూరం తీసుకువెళ్ళారు? మీరాణిగారుండే దెక్కడ? అని అడిగాడు ప్రజేశ్వరుడు దారిలోరంగరాజ్ ను.

‘అదుగో, పెద్దపడవ కన్పిస్తుండే, అది ఆమెగారుండే పడవే.’

‘ఆపడవా? రంగపురం దోచుకుంటానికి వచ్చినఆంట్లే యుల పడవనుకున్నాను దానినిచూసి. అంత పెద్దపడవలో ఉంటుందా మీరాణి?’

‘రాణి అన్నతర్వాత రాణివలెనే వుండాలి. దానిలో ఏడుగదులున్నాయి.’

‘అన్నిగడుల్లో ఎవరుంటున్నారు?’

‘ఒకటి రాణిగారి దర్బారువాలు. ఒకటి ఆమె శయనాగారము. ఒకగదిలో దాసీలువుంటారు, వేరొకటి స్నానానికి, మరొకటి వంటయిల్లు. ఒక సింహద్వారంవుంది. ఈ రాత్రికి మీరక్కడే గడపాల్సి వుంటుండేమో!’

ఇంతలో బోటు పడవచెంతకువెళ్ళి ఆగింది. దేవిరాణి అంటే దేవీ చౌధరాణి పడవ పయిభాగానలేదు. తన అనుచరులు దోపిడి చేయుచున్నంతవరకు దేవి పయిభాగాన వీణ మీటుతూ కూర్చుంది. ఆమె చాలా పరధ్యానంగా వుండటంవల్ల అపశ్రుతులుకూడా పలుకుతున్నాయి. బోటు సమీపానికి వస్తూవుండటంచూసి దేవితేచి గదిలోకివెళ్ళిపోయింది. రంగరాజ్ ద్వారంచెంతకు వచ్చి ‘రాణిజీకి జై!’ అన్నాడు. ద్వారానికి పట్టుపరదావుంది; లోనివేమీ కన్పించటంతేదు. లోనినుంచే దేవి ‘ఏమిటి సమాచారం?’ అని అడిగింది.

‘అంతా శుభమే’

‘మీలో ఎవరైనా గాయపడ్డారా?’

‘లేదు.’

‘వారిలో ఎవరైనా చనిపోయారా?’

‘లేదు. మీ ఆదేశానుసారమే పనిజరిగింది.’

‘వారి మనుష్యులెవరైనా గాయపడ్డారా?’

‘ఇద్దరు కాషలావారికి తేలిగ్గా దెబ్బలుతగిలాయి.

కొంచెం చీరుకుపోయింది, అంతే.’

‘సామాను?’

‘అంతా తచ్చేశాం. అంత ఎక్కువేమీలేదు.’

‘యజమాని?’

‘బాబుచు పట్టుకు తీసుకొచ్చాం.’

‘హాజరు పెట్టింది.’

రంగరాజ్ వ్రజేశ్వరునికి సైగచేశాడు. అతడు వచ్చి ద్వారంముందు నిల్చున్నాడు.

‘మీరెవరు?’ అని అడిగింది దేవి. ఆమెగొంతుస్పష్టంగా లేదు, చలిజ్వరం వచ్చినట్లుగావుంది.

వ్రజేశ్వరుడు ఎటువంటిమనిషో పాఠకులీ పాటికివూహించుకునేవారూ. భయమంటే ఏపదార్థంపేరే అతనికి చిన్న తనంనుంచీ తెలియదు. ఏ దేవీచౌధరాణి పేరు విని ఉత్తర బెంగాలంతా భయంతో కంపించిపోయేదో ఆమెఎదుటకువచ్చి అతనికి నవ్వొచ్చింది. ‘పురుషులు స్త్రీలకుభయపడ్తారాఎక్కడైనా? స్త్రీపురుషునికి దాసి’ అని ఆలోచించాడతడు.

అతడునవ్వి 'పరిచయంనల్లమీకువచ్చేలాభమేముంది! మీకు కావల్సింది నాధనం, అది లభించిందిగదా పేరు చెప్తే డబ్బులభించదుగా!' అన్నాడు.

'ఎందుకురాదు? మీరు ఏ హోదాలోని మనుషులో తెలిస్తే డబ్బుకూడా లభించవచ్చు.' అప్పటికీ ఆమెగొంతు కేదో అడంపడతేవుంది.

'అందుకోసమే నన్ను పట్టితెప్పించారా?'

'లేకపోతే మీతో అవసరమేముంటుంది?'

దేవి పర్దాచాటునవుంది. ఈమాట అని ఆమె కళ్ళు తుడుచుకోటం ఎవ్వరూ చూడలేకపోయారు.

'నేనునాపేరు దుఃఖరామ్ చక్రవర్తి అని చెప్తేమీరు విశ్వసిస్తారా?' అని అడిగాడు వ్రజేశ్వరుడు.

'విశ్వసించము.'

'అప్పుడిక అడగాల్సి అవసరమేముంది?'

'నల్గొచ్చానో లేదో చూద్దామని.'

'నాపేరు కృష్ణగోవింద ఘోషాలు.'

'కాదు.'

'దయారామ్ బక్షి.'

'అదీకాదు.'

'వ్రజేశ్వరరాయ్.'

'కావచ్చు.'

ఇంతలోనేమరొక స్త్రీవచ్చి దేవిరాణివద్ద కూర్చుంది. 'సీగొంతు మరీ తగ్గిపోయిందేమిటి?' అని అడిగిందాస్త్రీ నమ్మదిగా.

దేవి కన్నీగు కట్టలు త్రెంచుకొందిక. వర్షాకాలంలో వికసించిన పుష్పాల్లో నీరు నిలిచి కొమ్మకదలగానే టపటప చినుకులు రాలసాగుతాయే, అలాగే దేవికన్నులనిండా నీరు నిండివుంది ఇప్పుడిక కొమ్మకదలగానే టపటప రాలసాగాయి చినుకులు. దేవి ఆస్త్రీ దేవిలో మెల్లగా 'నేనిక ఇలానటించ లేను, ఇకనువ్వే మాట్లాడు. అన్నీనీకు తెలిసినవే' అనిఅంది. దేవి ఈమాటచెప్పి మరోగదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. ఆస్త్రీ దేవిరాష్ట్ర పీఠాన్నలంకరించి మాట్లాడసాగింది. పాఠకులకు పరిచితురాలేఈమ-వివాహం కానిత్రాహ్మణ స్త్రీ ఆ నిశే.

'ఈపర్యాయం నిజంచెప్పారు, మీపేరు వ్రజేశ్వర రాయ్ అని' అంది నిశి.

వ్రజేశ్వరునికి తల తిరిగిపోయింది. పర్దాలోనికిమాత్రం చూడలేను, అయినా కంఠస్వరాన్నిబట్టి ఈమె మొదట ప్రశ్నించిన స్త్రీగాదని సందేహం కల్గిందతనికి. ఆ కంఠస్వరం చాలా మధురంగా వినిపించింది. ఇండులో అంతమాధుర్యం లేదు. 'మీకు నన్ను గురించి తెలిస్తే బేరం జరగనివ్వండి, నేను వెళ్ళిపోవాలి. నన్ను ఏమాత్యుపై విశుదలచేస్తారు?' అని అడిగాడు వ్రజేశ్వరుడు.

'ఒక చిల్లిగవ్వ ఇస్తే వదలివేస్తాం. దగ్గరవుంటే చెల్లించి వెళ్ళిపోండి.'

'ఇప్పుడు లేదే!'

'పడవలోంచి తెచ్చివ్వండి.'

'పడవలో వున్నదంతా మీ మనుషులే దోచుకొ చ్చారు, ఇప్పుడిక చిల్లిగవ్వ కూడాలేదు.'

‘నావికుల్ని అప్పు అడగండి.’

‘నావికులవద్ద చిల్లిగవ్వ వుండను.’

‘అయితే మావెల చెల్లించే వరకు మీరు కైదులో వుండాల్సి వుంటుంది.’

ఇంతలో గదిలో మరొక స్త్రీ ‘రాణీగారూ, ఈమనిషి విలువ ఒకచిల్లిగవ్వ అయితే నేనిస్తాను స్వీకరించండి, అతణ్ణి నాకు అమ్మివేయండి’ అని అనటం వినిపించింది ప్రజేశ్వరునకు.

‘అభ్యంతర మేముంది! అయినా నువ్వేం చేసుకుంటావ్? బ్రాహ్మణుడు. నీయూతేమ, కట్టలూపగలెయ్యడు’ అని జవాబిచ్చింది రాణి.

‘నావంటమనిషి వెళ్ళిపోయాడు. ఇతడువంటచేస్తాడు’ అందాస్త్రీ.

అప్పుడు నిశి ప్రజేశ్వరుణ్ణి సంగోధించి ‘మీరు చిన్నారా? అమ్మేయబడ్డారు-నాకు చిల్లిగవ్వ వచ్చేసింది. మీరు మమ్మల్ని కొన్నవారివెంట వెళ్ళండి - వంటచేయాలి వుంటుంది’ అని అంది.

‘ఆమె ఎక్కడ?’ అని అడిగాడు ప్రజేశ్వరుడు.

‘స్త్రీ, బయటకు రాజాలదు; మీరే లోనికిరండి’ అని అంది నిశి.

6

బ్రతుమతి లభించగానే ప్రజేశ్వరుడు పరదాతొలగించి గదిలోకి ప్రవేశించాడు. అక్కడి అలంకరణను చూసి అతనికి చాలా విస్మయం కలిగింది. గదిగోడలపై అందమైన చిత్రాలు

వ్రాయబడివున్నాయి. శుంభ, విశుంభులయుద్ధము, మహిషాసురమర్దనము, దశావతారాలు, అష్టనాయికా, సప్తమాతృకా, దశమహావిద్యలు, కైలాసము, బృందావనము, లంకాపురము, ఇంద్రసభ, వస్త్రాపహరణము మొదలగు చిత్రాలున్నాయి. నాలుగు అంగుళములదశసరితివాచిపరిచివుంది. దానిపైకూడారకరకాలచిత్రాలున్నాయి. ఆతివాసీపై ఒకసింహాసనమువుంది. సింహాసనంపై పూలముఖములుపరుపు, మూడు ప్రక్కల అదే విధమైన తలగడాలున్నాయి. ఎదురుగా స్వర్ణ అత్తరుపేటిక, పన్నీరుబుడ్డి, పూలకూజావున్నాయి. పూలకూజాలో వివిధ సుగంధపుష్పాలున్నాయి. ఒకప్రక్కబంగారుహూక్కావుంది. హుక్కాగొట్టానికి ముత్యాలజాలరు వ్రేలాడుతోంది. హుక్కాకస్తూరిమిళితమైన తంబాకు నింపివుంది; ఇరుప్రక్కలరెండు వెండిదీప స్తంభాలున్నాయి. దేవకన్యలవెండివిగ్రహాలతలలపై రెండుసుగంధదీపాలు వెలుగుతున్నాయి. పైనుంచిఓబంగారు గొలుసుకుచిన్నదీపం వ్రేలాడుతోంది. నాల్గుమూలలాదీపాలు పట్టుకొనివున్న నాల్గువెండిబొమ్మలున్నాయి. సింహాసనంపై ఒకస్త్రీకూర్చొనుంది. ఆమెముఖమండలంపై జరీవున్న ఢక్కా మల్లరుమూలుకప్పివుంది. అంకువల్ల ముఖం సరిగా కన్పించటంలేదు. కానీ మిలలమెరిసే బంగారుదేహచ్ఛాయ, నల్లని వుంగరాలజాతుమాత్రం చూపుల్ని ఆకర్షిస్తూనే వున్నాయి. కర్ణాభరణాలు అగ్నిశిఖవలెఎర్రగామెరిసిపడుతున్నాయి, విశాలమైనఆమెనేత్రాలు అంతకంటే తీక్షణంగాచూస్తూన్నాయి.

వ్రజేశ్వరుడు ప్రవేశించి 'రాణిగారిని ఏవిధంగా ఆశీర్వదించమంటారు?' అని అడిగాడు.

‘నేను రాణీనికాదు’ అని ఉవాబించిందా సుందరి.

ఇంతవరకు తనతో మాట్లాడిన స్త్రీ కంత స్వరంకాదని ప్రజ్ఞేశ్వరుడు గ్రహించాడు. అయితే అవనూవచ్చు, ఎంతే తంటే ఆస్త్రీ గొంతుమార్చి మాట్లాడటం స్పష్టంగా కనిపిస్తూనేవుంది. దేవి చాధరాణి ఇంత మాయావిని కాకపోతే ఇన్ని బందిపోట్లు చేయనేలేదని అతడాలోచించాడు. ‘ఇంత వరకు నే నామెతోనే మాట్లాడుతున్నానే, ఆమె ఎక్కడికి వెళ్ళింది?’ అని అడిగాడతడు.

‘నువ్వు లోనికివచ్చుటకు అనుమతినిచ్చి ఆమె నిద్ర పోవుటకు వెళ్ళిపోయింది. ఆమెకు నువ్వు చెప్పాల్సిందేమైనా వుందా? అని అడిగి దా సుందరి.

‘మరి నువ్వెవరు?’

‘నేను నీయజమానురాలను.’

‘నాకు యజమానురాలవా?’

‘అవును, ఇప్పుడేగదా నిన్ను చిల్లిగవ్వ ఇచ్చి కొన్నాను!’

‘సరే అయితే. మరి నిన్నేమని ఆశీర్వాదించాలి?’

‘ఆశీర్వాదానికి కూడా అనేక పద్ధతులుంటాయా.’

‘అవును. అది స్త్రీల విషయంలో వుంటుంది. పుని స్త్రీని ఒకవిధంగా, వితంతువును ఒకవిధంగానూ, పుత్రవతిని మరొకవిధంగానూ—’

“త్వరగా చావమని ఆశీర్వాదించు నన్ను.”

“ఆవిధంగా నేనెవర్నీ ఆశీర్వాదించలేను. నువ్వనూట మూడుసంవత్సరాలు దివ్యంగా బ్రతకాలి.”

“నావయచ్చు ఇప్పుడు సాతిక సంవత్సరాలు. మిగిలిన 78 ఏండ్లు నువ్వు నాకు వంచేసిపెట్టావా?”

“ముందు ఒక రోజు చేసిచూస్తాను; తర్వాత నువ్వు చేయించుకోగలిగితే 78 ఏండ్లు చేస్తాను.”

“కూర్చో! నువ్వేవంటలు చేయగలవో చెప్పు.”

ప్రజేశ్వరుడు తివాసీపై కూర్చున్నాడు. “నీపే రేమిటి?” అని అడిగింది సుందరి.

● “అది మీ అందరికీ తెలిసినదే. నాపేరు ప్రజేశ్వరుడు. నీపే రేమిటి? నువ్వలాగొంతుమార్చి మాట్లాడతావెందుకు? నాతో ఇంతకుముందెప్పుడై నా పరియచముగాదా?”

“నేను నీకు చూడమానురాలిని. నన్ను నువ్వు, “అండ్రి” “అమ్మా” “చిత్తం,” అనిమాట్లాడాలి.”

“చిత్తం! ఇక అలాగేమాట్లాడతాను. మీపే రేమిటి?”

“నాపేరు పాంచ్ కౌడీ. నువ్వు నానొకగువుగనుకనన్ను పేరుపెట్టి పిలవగూడదు. నీకు ఇష్టంలేకపోతే నేను కూడా నిన్ను పేరుతో పిలవను.”

“మరి మీరెలా పిలిచినప్పుడు నేను ‘చిత్తం’ అనాలి?”

“నేను నీన్ను రామధన్ అనిపిలుస్తాను. నువ్వునన్ను ‘అమ్మగారూ’ అని పిలవాలి. ఇప్పుడిక నీపూర్తి వివరాలే మిటో చెప్పు. నీదేవతాదే?”

“ఒక్క చిల్లిగవ్వతోనేగదా మీరునన్ను కొన్నది, అందుకు ఇంత వివరాలెందుకు?”

“అయితే చెప్పవద్దు. రంగరాజుకు అడిగి తెలుసుకుంటాను. బ్రాహ్మణుల్లో ఏళ్ళాని నీది?”

“ఏళాభై తేనేం - నా చేతివంట తింటారుగదా!”

“నువ్వు మాళాఖవాడివి కాకపోతే నీ చేతివంట తినం.
అప్పుడు నీకు మరొకపని ఒప్పుగిస్తాం.”

“మరొక పనిఏది?”

“ఏముంటుంది, కట్టెలు కొట్టటం, నీళ్ళు తేవడం,
చెయ్యాలంటే పనులకేం తక్కువ?”

“నేను రాఢీయిణ్ణి.”

“అయితే నువ్వు కట్టెలుకొట్టటానికి, నీళ్ళుమోయ
టానికి పనికొస్తావ్. మాది బా రేంద్రశాఖ. రాఢీయిల్లా
నువ్వు కులీనుడవేనా?”

“ఈవివరాలన్ని ఎందుకు? ఇటువంటివి, వివాహసమ
యాల్లోమాత్రమే అవసరమవుతాయి. నాకు పెండ్లిచేయ
దలచారావం? నాకు వివాహమైంది.”

“వివాహమైయిందా? ఎన్నివివాహాలయాయి?”

“నీళ్ళు మోయమంటే మోస్తాను, ఈవివరాలన్నీ
మాత్రం చెప్పను.”

పాంచకొడి రాణినిపిలిచి “రాణీజీ! ఈ బ్రాహ్మణుడు
మొండివాడుగా నున్నాడు. అడిగినదానికి జవాబే చెప్పటం
లేదు” అని చెప్పింది.

“బెత్తెంతో నాలుగు తగిలించు” అని ఉవాబిచ్చింది
నిశి మరోగదిలోంది. వెంటనే ఒకపరిచారిక జవజవలాడే
ఒకబెత్తాన్ని అందించింది. పాంచకొడి పెదవులు బిగబట్టి
బెత్తెంతో క్రిందకొట్టింది. “చూస్తున్నావా?” అని అడిగింది
వ్రజేశ్వరునికేసి చూస్తూ.

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు చిరునవ్వుతో “మీరేదైనా చేయగలరు. ఏమి అడుగుతారో అడగండి” అని అన్నాడు.

“నీ వివరాలడిగి నేను చేసేదేముంది ? నీచేతివంట తినాల్సిన అవసరంలేదు. మరిను వ్యేపచులు చేయగలవో చెప్పు”

“మీరే శలవీయండి.”

“నీళ్ళుమోయగలవా?”

“చేయలేను.”

“కట్టలు కొట్టగలవా?”

“అదీ చేయలేను.”

“వెచ్చాలు తేగలవా?”

“అలవాటు చాలాతక్కువ.”

“తక్కువంటే లాభం లేదు. విననకర్రతో వినరటం చేతనవునా ?”

“చేయగల నా పని”

“అయితే ఆపనే యియ్యి.”

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు విననకర్ర తీసుకొని వినరనారంభించాడు. పాంచకొడి అతనికేసి చూస్తూ “కాళ్ళుపట్టటంకూడా తెలుసునా నీకు?” అని అడిగింది.

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు దూరదృష్టిగలవ్యక్తి. పాంచకొడి ఇంత చంచలంగా వుండటంచూసి అతనికి రసికత స్ఫురించింది. ఈ దొంగల సర్దారులను సంతోష పర్చగలిగితే విడుదలపొందవచ్చుననే అభిప్రాయంకూడాకల్పింది. “మీవంటి సౌందర్యవతుల కాళ్ళుపినకటం నాలదృష్టమే” అన్నాడు.

“అయితే నాకాళ్ళుపిసుకు” అని పారాణి పూసిన తన కాళ్ళను పాంచకౌడి వ్రజేశ్వరుని తోడపైవ్రాచింది.

ఇకతప్పేదిలేదు, తనంతతానుగా కొని తెచ్చుకున్నాడా పనిని. వివశుడై కెండుచేతులతో ఆమెకాళ్ళు పిసకసాగాడు.

“ఈపనేనుంత మంచిదికాదు. దీనికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవాలిముందు ఇక్కడినుంచి తప్పుకుబయటపడాలిగా” అని ఆలోచించుకుోసాగాడు.

ఇంతలో ఆ దుష్టపాంచకౌడి రాణిని కేకేతి “రాణి గారూ ! ఒకసారిటు రండి” అంది.

రాణిగారి పాదధ్వని విని వ్రజేశ్వరుడు ఆమెకాళ్ళను తన తోడమీది నుంచి తీసివేశాడు. పాంచకౌడినివ్వి “అదే మిటి? పరిపోతావెందుకు?” అని అడిగింది.

ఈపర్యాయం పాంచకౌడి గొంతుమార్చి నూట్లాడ లేదు. “ఇదెక్కడో విన్నగొంతు” అని వ్రజేశ్వరునికి చాలా విస్మయం కల్గింది. అతడు ధైర్యంచేసి పాండకౌడి ముఖం మీదవున్న రుమాలును లాగివేశాడు. పాంచకౌడి చకపకా నవ్వేసింది. వ్రజేశ్వరుడు మరింత విస్మయంతో, “ఇదేమిటి? నువ్వా సాగర్?” అన్నాడు.

“అవును, నేనుసాగర్ నే. గంగా, యమున, చెరువు, సరస్సుకాదు, నేను సాక్షాత్తు సాగర్ నే. మీ దురదృష్టం గదూ? పరాయి స్త్రీ అనుకున్నప్పుడు సంతోషంగా కాళ్ళు పిసికారు. తనభార్య కాళ్ళుపిసకమని అడిగినప్పుడు కోపించు కొని వెళ్ళిపోయారు. సరే, నామాట చెల్లించుకున్నాను, మీమాటకూడా చెల్లిపోయింది. మీరు నాకాళ్ళుపిసికారు.

ఇక నాముఖం చూడవచ్చు. ఇప్పుడిక మీసాదాల చాలా స్థానమిచ్చినాస రే, త్యజించినాస రే మీయిష్టం. నేను నిజమైన బ్రాహ్మణ కన్యననేది చూశారుగదా?"

7

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు కాస్సేపటి వరకు స్తబ్ధంగావుండి పోయాడు. చివరికతడు తెప్పరిల్లి "సాగర్, నువ్విక్కడి కలా వచ్చావ్?" అని అడిగాడు.

“స్వామీ, మీరెలావచ్చారు? అని అడిగింది సాగర్.

“నేను కైదీని, నువ్వుకూడా కైదీవేనా? నన్ను బంధించి తెచ్చినట్లే నిన్నుకూడా బంధించి తెచ్చారా?”

“నేను కైదీని కాదు. నన్నెవరూ బంధించి తీసుకు రాలేదు. నేను నా ఇష్టప్రకారం దేవీ చౌధరాణీ సహాయం కోరాను. మీచేత కాళ్ళుపిసికించుకునేందుకు, దేవీరాణీగారి రాజ్యానికి వచ్చాను.”

ఇంతలో అక్కడికి నిశివచ్చింది. ఆమెధరించిన వస్త్ర భూషణాల తలుకు బెళుకులూ చూసి ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఈమె దేవి రాణియని భావించాడు. అతడు లేచి నిల్చున్నాడు. “బంది పోటులైనంత మాత్రాన స్త్రీలను ఇంతగా గౌరవించా ల్సిన అవసరంలేదు మీరుకూర్చొండి. మేము మీనావపై ఎందుకు దాడిచేశామో ఇప్పుడు తెలిసిందా? సాగర్ యొక్క ప్రతిస నెరవేరింది, గనుక ఇప్పుడిక మీరు మీనావలోకి నిరాటంకంగా వెళ్ళిపోవచ్చు. మీసామానులో ఎవరూ గడ్డి పోచకూడా ముట్టుకోరు; మీసామాన్లన్నిటినీ తిరిగి మీనావ

లో! పంపుతున్నాను. కానీ ఇప్పటికే సాగర్ ను ఏం చేయాలి! తిరిగి తండ్రి ఇంటి కలావెళ్తుంది? ఆమెను మీ వెంట తీసుకు వెళ్ళండి. ఈమెకు అమ్ముడుపోయిన దాసులని గహించండి.”

నిశిమాటలు విని వ్రజేశ్వరునికి అంతలేని ఆశ్చర్యం కలిగింది. అతడు చాలా వ్యాకులపడ్డాడు. “అప్పుడు జరిగినదో పిడి అబద్ధమా! వీరు దొంగలుకారా?” అని ఆలోచించి “మీరు నన్ను తెలివితక్కువ దద్దమ్మనుచేసి ఆడించారు. దేవీ చౌధరాణి మా నావను దోచుకుందనే భావించాను నేను” అని అన్నాడు.

“నిజమే అది. ఇది చౌధరాణిగారి నావే. దేవీరాణి నిజంగానే దోపిడిలు చేస్తువుంటుంది” అని అంది నిశి.

“దేవీరాణి నిజంగానే దోచుకుంటుందా? అయితే మీరు దేవీరాణి కాదా?” అని అడిగాడతడు.

“కాదు, నేను దేవీరాణినికాదు. మీరు రాణిజీనిచూడ గోరితే ఆమెగారు దర్భణమివ్వవచ్చు. కానీ ముందుగా నామాటనినండి, మేము నిజంగానే దోపిడిలుచేస్తాము. కానీ మిమ్మల్ని దోచుకునే ఉద్దేశం మాకు లేదు. ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చటమే మావుద్దేశ్యం. మరి ఇప్పటికే సాగర్ ఇంటి కలావెళ్లాలి?”

“ఎలా వచ్చింది?”

“రాణిగారి వెంట..”

“నేనూ సాగర్ పుట్టినింటినుంచే వస్తున్నాను, అక్కడ నేను రాణిగారి నెక్కడా చూడలేదే!”

“మీరు బయలుదేరి వచ్చిన తర్వాతనే రాణిగారు అక్కడికి వెళ్ళారు.”

“అయితే ఇంత త్వరగా ఇక్కడికి వెళ్ళావేమో గలిగాను?”

“నూనావనుమీరు చూశా రా - యా బై తెస్తున్నాయి.”

“మరి మీరే ఆమెచుపంపి రావచ్చుగదా!”

“అందుకో చిక్కుంది. సాగర్ ఎవరితోనూ చెప్పకుండా వచ్చేసింది. ఇప్పుడు వంటిరిగా తిరిగి వెళ్ళే ఏవేవో ప్రశ్నలకు గురారు. మీ వెంటగనుక వెళ్ళే ఎవరూ ఏమీ మాట్లాడరు.”

“అయితే అలాగే చేద్దాం, మీ నావను సిద్ధం చేయండి”

“ఇప్పుడే సిద్ధం చేయిస్తాను” అని నిశి వెళ్ళిపోయింది. అప్పుడికి అక్కడ ప్రజేశ్వరుడు, సాగర్ మాత్రమే వుండిపోయారు.

“సాగర్, నువ్వా విధంగా ఎందుకు ప్రతిజ్ఞ చేశావు?” అని అడిగాడు ప్రజేశ్వరుడు.

సాగర్ చీరతో ముఖం కప్పుకొని వెళ్ళి వెళ్ళి ఎంతో ఏడ్చింది - నిశ్శబ్దంగా - వెనకనుంచి దేవీరాణి వింటోనే వుంది.

ఆమె వీడ్చు ఆగగానే “సాగర్, నువ్వనన్ను వెనక్కి ఎందుకు పిలవలేదు? పిలిస్తే అప్పుడే ఈతగాదా పరిష్కారమై వుండేదిగా” అని అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

ఎంతో నిగ్రహంతో దుఃఖాన్ని దిగమ్రొంగి కళ్ళు తుడుచుకొని “కర్మ అనుభవించక తప్పకుండా! అయినా నేను పిలవలేదే అనుకోండి, మీరు మాత్రం రాకూడదా” అని అంది సాగర్.

“నువ్వనన్ను తరిమేశావయ్యే, పిలవనిదే యెలా తిరిగి రాను?”

ఈ సంభాషణ ముగిసిన తర్వాత వ్రజేశ్వరుడు “సగర్, నువ్వు దొంగలవెంట ఎందుకు వచ్చావు?” అని అడిగాడు.

“దేవిరాణి పరసకునాసోదరి; ఇంతకుముందునుంచీ పరిచయంవుంది. మీరు వెళ్ళిపోగానే ఆమె అక్కడికి వచ్చింది. నేను ఏడుస్తూ వుండటంచూసి ‘ఎందుకు అనవసరంగా ఏడుస్తావ్, నీప్రియుణ్ణి నేను బంధించి నీముందుంచుతాను, నా వెంట బయలుదేరివచ్చి రెండురోజులుండు’ అని అంది. అప్పుడే నేను ఆమెతో కూడా బయలుదేరివచ్చాను. దేవిరాణిని అంతవిశ్వసించటానికి తగిన కారణంవుంది. నేను వచ్చేప్పుడు మీ వెంట వెళ్తున్నానని దాసీతో చెప్పివచ్చాను. మీకోసమే ఈ హుక్కా వగైరాలు ఏర్పాటు చేయబడ్డాయి. హుక్కా త్రాగిన తర్వాత బయలుదేరింది.”

“యవమాని అయినవారు ఏటామాట్లాడలేం?” అని అన్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

సగర్ రాణిని పిల్చింది. రాణీ రాలేదు, నిశివచ్చింది. ఆమెను చూసి వ్రజేశ్వరుడు “నావసిద్ధంగా వుంటే మేము బయలుదేరి వెళ్తాం” అని అడిగాడు.

“నావమీదే. మీరు షూరాణిగారికి పరుసకు బావగారవుతారు. మూయింటికి వచ్చిన బంధువును ఇంతవరకు మేము సత్కరించనేలేదు! పైగా అవమానించాం. అందుకు చాలా విచారిస్తున్నాం. దొంగలయితే ఏం? మేము మాత్రం హిందువులంకాదా?”

“ఇప్పుడేమి చేయమంటారు మరి?”

“ముందు మీరు లేచి సరిగ్గా కూర్చోండి”

అని నిశి సింహాసనం కేసి చూపింది. ప్రజేశ్వరుడు అక్కడే తివాసిమీద కూర్చోనివుండి “ఇక్కడ హాయిగానే వుండి” అని అన్నాడు.

అప్పుడు నిశి సాగర్ నుద్దేశించి “అమ్మాయి, నీవస్తువును నువ్వే తీసివేయకో. మేము ఇతరుల వస్తువుల్ని తాళము-రజిత సువర్ణాలు తప్ప” అని అంది.

● “అయితే నేను ఇత్తడి, కంచు సన్నమాట.”

“నా ఉద్దేశ్యం ప్రకారమే తే పురుషుడు స్త్రీయొక్క పాత్రలు వగైరాలవంటివాడే. అవిలేకుండా సంసారం సాగదు కనుక ఉంచుకోవల్సివుంటుంది. వాటిని కడిగితుడిచి, సర్వేసరికి ప్రాణాలుపోతాయి. ఇదుగోసాగర్, మళ్ళీ ఎక్కడ మురికపు తామో; సీచెంబూ తప్పేలా నువ్వే సర్దుకో.”

“మొదటేమో ఇత్తడి, కంచునా! ఇప్పుడేమో చెంబూ తప్పేలానా - బాగుంది వరస. బిందె, కలశం వగైరాల్లో కూడా లెక్కకు రానన్నమాట?”

“మహాశియా, అవన్నీ నాకేం తెలుసు. అటువంటి సంసార విషయాల్ని సాగర్ నుడుగు.”

“పురుషులు నిజంగానే కలశం వంటివారు - సదా అంతశ్శూన్యులు. మావంటి గుణవతులు దానిని పరిపూర్ణంగా నింపుతారు” అంది సాగర్.

“నువ్వు చెప్పింది నిజమే సాగర్, అందుకనే స్త్రీలు వీళ్ళను మెడలో వ్రేలాడగట్టుకొని సంసార నాగరంలో మురుగుతారు; సరే సీకలశాన్ని తీసివేయకో” అని అంది నిశి.

“కలశం తనచోటుకి తానేవేస్తుంది” అని ప్రజేశ్వరుడు లేచివెళ్ళి సింహాసనంపై కూర్చున్నాడు. వెనువెంటనే అందమగు వేషభూషణాలు ధరించిన ఇద్దరు దాసీయువతులుసువర్ణ వింజామరములతో ఇరుపార్శ్వములా ప్రత్యక్షమయ్యారు. నీభర్తకు నువ్వే హుక్కా తెచ్చి ఇవ్వమని నిశి సాగర్ తో చెప్పింది.

సాగర్ వెంటనే లేచివెళ్ళి చిలుమునిండా కస్తూరితో కూడిన పొగాకును నింపి తెచ్చింది. అదిచూచి ప్రజేశ్వరుడు “షరొక హుక్కా గొట్టంవుంటే మార్చి ఇవ్వండి” అని అడిగాడు.

“ఈగొట్టాన్ని ఇంతవరకు ఎవరూ ఉపయోగించలేదు. ఇదిక్రొత్తదే. మూలో ఎవరూ హుక్కాత్రాగరు” అని జవాబిచ్చింది నిశి.

“అయితే మరి హుక్కా ఇక్కడెందుకుంది?”

“దేవీగారి రాష్ట్రతనం ప్రదర్శించే అలంకారాలివన్నీ.”

“నేనువచ్చుసరికే పొగాకు నింపివుంది, ఎవరికోసం?”

“ఎవరికోసమూగాదు.”

సాగర్ భర్తకోసమని ఆహుక్కాను ఆరోజునేతెచ్చి పొగాకునింపారు. ప్రజేశ్వరుడుపరిశీలనగాచూశాడు.క్రొత్తదిగానేకనిపించింది. అతడు పొగపీల్చసాగాడు. నిశి సాగర్ నుద్దేశించి, “ఛీ, నువ్వక్కడేంచేస్తున్నా వింకా! పురుషులు హుక్కా త్రాగేప్పుడు ఇల్లువాకిలి అన్ని మర్చిపోతారు. వెళ్ళి తాంబూలంతీసుకురా. చూడు, నువ్వేస్వయంగా చుట్టలుచుట్టి తీసుకురా. చేరినయితే ఏదైనా మంత్రించు” అని అంది.

“తాంబూలం నేనే చుట్టి తెచ్చాను. మంత్రతంత్రాలు తెలిసివుంటే ఈస్థితి ఎందుకొస్తుంది?” అని సాగర్ వివిధ సుగంధ ద్రవ్యములు వేసి చుట్టిన తాంబూలములను తెచ్చింది. అప్పుడు నిశి ఆమెను చూసి “భర్తతో చాలా పోట్లాడావు, ఇక వెళ్ళి కొద్దిగా పలహారం తీసుకురా” అని అంది.

ప్రజ్ఞేశ్వరుని ముఖం వాడిపోయింది, “అమ్మమ్మా! ఇంత రాత్రుప్పుడు పలహారమా, క్షమించండి” అన్నాడు.

● కానీ అతని మాటను ఎవరూ విన్నించుకోలేదు. సాగర్ వెంటనే లేచి వెళ్ళి ప్రక్కనే వున్న గదిని ఊడ్చి పీట వేసింది. తను పదార్థాలుంచిన నాల్గుపళ్లెలను తెచ్చి అక్కడ వుంచింది. సువర్ణ సాత్రతో సుగంధజలం నుంచుంది. అప్పుడు నిశి అక్కడికి వచ్చి “లేవండి” అంది ప్రజ్ఞేశ్వరునితో.

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు తొంగి చూచి నిశికి నమస్కరిస్తూ “దోచుకొని నన్ను బంధించారు, ఈదుండగా నన్నే సహించాను కానీ అర్థ రాత్రుప్పుడు ఈ ఘోరాన్ని భరించలేను. నేను మరొక పర్యాయం కూడా చెల్లకునే దిదే” అన్నాడు.

కానీ స్త్రీలు అతని మాటను పాటించలేదు, తప్పని సరిగా ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఎంగిలిపడాల్సి వచ్చింది.

“భోజనం పెట్టిన తర్వాత బ్రాహ్మణులకు దక్షిణ ఇవ్వాలి” అని అంది సాగర్ నిశితో. అందుకు నిశి జవాబుగా “దక్షిణ విషయం రాణీగారు స్వయంగా చూస్తారు” అని చెప్పి ప్రజ్ఞేశ్వరుణ్ణి మరో గదిలోకి తీసుకు వెళ్ళింది.

నిశి ప్రజ్ఞేశ్వరుణ్ణి దేవీరాణియొక్క శయనాగారం
 లోకి తీసుకువెళ్ళింది. శయనాగారం కూడా దర్బారుహాలు
 వలె అలంకరించివుండటం ప్రజ్ఞేశ్వరుడు గమనించాడు. ఒక
 ప్రక్కగా బంగారు రేకు వేయబడ్డ మంచంవుంది. దానికి
 ముత్యాల జాలరు వేయబడివుంది. కానీ ప్రజ్ఞేశ్వరుని దృష్టి
 వీటిపయిలేదు. అతడు ఈ సరిసంపదకు యదమానురాలైన
 స్త్రీని చూడగోరి వచ్చాడు. ఒక ప్రక్కగా బల్లపై ముసు
 గు వేసుకొనిన ఒక స్త్రీ కూర్చోసివుంది. నిశి, పాగర్ లోవున్న
 చంచలత్వం ఈమెలో అతనికి కన్పించలేదు ఈమెదైర్యంగా
 స్థిరభావంతో, సిగ్గుతో తలవంచుకొని కూర్చోసివుంది. నిశి,
 నాగర్లవలె ఈమెరత్నాభరణాలను అలంకరించుకోలేదు. దేవీ
 రాణి ప్రజ్ఞేశ్వరుని కలుసుకొనుటకు బహుమూల్య వస్త్రాభర
 ణాలను ధరించిందని మేము మొదట చెప్పాము. కానీ అది నిశి
 బలవంతంకయి దరిగింది. కానీ తదుపరి ఆమె ఈ మాయా
 జాలం తుచ్చమైనదని భావించి సాధారణమైన ముతకబట్టలు
 ధరించింది. ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఆగదిలోనికి వెళ్ళగానే నిశి వెళ్ళి
 పోయింది. దేవీరాణి లేచినిలబడి ప్రజ్ఞేశ్వరునకు నమస్కరిం
 చింది. ప్రజ్ఞేశ్వరునకు మరింత ఆశ్చర్యం కలిగింది. మరింత కష్ట
 రూ ఈవిధంగా నమస్కరించి వుండలేదు. తనఎదుట నిల్చుని
 వున్న విగ్రహం సాక్షాత్తు దేవతామూర్తియని భావించా
 డతడు. ఇటువంటి విగ్రహాన్నతడు అంతకు ముందెప్పుడో
 ఒక పర్యాయం చూశాడు. ఆ విగ్రహం ఇంతకంటే మధు
 రంగావుంది. అందుకు కారణం ప్రజ్ఞేశ్వరుడు అప్పుడు నూనూగు

మీసాల నూత్నయవ్వనంలో వున్నాడు. అప్పటి విగ్రహం కూడా బాలిక. ఈముఖాన్ని చూసి అతనికి ఆ విగ్రహం గుర్తుకొచ్చింది. ఈముఖానికి ఆముఖానికి పోలికవుందా? పూర్తిగా వున్నట్టేవుంది. రెప్ప వేయకుండా చూడసాగాడు ఆమె ముఖంలోకి. కానీ ఆమె ఏనాడో చనిపోయింది. అప్పుడప్పుడు మనిషికి ఒక్కొక్కరి ముఖంచూస్తే మరొకరు గుర్తు రావటం జరుగుతూవుంటుంది. ఏం, వ్రజేశ్వర మహాశియా, అంతేగదా?

ఈపోలికను చూసి వ్రజేశ్వరునికి దుఃఖం ముంచుకొచ్చినది, కనుకొలకుల్లో వచ్చిన కన్నుగురికక్కడే ఆగిపోయింది. అందుకనే దేవీరాణి ఈవిషయాన్ని గమనించలేక పోయింది. గమనించివుంటే ఇవాళ ఏప్రళయం జరిగేదో ఏమో, రెండు మేఘాల్లోనూ విద్యుత్ శక్తి నిండివుందివాళ.

ననుస్కరించి ఆవిధంగానే తలవంచుకొని దేవీరాణి 'నేను మీకివాళ చాలా కష్టంకల్పించాను. అందుకు కారణ మేమిటో మీరెరుగుదురు. నాఅపరాధాన్ని మన్నించండి' అనిఅంది.

'మీరు నాకు ఉపకారమే చేశారు' అనిజవాబిచ్చాడు వ్రజేశ్వరుడు. అంతకుమించిమూట్లాడే శక్తికూడా లేదతనిలో.

'మీగుడయయించి నూతనధ్యాన్ని స్వీకరించారు, ఇది నాకొత్త శౌరవకారణం మీరు కులీనులు, మీమర్యాద నుకాపాడటం మావిధి. మీరు మాసంబంధీకులు. నేనిచ్చే దక్షిణను దయతో స్వీకరించండి' అనిఅంది దేవీరాణి.

‘స్త్రీకి మించిన ధనం మరేముంటుంది? మీరునాకు ఆ ధనాన్నే ఇచ్చాను, అంతకంటే మించినది మరేమిస్తారు?’ అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

అయ్యో ప్రజేశ్వరా! నువ్వన్న మాట ఏమిటి? స్త్రీకి మించిన ధనం ఏముంటుంది. అన్నాడు తండ్రికొడుకులు కలసి ప్రభుల్ల నెందుకు తరిమేశారు మరి?

నుంచంచెంత ఒక వెండి కలశం వుంది. దానిని ప్రజేశ్వరుని ముందుంచుతూ ‘మీరు దీనిని స్వీకరించాలి’ అంది దేవీరాణి.

‘మీనావలో వెండిబంగారాలు పెదజల్లినట్లున్నాయి. నేనికలశాన్ని తీసుకొనిచో సాగర్ కు కోపం రావచ్చు. కానీ ఒక మాట..’

దేవీరాణి ఆ మాటను గ్రహించి ‘ఇది దొంగసాతుకాదని నేను ప్రమాణం చేసి చెప్తున్నాను. నాకు స్వంత ఆస్తి కూడా చాలా వుందని మీరు విశేషించారు. మీరేమీ సందేహించ వలసరంలేదు’ అని చెప్పింది.

ప్రజేశ్వరుడు అందుకు అంగీకరించాడు. కులీన బ్రాహ్మణ బిడ్డ, ఉపాధ్యాయుడు వీడ్కోలిచ్చినా, దక్షణయిచ్చినా స్వీకరించటానికి సంతోషించేవారు కాదు - కలశం చాలా బరువుగా కన్పించింది. ప్రజేశ్వరుడు తేలిగ్గా దానిని కదిలించ తేక పోయాడు, ఈ కలశం నిండుగా వుందా ఏం? అని అడిగాడు.

‘పూర్తిగా నిండుగా లేదు ఇక్కడ వుంచేముందు ఖాళీ వున్నట్లు ధ్వనివచ్చింది.’

‘ఇందులో ఏముంది?’

ప్రజేశ్వరుడుకలశంలో చెయ్యివుంచిచూశాడు - దాని నిండా మొహరీలున్నాయి. 'వీని ఎక్కడవుంచమంటారు?' అని అడిగాడు.

'ఇవన్నీ మీకిచ్చేస్తున్నాను.'

'ఏమిటి?'

'ఎందుకని?'

'ఈ మొహరీలెన్ని?'

'కలి వందలు.'

● 'కలి వందల మొహరీలా! అంటే యాభై వేలరూపాయల కంటే అధికమే. సాగర్ మీతో డబ్బునుగురించి ఏమైనా చెప్పిందా?'

'మీకిప్పుడు యాభై వేలరూపాయలు చాలా అవసరమని సాగర్ ద్వారా విన్నాను.'

'అందుకని ఇస్తున్నారా?'

'ఈధనం నాదికాదు, దానంచేసే అధికారమూ నాకు లేదు. ఈధనందై వానిది, నాలగ్గినంలోవుంది, అంతే ఆదైవధనంనుంచి ఈడబ్బును మీకు అప్పుగా ఇస్తున్నాను.'

'డబ్బునాకు చాలా అవసరమే దీనికోసం దొంగతనం, దోపిడి చేయాలి వచ్చినా నాకు పాపం అంటదు. ఇది లేకపోతే నాతండ్రి ప్రాణాలదక్కవు. నేనీ డబ్బు తీసుకుంటాను, ఎప్పటిలోగా దీనిని నితీర్చాలి?'

'దైవసంపద దైవానికి లభిస్తే అంతే చాలు! నామృత్యు సమాచారం విన్న తర్వాత దీనికోవడ్డిగా ఒక మొహరీని కలిపి దైవసేవలో ఖర్చుచేయండి.'

‘అది నేను ఖర్చుచేసినట్లే అవుతుంది. మిమ్మల్ని మోసగించటమేగదా అది. నేనది అంగీకరించను.’

‘అయితే మీయిష్టావచ్చిన రీతిని ఇల్లించండి.’

‘డబ్బులమకూడాగా నే మీవద్దకుపంపగలను.’

‘మీవానుషులెవరూ నావద్దకురా వీలులేను.’

‘అయితే నేనే సుకువతీస్తాను.’

‘ఎక్కడికని తేస్తారు? నేచోకచోటఅంటూ స్థిరంగా వుండను.’

“మీరు చెప్పిన చోటుకితెచ్చి ఒప్పగిస్తాను.”

“మీరు ఎప్పటికీ ఇవ్వకఅగో నిర్ణయించుకుంటేస్థలం నేను చెప్తాను.”

“మాఘసాల్గణ మాసాల్లోనే డబ్బు అందుతుంది. అయినాసమయంకొంచెం ఎక్కువకోరటమేనుంచిది. వైశాఖ మాసాల్లో మీడబ్బుసర్దుగలను.”

“వైశాఖశుద్ధ సప్తమినాటిరాత్రిడబ్బుతీసుకోని ఇక్కడికేరండి. సప్తమినాడు చంద్రుడు అస్తమించేవరకు నేనిక్కడ వేచివుంటాను. చంద్రాస్తమయంతర్వాత వస్తే నన్ను కలుసుకోలేరు.”

ప్రజేశ్వరుడు అందు కంగీకరించాడు: ఆ కలశాన్ని నావపైకి చేర్చవలసిందని దేవీరాణిపరిచారికలకాదేశించింది. ప్రజేశ్వరుడుకూడా ఆమెనుదీవించి తన వావపైకి వెళ్ళుటకు లేచాడు. అప్పుడు దేవీరాణిఅతనినిఆపి “ఇదిఅప్పుగాఇచ్చాను. ఇంకా నేను మీకు దక్షిణ నివ్వలేదుగా!” అనిఅంది.

“కలశం దక్షిణేగా!”

“అది మీకు తెగినదికాదు.”

ఈనూట అని దేవీరాణి తనవ్రేలికివున్న ఉంగరాన్ని తీసింది. వ్రజేశ్వరుడు సంతోషంగా దానిని స్వీకరించుటకు చేయివాచాడు. కానీ దేవీరాణి ఉంగరాన్ని అతనిచేతికి అందించలేదు. ఆమెస్వయంగా వ్రజేశ్వరునిచేతిని పట్టుకొని ఉంగరాన్ని వ్రేలికి ధరింపజేసింది.

వ్రజేశ్వరుడు జితేంద్రియుడైనప్పటికీ అతని హృదయం ప్రభావుందో కూడా గ్రహించలేకపోయాడు అంతరింగంలో అమృతధార ప్రవహించినట్లుంది. జితేంద్రియుడైన వ్రజేశ్వరుడు చేతని వెనక్కితీసుకోటంకూడా మర్చిపోయాడు. అదేసమయాన రెండుచెచ్చని నీటిబిందువులు వ్రజేశ్వరుని చేతిపైపడ్డాయి; దేవీరాణి ముఖం కన్నీటితో తడిసిపోయి వుండటం వ్రజేశ్వరుడు గమనించాడు. ఏం జరిగిందో ఏమో, వ్రజేశ్వరుడు జితేంద్రియుడైనప్పటికీ అతని మనోస్థితిని అతడే గమనించ లేకపోయాడు. ఆనాటిముఖం గుర్తొచ్చిందనకి. ఆనాటిరాత్రి ఆముఖంకూడా ఈవిధంగానే కన్నీటితో తడిసి పోయింది. ఆ కన్నీటిని తాను తుడిచిన విషయంకూడా గుర్తొచ్చింది. వ్రజేశ్వరుడు వెనకముందు ఏమీ ఆలోచించకుండా అప్రయత్నంగా దేవీరాణి భుజంపై చెయ్యివేశాడు, రెండో చేతితో ఆమెముఖాన్ని పైకెత్తి పరిశీలనగా చూశాడు. ప్రభుల్లమ్మ మాదిరిగానేవుంది. వ్రజేశ్వరుడు తనను తాను మరచి అశ్రుసిక్తమైన పెదవులపై “చీ! వ్రజేశ్వర్! మల్లీనా!”

అకస్మాత్తుగా మిన్నువిరిగిమీదపడినట్లుంది. ఏమిటి తాను చేసేదేమిటి? ఈమె ప్రభుల్లమ్మయ్యా? ఆమెవనాడో

పదేండ్లకు పూర్వమే మరణించింది. అతడు ఒక్కపరుగులో తన నావమీదికి చేరుకున్నాడు. సాగర్ ను వెంటతీసుకు వెళ్ళటం కూడా మర్చిపోయాడు. “పట్టుకోండి! పట్టుకోండి! ఆసామిపారిపోతున్నాడు” అనికేకలేస్తూ సాగర్ కూడా నావలోకి వెళ్ళింది. ఆనావద్వారా అతని అమూల్యసంపదలైన సాగర్, ధనకలశాలను వ్రజేశ్వరుని నావలోకి చేర్చారు. ఇక్కడ నిలిచి దేవీరాణిగారి శయనాగారంలోకి వచ్చి చూసింది. ఆమె నావచెక్కలపై పడివుంది. నిశి రాణిసమూహం నచేసి కన్నీరు తుడిచి స్వస్థత చేకూర్చింది.

“ఇదేనా నీనిష్కామధర్మము? ఇదేనా నీసన్యాసము? ఇప్పుడు నీభగవద్వాక్కులక్కడికిపోయింది?” అని అడిగింది నిశి.

దేవి ఏమీమాట్లాడలేదు. “ఇటువంటి వ్రతంస్త్రీలకు పనికిరాదు. ఒకవేళ స్త్రీలు ఇటువంటి వ్రతాన్ని నిర్వహించాలంటే నావలెవుండాలి. నన్ను ఏడ్చిచటానికి వ్రజేశ్వరులెవరూ లేరు. నాకువ్రజేశ్వరుడు, వైకుంఠేశ్వరుడూ ఇద్దరూ ఒకరే” అని అంది నిశి.

దేవి కన్నీటిని తుడుచుకుంటూ “నువ్వు యమధర్మరాజు ఇంటికి వెళ్ళు” అని అంది.

“అందుకు నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. నాపై యమధర్మరాజుకు అధికారమేమీలేదు. నువ్విక సన్యాసం వదలి ఇంటికి వెళ్ళు.”

“ఆమార్గమే దొరికితే ఇటు వచ్చేదానినేకాదు. మన నావను వదలమని చెప్పు ఇక. నాలుగుతరచాప లెత్తండి.”

వెంటనే నాలుగు తేరచాపలు విప్పుకొని నావ పక్షి
చందాన ఎగిరిపోయింది.

9

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు తన నావలోకి తిరిగివచ్చి చాలాగంభీ

రంగా కూర్చున్నాడు. సాగర్ తో కూడా మాట్లాడటం లేదు.
దేవీరాణి యొక్క నావ పక్షి చందాన రివ్వన దూసుకు
పోవటం అతడు గమనించాడు. అప్పుడతడు సాగర్ నుద్దేశించి
'ఆనావ ఎక్కడికిపోయింది?' అని అడిగాడు.

'ఆవిషయం దేవీరాణికి తప్ప అన్యులెవ్వరికీ తెలి
యదు. ఆమె ఎవ్వరికీ చెప్పనుకూడాను.'

'ఇంతకూ దేవీరాణి ఎవరు?'

'దేవీరాణి దేవీయే.'

'నీ కేమవుతుంది?'

'అక్కగారు.'

'ఎలాంటి అక్కగారు?'

'బంధుకీత్యా.'

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఘోషం వహించాడు. అతడు నావికుల్ని
పిలిచి 'ఆనావను వెంబడించి పోగలరా' అని అడిగాడు. అది
అసంభవమని తెలిపారువారు. అదిరాలిన నక్షత్రంవలె రివ్వన
దూసుకుపోతోంది. ప్రజ్ఞేశ్వరుడు మరేమీ మాట్లాడలేదు.
సాగర్ నిద్రపోయింది.

తెల్లవారి, సాగర్ వున్న నావబయలుదేరింది. సూర్యో
దయమైన తర్వాత సాగర్ ప్రజ్ఞేశ్వరునిచేతకువచ్చి కూర్చుంది.

దే వీ ని వా స ం

‘దెవి దోపిడిలు చేస్తుందా? అని అడిగాడు.

‘మీ రేమనుకుంటున్నారు?’

‘దోపిడి చేయటానికి కావల్సిన హంగులన్నీ వున్నయ్. చేయాలంటే చేయగలదుకూడాను. కానీ ఆమె దోపిడిలు చేస్తుందంటే నమ్మకం కలగటంలేదు.’

‘ఎందుకని నమ్మలేకపోతున్నారు?’

‘ఎందుకనో తెలియదు. అయినా దోపిడిలు చేయనిదే ఇంతధనం ఎక్కడినుంచి వచ్చింది?’

‘దేవుని వరంవల్లనే దేవికి ఇంతధనం లభించిందని కొందరంటారు. భూమిలో గుప్తధనం లభించిందని కొందరంటారు. దెవికి బంగారం తయారుచేయటం తెలుసునని కొందరు చెప్తారు.’

‘ఈ విషయాన్ని గురించి ఆమె ఏమంటుంది?’

‘నాదేమీలేదు, అంతా ఇతరులనే అంటుందిఆమె.’

‘ఇతరులదైతే ఇంతధనం ఎలావచ్చింది?’

‘నాకేం తెలుసు?’

‘పరాధానం మీద ఇంతగొప్పతనం చేస్తుందికదా, అసలు యజమాని ఏమీ అనడా?’

‘దెవి గొప్పతనానికిపోదు, ఆమెనిద్రించేది నేలమీద, ధరించేది ముతకబట్టలు; నిన్నమీరు చూసిన అలంకారమంతామీకోసం చేయబడినవిరావట్లే! అదిఏమిటమీప్రేలికి?’

‘నిన్న దెవీయొక్కనావలో పలహారం చేశానుగదా; అందుకని ఈ అంగరాన్ని దక్షిణగా ఇచ్చింది.’

‘ఏదీ చూద్దాం.’

వ్రజేశ్వరుడు ఉంగరాన్ని తీసి సాగర్ చేతికిచ్చాడు. సాగర్ దానిని అటుఇటు తిప్పిచూసి 'దీనిమీద దేవీ చాథ రాణి పేరువుండే!' అని అంది.

'ఎక్కడ?'

'లోపలభాగాన - - ఫారసీభాషలో.'

వ్రజేశ్వరుడు దానిని చదివి 'అరే ఇదేమిటి? ఇది నా పేరు. ఇది నాఉంగరమే. సాగర్, నిజంచెప్పు, నామీదబట్టు దేవి పేరు?'

'మీరు గుర్తించకపోతే అందుకు నాతప్పేముంది? నేనొక క్షణకాలంలోనే గుర్తించాను.'

'ఎవరామె? దేవి ఎవరు?'

"ప్రభుల్ల"

వ్రజేశ్వరుడు మౌనం వహించాడు. మొదట అతని శరీరం ముకుళించుకుపోయినట్లున్నా తదుపరి ఒక అపూర్వ ఆనందచిహ్నం అతనిదేహంలో ప్రతిఫలించటం సాగర్ గమనించింది. అతనిముఖం దీప్తి చెందింది, కన్నులు మెరిశాయి. కన్నీరు తోణికింది. కానీ వెచువెంటనే ఆ భావములన్నియు మటుమాయమైపోయాయి. ఆనందానికి బదులు ఘోర విషాదంలో పడిపోయాడు. వ్రజేశ్వరుడు కదలకుండా సాగర్ కేసి చూస్తూ నెమ్మదిగా కళ్లు మూసుకున్నాడు. ఆమె ఒడిలో తల పెట్టి పడుకున్నాడు. సాగర్ జాలిపడి ఎంతగానో అడిగింది, కానీ జవాబేమీరాలేదు. వ్రజేశ్వరుడు ఒక్కసారి మాత్రం 'ప్రభుల్ల బాదీపోతా - ఛీ!' అన్నాడు.

వృక్షేశ్వర, సాగరులను సాగనంపిన తర్వాత దేవి

నావలో బల్లపై చాపపర్చుకొని పడుకొంది. ఆమె శరీరంపై ముతకదుస్తులు, చేతికిసాభాగ్వచిహ్నం సూత్రమేవున్నాయి. ఆ ధక్కాచీర, బంగారము, వజ్రవైడూర్య మరకత మాణిక్యాలన్నీ అదృశ్యమైపోయాయి. రాణిపడుకొంది కానీ నిద్ర వచ్చిందో లేదోకూడా తెలియదు.

ఉదయమయేసరికి నావ తనగమ్యస్థానానికివచ్చి తిరానికి చేరింది. రాణి నావలోంచి దిగి స్నానంచేసింది. ఆమె శరీరంనిండా నదిలోని మట్టిని పూసుకొని జట్టువిరబోసుకొంది. ఆతడిసినచీరలో ఆమెయొక్కసౌందర్యం, నిన్నరాత్రి వజ్రవైడూర్యాల్లోకంటే అధికంగావ్యక్తమైంది. నిన్న వజ్రవైడూర్యాల్లో ఆమె మహారాణివలె ఉంది - కానీ నేడీ వేషంలో ఆమె సాక్షాత్తు దేవతవలె ఉంది. సహజ సౌందర్య వంతులకు మట్టిగాక వజ్రవైడూర్యా లెందుకు?

అపూర్వమైన ఈవేషంలోనే రాణి ఒక స్త్రీనివెంట నిడుకొని నదీతీరం వెంటనే నడకసాగించింది. నావలోకి వెళ్ళలేదు. కొద్దిదూరం వెళ్ళి ఆమె అడవిలోకి ప్రవేశించింది.

మాటిమాటికి దొంగలు, అడవులవిషయంప్రస్తావించినందుకు, ఇది అతిశయోక్తియనిగానీ లేకమాకుదొంగలన్నా, అడవులన్నా ఇష్టమనో పాఠకుల భావించరాదు. ఈకథాకాలమందు మనదేశంనిండా అడవులే! ఇప్పటికీ బెంగాలులో అనేక అరణ్యాలున్నాయి. ఇక ఆకాలంలో దొంగల్ని గురించిచెప్పా

ల్సినపనేలేదు. భారతదేశంలో దోపిడిముఠాల నణచుటకు మార్క్సిస్ట్ హేస్టింగ్స్ పంజాబులో జరిగినంత యుద్ధం చేయాలివచ్చింది. ఆకాలంలో బందిపోటుతనంబలవంతులకు వృత్తిగా తయారయింది. బలహీనులు, మూర్ఖులుమాత్రమే, 'మంచిమనుషులుగా' వుండేవారు. ఆకాలంలో దోపిడిలు, దొంగతనాలు దూవ్యంగాగాని, లజ్జాకరమైనవిగాగానీ ఎంచు బడేవికావు.

● రాణి అరణ్యములో బాగాలోనికి వెళ్ళినతర్వాత తన పరిచారికనుద్దేశించి 'దివా, నువ్విక్కడేకూర్చో! నే నిష్పడే వస్తాను. ఈ అడవిలో క్రూరజంతువులభయం చాలతక్కువ. ఒకవేళవున్నప్పటికీ నువ్వేమీ భయపడవద్దు. ఇక్కడకాపలా వుంటుంది' అని చెప్పింది. ఈవిధంగా హెచ్చరించి దెవి మరింత దట్టంగావున్న అడవిలోకి వెళ్ళిపోయింది. ఆ దట్టమైన అడవి లోపల ఒకసారంగం వుంది. లోనికి దిగుటకు మెట్లున్నాయి. లోనరాతిలో తొలిచినఒకచిన్న గదివుంది. అదిఎప్పుడూ చీకటి గానే వుంటుంది. పూర్వం అక్కడేదో దేవాలయం వుండి వుంటుంది. కాలక్రమానదానిపై ఇప్పుడుమట్టిపేరుకుపోయింది. అందుకనే అక్కడికిచేరటానికి ఇప్పుడుమెట్లుకావాల్సివచ్చింది. రాణి ఆచీకట్లో మెట్లుదిగి వెళ్ళసాగింది.

ఆ ఆలయంలో ఒకదీపంమినుకుమినుకుమంటూవుంది. ఆ వెలుగులోఒకశివలింగంకనిపిస్తోంది. ఒకబ్రాహ్మణుడు శివ లింగానికిఎదురుగా కూర్చొనిపూజచేస్తున్నాడు. రాణి శివలిం గానికి నమస్కరించికూర్చుంది. బ్రాహ్మణుడు పూజముగించి, ఆచమసంచేసి ఆమెతో సంభాషించసాగాడు.

‘అమ్మా! నిన్న రాత్రిమీరు దోపిడిచేశారా?’

‘మీరే మనుకుంటున్నారు?’

‘నే నేమెరుగుదును?’

బ్రాహ్మణుడు మరెవరోకాదు, మనకుషరిచితుడే! భవాని తాకూర్.

‘ఏం తాకూర్ మహాశయా, ఏమెరుగుదువేమిటి? పది సంవత్సరాలు దొంగలలోకలిసివున్నాను, నన్ను మీరుగుర్తించుటలేదా? జరిగే దోపిడిలన్ని నేనే చేస్తున్నానని జనం అనుకుంటున్నారు. కానీ ఒక్కనాడైనా నే నివేదించేయలేదని మీరెరుగుదురు- అయినప్పటికీ నే నేమెరుగుదును - అంటున్నారు మీరు’

‘అగ్రహిస్తా వెండుకమ్మా! ఏ ఉద్దేశ్యంతో మనం దోపిడి చేస్తున్నామో దానినిమనం చెడుగాభావించటంలేదు. ఒకవేళ చెడుగాభావించివుంటే మనం ఆవిధంగా చేసివుండే వాళ్ళంకాదు. నువ్వు దీనినిచెడుగాభావించటంలేదు. ఎంచేతంటే ఈ పదిసంవత్సరాల్లోనూ-’

‘ఈవిషయంలో నాలభిప్రాయంమారింది. నేను ఇంతకాలం మీమాటల్లోపడి పొరపాటుచేశాను ఇకముందుచేయనావిధంగా. ఇతరులసొత్తును దోచుకోటం చెడుకాక పోతే మరేమవుతుందంటారు? నే నీక మీతో సంబంధం వదులుకుంటున్నాను’

‘ఏమిటిది? ఇంతకాలం నేను చెప్పిన విషయాలనుమళ్ళి మొదటినుంచీచెప్పాలా? నేనిదోపిడి సొత్తులోంచి ఒకదమ్మిడి తీసుకున్నా మహాపాపమే. కాని నేను ఇతరులకు ఇవ్వటానికే

దోపిడి చేయిస్తాననినీకు తెలుసు. ధర్మాత్ములైనవారిని, ఉచిత
మార్గాన ధనము సంపాదించుకునేవారిని లేదా మనందోచుకొను
టవల్ల తిండిగుడ్డలకు ఇబ్బందిపడేవారినిగానీ ఇంతవరకు మనం
ఎన్నడూ దోచుకోలేదు. జూదగాండ్లను, దగాకోర్లను, ఇత
రులను మోసగించి డబ్బు సంపాదించేవారిని మాత్రమే మనం
దోచుకుంటున్నాం. దానిలో ఒక కాసి కూడా మనం మరస్వం
తానికి ఉపయోగించుకోటంలేదు. ఏప్రజల్ని కోచుకొని ఆ
పాపాత్ములు ఈధనాన్ని కూడబెట్టాలో ఆ ప్రజలకు పంచి
పెట్తున్నాం నీకు ఈవిషయాలన్నీ తెలియనా. ఇప్పుడుదేశంలో
అరాజకం ప్రబలివుంది, దుష్టుల్ని అణిచేవారెవరూ లేరు. ఎవ
రిష్టంవచ్చినట్లు వారు జనాన్ని దోచుకుంటున్నారు. అందుకే నే
మేము నిన్ను రాణిగా చేసి రాజ్యపాలన చేస్తున్నాం. నిపేరిట
దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ చేస్తున్నాం.'

‘రాజుగానీ రాణిగానీ ఎవరిని చేసినా అవుతారు. నాకీ
రాణిగిరి అంటే ఇష్టంలేదు. నన్ను వదలివేయండి.’

‘ఈరాజ్యం మరెవ్వరికీ శోభించదు. మరెవ్వరివద్దనూ
ఇంత అవార సంపదలేదు. నీ దానధర్మాలవల్ల అందరూ నీ
అధీనంగా వుంటున్నారు.’

‘ఈసంపదనంతా మీకు ఇచ్చివేస్తాను. నేను ఖర్చు
చేసినట్లే మీరుకూడా చేయండి. నేనిక కాశీ వెళ్ళిపోవాలని
నిశ్చయించుకున్నాను.’

“నీ ధనాన్ని చూసే కేవలం వీరందరూ నీఅధీనంగా
లేరు. నువ్వు రూపంలో, గుణాల్లో, అన్నివిషయాల్లో మహా
రాణివి. అనేకమందినిన్ను సాక్షాత్తుభగవతిగా భావిస్తున్నారు.

తల్లివలె అందరి క్షేమాన్నీ నువ్వు కోరటమే ఇందుకు కారణం. ముక్తవాస్తంతో దానధర్మాలు చేస్తావు, భగవతివలె కూపవతివి. అందుకనే నీపేరిట మేమీ రాజ్యాన్ని నడుపుతున్నాం. లేకపోతే మామూట ఎవరు వింటారు.”

“అందరూ నన్ను దోపిడిదొంగ అంటున్నారు. మరణించిన తర్వాత కూడా ఈ కళంకం పోదు.”

“కళంకమా! ఈ పేరును కించపర్చగలిగేవారీబరేంద్ర భూమిపైనే లేరు. సరేదానిని వదలివేద్దాం - ధర్మమార్గాన నడుచుకోటంలో కీర్తి అపకీర్తులతో పనేముంది? కళంకమనే భయమేవుంటే నీపని నిష్కామకర్మ ఎలా అవుతుంది? నువ్వు కేవలం కళంకాన్ని గురించే ఆలోచించేట్లయితే — నువ్వు నీలాభనష్టాలను మాత్రమే చూచుకున్నట్లవుతుంది. గాని, ఇతరులలాభనష్టాలను గురించి ఆలోచించినట్లైతే అవుతుంది? అది ఆత్మత్వగమలా అవుతుంది?”

“వాదనలో నేను మిమ్మల్ని జయించలేను - మీరు మహామహోపాధ్యాయులు. నా స్త్రీ బుద్ధికి తోచినదేదో చెప్తున్నాను, నేను - నేని రాణిగిరినుంచి విముక్తి కోరుతున్నాను. ఇప్పుడు నా కివేమీ నచ్చటం లేదు.”

“అంత నచ్చకపోతే నిన్నరంగరాజ్ ను దోపిడికి ఎందుకు ఎంపావో? ఏమీదాచవద్దు. అన్ని నాకు తెలుసు, నిజం చెప్పు.”

“అన్నీ తెలిసేవుంటే, నిన్నరంగరాజ్ దోపిడిచేయలేదని; దోపిడిచేసినట్లు నటించటం మాత్రమే జరిగిందని కూడా తెలిసేవుంటుంది.”

“ఆ విరాలన్నీ నాకు తెలియవు. అందుకే అడుగు తున్నాను.”

“ఒక మనిషిని పట్టుకోడానికి అద తా చేయబడింది.”

“ఎవన్ని?”

దేవి నోటినుంచి పేరు వెలువడబంతేదు. కానీ చెప్పకుండాకూడా పని జరుగదు. భవానీని మోసగించబం సాగదు. అందుకని దేవి “అతనిపేరు వ్రజేశ్వరరాయ్” అని చెప్పింది.

“నేనతని బాగు గావు గుమను. అతనితోనికేంపని?”

“అతనికి కొంత ధనం ఇవ్వదలచాను. అతని తండ్రిని జాగీర్దారు బంధించి యత్నిస్తున్నాడు. అందుకని ధనసహాయం చేసి బ్రాహ్మణుని కులగౌరవాన్ని కాపాడాను.”

“అదేమీ మంచిపనికాదు. హరివల్లభ రాయ్ చాలా దుర్మార్గుడు. అతడు తెలిసి చేతులారా వియ్యపురాలిని వెలి వేశాడు. అతని కులగౌరవం పోతేనేమంచిది.”

దేవి కంపించి “అదెలా?” అని అడిగింది.

“అతని రెండో కోడలుండేది, ఆమెకువితంతువైనతల్లి తప్ప ప్రపంచంలో మరెవ్వరూ లేరు. హరివల్లభుడు వారిని కులభ్రష్టులని నిందించి ఇంటినుంచి గెంటివేశాడు. ఈదుఃఖం తోనే ఆ బాలిక తల్లి మరణించింది.”

“ఆ బాలిక గతేమయింది?”

“ఆ కలితో అల్లాడుతూ చనిపోయిందని తెలిసింది.”

“ఇవన్నీ మనకెందుకు? పగోపకారమనేది మన ఆదర్శం, బాధపడేవారి బాధల్ని తొలగించటమే మన పని.”

“సరే అందుకేమీ అభ్యంతరం లేదు. జాగ్రత్తగా ఉండ గాలతో అనేకమంది ప్రజలు నిలవనీడలేక అల్లాడిపోతున్నారీప్పుడు. తినడానికీంత తిండిదొరికితే చాలు, వారు మళ్ళీ తమశక్తిని కూడతీసుకుంటారు. ఆశక్తి లభించగానే తమ హక్కుల్ని తామే కాపాడుకుంటారు. నువ్వు త్వరలోనే ఒక నాడు సభచేసి వారికి సహాయం చేయాలి.”

“రేపు సోమవారంనాడు ఇక్కడ సభ జరుగుతుందని వార్త పంపండి.”

“కాదు, నువ్విక ఇక్కడ వుండటానికి వీల్లేదు. నువ్వీ ప్రదేశంలో వుంటున్నావని అగ్లేయులకు వార్తచేరింది. అయిదువందలనుండి సైనికులతో నిన్ను బంధించటానికి బయలుదేరి వస్తున్నారు. కనుక సభ ఇక్కడ జరగటానికి వీల్లేదు, వైకుంఠపురారణ్యంలో సభ జరుగుతుంది. సోమ వారంనాడే జరుగుతుందని తెలియజేశారు. అగ్ల సైనికులు ఆ అరణ్యానికి రాసాహసించరు, సాహసించివస్తే ప్రాణాలతో తిరిగి వెళ్ళరు. నీయిష్టం వచ్చినంత ధనంతో ఈ రోజునే అక్కడికి బయలుదేరి వెళ్ళు.”

“ఈసారికి వెళ్తున్నాను. కానీ ఇక ముందెప్పుడూ ఈ పని చేయలేనని సందేహంగా వుంది. నాకు ఇది మనస్కరించటం లేదు.”

భవానీ పాఠక్ తో ఈమాట చెప్పి దేవిఅక్కడినుంచి బయలుదేరి నావలోకి చేరుకుంది. రంగరాజ్ ను పిలిచి నమ్మ దిగా “వచ్చే సోమవారంనాడు వైకుంఠపురారణ్యంలో సభ జరుగుతుంది. వెంటనే నానను అక్కడికి తరలించండి. వ

వీరులందరికీ ఈ విషయం తెలియజేయండి. దేవీగఢంనుంచి వెళ్ళాలి, వెంటడబ్బుకూడా తీసుకువెళ్ళాలి. ప్రస్తుతం దగ్గర ఎక్కవ డబ్బులేదు” అని చెప్పింది.

మరుక్షణానే నావపై రెండుమూడు తెరచాపలు పైకి లేచాయి. ఆ నావ ముందుభాగాన మరొకనావను కట్టారు. దానిలో అరవైమంది యువకులు కూర్చొని “రాణీగారికీ జై” అంటూ తెడ్లువేయసాగారు. ఇటు స్థలమార్గాన బాటసారుల వేషాల్లో అనేకమందివీరులు నావలోపాటు పరుగెత్తసాగారు. వారిచేతుల్లో కర్రలు మాత్రమేవున్నాయి. నావలోమాత్రం లెక్కలేనన్ని కత్తులు, కట్టాదులు, బల్లెములు, తుపాకులు నిండుగావున్నాయి. ఇది దేవీరాణియొక్క తుపాక్షిస్థైర్యం.

ఏర్పాట్లన్నీ సరిగ్గావున్నదీ లేనిదీ చూసి దేవీ తన భోజనం వండుకొనుటకు వంటగదికి వెళ్ళింది-అయ్యోదేవీ! ఇదేమి సన్యాసమమ్మా నీకు!

6

ప్రాయశః, ప్రభాతసమయం. కీకారణ్యంమధ్య దేవీ రాణి దర్బారు జరుగుతూవుంది. ఈ దర్బారులో ఫిర్యాదులు, వాఙ్మూల జరగవు. రాజ్యకార్యాల్లో కేవలం ఒకే ఒకపని - ముక్తహస్తంతో దానధర్మాలు చేయటం జరుగుతుంది.

దట్టమైన అడవి అది. దానిలో ఇంచుమించు మూడు వందల ఎకరాలమేర శుభ్రంచేశారు. చిన్నచిన్న మొక్కల్ని

నరికి శుభం చేశాఁజి కానీ పెద్దపెద్ద వృత్తాఁజ్ఞీ అల్లాగే
 వున్నాయి. ఆ జెట్లక్రిందనే అందరూ నిల్చునివున్నారు.
 అక్కడ సమావేశమైనవారు పోవేనుండివరకు వుంటారు.
 మధ్య దేవీరాణి డేరా వుండి వెడి స్త్రీ భాలపై,
 ముత్యా జాలార్లతో శోభాయమానం వుండి డేరా. దాని
 క్రింద చందనపు బల్లపై మెత్తనిపరుపులు పరిచివున్నాయి.
 దానిపై ఒక రజితసింహాసనంవుంది, దానిపై ముత్యాలసోదరులు
 వ్రేళ్ళాడే పట్టుపరుస్తేవుంది. దేవీరాణియొక్క వేళ్ళకూడా
 ఇలాళ కళ్లు మిగుమిట్లుగొలిపెట్లు ని ఆమెధరించిన చీరనిండా
 వజ్రాలు మెగుస్తున్నాయి. శరీరమనేది ఎక్కడా కన్పించ
 కుండా ఆభరణాలున్నాయి మెడనిండా వున్న ముత్యాల
 హారాలు దుస్తుల్నికూడా కప్పేశాయి ఆమె శిరముపై గత్తు
 ఖచిత కిరీటముంది.

పూజ చేయుటకు అలంకరించే దేవీ విగ్రహంవలె
 వుండివాళ దేవీరాణి. ఇదంతా రాణీతనాన్ని ప్రదర్శించ
 టానికే. ఇరు పార్శ్వములా ముస్తాబైన నలుగురు యువతులు
 సువర్ణవిజ్రామరములను పట్టుకొని నిలబడివున్నారు. వెనుక,
 మూడు అనేకమంది సేవకులు నిలువై దుస్తులు ధరించి
 ఆ దేవీలకు ఎగురు చూస్తున్నారు. సైనికులు సభకు మరింత
 వన్నె తెచ్చారు. ఇంచుమించు అందమందిలమంది సైని
 కులు సింహాసనమునకు ఎగురుగా బారులుదీరి నిల్చున్నారు.
 అందరూ ఎర్రని దుస్తులు; ఎర్రతలచాకాలు ధరించారు. ప్రతి
 సైనికుని చేతిలోనూ కత్తి ధావాల వున్నాయి చుట్టూ ఎర్ర
 జండాలు ఎగురుతున్నాయి.

దేవి సింహాసనంపై ఆసీనురాలు కాగానే పదివేల గొంతులు "దేవీరాణిఃజై" అని నినదించాయు. పదిమందియువకులు ముంగునచ్చి దేవీరాణిని కీర్తిస్తూ గానం చేశారు. అప్పుడిక రంగజాజ్ ఆ పదివేలమంది దరిద్రులను ఒక్కొక్కరిచొప్పున దేవిఎడకుటకు తీసుకురాసాగాడు. అందరూ వయస్సుగో పెద్దలు, బ్రాహ్మణులు సైతం నాష్టాంగనమస్కారం చేసేవారు. దేవి సాక్షాత్తు తమనంట దరిద్రులను ఉదరించుటకు అవతరించిన భగవత్తేనని వారినిశ్వాసం. అంశనే ఏవ్వరూ ఆమె ఉపేక్షి అంగస్త్రేయులకు తెలియక రేచేవారు కాదు. ఆమెను అధిచటానికే ఎవరూ సహాయం చేయకదేవారు కాదు. దేవి, ప్రేమతో అందరియోగ, క్షేమాలు విచారించి వారివారి కాధలను గమనించి తగిన కీర్తిని సహాయం చేసింది ధనమో వింకిపున్నకు డలు ఆమె సింహాసనం వద్దనే వున్నాయి.

ఉదయం ప్రారంభించిన దానధర్మాలు రాత్రి జాము ప్రోద్దుపోయేసరికి ముగిశాయి. అంతవరకు దేవి, ముగిచీర్ధ కూడా ముట్టలేదు. దేవీయొక్క గోపిక్షి అంటే ఈవిధం కానే వుంటుంది.

కొద్దిరోజుల అనంతరం గుడ్ లెడ్ దొంగు వైకుంఠ పురారణ్యంలో దేవీరాణిదళం సమానేశమై నట్టన్నాదొంగలు అధికసంఖ్యలో వున్నటునూ వార్తలు దింది. దొంగలు చాలా ధనంతో తిరిగివస్తున్నారని కూడా తెలిసింది. అంటే ఈ ధర్మాలు ఎక్కడో పెద్ద పెట్టున గోక్షిడి చేతివూ రిసికూడా భావి చాడు. దేవీయొక్క సహాయం పొందినవారు కూడా "ఉబ్బెక్కమండ?" అనేచెప్పేవారు. దీనికి మరొక

కారణంకూడావుంది. డబ్బు వుందని తెలిస్తే జాగిర్దారు మనుషులువచ్చి దోచుకుంటారని భయం. అయినప్పటికీ వారు ఖర్చుచేసుకునేవారు, అందువల్ల ఈపర్యాయం దేవీరాణిపెద్ద దోపిడీయే చేసిందనే అందరూ విశ్వసించారు.

12

స్వర్గిగా సమయానికే ప్రజేశ్వరుడు ఇంటికి చేరాడు. అతడు వెళ్ళి తండ్రికి నమస్కరించాడు. హరవల్లభుడు తేను సమాచారాలు అడిగిన తర్వాత “అసలు విషయం ఏమయింది? డబ్బు సంగతి ఏం జరిగింది” అని ప్రశ్నించాడు.

“మామగారు డబ్బివ్వలేదు” అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు. హరవల్లభునిపై పిడుగు పడినట్లయింది. “అంటే డబ్బు దొరకలేదా?” అని అరిచాడతడు.

“మామగారు డబ్బివ్వలేదు. అయితే మరొకరివద్ద డబ్బు తెచ్చాను.”

“తెచ్చావా? అయితే ఇంతవరకు నాతో చెప్పనేలేదే! జై కాళి! బ్రతికిపోయాను!”

“డబ్బు అయితే తెచ్చాను, కానీ ఆవ్యక్తివద్ద డబ్బు తీసుకోవటం మంచిదా కాదా అనేది నాకు అర్థంకాలేదు.”

“ఎవరిచ్చారా డబ్బు?”

ప్రజేశ్వరుడు తల వంచుకొని “పేరు గుర్తురావటం లేదు - అదే, దోపిడీలుచేసే స్త్రీ లేదూ? ఆమె.”

“ఎవరు? దేవీ చౌధరాణియూ?”

“అవునవును. ఆమె.”

“ఆమె ఎలా ఇచ్చింది నీకు?”

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో తండ్రివద్ద బొంకవచ్చునని వ్రజేశ్వరుని ప్రాచీన ధర్మశాస్త్రాలు చెప్తున్నాయి. అందులో దోషమేమీ లేదని భావించి అతడు “అదృష్టవశాత్తు ఏదో దొరికింది” అన్నాడు.

“దొంగయొక్క డబ్బు! వ్రాతకోత లేమైనా జరిగాయా?”

“అదృష్టవశాత్తు లభించటంవల్ల వ్రాతకోతలతో పని లేక పోయింది.”

ఈ విషయంలో తండ్రి మరేమీ ప్రశ్నించకుండా వుండేందుకుగాను మాటలు నొక్కి పలుకుతూ “పాపపు సొమ్మును తీసుకునేవారుకూడా ఆ పాపంలో పాలుపంచు కున్నట్లేగదా! అందుకని ఆ డబ్బును ఉంచుకోటం నాకిష్టం లేదు” అన్నాడు.

హరవల్లభుడు క్రుద్ధుడై “డబ్బుతీసుకోకపోతే జైలుకు వెళ్ళమంటావా ఏం? అప్పుతీసుకోటంలో పాపపుణ్యా లేమిటి. జైతపాల డబ్బు అనేదిమాత్రం ఎవరివద్ద వుండేదీసింది? అదంతా ఆలోచించాల్సిన అవసరమేమీలేదు; దొంగ యొక్క సొమ్ము, వ్రాతకోతలు జరగలేదు, సమయం నీకి సర్దికపోతే ఇల్లు - వాకిలి దోచుకుపోతారేమో అనేదే ఇప్పుడు ఆలోచించాల్సింది” అని అన్నాడు.

వ్రజేశ్వరుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“ఎప్పటివరకు గడువు వుంది?” అని అడిగాడు హర వల్లభుడు.

“వైశాఖ శుద్ధ సప్తమినాటి రాత్రి చంద్రాస్తమయం వరకు గడువు వుంది.”

“మరి ఆమె చూడబోతే దొంగ. ఒకేచోట ఖాయం గా వుంటుందనే దేముంది? డబ్బు ఎక్కడికి పంపాలి.”

“ఆ రోజున ఆమె సాయంత్రమయేసరికి సంధానపురం రేవులో వుంటుంది. అక్కడికే పంపాలి.”

“సరే, ఆనాటికి అక్కడికే పంపుదాం.”

వ్రజేశ్వరుడు వెళ్ళిపోయాడు. హరవల్లభుడు అనలో తాను ఆలోచించుకోసాగాడు - “హా! ఈ ముండకు డబ్బు ఇల్లించాలా? నైవికుల్ని పిలిచి పట్టిస్తే పేచీయే వుండదు. వైశాఖశుద్ధ సప్తమినాడు చీకటి పడగానే సైన్యసమేతంగా కెప్టెన్ దొర ఆమె నావపై దాడి చేయకపోతే నాపేరు హర వల్లభుడేకాదు!”

ఈసద్భావన నతడు తనమనస్సులోనే వుంచుకున్నాడు, వ్రజేశ్వరునితోకూడా అనలేదు.

వ్రజేశ్వరుడు ఒక మహారాణిని ఆమె నావలో కలుసు కుని ఆమెను వివాహమాడాడని, తానెంత వారించినా విన లేదనీ ఆమె శూద్రస్త్రీయనీ, ఆమెకు అంతకుముందు మరి రెండు వివాహాలు జరిగాయనీ, దీనివల్ల వ్రజేశ్వరుడు జాతి భ్రష్టుడయ్యాడు - కనుక తానిక అతని ఎంగిలి పళ్ళెంలో భోజనం చేయననీ త్రిజ్జ చేసినట్లు సాగర్ వృద్ధబ్రాహ్మణికి చెప్పింది. ఆమె వ్రజేశ్వరుణ్ణి పిలిచి అడిగింది. వ్రజేశ్వరుడు తన తప్పును అంగీకరించాడు. “రాణిగారు మంచి వంశం

లోనిదే. మా తండ్రిగారికి పెదతల్లి అవుతుంది. ఆమెకూ మూడు వివాహాలయ్యాయి, నేనూ మూడో పెండ్లి వాడినే గదా!” అని అన్నాడు.

ఇదంతా అబద్ధమని గ్రహించింది వృద్ధబ్రాహ్మణి. ఈ విషయం ఎలాగైనా నయనతారకు తెలియాలనేదే సాగర్ యొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యం. అది నెరవేరేందుకాటే విలంబనజరగలేదు. నయనతార సాగర్ ను చూసే మండిపడుతూవుంది. భర్తైదవయస్సుస్త్రీని వివాహమాడినట్లు విని మరింతరెచ్చిపోయింది. అందునల్ల కొద్దిరోజులవరకు వ్రజేశ్వరుడు నయనతారను తొంగచూడ నెనాలేదు. సాగర్ కోర్కె ఫలించింది.

కానీ నయనతార పెద్దతుపానురేపింది - చివరికి ఆమె అత్తగారికి ఫిర్యాదుచేసింది. అందుకు వ్రజేశ్వరుని తల్లి ‘నువ్వు పిచ్చిదానవై పోయావమ్మా. బ్రాహ్మణుడు కూడ్రస్త్రీని వివాహమాడటం జరుగుతుందా? నువ్వు రెచ్చినకొద్దీ రెచ్చగొద్దున్నారు’ అని అంది.

నయనతార అప్పటికీ గ్రహించలేదు. ‘ఒకవేళ నిజంగానే చేసుకుంటే ఎలా?’ అని అడిగింది.

‘నిజంగానే చేసుకుంటే కోడల్ని ఇంటికి తెచ్చుకుంటాను. కోడల్ని వదులుకుంటారా ఎక్కడై నా?’ అని అంది వ్రజేశ్వరుని తల్లి.

ఇంతలో వ్రజేశ్వరుడు వచ్చాడు. నయనతార వెంటనే అక్కడినుంచి పారిపోయింది.

‘అమ్మా ఏమిటో ఘటాంధే నయనతార!’ అని అడిగాడు వ్రజేశ్వరుడు.

‘నువ్వు వివాహమాడితే కోడల్ని ఇంటికి తీసుకు రమ్మని అంటోంది’ అనిఅంది తల్లి.

ప్రజేశ్వరుడు ఏదో ఆలోచనలో మునిగి పోయాడు. ఏమీ మాటాడకుండానే అక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

సాయం సమయమందు ప్రజేశ్వరుని తల్లి భర్తవద్దకు వచ్చి ఈవిషయాన్నే ప్రస్తావించింది. అందుకు హరవల్లభుడు ‘నీ ఉద్దేశ్యమేమిటి?’ అని అడిగాడు.

‘నాఉద్దేశ్యమేమంటే-సాగర్ ఇక్కడ అంతకౌపుండం లంటేదు. నయనతార అబ్బాయికి తగినదికాదు. వాడు మరో వివాహంచేసుకుని సుఖంగావుంటే నాకదే సంతోషం.’

‘అయితే అబ్బాయి ఉద్దేశ్యం ఏమిటో తెలుసుకో. అతనికి ఇష్టమేలే నాతో చెప్పు, మంచినబంధ మేదైనా చూడవచ్చు.’

‘సరే, వాడి అభిప్రాయం యెలా వుందో తెలుసు కుంటాను.’

అతని అభిప్రాయమేమిటో తెలుసుకునేభారం వృద్ధ బ్రాహ్మణిపైబడింది. ఆమె ప్రజేశ్వరునకు విరహంతో బాధ పడే అనేకమంది రాకుమారుల కథలు చెప్పింది. కానీ ఫలితం కన్పించలేదు. చివరకు వృద్ధ బ్రాహ్మణి స్పష్టంగా అడగ సాగింది. కానీప్రజేశ్వరుని అభిప్రాయమెలావుందో మాత్రం తెలుసుకోలేక పోయింది

‘అమ్మా-నాన్న చెప్పినట్లే నడుచుకుంటాను’ అని మాత్రమే అతడు జవాబు చెప్పాడు.

సంభాషణ అంతకుమించి ముందుకుపోలేదు.

మూడవ అధ్యాయం

వైశాఖమాసం సమీపించినప్పటికీ దేవీరాణికి అప్పు తీర్చే ప్రయత్నమేమీ జరగలేదు. ఇప్పుడు హరవల్లభుని స్థితి బాగానేవుంది. అతడు తీర్చదలచినచో సునామాసంగా ఏర్పాటు చేయగలిగేవాడు. కానీ అత డీవిషయాన్నే పట్టించుకోలేదు. గడువునె తిరిగి కొచ్చింది. ఇంకా నాలుగైదు రోజుల వ్యవధిమాత్రమేవుంది. ఇప్పుడిక ప్రజేశ్వరుడు తాడ్రిని డబ్బుకోసం పత్తికి పెట్టనారంభించాడు. హరవల్లభుడు 'నువ్వేమీ గాబరాపడకు. నేను డబ్బుకోసమే వెళ్తున్నాను. వట్టివాటికి తిరిగివస్తాను' అని చెప్పి బతులుదేరి వెళ్ళాడు. వెంట వంటవాడు, ఒక నౌకను, ఇద్దరు వస్త్రాదులు కూడా వెళ్ళారు.

హరవల్లభుడు వెళ్ళింది డబ్బుకొరకే కానీ అది మరొక్క మార్గంలో. సరాసరి రంగపూర్వ వెళ్లి కలెక్టరును కలుసుకున్నాడు. శాంతిభద్రతలు కాపాడే బాధ్యత ఆనాడు కలెక్టర్ పైనే వుండేది.

'నా పాట సైనికుల్ని పంపండి, నేను దేవీచౌధరాణిని పట్టిస్తే నాకేమి బహుమానం ఇస్తారు?' అని అడిగాడు హరవల్లభుడు కలెక్టర్ని.

అతనిమాట విని కలెక్టరు చాలా సంతోషించాడు. దేవీ చౌధరాణీయే దొంగలందరికీ నాయకురాలనీ, ఆమెను బంధిస్తే మిగిలినవాళ్ళందరూ దొరకటం తేలికనివారికి తెలుసు. దేవీరాణినిబంధించటానికి కలెక్టరుదొర స్వయంగా చాలా

ప్రయత్నించాడు. కానీ వారి ప్రయత్నాలేవీ ఫలించలేదు. అందుకని హరవల్లభుడు ఆరాక్షసిని పట్టివ్వగలడనివిని చాలా సంతోషించి గొప్పగా బహూకరించుటకు అంగీకరించాడు. 'నాతోకూడా అయిదువందలమంది సైనికుల్ని పంపండి' అని కోరాడు హరవల్లభుడు. హరవల్లభుని వెంట దొరగారి ఆదేశంప్రకారం లెఫ్టినెంట్ బ్రేనన్ ఐదువందలమంది సైనికులతో బయలుదేరి వెళ్లాడు.

దేవీరాణి కలుసుకోమని చెప్పిన రేవుపేరు హరవల్లభుడు ప్రజ్ఞేశ్వరునిద్వారా విశేషున్నాడు. దేవీరాణినాపలోనే వుండవచ్చునని ఆలోచించి బ్రేనన్ సైన్యంతోసహా నావల్లోనే బయలుదేరాడు. మరికొంత సైన్యాన్ని భూమార్గం గుండా రహస్యంగా అక్కడకుపంపారు. దేవీరాణి నావ ఆగే ప్రదేశాన్ని గురించి హరవల్లభుడు వారికి తెలియజేశాడు. భూమార్గాన వెళ్ళిన సైన్యం ఆ స్థలానికి దగ్గరలోనే అడవిలో దాగివుండాలని నిర్ణయించబడింది.

దేవీరాణి నావ కనిపించగానే అకస్మాత్తుగా ఇటు నావలద్వారాను, అటు అడవిలో దాగిన సైన్యమూ ముట్టడి జరపాలని నిర్ణయం.

ఒక సన్యాసినిని పట్టుకొనుటకు ఇంత హంగామా చేశారు; కానీ చేసిన వాళ్ళు ఈ హంగామా చాలా అవసరమనే చేశారు. దేవీరాణి సన్యాసిని అయినా, మరేమైనా కావచ్చు. కానీ ఆమె ఆధీనంలో వెయ్యిమంది వీరులున్నారని దొరలకు తెలుసు. ఈ వీరుల్ని లాఠీదళం అంటారు.

అనేక సర్వామూలు కుంపెనీ పైన్యం ఈవీరుల లాఠీ
మజా రుచిచూసి కాలికి బుద్ధి చెప్పారు.

అయ్యో లాఠీ! నీకాలం గతించి పోయిందిక. నువ్వు
సామాన్యమైన వెదురువంశంలో జన్మించావు, కానీ అభ్యస్త
మైన చేతితో పడి సర్వసమస్తమూ చేయగలిగావు. నువ్వు
ఎన్నో ఖడ్గాలను తుత్తునియలు చేశావు, మరెన్నో ధాలు,
పటాకత్తుల మత్తునదలించావు. నీ తీవ్రవాఘాలంలో శత్రువులు
చేతిమంచి తుపాకి సన్నీలు నేలగూలాయి. శత్రువులు విరిగిన
చేతులతో పారిపోయేవారు. ఓ లాఠీ! నువ్వు బెంగాలు దేశ
గౌరవమర్యాదలను కాపాడావు. దేశ సాభాగ్యాన్ని, సంప
దను, జనాన్ని రక్షించేదానివి. నీపేరు వింటే మహాన్ముదీ
యులు కంపించేవారు. నీపేరువిని దొంగలు హడలిపోయే
వారు. ఆసనుయాన నువ్వే పీనల్ కోడ్ వు. నువ్వు పీనల్ కోడ్
వలె నువ్వుల్ని శిక్షించేదానివి, పీనల్ కోడ్ వలె శిష్టుల్ని
శిక్షించే దానివి. పీనల్ కోడ్ వలె రాముడు చేసిన తప్పుకు
భీముని తావ్రయ్యలు చేసే దానివి. కానీ ఒక విషయంలో
మాత్రం నువ్వు పీనల్ కోడ్ కంటే కూడా ఎక్కువ - నువ్వు
చేసే పనికిక అప్పీలు అంటూ వుండేదికాదు. అయ్యో! అటు
వంటి నీ గొప్పతనంమంతా పోయిందే ! నిన్ను తరిమేసి
ఇప్పుడిక నీస్థానాన్ని పీనల్ కోడ్ ఆక్రమించింది. సంఘంపై
పెత్తనంచేసే అధికారాన్ని నీనుంచి గుఱుకుంది పీనల్ కోడ్.
ఓ లాఠీ! నువ్వొప్పుడిక లాఠీనికాదు, సామాన్యమైన వెదురు
ముక్కవు. నువ్వొప్పుడిక బెత్తం అవతాంతో జవంచేతులో
పడి కుక్కల్ని, నక్కల్ని తోలటానికి ఉపయోగపడు

తున్నావు. ఆకాలంలో నువ్వుదివ్యావధమనికూడావిన్నాము. మానసిక రోగాలను కుదిర్చే గొప్ప గొప్ప వైద్యులు “మూర్ఖస్య లాశ్యావధమ్” అంటారు కానీ ఇప్పుడు మూర్ఖులకు ‘అన్నా! బాబాయీ! అబ్బాయి!’ అనే ఔషధాలు. కానీ వాటివల్ల కూడా రోగం కుదరటంలేదు.

మీవంశంలో ఇంకా ఇతరమైన మేకులు, కట్టుకొయ్యలు, శ్రీకృష్ణభగవానుని మురళి వీటన్నిటి గుణాలు ప్రపంచ విఖ్యాతమైనవే. కానీ, ఓలాతీ, నీకు నువ్వేసాటి. ఇప్పుడిక నువ్వీ ప్రపంచంలో లేవు, మరణించావు. నీకు శాశ్వత స్వర్గం లభించివుంటుంది. ఇంద్రునికానికీ పోయి నందనవనంలో శుష్పభారంతో వాలిపోయే పారిజాత వృక్షానికి సహాయంగా నిలబడివుంటావు. దేవకన్యలు నిన్ను ఉపయోగించి కల్పవృక్షాన్ని కొట్టి ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షాలను పొందుతూవుంటారు. అందులో రెండు ఈ భూమి మీదికి దొర్లివస్తే ఎంతబాగుండును !

2

ఎవరి లాతీనిచూసి ఇంతగా భయపడి ఇన్ని ఏర్పాట్లు చేయవలసి వచ్చిందో వారిచేతులలో కనీసంలాతీకూడా లేదు. ఒక్క రక్షకభటుడైనా లేడు దగ్గర. ఏ రేవులోనైనా నావను ఆపి ప్రజేశ్వరుణ్ణి బంధించారో ఆ రేవులోనే దేవీరాణి నావ ఆగివుంది. సంజచీకట్లు ముసురుకుంటున్నాయి యిప్పుడే. ఆనాటి వలెనే నావపూర్తిగా అలంకరించివుంది, కానీ ఆనాటి ఏర్పాట్లన్నీ మాత్రం లేవు. ఆనాటి యువకవీకులు, నావికులు, రంగ

రాజ్ ఎవరూ లేరక్కడ. తెరచాపలు ఎత్తేవున్నాయి. గాలి లేకపోవటంవల్ల చుట్టచుట్టుకొని వున్నాయి. నావకు ప్రత్యేకంగా లంగరువేయలేదు. మోకులతో ఒడ్డునవున్న మేకుకు కట్టారు. దేవిరాణి ప్రత్యేకమైన రత్నాభరణాల నలంకరించుకోలేదు. ఇప్పటి ఆమె సౌందర్యశోభ చాలా విలక్షణంగా వుంది. శరీరమంతటా చందనంపులుముకుంది. చందనచర్చితలలాటంపై ఒక మాలశోభిస్తోంది. చేతులకుకూడా పూలమాలలున్నాయి, మరేవిధమైన ఆభరణాలూలేవు. ముతకదుస్తులు ధరించివుంది.

ఆమె ఈనాడు నావపైభాగాన ఒంటరిగాలేదు. ఆమె చెంత మర్రిద్దరు స్త్రీలున్నారు- నిశి, దివాలు. వారి కేదో సంభాషణ జరుగుతోంది. మనం వారి సంభాషణను మధ్యనుంచి విన్నప్పటికీ అభ్యంతరమేమీలేదు.

‘భలే! పరమేశ్వరుణ్ణి ప్రత్యక్షంగా చూడటం సాధ్యపడుతుందా ఎక్కడనా?’ అని అంది దివా. ఆమె నిరక్షరకుడియని పాతకులకు తెలిసేవుంటుంది.

‘ప్రత్యక్షంగా చూడలేము. ప్రత్యక్షంగా చూడాలనే విషయాన్నిగురించి కాదే నేను మాట్లాడింది- ప్రత్యక్షంచేసుకోవాలనే విషయాన్నిగురించి మాట్లాడాను. ప్రత్యక్షమనేది ఆరువిధాలుగావుంటుంది. నువ్వు ప్రత్యక్షంగా చూడటమని చెప్పలే, అంటే కళ్ళతో ఎదుటవున్న దానిని చూడటమని అర్థం. నువ్వునామాటవింటున్నావు గదా, అది ప్రత్యక్షశ్రవణమవుతుంది. నా చేతికివున్న పూలమాలలోని సుగంధం నీకు తెలుస్తుందిగదా?’ అంది ప్రభుల్ల.

‘తెలుస్తుంది, అయితే?’

‘ఇది ప్రాణప్రత్యక్ష మవుతుంది. ఇప్పుడు నేను నిన్నొక దెబ్బ వేశాననుకో ఆదిత్యచాప్రత్యక్షమవుతుంది. నిశి ఇప్పుడు నిన్ను తినేస్తుందనుకో, ఆది రుచ్యప్రత్యక్షం అవుతుంది’

‘అవును, కానీ దేవుణ్ణి చూడలేము, వినలేము, వాసన చూడలేము, స్పర్శించలేము, తినలేము, మరి ఏవిధంగా ప్రత్యక్షం చేసుకోగలం?’

‘ఇప్పటికీ అయిదువిధాలైన ప్రత్యక్షాలు అయ్యాయి. నేను ఆరువిధాలని చెప్పాను గదా, కన్ను, చెవి, ముక్కు, శరీరము, జిహ్వా, ఇవి కాక జ్ఞానేంద్రియమనేది ఒకటుంటుంది తెలుసా?’

‘దంతములా?’

‘ఛీ! పాడుదానా! ఒక్క గుద్దుతో ఆ జ్ఞానేంద్రియ వరుసను మొత్తం రాలగొట్టాలి’ అంది నిశి.

చేవి నవ్వుతూ ‘కన్ను మెదలగునవి అయిదు జ్ఞానేంద్రియాలు, కాళ్ళు చేతులు మెదలగునవి ఐదు కర్మేంద్రియాలు. ఇంద్రియాలన్నింటికీ రాజు, జ్ఞానేంద్రియాల్లోనూ, కర్మేంద్రియాల్లోనూ లెక్కించబడే మనసు మనస్సు అనే ఈ జ్ఞానేంద్రియంద్వారా కూడా ప్రత్యక్షం జరుగుతుంది. దానిని మానస ప్రత్యక్షం అంటారు. ఈశ్వరుడు మానస ప్రత్యక్షానికి సంబంధించినవాడు, అని వివరించింది.

‘ఈశ్వరా సిద్ధేః ప్రమాణాభావాత్’ అంది నిశి.

సాంఖ్య, ప్రవచన, సూత్ర భాష్యాదులు చెప్పినవారు నిశియొక్క ఈవ్యంగ్యోక్తిలోని మర్మమును తెలుసుకోవచ్చు.

నిశి ఒకవిధంగా దేవిరాణియొక్క సహధ్యాయిని.

‘సూత్రకార స్వభావేంద్రియ శూన్యత్వాత్ .. నతు ప్రమాణ భావత్’ అని జవాబిచ్చింది దేవిరాణి.

‘మంచిదే, మీహవాత్, భవాత్లు మీదగ్గరే వుంచుకోండి. నేను ఎప్పుడూ నా మనస్సులో ఈశ్వరుణ్ణి చూడలేదు’ అంది దివా.

‘అదుగో మళ్ళీ చూడాలని అంటావే? చూడటం కళ్ళతోనే. మనస్సులో ఈశ్వరప్రత్యక్షం సాధ్యమవుతుంది కానీ నువ్వన్నట్లు చతువులకు ప్రత్యక్షం సాధ్యపడదు.’

‘మరి నేటివరకు నేను ఈశ్వరుణ్ణి మనస్సులో ఏవిధంగానూ ప్రత్యక్షం చేసుకోలేకపోయానే.’

‘మనిషియొక్క స్వాభావిక ప్రత్యక్షశక్తి చాలా స్వల్పం. అది మరేసహాయమూ, యితర ఆధారములేకుండా అన్ని ప్రత్యక్షం చేసుకోలేదు.’

‘ప్రత్యక్షానికీ సహాయంకో పనేముంది. ఈనదిసి, నీళ్ళను, చెట్లను, నక్షత్రాలను ఏసహాయం లేకుండానే నేను చూడగల్గుతున్నాను గదా!’

‘అయితే విను. నువ్వు అన్నీ చూడడం లేదనటానికి ఒక ఉదాహరణ చెప్తాను’ అని దేవి నవ్వింది. ప్రత్యేకమైన ఆ నవ్వును చూసి ‘ఏమిటది?’ అని అడిగింది నిశి.

‘ఇవాళ కుంపిసీ సైన్యం నన్ను బంధించటానికి వస్తున్నారని నీకు తెలుసుగదా?’ అని అడిగింది దేవి.

దివా దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి ‘అవును, తెలుసు- ఆ విషయం’ అని అంది.

“సైనికుల్ని నువ్వు ప్రత్యక్షంగా చూశావా?”

‘లేదు, వస్తే ప్రత్యక్షంగా చూస్తాను.’

“కానీ, వాళ్ళు వచ్చారని అంటున్నాను నేను. అయితే ఏ సహాయమూ లేనందువల్ల నువ్వు చూడలేకపోతున్నావు. ఇదుగో, ఇప్పుడు దీని సహాయంతో చూడు.”

అని చెప్పి దేవి దివాకు దుర్భిణి యంత్రాన్నిచ్చింది. దివా దానినందుకొని చూడసాగింది.

‘ఏమి చూశావ్?’ అని అడిగింది దేవి.

‘ఒకనావ. అందులో చాలామంది మనుషులున్నారు.’

‘వాళ్ళే సైనికులు. ఇదుగో, యిటుచూడు’ అని దేవి వేరు వేరు ప్రదేశాల్లో వున్న అయిదు నావల్ని చూపింది.

నిశికూడా చూసింది. ‘నావలన్నీ లంగ రేసి వున్నాయి. మనసు పట్టుకొనుటకే వచ్చివుంటే అక్కడే ఎందుకు ఆగాయి,’ అని అడిగింది నిశి.

‘భూమార్గాన వచ్చే సైనికులింకా యిక్కడికి చేరి వుండరు. అందుకే నిశీషీస్తున్నారనుకుంటా. వాళ్ళు రాక ముందే నావలు ముట్టడిజరిపితే నేను దిగి స్థలమార్గాన పారి పోవచ్చునని వారి భయం. అందుకనే ముందుకు రాలేదు.’

‘మనం వాళ్ళను చూశాముగదా, మనం పారిపోతే యేం?’

‘మనవద్ద దుర్భిణి వుందని వారికి తెలియదు’ అంది దేవి.

‘బ్రతికివుంటే భర్తను మరొకరి కలుసుకోవచ్చు. ఇంకా భూమార్గాన సైనికులు వచ్చి వుండరు. అటుగుండా పారిపో! ఇప్పటికీ అవకాశం వుంది’ అని అంది నిశి.

“నాకు ప్రాణభయమేవుంటే అన్నీ తెలిసికూడా ఇక్కడికి రా సాహసించను? వచ్చినతర్వాత నాకు ఆ భయమేవుంటే మన వెయ్యిమంది సైనికుల్ని మరోచోటుకి పంపేవుండను.”

“మాకు ఈ విషయం ముందుగా తెలిసివుంటే నిన్నే పని చేయనివ్వము” అంది దివా.

“నీకేమి అధికారంవుంది దివా! నా నిశ్చయం ప్రకారం నేను చేసితీరుతాను. నే నివాళ నా భర్తను దర్శించాల్సిందే. వారి అనుజ్ఞ తీసుకొని ముందు జన్మలో తిరిగి కలుసుకోవాలనే కోరికతో ప్రాణత్యాగం చేస్తాను. నిశీ! దివా! మీరిద్దరూ నామాట వినండి! నాభర్త తిరిగివెళ్ళేప్పుడు మీరుకూడా వారి నావలో వెళ్ళిపోండి. నేనొక్కదానినే పట్టుబడతాను, నే నొక్కదానినే ఉరికంబ మెక్కుతాను. అందుకనే చునవీరుల్నందర్నీ పంపివేశాను. వాళ్ళ వెంట మీరు వెళ్ళలేదు. కనుక మీరిద్దరూ నాభర్తయొక్క నావలో వెళ్ళిపోవాలని ప్రార్థిస్తున్నాను.”

“బొందిలో ప్రాణాలుండగా నిన్ను వదలివెళ్ళను. అవసరమయితే నీతోకూడా చస్తాను” అంది నిశి.

“సరే, ఆ విషయాన్నిలావుంచు. ముందు మీరడిగిన దానికి జవాబు చెప్పాను. మీ కళ్ళకు కన్పించని దానిని దుర్భిణి సహాయంతో ప్రత్యక్షం చేసుకోగల్గినట్లే మానస ప్రత్యక్షానికి మనో దుర్భిణి అవసరం.”

“మనోదుర్భిణి అంటే ఏమిటి?”

“యోగం.”

“అదే అభ్యాసము, ప్రాణాయామం, కుంభకం—”

“దానిని నేను యోగం అనను. యోగమంటే అభ్యాస మని అర్థం. కానీ అభ్యాసాలన్నీ యోగం కావు నువ్వు పాలు, వెన్న తినటం అభ్యాసం చేసుకున్నానంటే అది యోగం కాదు. మూడు అభ్యాసాలు మాత్రమే యోగం అంటారు.”

“ఏమిటో అవి?” అని అడిగింది దివా.

“జ్ఞానము, కర్మము, భక్తి. జ్ఞానయోగము, కర్మ యోగము, భక్తియోగము.”

నిశి గుర్చిలో చుట్టూ చూడసాగింది. చూస్తూ చూస్తూ ‘ఇదుగో, యిది గోల్ యోగం!’ అని అంది.

“అదేమిటి? గోల్ యోగం ఏమిటి?” అని అడిగింది దేవి.

“అదుగో, చిన్న డిగ్గీ ఒకటి ఇటువస్తాంది. కుంపిని వాళ్లది కావచ్చు” అంది నిశి.

దేవి నిశి చేతిలోంచి దుబ్బిని తీసుకొని చూసింది. ‘ఇది నాకు మంచి యోగమే, వారు వస్తున్నారు. మారిక క్రిందికి వెళ్ళండి’ అని అంది దేవి.

నిశి, దివాలు క్రిందికి దిగివచ్చి ఒక గదిలోకి వెళ్లారు. ఆ డిగ్గీ నెమ్మదిగా నావచంతకు చేరి ఆగింది. దానిని కొద్ది దూరాన కట్టివుంచమని ఆదేశించి ప్రజ్ఞేశ్వరుడు దేవిచంతకు బయలుదేరాడు. దేవిలేచి తలవంచి అతని పాదధూరి శిర మున దాల్చింది.

“ఇవాళ ఉబ్బు తేలేకపోయాను. నాలుగైదురోజుల్లో సర్దిగలను. నాల్గయిదు రోజుల తర్వాత మళ్ళీ ఇక్కడే కలుసు కుంటాను” అని చెప్పాడు ప్రజ్ఞేశ్వరుడు.

అయ్యో వ్రజేశ్వరా! పదిసంవత్సరాల తర్వాత ప్రభుల్లను కలుసుకున్నావే! ఇదా నువ్వు మాట్లాడేది! ఛీ!

“ఇక నన్ను కనుచుకోలేరు” దుఃఖంతో దేవి మాట్లాడలేకపోయింది. కన్నీరు తుడుచుకుంటూ ‘నన్నిక కలుసుకోలేరు, అప్పుతీర్చటానికి వేరొక ఉపాయంవుంది. మీకు అవకాశం వున్నప్పుడు ఆ ధనాన్ని దీని దుఃఖతులకు పంచిపెట్టండి-నాకు ముట్టినట్లే!’ అని అంది.

వ్రజేశ్వరుడు ఆమె చేతినిపట్టుకుని ‘ప్రభుల్లా! నీడబ్బు’ అతడామాటను పూర్తిచేయనేలేదు. వ్రజేశ్వరుడు ‘ప్రభుల్లా’ అని ఎప్పుడయితే అన్నాడో ఆవెంటనే పది సంవత్సరాలుగా వున్న దుఃఖం ప్లీచికింది. కంటికి మంటికి ఏకధారకట్టింది. వ్రజేశ్వరుడు ఔషభోయిన డబ్బువిషయం ఆ ప్రవాహంలో పడి అంత తెలియకుండా కొట్టుకుపోయింది. మహాతేజస్వరూపిణియైన దేవీరాణి పసిపాపవలె ఏడ్వసాగింది. వ్రజేశ్వరుని పరిస్థితి చాలా విచిత్రంగా తయారయింది. ఈ పాపాత్మురాలు దోపిడీలుచేస్తోంది. ఈమెను గురించి కంటతడి పెట్టటం కూడా అనవసరమని అతడాలోచించాడు. కానీ కన్నీటికి ఈ విషయాలేమీ తెలియవు. అని గుబగుబ పొంగి వచ్చాయి. కళ్ళు తుడుచుకుంటే ప్రభుల్ల చూస్తుందని వ్రజేశ్వరుడు ఆ పని చేయలేదు. అందువల్ల నిండినచెరువులవలె కట్టలపైగా ప్రవహించింది, వ్రజేశ్వరుని కన్నీరు కపోలముల పైగాజారి ప్రభుల్ల చేతిమీద పడసాగాయి. దానితో అడ్డుగా వున్న కట్ట కాస్తాకూడా తెగిపోయింది. దోపిడీలు చేస్తున్నందుకు బాగా దూషించాలని అనుకున్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

పాపాత్మురాలా- అని తిట్టి అడగవల్సిన నాల్గుమాటలూ అడిగి శాశ్వతంగా ఆమెచువదలి వెళ్ళిపోవాలనుకొనిచచ్చాడు. ఆమెచు చూడగానే ఇతడుఃఖం ముంచికొచ్చినప్పుడు ఆతడా మాటలన్నీ ఎలా అనగలడు?

ప్రజేశ్వరుడు కన్నీరు తుడుచుకుని ఈ విధంగా అన్నాడు- 'ప్రభుల్లా! నీ డబ్బు నాడబ్బే. దానిని చెల్లించటానికి నేనింతగా కోరవలసిన అవసరంలేదు. కానీ ఇవాళ చాలా వేడుకొంటున్నాను. గత పదిసంవత్సరాలుగా నేను నిన్నే స్థిరస్థావచ్చాను. నాకు మరిద్దరు భార్యలున్నప్పటికీ నేను వారిని భార్యలగా నే భావించలేదు-నిన్నే భార్యగా భావించాను, ఎందుకని? నేను నీ కా విషయం అర్థమయ్యేట్లు చెప్పలేక పోవచ్చు. నువ్విక ఈ లోకంలో లేవని విన్నాను. కానీ నాకు మాత్రం నువ్వున్నావు. ఆతర్వాతకూడా నేను నిన్నే నా భార్యగా భావిస్తూవచ్చాను-నా మనస్సులో మరెవ్వరికీ స్థానం లేనేలేదు. ఒక విషయం నీకో చెప్పాలనిలేదు. కానీ అందువల్ల నష్టమూలేదు-నువ్వు చనిపోయావని విని నేనూ చనిపోవాలనుకున్నాను. చనిపోయివుంటేనే బాగుండేదని ఇప్పుడనుకుంటున్నాను. ఇప్పుడు వింటున్నవన్నీ వినవలసివచ్చేది కాదు; నిన్నే స్థితిలో చూడవలసి వుండేదికాదు. ఇవాళ నేను పదిసంవత్సరాలుగా పోగొట్టుకున్న సంపదను తిరిగిపొందాను. ఇవాళ నేను స్వర్గసుఖంకంటే ఎక్కువసుఖం పొంది వుండాలింది. అటువంటదేమీ జరగలేదు. ఇవాళ నువ్వు లభించటంవల్ల నామనస్సెంతో ఊభపడుతోంది' అని ప్రజేశ్వరుడు ఒకక్షణమూగి రెండుచేతులతోనూ తలను గట్టిగా పట్టుకొని

‘నేను నామనస్సులో స్వర్ణవిగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించుకున్నాను-
ఆనా ప్రభుల్ల, ఆయో-ఆ ప్రభుల్ల ఇటువంటిపనిచేస్తోంది,
అన్నాడు.

“ఏమిటది? దోపిడి చేస్తున్నాననా?”

“చేయటం లేదా?”

దీనికి జవాబుగా ప్రభుల్ల ఒకమాట చెప్పవచ్చు.
ప్రజేశ్వరుని తండ్రి ప్రభుల్లను ఇంటినుంచి గెంటివేసినప్పుడు
ఆమె “నేను దరిద్రురాలను, మీరు గెంటివేస్తే ఎలాజీవిస్తాను?”
అని అడిగిందిమామగారిని అందుకుహారవల్లభుడు “దోపిడిలు,
దొంగతనాలు చేసి బ్రతుకు” అని అన్నాడు. తెలివిగల
ప్రభుల్ల ఈ మాటనుమర్చిపోలేదు. మర్చిపోగలిగే మాట
కూడా కాదది. ఇవాళ ప్రజేశ్వరుడుఆమెనుదొంగఅని దూషి
స్తున్నాడు. అందుకామెతగినజవాబు చెప్పవచ్చు ఈనాడు.”
“నేను దొంగననేది నిజమే; అయినామీరింతగాదూషించటం
దేనికి? అనాడు మీరే దొంగతనంచేసిబ్రతుకుఅని చెప్పారు.
నేను పెద్దలఆదేశాన్ని శిరసావహిస్తున్నాను” అనిచెప్పవచ్చు.
కానీ ఈ జవాబును నిగ్రహించకోటమే పుణ్యం. ప్రభుల్ల
పుణ్యం దీక్షించుకొంది. ఆమె భర్తకు నమస్కరించి“నేను
దొంగనుకాదు. ప్రమాణంచేసి చెపుతున్నాను-నే నెప్పుడూ
దోపిడి చేయలేదు, దొంగసాత్తునుఅనుభవించనూలేదు. మీరు
నాదైవం. మరోదైవాన్ని పూజించటం నేర్చుకోజూశాను.
కానీ నేర్చుకోలేకపోయాను. సమస్త దేవతల్లోనూ మీరే
పున్నారు. మీరేనావీకెకదైవం. ప్రమాణంచేసి చెపున్నాను-
నేను దొంగనుకాదు. జనులు నన్ను దొంగ అంటున్నారని

నాకు తెలుసు; ఎందుకు అంటున్నా రోకూడా నేనరుగుదును. ఆ విషయాలన్నీ మీరు వినాలి. అవన్నీ చెప్పటానికే ఇవాళ ఇక్కడికి వచ్చాను. ఇక మీ రెప్పుడూ వినబోరు ”

“అ త్తవారింటినుంచి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత జరిగిన విషయాలన్నింటినీ ఉన్నదున్నట్లుగా ప్రభుల్ల ప్రజేశ్వరునితో చెప్పింది. ఆమె జీవితగాధవిని అతనికి విస్మయమూ కలిగింది, సంతోషమూ కలిగింది. లజ్జతుడై మహామహిమాన్వితురాలైన తన భార్యనుచూసి కొంచెంభయపడ్డాడు. ప్రభుల్ల ఆసాంతము చెప్పి “నా మాటల్ని మీరు విశ్వసిస్తున్నారా?” అని అడిగింది.

విశ్వసించ లేనిదేముంది. ప్రభుల్ల చెప్పిన ప్రతిమాటా ప్రజేశ్వరుని మనస్సులో నాటుకుపోయింది. అతను జవాబేమీ చెప్పలేకపోయాడు. అయినా అతని ముఖంలోని కాంతినిచూసి సమ్మతం కుదిరిందనే భావించిందామె.

“ఇప్పుడిక మీ పాదధూళినిచ్చి నా కీజన్గలో శల విప్పించండి. మీ రేమాత్రం ఇంక ఆలస్యం చేయవద్దు, ఆపద ముంచుకొస్తోంది. పది సంవత్సరాల అనంతరం కలుసుకొని కూడా మమ్మల్ని వెళ్ళమని చెప్పాలంటే ఆ ఆపద సామాన్యమైనది కాదని మీరు గ్రహించే వుంటారు. ఈ నాపలో నా చలికత్తె లిద్దరున్నారు. వాళ్ళిద్దరూ బుద్ధిమంతులు. నా కెంతో ఇష్టులు. వారిని మీవెంట తీసుకు వెళ్ళండి. ఇంటికి వెళ్ళిన తర్వాత వాళ్ళిష్టం వచ్చినచోటికి పంపివేయండి. ఎప్పుడవలె నన్ను మర్చిపోకండి. సాగర్ తో నన్ను మర్చిపోవద్దన్నానని చెప్పండి.”

ప్రజేశ్వరుడు చాలాసేపు. మానంగానే వున్నాడు. తర్వాత “ప్రభుల్లా! నాకేమీ బోధపడటంలేదు. నీ బలగం

ఎక్కడుంది? నావలో నావికులుకూడా లేరేమి? ఇద్దరు స్త్రీలు మాత్రంవున్నారు, వారినికూడాపంపి వేయాలనుకుంటున్నావు. ఈ జన్మలో ఇక కలుసుకోలేము అంటున్నావు - ఇదంతా ఏమిటి? రాబోయే ఆపదలు ఏమిటో నాతోకప్పు, లేనిచో నే నిక్కడనుంచి కడలను, ఆతర్వాతనైనా షేర్తానో లేనో కూడా చెప్పలేను' అని అన్నాడు.

‘అది మీరు వినవలసిన మాట కాదు.’

‘అంటే నేను సివిషయం విననేగూడదా?’

‘ఇంతలో తుపాకి కాల్చిన శబ్దం వినిపించింది.

3

త్రుపాశబ్ద విని ఇద్దరూ త్రుళ్ళిపడిముందుకు చూశారు. అయిదు నావలు అతేరావటం కన్పించింది. తెడ్లు వేసినప్పుడు చిందే నీరు వెన్నలలో మెరుస్తోంది. ఆ అయిదునావల్లోనూ సైనికులున్నట్లు తేలిసింది. తుపాకిశబ్దం విన్నించగానే అయిదు నావలూ ముందుకు సాగాయి. ఇదంతా చూసి ప్రభుల్ల ‘మూరక తుణంకూడా ఆలస్యం చేయవద్దు, వెంటనే వెళ్లి పొండి’ అని చెప్పింది.

‘ఎందుకని? ఆనావలు ఎవరివి? తుపాకి కాల్చిందెవరు?’

‘జప్పనిదే వెళ్ళరా మీరు?’

‘వెళ్ళను.’

‘ఆనావల్లో కుంపిసీ పైన్యంవుంది. కుంపిసీ సైనికులే ఆ షెల్లుచాలునుంచి తుపాకి కాల్చారు.’

‘అసైనికులందరూ ఇటు ఎందుకొస్తున్నారు? నిన్ను పట్టుకోవటానికా?’

‘ప్రభుల్ల మాట్లాడలేదు.

‘నీకీ విషయం ముందుగానే తెలుసునని నీమాటలవల్ల అర్థమవుతోంది?’ అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

‘తెలుసు-అన్నిచోట్ల నా గూఢచారులున్నారు.’

‘ఇక్కడికి వచ్చిన తర్వాత తెలిసిందా లేక అంతకు ముందే తెలిసిందా?’

‘ముందుగానే తెలిసింది’

‘అయితే తెలిసికూడా ఎందుకొచ్చావ్?’

‘మిమ్మల్ని మరొకపర్యాయం చూడాలని’

‘మీ దళం అందరూ ఎక్కడున్నారు?’

‘అందరినీ పంపివేశాను. నాకోసం వారెందుకు మరణించాలి?’

‘లోంగిపోవాలని నిశ్చయించుకున్నావా!’

‘ఇప్పుడిక బ్రతికి చేసేదేముంది? మిమ్మల్ని చూశాను, నామనస్సులోనివన్నీ మీకు చెప్పాను. మీరు నన్ను ప్రేమిస్తూనే వున్నారనికూడా తెలుసుకున్నాను. నావద్దవున్న ధనాన్నంతా పంచివేశాను. ఇప్పుడిక బ్రతికిఉండి ఏమిచేస్తాను? తీరాల్సిన కోర్కెలూలేవు.’

‘ఎందుకులేవు?—ఇప్పుడిక నాతో ఇంటికి తిరిగివచ్చి సంసారం చేయవచ్చు.’

‘మీరు నిశ్చయే చెప్తున్నారా?’

‘ప్రమాణంచేసి నువ్వు విషయాలన్నీ చెప్పావు. నేను కూడా ప్రమాణంచేసి చెప్పున్నాను. నువ్వు బతికి బయటపడనిన్ను నాభార్యగా స్వీకరిస్తాను.’

“మామగారు ఏమంటారో?”

“వారికి నేను చెప్తాను.”

“అయ్యో! నిన్న నే ఈవిషయం తెలిసివుంటే!”

“నిన్న వినివుంటే ఏం జరిగేది?”

“అప్పుడు నన్ను పట్టుకోగలిగే వారుండేవారేకాదు.”

“ఇప్పుడో?”

“ఇప్పుడిక చార్జ్ మేరీలేదు. మీరు నిశి, దివాలను తీసుకొని మీ పడవలోకి వెళ్ళిపోండి.”

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు తనపడవవాళ్ళను పిలిచి కుంపెనీసైన్యం వస్తుందనీ, త్వరగా పారిపోవమనీ, తానిక్కడే వుంటాననీ చెప్పాడు. పడవవాళ్ళేమీ ప్రశ్నించలేదు. త్వరగా పడవనువదిలి బయలుదేరారు. ప్రజ్ఞేశ్వరుడు తమకు బాగా పరిచయమున్న వాడేగనుక బాడుగ విషయంలో అప్పటికేమీమాట్లాడలేదు.

పడవ వెళ్ళిపోవటం చూచి “మీరు వెళ్ళలేదే?” అని అడిగింది ప్రభుల్లి.

“చావటం నీకు తెలిసినట్లు నాకు మాత్రం తెలియదా ఏం? నువ్వు నాభార్యవు. నేను నిన్ను వందపర్యాయాలు త్యజించవచ్చు. కానీ నేను నీ భర్తను, ఆపద సమయంలో నిన్ను రక్షించే భారంనాదే. ఇప్పుడు నేను నిన్ను రక్షించలేను కనుక నిన్ను ఆపదలో వదిలి పారిపోవమంటావా?”

“అయితే తప్పించుకునే మార్గమేదైనా వుండేమో నేనూ ప్రయత్నించి చూస్తాను” అని ప్రభుల్ల ఆకాశంలోకి చూడసాగింది చూసినదానినిబట్టి ఆమెకుకొంచెంఆశశల్లింది. కానీ మరుక్షణానే నిరాశచెంది “నేనుతప్పించుకుంటేమరొక అశుభం కలుగుతుంది” అని అంది.

“ఏమిటది?”

“ఆవిషయం మీతో చెప్పవద్దనే అనుకున్నాను. ఇప్పుడు చెప్పకతప్పింది. ఆ సైనికులవెంట మా వ్యూహమేగాదు న్నారు. నేను పట్టుబడనిచో వారికి ఆపద కలగవచ్చు.”

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు భయకంపితుడై తలబాదుకొని “అయితే గూఢచారి వారేనా?” అని అడిగాడు.

ప్రభుల్ల మాట్లాడలేదు. ప్రజ్ఞేశ్వరునికి విషయమంతా అర్థమయింది. నేటిరాత్రి దేవీరాణి తనను ఇక్కడ కలుసు కుంటుందని ప్రజ్ఞేశ్వరుడు తొడ్డితో చెప్పాడు. ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఈ విషయంమరెవ్వరికి చెప్పలేదు. రాణియొక్క రహస్యాలుమరె వ్వరూ తెలుసుకోలేరు. రాణి ఇక్కడకుబయలుదెరే ముందు కుంపిసీ సైన్యాలు రంగపూర్వమంది కదిలివచ్చాయి. లేనిచో ఇంతత్వరగా ఇక్కడికి రాలేరు. హరవల్లభుడు ఎవ్వరికీ ఏమీ చెప్పకుండా ఎక్కడికో వెళ్లిపోయాడు. ఈనాటివరకు ఇంటికి తిరిగిరాలేదు. అందుకనే డబ్బువర్షాట్లుకూడా అతడు ఏమీ చేయలేదు. ప్రజ్ఞేశ్వరుడు వెంటనే ఈవిషయాన్ని అర్థంచేసు కున్నాడు. అయినప్పటికీ అత డిల్లోకాన్ని మర్చిపోలేదు.

పితాస్వర్గః పితాధర్మః పితాహిపరమం తపః !

పితర ప్రీతిమాపన్నే ప్రియతే సర్వదేవతాః ॥

“నేను చనిపోయినా అభ్యంతరమేమీలేదు. నువ్వు చనిపోవటం నాకు ఎంతో దుఃఖకారణమవుతుంది. నేను జీవించలేను. మనిద్దర్ని రక్షించుకునేముందు నాన్నగారిని కాపాడాలి” అని అన్నాడు ప్రజ్ఞేశ్వరుడు.

‘ఆ భయమేమీలేదు. నేనలాగో తప్పించుకోలేను, వారి కే ఆపదారాదు. వారు తెలుచుకుంటే మిమ్మల్ని కూడా కాపాడగలరు. వారికి ఏనూత్రం కీమదిగే సూచనలు కన్పించినా నేను తప్పించుకోలేనానికీ ప్రయత్నించవని శపథం చేస్తున్నాను. మీరుచెప్పినా చెప్పకపోయినా నేను చేయదలచిందదే. మీరునిశ్చింతగా వుండండి ”

ఈమాటను ప్రభుల్ల హృదయపూర్వకంగానే అంది. హరవల్లభుడు ఆమెను సర్వవాశనం చేసినప్పటికీ, ఇప్పుడు రాణిని నాశనం చేయయత్నించినప్పటికీ, ఆమెఅతనిక్షేమాన్నే కాంక్షిస్తోంది. అందుకు కారణం ప్రభుల్ల నిష్కామవ్యక్తి. నిష్కామధర్మాన్నా దరించేవారు, వ్యక్తుల్ని గాక వారిక్షేమాన్నే ఆలోచిస్తారు.

కానీ ఇంతలో నదీతీరపు అడవిలోనుంచి గంభీరమైన తూర్యనాదం వినిపించింది. ఇద్దరువ్యక్తులూ త్రుళ్ళిపడ్డారు.

4

“నిశీ!” అని పిలిచింది దేవి.

నిశి నావపైకి వచ్చింది.

“ఆ భేరీనాదం ఎవరిది?”

“గడ్డంబాబా ఆరు కుంటాను.”

“రంగరాజ్ దేనా?”

“అవును. అలాగే వుంది.”

“అదేమిటి? నేను రంగరాజ్ తో ఉదయమే దేవీగఢానికి వెళ్ళవలసిందని చెప్పానే?”

“మధ్యలోనుంచే తిరిగి వచ్చినట్లున్నారు.”

“రంగరాజ్ ను నావద్దకు పంపు.”

“భేరీనాదం చాలాదూరానవినిపించింది. ఇక్కడినుంచి కేకఅందదు. నేను వెళ్ళి అతనిని తీసుకువస్తాను” అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

“మీరేమీ చేయవద్దు, క్రిందికి వెళ్లి నిశియొక్క చాతుర్యాన్ని చూడండి” అని అంది రాణి.

ప్రజేశ్వరుడు, నిశి ఇద్దరూ క్రిందికివచ్చారు. నిశి ఒక పిల్లన గ్రోవిని తీసి పాడసాగింది. ఆవిద్యలో నిశికి మంచిప్రావీణ్యంవుంది. సంగీతవిద్యను ఆమె రాజదర్బారులో నేర్చుకొంది. రాణికి వీణ నేర్పిన గురువు నిశియే. ఆమె వేణువుపై మల్హారరాగం ఆలాపించింది కాస్సేపటికే రంగారాజ్ నావలోకి వచ్చాడు.

“నువ్వు నావపై వెళ్ళు. నీముందు ఏ విషయాన్నీ దాచరు. అక్కడ జరిగేసంభాషణను వచ్చి నాతో చెప్పు” అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు నిశితో.

నిశిగదిలోంచిబయటకు వెళ్లి అంతలోనేమళ్ళీ వెనుదిరిగి వచ్చి ‘మీరొకపర్యాయంఅటుచూడండి’ అని చెప్పింది ప్రజేశ్వరునితో. ప్రజేశ్వరుడుతన వెళ్ళబెట్టి బయటకుచూశాడు. అడవిలోనుంచి లెక్కలేనంతమంది జనం బయటకు వస్తున్నారు.

అతడు నిశ్చిన్దేశించి “ఎవరు వాళ్ళందరు? సైనికులా?” అని అడిగాడు.

“నూ లాతీదళం వలెవుంది. రంగరాజ్ వెంటవచ్చి వుంటారు.”

దేవికూడా ఆమనుష్యుల్నే చూస్తోంది. ఇంతలో రంగరాజ్ వచ్చి ఆశీర్వాదించి నిల్చున్నాడు.

“రంగరాజ్! నువ్విక్కడి కందు కొచ్చావ్” అని అడిగింది రాణి.

రంగరాజ్ ఏమీమాట్లాడలేదు, రాణిమళ్ళీ అడిగింది— “నిన్ను ఉదయం దేవీగఢం పంపానుగదా! అక్కడికి ఎందు కని వెళ్ళలేదు. నా ఆజ్ఞను ఎందుకు తిరస్కరించావ్?”

“నన్ను దేవీగఢానికి పంపారు—మార్గంలో భవానీ తాకూర్ గారు కలిశారు.”

“భవానీ తాకూరా?”

“కుంపిసీసైన్యం మిమ్మల్ని పట్టుకొనుటకు వస్తుందని వారిద్వారా తెలిసింది. అందుకని మేమిద్దరమూ మన వీరుల్ని తీసుకొని బయలుదేరి వచ్చాం. మన వీరుల్ని అడవిలో వుంచి నేను ఒడ్డున కూర్చున్నాను— కుంపిసీనావలు బయలు దేరటంచూసి, భీమనాదంద్వారా మన దళానికి తెలియ పర్చాను.”

‘ఆ అడవిలోకూడా సైనికులు ఉన్నారా?’

‘మేము వాళ్ళను ముట్టడించి వేశాం.’

‘తాకూర్ గారు ఎక్కడున్నారు?’

‘మన దళాన్ని వెంటబెట్టుకొని అటుగావస్తున్నారు.’

“నువ్వొదరు వీరుల్ని తీసుకొచ్చావ్?”

“వెయ్యిమంది వరకు వుంటారు.”

“సైనికులు ఎందరుంటారు?”

“అయినా వందలని విన్నాం.”

“ఈపది హేనువందల మందిలో యుద్ధం జరిగితే ఎందరు మరణిస్తారు?”

“నాలుగైదువందలమంది వరకు మరణించవచ్చు.”

“వెళ్లి తాకూర్ గారితో చెప్పు, నువ్వకూడా వినుమీరు చేసిన ఈపనికి నాహృదయం చాలా బాధపడుతోంది.”

“ఎందుకని తెల్లీ?”

“ఒక స్త్రీ ప్రాణాలను కాపాడటానికి ఇందరి ప్రాణాలు తీయ యత్నించారుమీరు. మీకుధర్మజ్ఞానమేమీ లేనేలేదా? నాకు ఆయువుమూడితే నేనేమరణిస్తాను - నాగురించి నాల్గు వందలమంది చావడం ఎందుకు? ఇంతమంది ప్రాణాలు తీసి నా ప్రాణం కాపాడుకునేంత నీ చురాల ననుకున్నారానన్ను.”

“మీరుంటే అనేకమంది ప్రాణాలు నిలుస్తాయి.”
దేవి ద్వేషము, శ్రోధంత ‘ఛీ’ అంది గట్టిగా. ఈ కీరసా-
రానికి రంగరాజు తలవంచుకున్నాడు. “భూమిబద్ధలైతే నేను
అందులో ఇమిడిపోతాను” అని ఆలోచించ సాగాడతడు.

దేవి శ్రోధంతో కళ్ళెరచేసి, ద్వేషం వెలిగిక్కుతూ
“రంగరాజ్! తక్షణం మనడలాన్ని తీసుకొని వెళ్లిపొమ్మని
తాకూర్ గారితో చెప్పు. ఒకక్షణం ఆలస్యం చేశావంటే నేనీ
నడిలో దుమికి ప్రాణాలు విడుస్తాను, అప్పుడిక మీరెవ్వరూ
రక్షించలేరు నన్ను” అని అంది.

రంగరాజ్ ముఖం చిన్నబోయింది - 'నేను వెళ్ళి
తాకుర్ గారితో విషయాలన్నీ చెప్తాను. వారికి ఉచితమని
తోచినదేదో చేస్తారు. నేను మీ ఇద్దరి ఆజ్ఞలను శిరసా
వహించేవాడిని' అన్నాడు.

రంగరాజ్ వెళ్ళిపోయాడు. నిశి వారి సంభాషణంతా
వింది. రంగరాజ్ వెళ్ళగానే ఆమె దేవిచెంతకువచ్చి 'నీ
ప్రాణాలను నీయివ్వవచ్చినట్లు చేసుకోవచ్చు. ఇతరులకు చెప్పే
అధికారం లేదేమో. కానీ ఇప్పుడు నీ భర్తకూడా వున్నా
డిక్కడి, వారినిగురించేనా ఆలోచించు' అని అంది.

'ఆలోచించాను సోదరీ ! ఆలోచించికూడా ఏమీ
చేయలేకపోయాను. ఇక ఆ పరమేశ్వరునిదే భారమంతా.
జరగవలసిందేదో జరుగుతుంది. ఏది ఏమైనా ఒక విషయం
మాత్రం ముఖ్యం. నా భర్త ప్రాణాలను కాపాడటానికైనా
సరే ఇంతమందిని బలిచేసే అధికారం నాకులేదు. నా భర్త
నాకు సర్వమున్నూ, కానీ వాళ్ళందరికీ ఏమవసరం?'

నిశి దేవి మాటలువిని లోలోపల ఆమెను ఎంతగానో
శ్లాఘించింది. 'నిజమైన నిష్కామధర్మాన్ని నేర్చింది.
ఈమెతోకలసి మరణించటంకూడా సుఖకరమే' అనియోచిం
చింది నిశి.

నిశి వెళ్ళి ఈ విషయాలన్నింటినీ ప్రజేశ్వరునితో
చెప్పింది. ప్రజేశ్వరుడు ప్రభుల్లను ఇప్పుడిక తన ధర్మసత్తి
గానే అరంచేసుకోలేదు - 'నిజంగా ఆమె దేవత. నేను మహా
పాపిని. దొంగ అని నిందించటానికి వచ్చాను నేను' అను
కున్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

ఇటు అయిదునావలూ దేవిరాణి నావను సమీపించాయి. ప్రభుల్ల వాటిని కన్నెత్తి చూడనైనా లేదు. నిశ్చలంగా నావపై కూర్చుంది.

ప్రభుల్ల కుంపిసీవారి నావల్ని చూడడటంలేదు, తమ దళాన్ని చూడటంలేదు. ఆమె దూరంగా ఆకాశంలోకి చూస్తోంది. ఆకాశంలో చాలాసేపటినుంచి ఒక మబ్బులేనుక కగ్నిస్తోంది. చూస్తూచూస్తూ వుండగానే అది మరికొంచెం వ్యాపించింది. 'జయ్ జగదీశ్వర్?' అంటూ ప్రభుల్ల నావపై నుంచి దిగివచ్చింది.

రాణి గదిలోకి రావటంచూసి 'ఇప్పు డేమి చేయదల చావు?' అని అడిగింది నిశి.

'నా భర్తను రక్షిస్తాను.'

'మరి నువ్వో?'

'నా విషయం అడగవద్దు. ఇప్పుడు నేను చెప్ప బోయే విషయాన్ని, చేయబోయే విషయాన్ని జాగ్రత్తగా ఆలోచించి అనుసరించు. నీసంగతి, నాసంగతి ఏమైనా సరే, నా భర్తను, దివాను, మామగారినీ రక్షించాలి.'

నిశితో ఈమాట చెప్పి రాణి శంఖం పూరించింది. 'సరే అంతవరకైనా మంచిదే' అంది నిశి.

'మంచి, చెడు తర్వాత చూడు. ఇప్పుడు చేయాల్సిం దేమిటో నీకు చెప్తాను జాగ్రత్తగా విను. అంతా నీ మీదే ఆధారపడివుంది.'

త్రిశతానవీ తీరానవున్న అడవిలోంచి దేవీరాణి వీర

సైన్యం చీమలబారువలె బయటకువస్తోంది. ఎర్రని దుస్తులు ధరించారు. నీటిలో దిగాల్సి వస్తుంది కనుక వాల్లెవరూ కాళ్ళకు పాదరక్షలుధరించలేదు. బల్లాలు ధాలులుఉన్నాయి. అందరివద్ద తుపాకులుకూడా వున్నాయి కానీచాలాతక్కువే. అందరివద్దా లాఠీలున్నాయి. ఇదిబెంగాలీల జాతీయఆయుధం. దీనినెలా ఉపయోగించాలో బెంగాలీలకు తెలుసు. లాఠీలు పోయిన తరువాతనే బెంగాలీలు ఇంత సిగ్గీవులై పోయారు.

కుంపిసీనావలు దేవీరాణి నావను సమీపించాయి. అది చూసి వాళ్ళందరూ పరుగున దుముకుతూ వస్తున్నారు. 'దేవీరాణికిజై' అనే జయఘోషతో కుంసినీ నావలపైకి బయల్దేరారు. వారు కుంపిసీ నావలకంటే ముందుగానే రాణి నావవద్దకు చేరుకున్నారు. శంఖనాదం వినిగానే అనేకమంది వీరులు రాణి నావలోకి ప్రవేశించారు. అలా ప్రవేశించిన వాళ్ళందరూ నావనునడిపే నావికులే. అవసరమైతే లాఠీ. బల్లెములను ఉపయోగించటానికి కూడా సిద్ధపడేవారు, కానీ ఇప్పుడు వారికెవరికీ యుద్ధంలో పాల్గొనాలనేకోర్కెలేదు. అందరూ తమతమస్థానాల్లో తెడ్లు, తెరచాపలు, చుక్కాని వద్దకూర్చున్నారు. ఇంకా అనేకమంది వీరులు నావలోకి వచ్చారు. నాల్గయిదు వందలమంది ఒడ్డున నిలబడే కుంపిసీ నావలపైకి బల్లెములు విసరసాగారు. కుంపిసీసైనికులనేకమంది తుపాకులకు సన్నీలుతగిలించి క్రిందకిదుమికారు. మరికొందరు సైనికులు రాణి నావపై దండెత్తారు. ఇరుపక్షాలు చేతులు

కలిపి పోరాడసాగాయి. తుపాకి ధ్వనులు, మూల్గులు, లాఠీ దెబ్బలు- కేకలు- వీటన్నిటితో ఆ ప్రదేశం గందరగోళంగా తయారయింది. ఒకరిమాట ఒకరికి విన్పించటంలేదు.

ఇరుపక్షాలు దూరదూరంగా వుండి యుద్ధం చేస్తూ వుండటంవల్ల రాణి సైనికులను ఎదుర్కోలేక పోతున్నారని దూరంగా వుండి లాఠీతో యుద్ధం చేయలేదు. నావల్లోవుండటం సైనికులకు కొంత ఇబ్బందిగానే వుంది. ఒడ్డున వున్న సైనికులు సన్నీలతో విజయవంతంగానే పోరాడుతున్నారు- నావల్లోవున్న సైనికులుమాత్రం బల్లెములు, లాఠీలు తగిలి నేలగుాలుతున్నారు.

ప్రభుల్లపైనుంచి క్రిందిగదిలోకి వచ్చిన కొద్దిసేపటికే ఇదంతా ప్రారభమయింది. 'భవానీతాకుర్కు నా వార అందివుండదు. ఒకవేళ అందినప్పటికీ వారు నా మాటను విన్పించుకొనివుండరు. నేను మరణించలేననితలంచివుంటారు. సరే, నేనూ చేసిచూపిస్తాను' అనుకుంది.

రాణిగావుండే కాలంలో దేవీకి చాలా మంచి గుణాలనేకం అభ్యాయి. వాటిలోఒక టేమిట టే, ఒకవస్తువేదే నా ఏవిధంగా ఉపయోగపడుతుందని భావించినాసరే తనవద్ద వుంచుకొనేది. వెంటనే దానిని ఉపయోగించే అవకాశం కూడా లభించింది. ఆమెవద్ద ఒక తెల్లజుండావుంది, రాణి బయటకువచ్చి తెల్లజుండాను పెక్కెత్తింది.

ఆజుండాను చూడగానే యుద్ధం వెంటనే ఆగిపోయింది. ఎక్కడి వారక్కడే యుద్ధం చేయటంనూ నిలబడ్డారు, ఉధృతంగావీ చేతులనుఅకస్మాత్తుగా ఆగిపోయినట్లు. ఉవ్వెత్తుగా

లేచే సముద్రకరటాలు అకస్మాత్తుగా ఆగిపోయాయి.
పశాంతమైన సరస్సువలె వున్నట్లుంది వాతావరణం.

ప్రజేశ్వరుడు తనచెంతనే నిలబడివుండటం రాణి గమనించింది. ఇటువంటియుద్ధసమయంలో రాణి బయటకు వెళ్ళటంచూసి ప్రజేశ్వరుడు ఆమె శానుకనే బయటకు వచ్చాడు:

‘మిగిలిన జండాను పట్టుకొని ఇక్కడే నిలబడివుండండి. చేను లోనికి వెళ్ళి నిశి, దివాలతో మాట్లాడాలి. రంగరాజ్ గనుక వస్తే నా ఆజ్ఞకు ద్వారంలో వేచివుండవలసిందని చెప్పండి’ అని అంబ రాణి ప్రజేశ్వరునితో.

రాణి ప్రజేశ్వరునికి జండానిచ్చి లోనికి వెళ్ళిపోయింది. ప్రజేశ్వరుడు జండాను పట్టుకొని వుండటంచూసి కల్లెరచేస్తూ అతడు ‘తెల్లజండాను చూపమని నీకెవరా దేశించారు?’ అని అడిగాడు.

‘రాణిగారు ఆజ్ఞాపించారు’

‘రాణిగారి ఆదేశమా? నువ్వెవరు?’

‘గుర్తించలేదా?’

ఒక క్షణకాలం పరిశీలనగా చూసి రంగరాజ్ గుర్తించాడు. ‘నువ్వు ప్రజేశ్వరబాబువా? ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చారు? తండ్రికొడుగులిద్దరూ ఒకే పనికోసం వచ్చారా? ఇతనిని బంధించండి’ అన్నాడు రంగరాజ్.

హరవల్లభునివలె ఇతడుకూడా రాణిని పట్టించటానికే వచ్చాడనీ, ఏదో విధంగా నావలోకి చేరుకున్నాడనీ, ఆలోచించాడు రంగరాజు. రంగరాజు ఆదేశప్రకారం అతనిని బంధించటానికి ఇద్దరువ్యక్తులు ముందుకువచ్చారు. ప్రజేశ్వ

రుడు అందుకు అభ్యంతరం తెలుపలేదు. 'నన్ను బంధించటానికి నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. తెల్లజండా చూపగానే యుద్ధం ఎందుకు ఆగిపోయిందో మాత్రం చెప్పండి' అని అడిగాడు.

'పాపం! పసిపాపవుగదూ? తెల్లజండాచూస్తే కుంపిసి సైన్యం యుద్ధం చేయదనికూడా తెలియదా!' అని అడిగాడు రంగరాజు.

'నాకు అదేమీ తెలియదు. నాకు తెలిసినా తెలియక పోయినా ముందు నువ్వు మీదేరివద్దకు వెళ్ళి ఆ ఆదేశానుసారం జిండా చూపానోకేదో తెలుసుకో. నువ్వు ద్వారంలో వుంటే రాణిగారి ఆదేశం నీకు అందుతుందని చెప్పారు' అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

రంగరాజు గదిద్వారం చేతకు చూశాడు, తలుపులు మూసివున్నాయి- 'అమ్మా, రాణి!' అని పిలిచాడు.

'ఎవరు? రంగరాజా?'

'అవునండి! మన నావలోంచి తెల్లజండా చూపారు. అందుకనే యుద్ధం ఆగిపోయింది.'

'అది నా ఆదేశం ప్రకారమే జరిగింది. 'నువ్విప్పుడా' తెల్లజండాను పట్టుకొని లెఫ్టినెంట్ వద్దకు వెళ్ళు. ఇప్పుడిక యుద్ధం చేయాలైనా అవసరంలేదనీ, నేను లొంగి పోవడానికి సిద్ధమేననీ చెప్పు.'

'నేను జీవించివుండగా అది జరగదు.'

'ప్రాణాలర్పించి కూడా నన్ను కాపాడలేవు'

'అయినా, ప్రాణాలు అర్పిస్తాను.'

‘నామాటవిను! మూర్ఖునిలా గోలచేయకు. నై నికుల
తుపాకులముందు నీ లాఠీలు ఎందుకు పనికొస్తాయి?’

‘వీదైనా చేయగల్గుతాయి.’

‘సరే మీ యిష్టంవచ్చినట్లే చేయండి- నేను జీవించి
వుండగా ఒక్క రక్తబిందువైనా రాలటానికి వీలేదు. అది
జరగటానికి ముందే నేను ప్రాణంత్యాగంచేస్తాను-బయటకు
వెళ్ళి తుపాకుల కెదురుగా నిల్చుంటాను; మీ రెవ్వరూ
రక్షించలేరు. ఇప్పుడు పట్టుబడితే తప్పించుకునే అవకాశం
చిక్కుతుంది. కనుక నన్ను కాపాడటానికి మీ ప్రాణాలు
అర్పించవద్దు. నావద్దచాలా ధనంవుంది. కుంపిసీ వానుషులు
డబ్బుకు దాసులు- నేను తప్పించుకోటం చాలా తేలిక.’

లంచంఇచ్చి పారిపోవాలనేవిషయమే దేవీఆలోచించ
లేదు. ఆ విధంగా చేయాలనే కోర్కెకూడా లేదామెకు.
ఇదంతా రంగరాజ్ ను ఓదార్చి పంపటానికి మాత్రమే. ఆమె
బుర్రలో మెదులుతున్న ఆలోచనలను రంగరాజ్ గ్రహించ
లేదు, కనుక అతనికి చెప్పటంకూడా వ్యర్థమనే భావించింది.
ఆమె పైకి లొంగిపోవటానికేనిశ్చయించుకుంది, కానీ తనఎత్తు
గడముందు కుంపిసీదొరలు ఓడిపోతారని ఆమెకు తెలుసు.
శత్రువులకు చెరుపు చేయకుండానే వారిని సావధానుల్ని
చేయాలనుకొంది. కానీ భర్త, మామ, నిశి, దివాలనురక్షిం
చటంకోసం ఇదంతా చేయుటకు సిద్ధపడింది ఆమెచేయదలచు
కున్న కార్యకమాన్ని అద్దంకో చూచినట్లు స్పష్టంగా
చూస్తూనేవుంది.

‘మీరు లంచం ఇచ్చి వారిని వశపర్చుకోవాలనుకుంటున్నారు, కానీ ధనం అంతా నావలోనేవుంది, మీరు పట్టుబడగానే నావను కూడా వారు స్వాధీనపర్చుకుంటారు’ అన్నాడు గంగరాజ్.

‘నావను మాత్రం స్వాధీనం చేసుకోవద్దని చెప్పవాలి తో. వాళ్ళు నన్ను మాత్రమే వశపర్చుకోవాలి. నావపై వారి కేమాత్రం అధికారం లేదు. నావలోవున్న సొత్తు, నావలోవున్న మనుషుల్ని వారేమీ చేయకూడదు.’

‘వాళ్ళు అందుకు అంగీకరించక నావను దోచుకోడానికి వస్తే?’

‘నావను తాకటానికి కూడా సాహసించవద్దని చెప్పు. నావపైకి గనుక వస్తే నేను పట్టుబడను సరిగదా మళ్ళి యుద్ధం ప్రారంభమవుతుందని హెచ్చరించు. మన వరతును అంగీకరిస్తే నేనే వారి నావలోకి వస్తాను, వార్షికంగా ఈ నావలోకి రాకూడదు.’

ఈ పనుల్లో ఏదో గొప్ప ఎత్తుగడవుందని గంగరాజు గ్రహించాడు. ఆమె చెప్పిన విషయాలను ఆమోదించాడు. అప్పుడు రాణి ‘భవానీతాకుర్ ఇక్కడ వున్నారా?’ అని అడిగింది.

‘వారు నామాటను వినలేదు, ఇంకా యుద్ధం చేస్తూనే వున్నారు.’

‘వెంటనే నువ్వు వెళ్ళి వారిని కలుసుకో. మనవీరులను తీసుకొని తీరం వెంటే తిరిగి వెళ్ళమని చెప్పు. నా రక్షణకు నావలోవున్న జనం చాలు. నన్ను రక్షించడానికి యుద్ధం

అవసరంలేదు, ఆ పరమేశ్వరుడే ప్రయత్నిస్తున్నాడని చెప్పు. అందుకుకూడ వారు అంగీకరించకపోతే ఆకాశంలోకిచూడ మనిచెప్పు. విషయమంతా బోధపడుతుంది వారికి.'

రంగరాజు తలపైకెత్తి ఆకాశంలోకి చూశాడు. వైశాఖమబ్బులు ఆకాశమంతటా వ్యాపించాయి. చుట్టూ అంధకారం ఆవరిస్తోంది.

'అమ్మా! నాదొకకోర్కె. హరవల్లభరాయ్ గూఢ చారిగావచ్చాడు. అతని కుమారుడు వ్రజేశ్వరరాయ్ ను నే నిప్పుడు నావలోవుండగాచూశాను. అతడుసదభిప్రాయంతో రాలేదనే నాఉద్దేశ్యం. అతనినిబంధించాలనుకుంటున్నాను'

ఇదివిని నిశి, దివాలు కిలకిలనవ్వేశారు.

'వద్దు బంధించవద్దు. వారిని అక్కడేకూర్చోని'వుండ నిప్పు, తర్వాత దివాఆదేశాన్ననుసరించి దిగి వెళ్ళిపోతారు' ఆమె ఆదేశానుసారం రంగరాజు వ్రజేశ్వర రాయ్ ను నావ పైభాగాన కూర్చోజేసి భవానీ తాకుర్వద్దకు వెళ్ళి దేవీరాణి సందేశాని చెప్పాడు. మేఘాలనుచూచితాకుర్ మరేమీ మాట్లాడకుండా తనదళంతోసహా వెనుదిరిగి వెళ్ళి పోసాగాడు.

నిశి, దివాలు బయటకువచ్చి నావికులకు రహస్యంగా వదో చెప్పారు.

6

భవానీ తాకుర్ ను సాగనింపి రంగరాజు తెల్లజండా పట్టు కొని లెట్టి నెంటుదొరగారి నావలోకివెళ్లాడు. జండాను చూసి

ఎవ్వరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. అతనిని చూడగానే దొర గారు 'మీరు తెల్లజండా చూసారు, లొంగి పోతారా?' అని అడిగాడు.

'మే మెందుకు లొంగిపోతాం? మీరు ఎవరన్నయితే బంధించాలని వచ్చారో ఆమె మాత్రమే పట్టు బడుతుంది. ఆవిషయం తెలియ జేయటానికే వచ్చాను.'

'దేవీచౌధరాణి లొంగిపోతుందా?'

'అవును.'

'మరి మీరందరూ?'

'మే మెవరు?'

'దేవీ చౌధరాణి దళం.'

'మేము లొంగిపోము.'

'నేను మిమ్మల్నందరినీ పట్టు కోవాలనే వచ్చాను.'

'దళంలో ఎవరెవరున్నారో? ఈవెయ్యిమంది జనం లో ఎవరు దళంలోనివారో; ఎవరుకారో మీకెలా తెలుస్తుంది?'

భవానీ తాకుర్ ఇంకా వెళ్ళిపోలేదు. వెళ్ళిపోయే ప్రయత్నంలో వున్నాడు.

'ఈవెయ్యిమందీ దొంగలే. వీళ్ళందరూ దొంగలతో కలసిపోయి ప్రభుత్వంలో పోరాడుతున్నారు' అన్నాడుదొర.

'వాళ్ళికియద్దంచేయరు, వెళ్ళిపోతున్నారు - అనుగో చూడండి.'

దేవీచౌధరాణి దళం పోతూవుండటం దొరచూశాడు.

క్రోధంతో గర్జిస్తూ 'ఇదేమిపని! మీరు తెల్లజండా

చూసి పారిపోతున్నారా? అని అన్నాడు.

‘దొరగానూ! వాళ్ళు పారిపోతున్నారనటానికి మీరు పట్టుకొన్నదిమాత్రం ఎక్కడ? మీ చేతనయితే పట్టుకోండి. ఇరుగో ఓండాపా రేస్తున్నాను-’ అని రంగరాజు తెల్లజండాను విసరివేశాడు. దొరగారిఆజ్ఞలభించనందువల్ల సైనికులుఎక్కడి వారక్కడే మెదలకుండా వుండి పోయారు.

వారిని వెంబడించటం వ్యర్థమనే భావించాడు దొర. రాత్రిసమయం, పైగా మబ్బులుపట్టి మరింత అంధకారంగా వుంది; అడవిలో మార్గమేకన్పించదు. సైనికులకు ఆ అడవి లోనిమార్గాలు తెలియవుకనుక ఆదళాన్ని వెంబడించలేరు. దొర ఆ వృద్దేశ్యాన్ని వదులుకున్నాడు.

‘సరే, వాళ్ళను వెళ్ళనీ. జరిగేంతవరకే జరుగుతుంది. మీరందరూ లొంగిపోతారా?’

‘ఒక్క దేవీరాణి తప్ప మరెవ్వరూ పట్టుబడరు.’

‘పిస్! ఇకమీరేమిచేయగలరు? అయిదువందలనుంది సైనికులతో మీరు యుద్ధంచేయలేరు. మీదళం అడవిలోకి వెళ్ళిపోయింది!’

నిజంగానే భవానీ తాకుర్ సైన్యం అడవిలో అచ్యుత్య మైపోవడం రంగరాజు గమనించాడు.

‘నాకవేమీ తెలియవు. నాకు చెప్పిన విషయాలనుమీతో చెప్పాను. నావమాత్రం మీ అధీనం చేయబడదు, నావలో వున్న ధనం మీకులభించదు. మాలోఎవరూ మీకులొంగి పోరు, దేవీరాణి మాత్రమే పట్టుబడుతుంది.’

‘ఎందుకవి?’

‘అదినాకు తెలియదు.’

‘నీకు తెలిసినా తెలియకపోయినా, ఆ నావమాత్రం ఇకనాదే, దానిని స్వాధీనపర్చుకుంటాను.’

‘మీరు నావలోకి వెళ్ళకండి. దానినితాకటానికి కూడా వీలేదు. లేనిచోప్రమాదం వాటిల్లుతుంది.’

“ధత్! మా అయిదువందల మంది సైనికులకు మీరు నలుగు రైదుగురు ప్రమాదం కల్గిస్తారా?”

వెంటనే లెఫ్టినెంట్ తెల్లజండాను వినరివేసి ‘నావను పట్టుకోండి’ అని ఆదేశించాడు. సైనికులు నావను ముట్టడించారు.

‘నావపైకి వెళ్ళి, అక్కడవున్న ఆయుధాలను స్వాధీనం చేసుకోండి’ అని ఆజ్ఞాపించాడు దొర. ఆమూట దేవికికూడా విన్పించింది ‘మీవద్దవున్న ఆయుధాలను నదిలో పారేయండి’ అని ఆజ్ఞాపించింది రాణి బిగ్గరగా. దేవీరాణి ఆజ్ఞను వినగానే నావలోని వాళ్ళందరూ తమతమ ఆయుధాలను నదిలో పారేశారు. ఇది చూచి దొరకు చాలా అసంతృప్తి కలిగింది.

‘నావలోకి వెళ్ళి చూద్దాం ఏముందో?’ అన్నాడు దొర.

‘దొర! మీరు జబర్దస్తీగా నావలోకి వెళ్తున్నారు. తర్వాత నన్ను నిందించి ఫలితంలేదు’ అన్నాడు రంగరాజు.

‘నిన్ను నిందించటం ఎందుకు?’ అని దొర ఒక్కసారి కుణ్ణిమాత్రమే వెంటబెట్టుకొని నావలోకి వెళ్ళాడు. అదిగొప్ప సాహసకార్యమేమీకాదు. నావలో ఎవరివద్దా ఆయుధాలు లేవు. దేవీరాణికి దివ్యాస్త్రమంటి అపారమైన మేధాసంపత్తి వుందని దొరకు తెలియదు. ఆమెకు మరో ఆయుధాలు అవసరంలేదు.

రంగరాజు కూడా దొరవెంట నావలోకి వెళ్ళాడు. గది ముందుకు వెళ్ళగానే తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. లోనికి అడుగు పెట్టగానే అక్కడిదృశ్యాన్ని చూసి ఇద్దరికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది.

మొట్టమొదట ప్రజ్ఞేశ్వర రాయ్ ను బంధించి తెచ్చిన రోజున ఏవిధంగా ఆగది అలంకరించబడివుందో అదేవిధంగా వుండిప్పుడు కూడా. గోడలపై అందమైన చిత్రాలున్నాయి. అందమైన తివాసీపరిచివుంది. వివిధ సుగంధద్రవ్యాలున్నాయి. పెండి స్తంభాలపై సుగంధ తైలదీపాలు వెలుగుతున్నాయి. పైచుంచిబంగారు గొలుసుకొక బంగారుదీపం ప్రవేశిస్తోంది. కానీ ఇవాళ అక్కడ ఒక్క బాలీసుకాదు, రెండు బాలీసులున్నాయి. సువర్ణ రత్నాభరణాలు అనేకం ధరించిన అందమైన యువతు లిద్దరు కూర్చోవివున్నారు. విలువైన దుస్తులు ధరించివున్నారు. దొరవాళ్ళు గుర్తించలేదు, వాళ్ళిద్దరూ నిశిదివాలని రంగరాజు గుర్తించాడు.

కూర్చునేందుకు దొంగరికి ఒక వెండిపీటవేశారు. అతడు దానిమీద కూర్చున్నాడు. దేవీరాణి ఎక్కడుందా అని చుట్టూ చూడసాగాడు రంగరాజు. గదిలో ఒకమూల తన సామాన్యమైన దుస్తులు ధరించి దేవీని లొచ్చివుంది. ఆమె వేషంలో ప్రత్యేకత ఏమీలేదు. ముతక చీర, విరబోసిన జుట్టు, చేతికి ఒక గజ.

‘దేవీ చాధరాణి ఎవరు? నే నెవరితో మాట్లాడాలి?’ అని అడిగాడు దొర.

‘నాతో మాట్లాడండి. నేనే దేవీరాణిని’ అంది నిశి.

అందుకు దివానవ్వి 'ఇంగ్లీషువారని ఎగతాళి చేస్తున్నావా? ఇది ఎగతాళిచేసే సమయమా! దొరగారూ, మా ఇల్లికి పరిహాసాలాడట మంటే మహాసరదా. ఇది పరిహాసాలకు సమయంకాదు. మీరు నాతో మాట్లాడండి, నేనే దేవీ చౌధరాణిని' అని అంది.

'చచ్చావ్! నన్ను గురించి నువ్వు ఉరికంబం ఎక్కడ మెండుకు?' అని నిశి దొరనుద్దేశించి 'దొరగారూ, ఈమె మా అక్క. నా పెళ్ళండే ప్రేమవల్ల నన్ను కాపాట్టానికి మీతో అబద్ధంచెపుతోంది. కానీ, నా ప్రాణాలు కాపాడుకోటానికి అక్క ప్రాణాలను అర్పించేంత మూఢురాలను కాదు. ప్రాణాలు తుచ్చమైనవి. మా బెంగళీస్త్రీలు తేలికగా ప్రాణత్యాగం చేయగలరు. నేనే దేవీరాణిని! ఎక్కడికి రావాలంటారు?' అంది నిశి.

'దొరగారూ, మీ వసుక్రీస్తు మీద ఒత్పేసి చెప్తున్నాను, నిరపరాధిని బంధించకండి. నేనే దేవిని!' అంది దివా.

దొర వ్యాకులతతో రంగరాజు నుద్దేశించి 'ఏమిటీ తమాషా? వీరిద్దరిలో దేవీ చౌధరాణి ఎవరో నువ్వయినా చెప్పు' అని అడిగాడు.

రంగరాజుకు ఏమీ అర్థంకాలేదు. ఇందులో ఏదో ఎత్తువుందని మాత్రం అతడూహించాడు అందుకని బుద్ధిచుపయోగించి నమస్కరిస్తూ నిశిని చూపుతూ...

'ఈమెయే దేవీ చౌధరాణి' అని అన్నాడు.

ఇంతవరకు మానం వహించిన దేవీ నోరు విప్పి మాట్లాడింది. 'నేను మధ్యలో కలిగించుకొని మాట్లాడవలసిందికాదు;

కానీ ఈ అబద్ధం ఆధారంతో పట్టుబడినప్పుడు అందరూ చంపబడతారనే ఉద్దేశ్యంతో నిజం చెప్పున్నాను. ఈమె దేవికాదు. రంగరాజ్ దేవిని తల్లిగా భావిస్తాడు. అందుకని ఆమెపైవుండే ప్రేమవల్ల దేవిని రక్షించటంకోసం మరొకరిని రాణి అని చెప్పున్నాడు' అని అంది.

దొర విసుగుతో 'ఎవరేమరిరాణినివారు?' అన్నాడు.

'నేనే దేవిని' అని అంది రాణి.

ఈ విషయంలో రాణికి, నిశి-దివాలకు, రంగరాజుకు మధ్య వాదవివాదాలు ప్రారంభమయ్యాయి. రంగరాజు నిశిని దేవి అంటున్నాడు. దేవి, నిశి, దివాలు 'నేను స్వీనంలే నేను స్వీనంని వాదించుకోనాగారు. దీనితో పెద్దరథసప్రారంభమయింది.

దొరగారు ఏదోవిధంగా ఆవివాదాన్ని పరిష్కరించాలని తలచి 'మీ రిద్దరిలో ఎవరో ఒకరు రాణియై వుంటారు. ఈమెమాత్రం దాసీ, దేవికాదు. మీలో ఆ పాపాత్మురాలెవరో చెప్పండి. మీరుదాచటంవల్ల ప్రయోజనమేమీలేదు. ప్రస్తుతానికి మీ ఇద్దరినీ బంధించి తీసుకుపోతాను. ఆతర్వాత చౌధరాణి ఎవరైతే వారినిఉరితీస్తాము' అని అన్నాడు.

అప్పుడు నిశి, దివాలిరువురూ 'ఇంత వివాదం ఎందుకు? మీవంట ఒకగూఢచారి వచ్చాడుగదా? వారుఇక్కడవుంటే పిలిపించండి. చౌధరాణి ఎవరో చెప్పేస్తారు.' అన్నారు.

రాణియొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యం హరవల్లభబాబును నావలోకి పిలిపించటమే. అతనిని రక్షించనిదే రాణి తనరక్ష

ణను గురించి ప్రయత్నించడు. నావలోకిరాకుండా వారు సురక్షితంగా వుంటారనే నమ్మకంలేదు.

ఇదికూడా త్రోసివేయూల్సిన ఉపాయంకాదని భావించాడు దొర. తనవెంట వచ్చిన సైనికునితో హఠాత్తుగా భార్యను పిలిపించమని చెప్పాడు. 'ఎక్కడ, ఎక్కడ' అని అందరూ కేకలువేయసాగారు. ఆగూఢాచారిఎవరో, ఎక్కడున్నాడో ఎవరికీ తెలియదు.

5

హఠాత్తుగా భార్య ఆసమయమందు యుద్ధక్షేత్రంలోనే ఉన్నాడు. ఆయితే విధిలేక వున్నాడేకాని ఇష్టంవుండికాదు. మొట్టమొదట ఆ సమీపానికికూడా రాలేదు. 'శృంగిణాన్ శస్త్రపాణినామ్' ఇత్యాది చాణక్యుని ఉపదేశాలను స్మరించుకొని సైనికులున్న నావలోకి వెళ్ళలేదు. ఒక చిన్నబోటులో వచ్చి దేవీరాణినావను లెట్టినట్లుచూపించి అక్కడినుంచి అరక్షోసుమారం పారిపోయాడు. మబ్బులు దట్టంగా పట్టినందువల్ల తుఫాను గనుకవస్తే తనబోటుమునిగిపోతుందేమోనని భయపడ్డాడు. డబ్బుకు ఆశిస్తే ప్రాణాలేపోతాయి. దహన సంస్కారం చేయటానికి నాశివంకూడా దొరకదు. అనిఆలోచించి బోటులోంచి గట్టుకు చేరుకున్నాడు. కానీ అక్కడ చుట్టుపట్ల ఒక మనిషైనా కనిపించకపోయేసరికి వారికి చాలా భయంవేసింది. తేళ్ళు, పాములు, పులులు, దొంగలు గుర్తుకొచ్చేసరికి తానిక్కడికి రావటం అనవసరమేననిభావించాడు. హఠాత్తుగా దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది.

అదేసమయాన తుపాకి కాల్చిన ధ్వని వినవచ్చింది. సైనికుల కోలాహలం తగ్గిపోయింది. సైనికులు జయించి వుంటారనీ, ఆ దొంగలరాణిని బంధించివుంటారు, గనుకనే యుద్ధం ఆగిపోయివుంటుందని భావించాడు హరవల్లభుడు. ఇప్పుడిక యుద్ధం తేత్రంలోకి వెళ్ళాలనే ఆనుకున్నాడు. అయితే ఈ అంధకారంలో వెళ్ళే దెలా? ఆ బోటువానిని పిలిచి “అక్కడికి వెళ్ళదెలా?” అని అడిగాడు హరవల్లభుడు.

“వెళ్ళటానికేముంది, బోటులోకిరండి, తీసుకు వెళ్ళాను. మళ్ళీ యుద్ధం ప్రారంభమైతే మనల్ని చంపరుగదా?” అని అడిగాడు నావికుడు.

“సైనికులును మనల్నేమీ చేయరు. ఇప్పుడిక యుద్ధం కూడా జరుగదు. దొంగలందరూ పట్టుబడ్డారు. మబ్బుల్ని చూస్తే తుపాను ముంచుకొచ్చేట్లుంది, బోటులో వెళ్ళే దెలా” అని అన్నారు హరవల్లభుడు.

“తుపాను వచ్చినా బోటు మునగదు” అన్నాడు నావికుడు.

అతని మాటలకుందు నమ్మకం లేకపోయినా మరో గత్యంతర లేక హరవల్లభుడు బోటులోకి వెళ్ళాడు. బోటు నెమ్మదిగా నావవద్దకు చేరుకొంది. సైనికుల సంకేతభాష హరవల్లభునికి తెలుసు. అందుకని అతని నెవరూ ఏమీ అనలేదు.

అప్పుడే హరవల్లభునికోసం సైనికులు వెతుకు తున్నారు. హరవల్లభుడు నావలోకి వెళ్ళి అక్కడున్న బంట్లో తుతో “నేనే గూఢచారిని” అని చెప్పాడు.

“కష్టాన్ దొరవారు మిమ్ముల్ని పిలిచారు” అని చెప్పా డా బంట్లోతు.

“ఎక్కడున్నారు?”

“గదిలో వున్నాను, మీరుకూడా వెళ్ళండి”

హరవల్లభుని రాకసంగతి తెలిసి దేవి వెళ్ళడాని కుపక్రమించింది.

“దొరవారికి ఫలహారం ఏర్పాటుచేస్తాను” అని అటూ దేవి లోనికి వెళ్ళింది.

హరవల్లభుడు గదిలోకి అడుగు పెట్టగానే అక్కడి ఐశ్వర్య అలంకారాలను, నిశి, దివాల అందచందాలను చూసి చకీతుడయ్యాడు. దొరగారికి సలాంచేయటం మర్చిపోయి నిశికి నమస్కరించారు. నిశి నవ్వి “నమస్కారం ఖాన్ గారూ!” అని అంది.

అమాట విని దివాకూడా “నమస్కారం ఖాన్ గారూ నాకు నమస్కరించలేదేం? నేను వీరికి రాణిని” అని అంది.

దొరగారుహరవల్లభుని బునుద్దేశించి “వీళ్ళిద్దరూ మేమే దేవీ చౌధరాణీమని మోసంచేస్తున్నారు. ఇంతకూ అసలు దేవీచౌధరాణి ఎవరో తెలియక మీకు కబురంపాను. వీరిలో దేవీరాణి ఎవరు?” అని అడిగాడు.

హరవల్లభుడు చాలా ఇరకాటానపడిపోయాడు. గడచిన ఏడు ఏడు పదునాల్గు తరాల్లోనూ దేవీరాణిని ఎవరూ చూడలేదు. ఏమీచేయాలా అని కొన్నేపుతీవ్రంగా ఆలోచించి నిశిని చూపించాడు. నిశి కిలకిల నవ్వింది. కంగారుపడతూ “పొరపాటు” అంటూ ఈ పర్యాయం దివాను చూపించాడు.

దివాకూడా కిలకిల నవ్వేసింది. మరింత గాబరాతో హరవల్ల భుమ మళ్ళీ నిశిని మాపించాడు. దొరగారు క్రోధోన్మత్తులై హరవల్లబాబు నుద్దేశించి ఛీ జాతిహీనుడా! పందీ! గుర్తించ లేవా?," అని అన్నాడు.

"దొరగారూ! ఆగ్రహించకండి. వారికి తెలియదు. వారి కుమారునికి తెలుసు. వార బాబాయి ఇప్పుడినావపైభాగాన వున్నాడు. ఇక్కడికి రప్పించండి, వారు గుర్తించవచ్చు" అని. అది దివా.

హరవల్లభుడు ఆకాశంనుంచి క్రిందికి పడద్రోసి నట్లు అదరిపడి "మా అబ్బాయా?" అని అడిగాడు.

"అనే విన్నాం."

"వ్రజేశ్వరుడేనా?"

"అవును. అతడే."

"ఎక్కడున్నాడు."

"నావ పైభాగాన."

"వ్రజేశ్వరుడు ఇక్కడికిలా వచ్చాడు?"

"అదికూడా అతడే చెప్తాడు"

అతనిని పిలిపించమని ఆదేశించాడు దొర. దివా రంగ రాజుకు సైగచేసింది. అతడు నావపైకి వెళ్ళి "దివాదేవి మిమ్మల్ని రమ్మంటున్నారు" అని చెప్పాడు వ్రజేశ్వరునితో. వ్రజేశ్వరుడు దిగి గదిలోకివచ్చాడు. దివా ఆదేశించి నప్పుడే క్రిందికి రావలసిందని దేవీరాణి ముందుగానే చెప్పి వుంది.

దొర వ్రజేశ్వర రాయ్ ని చూసి “నువ్వు దేవీ
చౌధరాణిని గుర్తించగలవా?” అని అడిగాడు.

“గుర్తించగలను.”

“ఇక్కడ పున్నవారిలో దేవీచౌధరాణి వుందా?”

“లేదు.”

దొర క్రోధంతో కన్నుగానక “ఏమిటి? వీళ్ళిద్దరిలో
ఎవరూ దేవీచౌధరాణి కారా?” అన్నాడు.

“వల్లిద్దరూ ఆమె దాసీలు.”

“ఓహో! అయితే నువ్వు దేవి నరుగుదువా?”

“బాగుగా ఎరుగుదును.”

“మంచిది, వీళ్ళిద్దరూకానిచో దేవినావలో నేటిక్కడో
దాగివుంటుంది. ఆ దాసీవేషంలో పున్న స్త్రీయే దేవీరాణి
కావచ్చు, నేను నా వనుసోదాచేస్తాను. నువ్వు నా పెంటవచ్చి
దేవి ఎవరో చూపించు.”

“మీరు సోదా చేయదల్చుకుంటే చేసుకోండి.
చూపించాల్సిన అవసరం నాకేముంది?” అన్నాడు వ్రజేశ్వ
రుడు.

ఆ జనాబువిని దొరగారికి చాలా విస్మయంకల్పింది.
“ఏంరా కులహీనుడా! నువ్వు గూఢచారివికావా?” అని
గర్జించాడు.

“కాదు” అని వ్రజేశ్వరుడు గట్టిగా చాచి దొరగారి
చెంప అడిగేట్లు చరిచాడు.

“అయ్యో! అదేమిదనిరా! ఇంకేముంది, కొంపదీశావు”
అని వచ్చేవాడు హారవల్లభుడు.

‘తుపాను’ అని అరిచాడు బయటినుంచి జమీదారు.

ఉన్నకొద్దీ తుపాను ఉధృతం కాసాగింది.

ప్రజేశ్వరుడు దొరగారిని కొట్టగా నేగదిలోంచి రెండు సార్లు శంఖం పూరించారు.

నావను ఒక మేకుకు కట్టారు. అక్కడ ఇద్దరు మనుష్యులు కూర్చోనివున్నారు. శంఖనాదం వినగానే వాళ్ళిద్దరూ త్రాటిని వదలి నావలోకి చేరుకున్నారు ఒడ్డునవున్న సైనికులు వారిని చంపుటకు ముందుకు వచ్చారు. కాని కనురెప్పలాటలో వానినిట్టికోటం, నావరివ్వున గాలివాలు గామాడుకుపోవటం జరిగింది. దేశయొక్క బుద్ధిశుశలరముందు అయిదువందలమంది కుంపిసీ సైనికులు క్షణంలో ఓడిపోయారు.

దొరగారు ప్రజేశ్వరుని దెబ్బకు ప్రతీకారం చేయాలని పిడికిలి బిగించి పెకలేతోగా ఇది జరిగింది. అంతకు ముందీ చ్చిన ఆ దేశాల ననుసరించి శంఖనాదం వినగానే క్షణంలో అన్నీ చకచకా జరిగిపోయాయి. గాలి విసుకుకు నావ ఒక ప్రక్కకు వరగడంకో దొరగారు చుట్టచుట్టుకొని నిలిచి, దివాలపాదాల ముందుకు దొర్లాడు. ప్రజేశ్వరుడు, రంగరాజ్ దొరగారి మీద పడ్డాడు. మారవల్లభుడు మొదట నిలిపెబడ్డాడు, ఆ తర్వాత రంగరాజు పాదాలవద్దకు దొర్లుకూపోయాడు. నావ మునిగిపోయిందనీ, ఇప్పుడిక ఆ కాలికా నేవికూడా రక్షించ లేదని ఆలోచించాడు.

కానీ నావ మునిగిపోలేదు. నిలదొక్కుకొని గాలు వాలుగా విద్యుత్తులా సాగిపోయింది. క్రిందపడిపోయిన వారందరూ మళ్ళీ లేచి నిల్చున్నారు. నావచుట్టూ నీటిలో

నిలిచివున్న కుంపిసినైనికులు నావక్రిందపడి మునిగిపోయారు. కొందరికి దెబ్బలు తగిలాయి. మరికొందరు ముందుగానే తప్పుకున్నారు. వారిబోటులు కూడా నావను ఢీకొని మునిగిపోయాయి. నది అక్కడ లోతుగా లేకపోవడంవల్ల ఎవరూ మరణించలేదు. కానీ పైకిలేచి చూస్తే నావ ఎవరికీ కనిపించలేదు. తుపానులో కలిసిపోయి నావ ఎటుగా వెళ్ళిందో కూడా ఎవరూ చూడలేకపోయారు కుంపిసినైనన్యం చిన్నాభిన్నమైపోయింది. దేవి వారందరినీ ఓడించి ముందుకు సాగిపోయింది. దొరగాడు, మారవల్లభుడు వారికి బంధీలయ్యారు. క్షణకాలంలో విజయం లభించింది. అందుకనే దేవి ఆకాశంలోకి చూసి 'పరమేశ్వరుడే నన్ను కాపాడుటకు ఉద్యమించుచున్నాడు' అని అంది.

8

నావ నదీప్రవాహాన్ని చీల్చుకొంటూ బాణంవలె నివ్వన దూసుకుపోతోంది. అలలు ఉప్పెత్తుగాలేచి నావను తాకటంవల్ల భయభక్తశబ్దం పుడుతోంది, తుపానుకూడా భయంకరంగావుంది. కానీ ఇటువంటి అపదల్ని ఎవరొక్కనేందుకువీలుగా నిర్మించబడిందానావ. నావికులు కూడా బాగా ఆరితేరినవారు. నాలుగు తెరచాపలతో నావ చాలా తీవ్రంగా సాగిపోతోంది. నావ ఒరిగినప్పుడు పుచ్చకాయలవలె దొర్లిన వాళ్ళందరూ, నెమ్మదిగా లేచి నిల్చున్నారు. మారవల్లభ బాబు యజ్ఞోపవీతాన్ని వ్రేలికి చుట్టుకొని కాలికాదేవిని స్మరించుకొంటున్నాడు.

మునిగిపోతామని అతనిభయం. దొరగారు పిడికిలి బిగించి వ్రజేశ్వరునిపైకి లంఘించారు. వ్రజేశ్వరుడు పైకిలేచిన దొరగారి చేతిని గట్టిగా పట్టుకున్నాడు.

‘అయ్యో! ఎంతపనిచేశావ్? ఇంగ్లీషువారితో దెబ్బలాడుతున్నావా!’ అని హరవల్లభుడు తన కొడుకును నిందించాడు.

‘నేను వారితో దెబ్బలాడుతున్నానా తేకవారునాతో దెబ్బలాడుతున్నారా? అన్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

‘అయ్యో! వాడింకాచిన్నవాడు. బుద్ధిహీనుడు. అతని తప్పును తుమించండి. అని హరవల్లభుడు చేతులు జోడించి దొరగారిని ప్రార్థించాడు.

‘చాలా తుంటరి. నమస్కరించి తుమాభిక్ష వేడుకుంటే మన్నిస్తాం’ అన్నాడు దొర.

‘వ్రజేశ్వరా! అలాగేచేయరా బాబూ! దొరగారికి నమస్కారంచేసి తుమాభిక్ష వేడుకో!’ అన్నాడు హరవల్లభుడు.

‘మహాశయా! మాహిందువులు తండ్రికజ్జనుధిక్కరించరు. మీకునమస్కారం, మన్నించమని కోరుతున్నాను అని అన్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

దొరగారు వ్రజేశ్వరుని పితృభక్తిని చూసి చాలా సంతసించి అతనినిమన్నించాడు. అతడు వ్రజేశ్వరునిచేతినిపట్టుకొని గట్టిగా పూసాడు. గత పదునాలుగు తిరాల్లోనూ వారి వంశంలో ‘షే కేశాండ్’ పేరును కూడా ఎవరూ వినివ్రుండలేదు. మూడునివలె చూస్తూ నిల్చున్నాడు. మళ్ళీ మరొక పర్యాయం కరస్పర్శ చేయవలసి వస్తుందనే భయంతో బయటకు వెళ్ళి

కూర్చున్నాడు. తుపానుమాత్రం ఉధృతంగావుంది, వర్షం అంత ఎక్కువగా లేదు.

రంగరాజుకూడా బయటకువచ్చి ద్వారాన్ని ఆనుకొని కూర్చున్నాడు-రెండుప్రక్కలా కాపలావుంది. అటువంటి సమయమందు జాగ్రత్తగా వుండటం చాలా అనసరం. నావ చాలా జోరుగా పోతోంది. హఠాత్తుగా వదైనా ఆపద సంభవించినా సంభవించవచ్చు.

దొరగారు మళ్ళీ ఆవెండి పీటపైకూర్చొని 'ఈదొంగల చేతుల్నుంచి యిప్పుడేవిధంగా బయట పడాలి? శృంగు బంధించటానికి వచ్చి నేనే బంధించ బడ్డాను.. స్త్రీలతో ఓడిపోయాను. ఇక ఇంగ్లీషువారికి ముఖం చూపేదెలా? తిరిగి వెళ్ళకుండా వుంటేనే మంచిది' అని ఆలోచించ సాగాడు.

కూర్చొనుటకు హఠాత్తుగా భునికి ఎక్కడా 'చోటు కన్పించ లేదు. నిశి బాలీసు చెంత కూర్చున్నాడు వెళ్ళి.

“మీరు కాస్తేపు నిద్రిస్తారా?” అని అడిగింది నిశి.

“ఇప్పుడిక నిద్రమాత్రం వచ్చేడుస్తుందా?”

“ఇప్పుడు రాకపోతే మరెప్పుడు వస్తుంది?”

“అంటే మీ వుద్దేశ్యం?”

“ఇంకా మీకు నిద్రపోయే అవకాశం ఎక్కడ దొరుకుతుంది?”

“ఏం?”

“మీరు దేవీచౌధరాణిని బంధించటానికి వచ్చారు గదా!”

“అది-అది మీకు తెలుసా?”

“ఒక పేళి పట్టుబడివుంటే ఏమి జరిగేదో తెలుసా?”

“ఏం, ఏమీ జరుగదు-ఏం జరుగుతుంది?”

“మరే శిక్షా కాదు-ఉరిశిక్ష విధించేవాడు.”

“అదేమీ జరిగేది కాదు-అది—”

“దేవి నీకు అపకారమేమీ చేయలేదు. పైగా నీకు చాలా ఉపకారంచేసింది. నీ గౌరవమర్యాదలు మంటగలసి నీ ప్రాణాలుపోయే తరుణంలో యాభైవేల ధనసహాయంచేసి నిన్ను రక్షించింది. అందుకు నువ్వు చేసే ప్రత్యుపకారమిదా? ఇవాళ ఆమెను ఉరికంబమెక్కించసిద్ధమయ్యావేళ నీకు తగిన శిక్ష ఏమిటో నువ్వే చెప్పు.”

హరవల్లభుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

“ఇంకా మరో రాత్రిని నువ్వు చూడలేవు. అందుకనే యివాళ్ళికి నిద్రపోమ్మని చెప్పాను. నావ ఎక్కడికి వెళుతుందో చెప్పగలవా?” అంది నిశి.

హరవల్లభునిలో ఇప్పుడిక మాట్లాడే శక్తి కూడా లేదు.

“అక్కడొక శ్మశానంవుంది. మరణదండన విధించే వాళ్ళకు మేము అక్కడికే తీసుకువెళ్లి చంపుతాం. ఇప్పుడు నావ వెళ్లేది అక్కడికే. అక్కడికి చేరగానే దొరగారిని ఉరితీయమని రాణిగారి ఆజ్ఞ! నీ కేమి శిక్షవిధించారో తెలుసా?” అని అడిగింది నిశి.

హరవల్లభుడు ఏడ్వనారంభించాడు - “నన్ను రక్షించండి” అని చేతులు జోడించి ప్రార్థించాడు.

“నిన్ను రక్షించేవాళ్లు కూడ పాపాత్ములే. నిన్ను శిలువ వెయ్యమని రాణిగారి ఆజ్ఞ.”

హరవల్లభుడు తలబాదుకుంటూ రోదించసాగాడు. తుపానుధ్వనిలో అతనివప్పు వజ్రేశ్వరునికి గానీ, దేవీకిగానీ విన్పించలేదు. దొరగారు మాత్రం విన్నారు. “ఛీ, మూర్ఖుడా! విప్పుడైనా చావవల్సిందే! దే! దే! ఏడ్వడమెందుకు?” అన్నాడు.

ఆమాటను పాటించకుండా ఆవృద్ధబ్రాహ్మణుడు నిశికి నమస్కారంచేస్తూ “నన్నెవరూకాపాడలేరా?” అని అడిగాడు.

“నీవంటి నరాధముణ్ణికాపాడటం అంటే పాపంచేసుకున్నట్లే. మా రాణి దయాస్వరూపిణి. కానీ నిన్ను గురించి దయాభిక్ష ఎవరుకోరుతారు.”

“లక్షరూపాయ లిస్తాను.”

“ఆమాట అనడానికి నీకు సిగ్గులేదా? యాభైవేల కోసం ఇంత విశ్వాసఘాతం తలపెట్టినప్పుడు లక్షరూపాయల కోసం ఏదైనా చేస్తావు.”

“మీరు ఔష్ఠిసల్లే చేస్తాను.”

“నీవంటి వానివల్ల ఏపనులూ జరుగవు.”

“ఒక్కొక్కప్పుడు అల్లులు కూడా ఉపయోగపడతారు. నేనెమి చేయాలో చెప్పండి. హృదయపూర్వకంగా ఆ పనిని నెరవేరస్తాను-నన్ను కాపాడండి.”

నిశి ఆలోచించి ‘నివల్ల నాకు ఒక్కపని జరగవచ్చు- కానీ నీవంటినానివల్ల ఆ పని నెరవేరకపోవటమే మంచిది’ అని అంది.

‘నీకు నమస్కారంచేస్తాను-నీచేతులు పట్టుకుంటాను’ అంటూ భీతిచెందిన హరవల్లభుడు నిశి చేతిల్ని పట్టుకొయత్నించాడు.

నిశితన చేతుల్ని వెంకీలాక్కొని 'జాగ్రత్త! ఈ చేతుల్ని శ్రీకృష్ణభగవానుడు పట్టుకున్నాడు. సరే, అంత కాళ్ళూ చేతులు పట్టుకోవల్సిన అవసరంలేదు. నువ్వింతగా ప్రాధేయపడుతున్నావు గనుక నిన్ను కాపాడయత్నిస్తాను. కానీ నేను చెప్పినట్లు నువ్వు చేస్తావని నాకు సమ్మతంలేదు. నువ్వు జూదగొండివి, విశ్వాసఘాతకుడివి. పాపాత్ముడవు - గూఢచారిగా వ్యవహరిస్తున్నావు - నిన్ను విశ్వసించేదెలా?" అంది.

“ఏ ప్రమాణం చేయమన్నా చేస్తాను.”

“నీప్రమాణాలా, ఛీ! దేనిమీదప్రమాణం చేస్తావో?”

“గంగానది, రాగి, తులసిమొక్క - నీయిష్టంవచ్చిన వాటి సాక్షిగా ప్రమాణం చేస్తాను.”

“ప్రశ్నేశ్వరుని శిరముచు స్పర్శించి ప్రమాణం చేయ గలవా?”

“మీ యిష్టంవచ్చినట్లు చేసుకోండి. నే నివేదించేయను” అని గర్జించాడు అకస్మాత్తుగా.

కానీ ఆ ఆవేశం తుణికిమైనదే. మళ్ళీ అతడు చేతులు నలపసాగాడు. “మరింకే ప్రమాణం చేయమన్నా చేస్తాను. నన్ను కాపాడండి.”

“సరే, ప్రమాణం చేయవద్దు - నువ్వు మాస్వాధీనం లోనేవున్నావుగదా! చూడు, నేను కులీనులపిల్లనే. మా ఇళ్ళలో వరుడు లభించటంకష్టం. నాకుమాత్రం ఒకవరుడు లభించాడు. మా ఇల్లెల్లి వివాహం ఇంకా కాలేదు.”

“వయస్సెంత?”

“ఎంతోనా! ఇరవై నాలుగు, ఇరవై అయిదుంటుంది.”

“అవును. ఉన్నతకుటుంబాల్లో ఇటువంటివి చాలా జరుగుతాయి.”

“అవును. జరుగుతున్నాయి - ఇప్పటికైనా ఆమె వివాహం జరక్కపోతే కులభ్రష్టుల మవుతాం. నువ్వు మా ప్రతిష్ఠను నిలబెట్టు. మీరు మా ఇల్లెల్ని వివాహమాడినట్లయితే మా కుటుంబశౌరవం నిలుస్తుంది నేను ఈ విషయమే రాణిగారితో చెప్పి నిన్ను రక్షిస్తాను.”

హరవల్లభునికి నెత్తిమీది బరువు దించినట్లయింది. మరొక వివాహంచేసుకోడం, కులీనుల్లో కష్టమైనపనికాదు - ఎంతపెద్ద పిల్లనైనా సరే వివాహమాడవచ్చు. నిశి ఆశించిన జవాబే లభించింది.

“ఇదేమంత గొప్పవిషయం? పెద్దమనుషులగౌరవాన్ని పెద్దమనుషులే నిలబెట్టాలి. కానీ ఒక విషయం. నేనుముసలి వాడినైపోయాను. వివాహమాడే వయస్సు మించిపోయిందిప్పుడు. మా అబ్బాయి వివాహమాడితే పనిజరుగదా?”

“అతడు యిష్టపడతాడా యిందుకు?”

“నేనుచెప్పే అంగీకరిస్తాడు.”

“అయితే రేపు ఉదయమే అతనితో చెప్పండి. నేను పల్లకీనిచ్చి మిమ్మల్ని ఇంటికి పంపిస్తాను ముందు మీరు ఇంటికి వెళ్ళి కావల్సిన ఏర్పాట్లు చూసుకోండి. మేము ఇక్కడే వివాహంచేసి సభూవగులిద్దర్నీ పంపుతాం.”

హరవల్లభుని చేతికి అందుబాటులో సర్గంలభించింది. శిలువ చేయబడటమెక్కడ? అంతలోనే కోడల్ని తెచ్చు

కోవడమెక్కడ! ఈ విషయంలో ఇప్పుడిక అలస్యం జరగటం అతనికి ఇష్టంలేదు.

“ముందు నువ్వు వెళ్ళి రాణీగారితో మాట్లాడు” అని అన్నాడు నిశితో.

“ఇదిగో, వెళ్లుతున్నాను” అని నిశి లోనికి వెళ్ళిపోయింది ఆమె వెళ్ళగానే ‘ఆమె నీతో మాట్లాడిందేమిటి?’ అని అడిగాడు దొర.

“అంత ముఖ్యవిషయమేమీ కాదు”

“ఏడుస్తున్నావెందుకు?”

“నే నెందుకు ఏడ్చాను?”

“బెంగళీలు ఇలాగే అబద్ధాలతోర్లు.”

నిశి లోనికిరాగానే దేవీ ‘మా మామగారితో ఏమి మాట్లాడావ్?’ అని అడిగింది.

‘నీకు అత్తగారి సవగల్లుతానో తేదో చూస్తున్నాను.’

“నిశీ! నువ్వు నీ మనస్సును, ప్రాణాన్ని, యశస్వినాన్ని, జీవితసర్వాన్ని శ్రీకృష్ణునికి అర్పించావు. కానీ జూదం-దొంగతనాలను మాత్రం అర్పించలేదు. వాటిని నీకోసం అట్టే పెట్టుకున్నావు” అని అంది రాణి

“దైవానికి మంచివస్తువుల్నే అర్పించాలి. శుద్ధవస్తువుల్ని అర్పిస్తారా ఎక్కడానా?” అంది నిశి.

“నువ్వు సరకంలో కళ్ళి పురుగులు పడి చస్తావ్!”

త్రుసాను ఆగిపోయింది, నావకూడా ఆగింది. రాణి టిక్కిలోంచి తొంగిచూసింది-ఉదయం కావచ్చింద. 'నిశీ! నేడు సుప్రభాతం!' అని అంది రాణి.

"అవును, సుప్రభాతమే!" అంది నిశి.

"నువ్విక అంతరించావు, నేనిప్పుడుఉదయస్తున్నాను" అని అంది దివా.

"నేను అంతరించినవాడే నాకు సుప్రభాతం అగుగాక. ఇవార రాణికి సుప్రభాతం, ఇవ్వాలికో దేవి ధరాణి అంతరిస్తోంది" అంది నిశి.

"అదేమిట రాక్షసి! ఏమిటామాటలు?"

"నిజమే చెపుతున్నాను. రాణి మరణించింది. ప్రభుల్ల అత్తవారింటికి బయలుదేరింది."

"అందుకు ఇంకా చాలా ఆలస్యంవుంది-ముందు నేను చెప్పినపని చెయ్యి-లంగరు వేయమని చెప్పు."

నిశి నావికులతో ఆచూకెప్పగానే వారు నావను తీరానికి చేర్చి లంగరేశారు.

"ఎక్కడికి వచ్చామో రంగరాజును అడిగి తెలుసుకో. ఇక్కడికి రంగపూర్ ఎంతదూరమో, భూతనాథ్ ఎంత దూరమో కూడా అడుగు" అని అంది రాణి.

"ఈ ఒక్కరాత్రి మనం నాల్గోజులు చేసినంత ప్రయాణం చేయగలిగాం. రంగపూర్ ఇక్కడికి చాలా దూరంవుంది-భూమార్గాన వెళ్తే భూతనాథ్ కు ఒకరోజు ప్రయాణం" అని చెప్పాడు రంగరాజు.

“పల్లకి, బోయీలు దొరుకుతారా ఇక్కడ?”

“నేను ప్రయత్నంచేస్తే అన్నీ సాధ్యపడతాయి.”

“స్నానాది నిత్యకర్మలకు మామగారిని క్రిందికి పంపండి” అని చెప్పింది రాణి నిశితో.

“అంత తొందరెందుకు?”

“పాపం, రాత్రంతా మామగారి అబ్బాయి బయటనే కూర్చునివుండిపోయాడు. మర్నెపోయాను ఆవిషయం. సముద్రాన్ని దాటిలంకలోకి ప్రవేశించ లేకపోతున్నాడు” అంది నిశి.

తీర్మాత నిశి హరవల్లభునికి వినబడట్లుగారంగరాజు నుద్దేశించి ‘దొరగారిని ఉరితీయాలిందే. వృద్ధ బ్రాహ్మణునికి విధించిన శిక్షను రద్దుపర్చాం, శిలువ వేయాలి న పనిలే దిక. కాపలాతో స్నానాది నిత్యకర్మలు ముగించుకొనుటకు పంపు” అని చెప్పింది.

హరవల్లభుడు ‘నేనేమైనా చేయాలా?’ అని అడిగాడు.

నిశి కనుసైగతో ‘రాణి నా కోర్కెను మన్నించింది.

నువ్వు స్నానాదులు ముగించుకొని రా’ అని చెప్పింది.

“కాపలా అంటే స్నానంచేయించుటకు ఒక నౌకర్ని వెంటపంపు” అని నిశి రంగరాజు చెవిలో చెప్పింది. రంగరాజు అలాగే వంపుటుచేశాడు.

“దొరగారిని వదిలివేయండి. అతనిని రంగపూర్కు వెళ్ళమని చెప్పండి. రంగపూర్ చాలాదూరంవుంది, వంద మొహరీలు ఇచ్చిపంపండి” అని చెప్పింది రాణి నిశితో.

నిశి వంద మొహరీలను తేచ్చి రంగరాజు చేతికిచ్చి విషయంన్ని చెప్పింది.

రంగరాజు ఇద్దగు మనుషుల్ని వెంటబెట్టుకొని దొర వద్దకువచ్చి 'లే!' అన్నాడు.

"ఎక్కడికి వెళ్ళావు?"

"నువ్వు మా ఖైదీవి-నువ్వు అవేమీ అడగకూడదు" దొరగారు వారివెంట క్రిందికి వెళ్ళారు. వారు దిగిన రేవులోనే హరవల్లభుడు స్నానంచేస్తున్నాడు. వారినిమూసి అతడు 'దొరను ఎక్కడికి తీసుకుపోతున్నారు?' అని అడిగాడు.

"ఈ ఆరణ్యంలోనికి" అని జవాబిచ్చాడు రంగరాజు.

"ఎందుకు?"

"ఆరణ్యంలోకి తీసుకెళ్ళి ఇతనిని ఉరితీస్తాం."

హరవల్లభుడు భయంతో కంపించాడు. సంధ్యావంద నాన్నే మర్చిపోయాడు. ఆ నాటికి సంధ్యావందనం అసం పూర్తిగానే ముగిసింది.

అడవిలోనికి తీసుకువెళ్ళి రంగరాజు దొరతో 'మే మెవర్నీ ఉరితీయం. నువ్వీక సరాసరి ఇంటికి వెళ్ళిపో. మరెప్పుడూ మమ్మల్ని వెంటడించకు. నిన్ను వదిలేశాం వెళ్లు' అని చెప్పాడు.

ఆ మాటవినగానే దొంగకు మొదట విస్మయంకల్గింది. కానీ తర్వాత 'ఆంగ్లేయుల్ని ఉరితీయగల సాహసం ఈ బెంగలీలకులేదు' అనుకున్నాడు!

"రంగపూర్ ఇక్కడికి చాలాదూరం వుంది. ఎలా వెళ్తారు?" అని అడిగాడు రంగరాజ్.

"వీదో విధంగా వెళ్తాను-వీలునుబట్టి!"

“ఏదైనా నావచూసుకోండి! లేదా గ్రామంలోకి వెళ్ళి గుర్రాన్ని కొనుక్కోండి- లేదా పల్లకిని ఏర్పాటు చేసుకోండి. మీకు దారిబత్తెమునకు దేవీరాణి మీకు వందమొహరీలు ఇచ్చింది.”

రంగరాజ్ మొహరీలను లెక్కించి ఇచ్చాడు. దొరగారు అయిదు మొహరీలను మాత్రమే తీసుకొని “ఇవిచాలు నాకు. ఇదైనా అప్పుగా తీసుకుంటున్నాను” అన్నాడు.

“సరే, మేము అడిగినప్పుడు చెల్లించండి. మీసైనికులెవరైతే గాయపడితే వారికి పంపండి, లేదా మీ సైనికులెవరైనా చనిపోతే వారి వారసులకు పంపండి.”

“ఎందుకు?”

“అటువంటివారికి దేవీరాణి చాలాసహాయం చేస్తుంది.”

దొరగారికి విశ్వాసం కలుగలేదు మంచి, చెడు ఏమీ మాట్లాడకుండానే బయలుదేరి వెళ్ళిపోయాడు.

రంగరాజ్ పల్లకికోసం వెళ్ళాడు.

10

అక్కడ మరెవ్వరూ లేకపోవడంచూసి ప్రజ్ఞేశ్వరుడు దేవి చెంతకువచ్చి కూర్చున్నాడు. “మీరు నాకు దర్శనం ఇవ్వడం మంచిదే అయింది. మీ ఆజ్ఞ లేకుండా నేటికార్యక్రమం జరుగదు. ప్రాణాలుకాపాడుకోమని ఆదేశించారు మీరు- కాపాడుకున్నాను- ఇప్పుడిక దేవీ చౌధరాణి లేను,

మరణించింది! ప్రభుల్ల వుండాలా, దేవీవంట పెళ్ళి
మంటారా!" అని అంది.

ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ప్రేమతో ఆమెమోముచుముద్వాడి "నువ్వు
తిరిగి ఇంటికిరా! నాగృహం ప్రకాశమానమైపోయింది- నువ్వు
రానిచో నేనూ పెళ్ళిను" అన్నాడు,

"నేను ఇంటికి రావాలంటే మామగా రేమంటారు?"

"ఆ బాధ్యతంతా నాది. నువ్వేదై నా ఏర్పాటు చేసి
ముందువారిని ఇంటికిపంపు, తర్వాత మనం వెళ్దాం."

"రంగరాజ్ పల్లకీకోసం వెళ్ళాడు."

త్వరలోనే పల్లకీవచ్చింది. హరవల్లభుడు కూడా త్వర
త్వరగా సంధ్యావందనం వగైరా ముగించుకొని నావలోకి
వచ్చాడు. పాలు, వెన్న, ఆము నారికేళఫలాలను తెచ్చింది
నిశి. ఆమె హరవల్లభ బాబును కూర్చోన జేసి "మీరిప్పుడు
మాబంధువులు, ఫలహారంచేయకతప్పదు" అని వత్తిడి చేసింది.

"ప్రజ్ఞేశ్వరుడు ఎక్కడున్నాడు? నిన్నరాత్రి గది
లోంచి ఒయటకు పెళ్ళినతర్వాత మళ్ళీ కన్పించలేదు" అని
అడిగాడు హరవల్లభుడు.

"వారు మా బావగారు అవబోతున్నారు గనుక
వారిని గురించి మరేమీ విచారించవద్దు - వారిక్కడే
వున్నారు. ముందు మీరు ఫలహారం చేయండి, నేను వారికి
కబురంపుతాను- ఆమాట వారితో చెప్పండి."

హరవల్లభుడు ఫలహారం చేయసాగాడు. నిశి ప్రజ్ఞేశ్వ
రుణ్ణి తీసుకొచ్చింది. లోనిగదిలోంచి ప్రజ్ఞేశ్వరుడు అక్కడికి
రావటం చూసి అతనికి చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది.

“ఈ దొంగల రాణులు మా అబ్బాయి అంటే పడి చస్తున్నారు, అదీ ఒకవిధంగా మంచిదే అయింది” అని అనుకున్నా డతడు.

“నువ్విక్కడికి ఎలా వచ్చావో నాకు ఇంతవరకు తెలియనే తెలియదు. సరే ఆ విషయాలన్నీ తర్వాత మాట్లాడుకుందాం. విషయ మేమంటే నేను ఒకవాగ్దానం చేశాను. దాని నెల్లాగైనా నిలబెట్టాలి. ఈమె కులీనురాలు, ఈమె తండ్రిగూడా మన హోదాకు తగినవాడే ! ఈమెకుఒక బిల్లెలుందా, ఎక్కడా వరుడు లభించక పాపం వంశమర్యాద కాస్తాపోతోందట. కులీనుల మర్యాదను నిలబెట్టటంకులీనుల కర్తవ్యం-అది అల్పులవల్ల జరిగేపని కాదాయె! నాకూ మీఅమ్మకూ కూడా నువ్వు మరొక వివాహంచేసుకొని సుఖంగా సంసారం చేసుకోటంఇష్టమే. ముఖ్యంగా పెద్దకోడలు చనిపోయినప్పటినుంచీ యిద్దరికీ వున్న విచారమే అది. మాటయిచ్చిన తర్వాత అది నెరవేర్చటమనేది మన కర్తవ్యమేగదా! కనుక ఈమె బిల్లెల్ని వివాహమాడటం నాకు సమ్మతమే” అన్నాడు హరవల్లభుడు తనకుమారునితో.

“చిత్తం! అలాగే!” అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

నిశికి చాలానవ్వాల్సింది, కానీ ఆమె నవ్వలేదు.

“నేను వెళ్ళటానికి పల్లకివస్తే నేను ముందుగా వెళ్ళి అక్కడ చేయూల్సిన ఏర్పాట్లన్నీ చూస్తాను. నువ్వు శాస్త్రయుక్తంగా వివాహంచేసుకొని రావల్సింది” అని చెప్పాడు హరవల్లభుడు.

“చిత్తం.”

“నేను నీకు వేరుగా చెప్పాల్సిందేముంది. నువ్వుచిన్నవాడవుకాదు. జాతి, కుల, శీలాలను స్వయంగా చూసినివాహం చేసుకో. మా బాధ్యత ఎంతవరకో అది కూడా నీకు తెలిసినదే.”

“చిత్తం.”

హరవల్లభుడు ఫలహారముగించుకొని బయల్దేరాడు; నిశి, వ్రజేశ్వరులిద్దరూ ఆయనపాదాలకు సమస్కరించి పాదధూరిని శిశుమునదాల్చారు. హరవల్లభుడు పల్లకీలో రొచ్చి “బ్రతికిబయటపడ్డాను” అనుకొని దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచాడు. “అబ్బాయిని దొంగలచేతుల్లో వదిలిపోతున్నాను - అయినా భయమేమీలేదు. వాడి మార్గం ఏమిటో వాడికి తెలుసు. అందమనేది అన్ని చోట్లా ఉంది” అనుకున్నాడు.

హరవల్లభుడు వెళ్ళిన తర్వాత వ్రజేశ్వరుడు “ఏమిటిదంతా? మీ చెల్లెలెవరు?” అని అడిగాడు నిశిని.

“తెలియదా? ఆమె పేరు ప్రభులమ్మ”

“ఓహో, అదా! ఇంతకూ వారిని ఎలా ఒప్పించగలిగావు?”

“స్త్రీలకు అనేక ఉపాయాలు తెలుసు. చెల్లెలికి అత్తగారవటం నిషిద్ధం, లేకపోతే మరొక సంబంధాన్ని కూడా రాజీ చేసే దానిని.”

దివా క్రోధంతో “ఛీ! నీకు చావైనా రాదేమే! నీకు సిగ్గుకూడా లేదు. పురుషులతో ఇటువంటి మాటలుమాట్లాడవచ్చునా?”

“పురుషులెవరు? వ్రజేశ్వరుడా? నిన్న చూడలేదా పురుషులెవరో, స్త్రీలెవరో?”

“ఇవాళకూడా చూస్తావు. నువ్వుస్త్రీవిగదా, అందుకని మందబుద్ధిగా వ్యవహరించావు, ఇదేమీ అంత మంచిది కాదు.” అన్నాడు వ్రజేశ్వరుడు.

“మంచిది కాదేమిటి?” అని అడిగింది నిశి.

“తండ్రినిమోసగించవచ్చునా? తండ్రికళ్ళల్లోమమ్మ కొట్టి అబద్ధాలు చెప్పి భార్యతో సంసారంచేయమంటావా? తండ్రి మోసగించినప్పుడు ప్రపంచంలో ఇకమోసం చేయలేని దెబ్బ?”

నిశి నిశ్చేష్టురాలై వ్రజేశ్వరుడు నిశ్చయించిన పురుషుడేననీ, సాముచేయ గర్హించతమాత్రానే పురుషుడు కాదనీ ఆమె తనలోతాను అంగీకరించింది.

“ఇప్పుడేం చేద్దామంటాను?” అని అడిగింది.

“ఏం చేయట మేముంది! ప్రభుల్లను తీసుకోని ఇంటికి వెళ్తాను. నాన్న గారికి విషయాలన్నీ చెప్పివేస్తాను. ఇటువంటి మోసాలు సాగవు.”

“మీనాన్నగారు దేవీచౌధరాణిని ఇంట్లోఅడుగుపెట్టనిస్తారా?”

దేవీరాణి అందుకొని “దేవీ ఎవరు? దేవిరాణి చనిపోయింది. ఇప్పుడిక ఆపేరుకూడా స్మరించవద్దు, ప్రభుల్లను గురించి మాట్లాడు” అని అంది నిశికి.

“ప్రభుల్లనుమాత్రం వారిఇంటిలోఅడుగుపెట్టనిస్తారా?”

“ఆ భారమంతా నాదని చెప్పానుగదా!” అన్నాడు ప్రజేశ్వరుడు.

ప్రభుల్లకు సంతోషమయింది. ప్రజేశ్వరుడు సమరత లేకుండా బాధ్యత వహించే మనిషికాదని ప్రభుల్లకు తెలుసు.

11

అప్పుడిక భూతనాథుడు ప్రయాణసన్నాహము ప్రారంభించారు. రంగరాజును అక్కడే వదలి వెళ్ళాల్సి వచ్చింది; అంతకుముందే ప్రజేశ్వరుని నాకర్లు రంగరాజుయొక్క లాఠీని గుచ్చి మోశారు, చూస్తే అతనిని గుర్తించవచ్చు. రంగరాజును పిలిచి విషయమంతా తెలియపర్చాడు. కొన్ని విషయాలు నిశి చెప్పింది, మరి కొన్ని విషయాలు ప్రభుల్ల చెప్పింది. రంగరాజు దుఃఖిస్తూ “అమ్మా! మమ్మల్ని వదలి వెళ్ళిపోతారా! ఇలా జరుగుతుందని మేమెన్నడూ ఆలోచించ లేదమ్మా!” అన్నాడు. అందరూ కలసి రంగరాజును ఓదార్చసాగారు. దేవీగర్భంలో వున్న ఆమె ఇల్లు వాకిలి, దైవసేవ, దైవసంపద వీటన్నిటినీ రంగరాజు ఇచ్చివేసింది.

“అక్కడికే వెళ్ళివుండు. రోజూ పూజ జరుగుతూ వుంటుంది; ఆనైవేద్యంతోనే కాలక్షేపం చేస్తావుండు. ఇకను రెప్పుడూ దెబ్బలాటలకు వెళ్ళకు. నిజానికి మీరు దేని నైతే పరోపకారంగా భావిస్తున్నారో అది పరపీడనే! దెబ్బలాటల వల్ల పరోపకారం జరగదు. దుష్టుల్ని ప్రభుత్వం శిక్షించకపోతే ఆ పరమేశ్వరుడే శిక్షిస్తాడు. ఈ సృష్టిలో నీకూ

నాకూ ఏమి అధికారం వుంది ? దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ భారాన్ని ఆ పరమేశ్వరునికేవదలి వేయాలి. ఈ విషయాన్ని నేను చెప్పినట్లుగా భవానీ తాకుర్ గారితో కూడా చెప్పి, వారికి నా శతసహస్ర నమస్కారాలు చెప్పి” అని అంది దేవి రంగరాజుతో.

రంగరాజు ఎంతో దుఃఖిస్తూ వారివద్ద శలవు తీసు కున్నాడు. నిశి, దివాలు భూతనాథ్ రేపువరకు ప్రభుల్ల వెంట వెళ్లారు. ఆ నావలోనే వాళ్ళిద్దరూ తిరిగి దేవీగఢానికి వెళ్ళి అక్కడే హరినామ స్మరణతో తమజీవితాల గడుపుకోవాలి. నావలో శీగిరికి కావల్సిన సామాగ్రి యావత్తువుంది. అవి ఎంత విలువైనవో మీరుగమనించేవుంటారు. ఆ సామాగ్రి సంతా నిశి, దివాలకు ఇచ్చివేసి “వీటినమ్మి వచ్చినడబ్బును మీయిష్టప్రకారం ఖర్చుచేసుకోండి. ఏదైనామిగిలితే దరిద్రులకు దానంచేయండి. ఇందులో నాదిఏమీలేదు-కనుక నే నేమీవుంచుకోను” అని దేవి తనవిలువైన రత్నభరితాలను, దుస్తుల్ని సైతం నిశి, దివాలకు ఇచ్చివేసింది.

“ఆభరణాలేమీ లేకుండా అత్తవారింటికి వెళ్తావా” అని అడిగింది నిశి.

“స్త్రీలకు భర్తలకుమించిన ఆభరణం ఏ ముంటుంది? వీరు వుండగా మరో ఆభరణాలెందుకు నిశీ!”

“నువ్వివాళమొదటిసారిగా అత్తవారింటికి వెళ్తున్నావు. నేను నీకు కొంతకట్నం ఇచ్చి దీవించిపంపుతాను. ఇది నా అంతిమకోర్కె-కాదనటానికి వీల్లేదు - నా కోర్కెను మన్నించు” అని అంది నిశి.

నిశి రాజదర్బారులో వున్న రోజుల్లో మహారాణి ఆమెకు అనేక ఆభరణాలిచ్చింది. ఇప్పుడు ఆ ఆభరణాలనే నిశి ప్రభులకు అలంకరించసాగింది. దేవీ తనకు నూత్నాభరణాలు ఇచ్చివుండటం వల్ల ఇంతవరకు ఆమె వాటిని దాచి వుంచింది. అన్నీ ముగిశాయి. ముగ్గురూ ఏడుస్తూ కూర్చున్నారీహ నిశి ఆభరణాల నలంకరించేప్పుడే ప్రారంభించింది. ఆరున్నొక్కరాగం. దివాకూడా గొంతుకలిపింది. ప్రభులకు చాలా ఆనందంగావుంది. అందుకని ఆమె అంతగా ఆనందించింది. ముగ్గురూ ఒకరినొకరు గాఢంగా ప్రేమించుకొనేవారు. ప్రభుల సంతోషంగావుందని గ్రహించి నిశికూడా సంతోషించింది, ఏడ్పు మానేసింది. అందరి బదులు దివాకూడా రాణి ఏడ్చేసింది.

నావ భూతనాథ్ రేవుకు చేరింది. ప్రభుల, నిశి దివాల పాద ధూళిని శిరమునదాల్చి వారివద్ద శలవుతీసుకొంది. వారి దర్బారు ఏడుస్తూ దేవీగఢానికి తిరిగి వెళ్లారు. అక్కడకు చేరిన తర్వాత నావికులకు వారిజీతాలు ఇచ్చిపంపి వేసింది. ఆనావను ఉంచటంకూడా ప్రమాదమే. దానిని కుంపిస్తే సైనికులు గుర్తించే ప్రమాదంవుంది. నిశి ఆ నావను రెండు సంవత్సరాలవరకు పోయ్యిలోకి ఉపయోగించింది. ఇక మనం నిశి వద్ద శలవు తీసుకోవచ్చును.

భ్రూతనాథ రేవులో నావ ఆగిందోలేదో అప్పుడే ప్రజేశ్వరుడు మరొకవివాహంచేసుకొచ్చాడని, వధువుచాలా పెద్దదని వూరంతా పోక్కింది. చిన్నపిల్లలు, పండుముత్యములు, గ్రుడ్డి, కుంటి, కుష్టు ఎక్కడిపనులక్కడేవదలి చూడటానికి బయలుదేరివచ్చారు. పొయిమీదున్న అన్నాన్ని అలా వదిలి వచ్చేదికొందరు, చేసేచేసే చేపల్ని అక్కడ పారేసి వచ్చేదికొందరు, మరికొందరు స్నానంచేస్తూ ఆ తడి బట్టలతోనే వచ్చారు. తినే అన్నాన్నివదలి అర్థాకలితోలేచి వచ్చిన కొందరు. పొరిగింటికి పుల్లమ్మతో జరిగే కురుక్షేత్రసంగ్రామాన్ని విరమించి ఇరుపయ్యాలూసఖ్యతపడివచ్చేది మరికొందరు. ఈవార్త చెవినిపడగానే దండించే కొడుకును చంకనెత్తుకొని పరుగున వచ్చే ఇల్లాండ్రుకొందరు. భర్తకు అన్నం వడ్డించి మధ్యలోఆదరబాదర వచ్చేవారు కొందరు. 'అమ్మా నాకు కళ్ళుకన్పించవే, స్నానానికి కర్ర పట్టుకొని తీసుకళ్ళు' అని మనుమరాలిని పోరుపెట్టే వృద్ధురాలు ఈ వార్త తెలియగానే నమ్మి నమ్మిగా రేవుకు చేరుకుంది. ఈ విధంగా గ్రామంలోని స్త్రీలందరూ చీరలుజారిపోతున్నా గమనించక, పట్టుముడివూడిపోయినా ఎక్కడ ఆలస్యమవుతుందో అనే ఆదుర్దాతో రేవుకు చేరుకున్నారు. పెద్దలెదుట సిగ్గునుకూడా పాటించలే దెవరూ. ఆ కాసేపూ లజ్జాదేవి అక్కడినుంచి పారిపోయింది.

వధూ వరులిద్దరూ ఒడ్డుకు చేరి నిల్చున్నారు. ప్రజేశ్వరునితల్లి దిష్టితీసింది. వధువును చూడటానికి ఇంతనుంది స్త్రీలు

వచ్చారు, అయితే పెండ్లి కుమార్తె నిండా వేసుకున్న ముసుగును తొలగించలేదు. ఎవ్వరూ ఆమె ముఖాన్ని చూడలేక పోయారు. అత్తగారు హఠాత్తు ఇచ్చేప్పుడు ముసుగుతీసి కొద్దిగా ఆమె ముఖాన్ని చూసి త్రుళ్ళిపడింది. 'కోడలు అందమైనదే' అని అంది. ఆమె కళ్ళనిండా నీళ్ళు నిండాయి.

'అమ్మలారా! చాలాదూర ప్రయాణం చేసి వచ్చారు. బాగా అలసి పోయారు. ముందు ఇంటికి తీసుకువేళ్ళే విశ్రమిస్తారు. ఇహ కోడలు రోజూ ఇక్కడే వుంటుందిగాదా! మీరు రోజూ చూడనేచూస్తారు' అని సాగనల్ల అత్తగారు.

అందుకు అందరూ అసంతృప్తి చెంది అలా కమాటా అంటూ వెనక్కి తిరిగారు. అత్తగారి దోషానికి కోడల్ని నిందించారు. ఏ ఒక్కరూ ఆమె ముఖాన్ని చూడలేదు.

'అచ్చు కోతిముఖం' అని అందరు తమ ద్వేషాన్ని వ్యక్తంచేశారు. గొప్పవారిళ్ళ ఇటువంటివి ఎన్నో జరుగుతాయి. అనితమతమ అనుభవాలను చెప్పసాగారు. గోవింద ముఖర్జీ యాభేయేండ్ల పెండ్లి కూతుర్ని తెచ్చుకున్నాడనీ హరచటర్జీ మహాశయుడు డెబ్బదియేండ్ల కన్యను వివాహమాడాడనీ అలంకారాలను, ఆతిథ్యములను జోడించి కథవలె చెప్పసాగారు. క్రమంగా అంతా సర్దుకొంది.

తల్లి వ్రజేశ్వరుణ్ణి చాటుగా పిలిచి 'ఈకోడలు ఎక్కడ దొరికింది బాబూ!' అని అడిగింది.

'ఇది వివాహం కాదమ్మా!'

'పోయిన ఈరత్నం ఎక్కడ లభించింది?' అని జొబజొబ కన్నీరు కార్చింది.

‘ఆపరమేశ్వరుడే కటాక్షించాడు, నాన్నగారితో నువ్వేమీ చెప్పవద్దు. నేనే వారితో విషయాలన్నీ చెప్తాను.’

‘నువ్వు చెప్పాల్సిన అవసరమేమిటి నాయనా! నేనే చెప్తాను. ముందు మూడునిద్రలుకానీ, నువ్వేమీ విచారించకు. అంతవరకు ఎవరితోనూ ఏమీ చెప్పకు.’

ప్రజేశ్వరుడు తెల్లిమాటను అంగీకరించాడు. ఈభారాన్ని తెల్లి వహించినందువల్ల అతడు బ్రతికిపోయాడు.

మూడునిద్రలు అయిపోయాయి నిర్విఘ్నంగా. పెద్ద అడవిలో గలేడు, కొద్దిమందిబంధువుల్ని మాత్రం పిలిచి పని జరిపించాడు హరవల్లభుడు. అన్నీ జరిగిన తర్వాత భార్య హరవల్లభునితో ‘ఇది ఇప్పుడు క్రొత్తగా జరిగిన వివాహం కాదు - పెద్దకోడలే! అని చెప్పింది.

నిద్రించిన సీంహాన్ని బాణంతో కొట్టినట్లుగా త్రుళ్లి పడి ‘ఏమిటి? ఆ పెద్దకోడలేనా? ఎవరన్నారు?’ అన్నాడు.

‘నేను గుర్తించాను. అబ్బాయికూడా చెప్పాడు.’

‘పది సంవత్సరాల క్రితం చనిపోయిందిగా?’

‘చనిపోయిన వాళ్ళెక్కడై నా తిరిగి వస్తారా?’

‘మరి ఇంతకాలం ఎక్కడుంది? ఎవరి వద్దవుంది?’

‘అవేమీ నేను అబ్బాయిని అడగలేదు - అడగను. అబ్బాయి అవన్నీ తెలిసే తీసుకు వచ్చివుంటాడు.’

‘నేను అడుగుతాను.’

‘నామీదబట్టే, నువ్వేమీ అడగవద్దు. నువ్వొకసారి చేసిన పనికి వాడిప్రాణాలమీదకి వచ్చింది. ఒక్కగాను ఒక్క కొడుకు. నువ్వేమైనా మాట్లాడావంటే నన్ను చంపుకు

తన్నట్టే. మీరు అడిగారంటే నేను ఉరేసుకు ప్రాణత్యాగం చేస్తాను.

‘అలా అయితే జనానికీమాత్రం ఇది క్రొత్త పెండ్లి నన్నీ చెప్పండి,’ అన్నాడు హరవల్లభుడు.

‘అలాగే చేద్దాం.’

ఆమె ఈవార్తను కుమారునితో చెప్పి ‘నేను మీనాన్న గారితో చెప్పాను. వారేమీ మాట్లాడరు. ఇప్పుడిక ఆవిషయాన్ని పొడిగించవద్దు’ అని అంది.

ప్రజేశ్వరుడు ప్రభుల్లకు తెలియజేశాడు.

చుక్కాని పట్టుకొనే సమర్థుడైన నావికుని ప్రియమైన నావకుమరే ప్రమాదమూ వుండదు. ఆవిధంగానే ప్రజేశ్వరుని లిల్లి వంటి ఇల్లాలువున్న గృహంలో అందరూ సుఖ సంతోషాలతో జీవిస్తారు.

13

ప్రభుల్ల సాగర్ ను చూడాలనుకుంది. ప్రజేశ్వరుని

ద్వారా విషయాన్ని గ్రహించిన గృహిణి సాగర్ కు కబురం పింది. ముగ్గురు కోడల్లా ఇక్కడవుండగా చూడాలని ఆమెకు కూడా కోరికగా వుంది.

పిలవటానికి వెళ్ళిన మనిషి వల్ల ప్రజేశ్వరుడు మరొక వివాహం చేసుకున్నాడనీ, కోడలు పెద్దదనీ తెలిసింది సాగర్ కు.

ఆమెకు శ్రోధమూ, ద్వేషమూ కూడా కలిగాయి.

‘మళ్ళీ వివాహమా? మేము స్త్రీలముకాదా! ఆ యో! సామేష్వరా! ఏదరిద్రుని ఇంటిలోనైనా జన్మిస్తే ఎంత బాగుండును! నేను దగ్గరవుంటే వారు మరోవివాహం చేసుకునేవారు కాదేమో!’ అని ఎంతో దుఃఖించింది.

ఈవిధమైన శ్రోధము, అసూయ దుఃఖము తోనే సాగర్ అత వారింటికి వచ్చింది. రాగానే ముందు నయన తారనద్దకు వెళ్ళింది. ఇంతకుపూర్వం వీళ్ళిద్దరికీ ఒకరంటే మరొకరికి గిట్టేదికాదు. కానీ ఇవాళి ఇరువురూ ఒకటయ్యారు. ఇద్దరికీ ఎదురయిన సమస్య ఒకటే. ఆ యోచనతోనే సాగర్ నయన కలుసుకుంది.

కుండా మూతబెట్టివున్న నాగుబాము ఏవిధంగా బుసలు కొడుతావుంటుందో ఆస్థితిలో వుండినయనతార. ప్రపుల్ల వచ్చినతర్వాత ఇంతవరకు ఒక్కనాడయినా ప్రజ్ఞేత్వగుడు నయనతారను కలుసుకోలేదు. దూషణలకు భయపడి తప్పుకు తిరిగేవాడు. ప్రపుల్ల ఒకనాడు కలుసుకొని కూడా తిట్లను భరించలేక వచ్చేసింది. భర్త, సవతి తనకు దూరంగా వుంటున్నారు. ఇసుగుపొరుగు స్త్రీలు కూడా నయనతారతో మాట్లాడేవారే కాదు. నయనతారకు పిల్లలేక్కువ, అదొక ఆపద. వాళ్ళను చావబాడేది.

ఆమెను చూడగానే నయనతార ‘రాత్రి! రా! రా! నువ్వెందుకు తక్కువ కావాలి? ఇంకవరే నా వున్నారా?’ అని అంది.

‘మళ్ళీ వివాహం చేసుకున్నారని విన్నాము.’

‘వివాహం చేసుకున్నాడో ఏంపాడో?’

‘బ్రాహ్మణులేనా?’

‘బ్రాహ్మణులో, శూద్రులో, మహమ్మదీయులో నేనుమాత్రం చూసివచ్చానా?’

‘అలా మాట్లాడటం తప్పుగదా! ఎవరి జాతిని వాళ్లు కించపర్చుకుంటారా?’

‘ఇంత పెద్దపిల్లను వివాహమాడిన వారికి నీతి జాతి ఏముంటాయి?’

‘ఎంత వయస్సు వుంటుంది. మనకంటే పెద్దదేనా?’

‘మీ అమ్మగారి వయస్సు వుంటుంది.’

‘జట్టు పండి పోయిందా?’

‘జట్టు పండకపోతే ఆ వృద్ధవనిత శాస్త్రంబవల్గు మునుగువేసుకొని ఎందుకుంటుంది?’

‘దంతాలన్నీ బాగావున్నాయా?’

‘జట్టు నెరిస్తే పళ్లెరాలకుండావుంటాయా?’

‘అంటే వారికంటే పెద్దదేనన్నమాట!’

‘నువ్వనే దేమిటి?’

‘ఎక్కడయినా ఇటువంటిది జరుగుతుందా?’

‘గొప్పవాళ్ళలో అన్నీ జరుగుతాయి.’

‘అందంగా వుంటుందా?’

‘సాక్షాత్తు దేవకన్య.’

‘నువ్వు వారినేమీ అడగలేదా?’

‘అసలు కన్పిస్తేగా అడగటానికి ! పాత చీపురులా తిసిజారు.’

‘నేనూ ఒకసారి ఆపుతాడి బొమ్మను చూసివస్తాను.’

“వెళ్ళు వెళ్ళు, దర్శించి జన్మపావనంచేసుకో.”

కొత్త సవతిని వెనుకూతూ సాగర్ చెరువు కట్టవద్దకు వెళ్ళింది. ప్రభుల్ల రేవులో కూర్చుని పాత్రలు కడుగుతోంది. సాగర్ అక్కడికివెళ్ళి ‘నువ్వేనా కొత్తకోడలివి?’ అంది.

“ఎవరు, సాగర్! వచ్చావా?” అని ప్రభుల్ల అటుతిరిగింది. సాగర్ ఆమెను చూసి విస్మయంలో-

“దేవీరాణి?” అని అంది.

“మూట్లాడకు ! డిమ్ ! రాణి చనిపోయింది.”

“సల్ల!”

“ప్రభుల్ల కూడా చనిపోయింది.”

“మరి నువ్వు?”

“కొత్త కోడల్ని.”

“అవన్నీ ఎలా జరిగాయో వివరంగా చెప్పు.”

“అవన్నీ ఇక్కడకాదు. గదిలోకి వెళ్దాం! అక్కడ చెప్తాను.”

ఇద్దరూ గదిలో కూర్చుని తలుపులు వేసుకొని మూట్లాడుకోసాగారు. ప్రభుల్ల జరిగినవన్నీ సాగర్తో చెప్పింది. “గృహకృత్యాలెలా వున్నాయి?” అని అడిగింది సాగర్. “రజితసింహాసనంపై కూర్చొని రత్నకిరీటం ధరించి మహారాణిగావున్న తర్వాత అంట్లు బోమటం, ఇల్లుండ్రుడం నచ్చుతాయా? యోగశాస్త్రాధ్యయనం చేసినవారికి వృద్ధబ్రాహ్మణి కథలు నచ్చుతాయా? రెండువేల మందిని శాసించిన నువ్వు ఇతరుల ఆదేశాలను శిరసావహిస్తూవుండ గలవా?” అనికూడా అడిగింది సాగర్.

“వుండగలను గనుకే వచ్చాను. స్త్రీలయొక్క కర్తవ్యం ఇదేగా. రాజ్యపరి పాలనాధికారం వారికిలేదు. సంసార ధర్మమే అన్నికంటే కఠినమైనది ! ఇంతకంటే కఠినమైన యోగం మరొకటిలేదు. అనేకమంది స్వాధ్యాయ, నిరక్షరాస్యుల మధ్య మనం రోజూమెదులుతూ వుంటాం. ఎవరికీ వీనమెత్తు శాధకలుగకుండా వవ్యహరించు కోవాలి. దీనిని మించిన కఠోరమైన సన్యాసం ఏముంది! దీనినిమించిన పుణ్యకార్యమేముంటుంది! నే నీ సన్యాసాన్ని స్వీకరిస్తాను” అని చెప్పింది ప్రభుల్ల.

“అయితే నేనుకూడా కొద్దిరోజులు నీవలె నీకు శిష్యత్వం చేస్తా.”

ఇక్కడ ప్రభుల్ల, సాగర్ గదిలో కూర్చొని మాట్లాడుకొనే సమయాన వృద్ధ బ్రాహ్మణి వద్దకూర్చొని వ్రజేశ్వరుడు భోజనం చేస్తున్నాడు.

“ఇప్పుడు వంటకాలెలా వుంటున్నాయి?” అని అడిగింది వద్ద బ్రాహ్మణి.

వ్రజేశ్వరునికి పది సంవత్సరాల నాటి మాట గుర్తొచ్చింది. “చాలా బాగుంది” అన్నాడు.

“ఇప్పుడు ఆవుపాలెలా వుంటున్నాయి?”

“అద్భుతంగా వుంటున్నాయి.”

“పది సంవత్సరాలైపోయింది, నువు నన్ను గంగా స్నానం చేయించనేలేదు.”

“అయ్యో! మర్చిపోయానే!”

“ఈ వ్యవస్థ గంగా స్నానం చేయించోద్దు. నువ్విప్పుడు

జాతి హీనుడవై పోయావు.”

“అవ్వా! ఉష్! అదేమీ మాట్లాడకు ”

“సరే అయితే! శానిక ఏమీ అనను. వాళ్లెవరూ రాట్నం విరగ్గొట్టకుండా మాత్రంచూడు.”

అతేకమాసాల అనుభవంద్వారా, ప్రభుల్ల అన్నంతా చేసినట్లు సాగర్ గమనించింది. ఇట్లో అందరూ సుఖంగా వున్నారని ప్రభుల్లను చూసుకొని అత్తగారు చాలా సంతసించింది. భారాన్నంతా ప్రభుల్లపై వదలి సాగర్ యొక్క కొడుకును అడస్తూ అత్తగారు కాలంగడిపేది. క్రమంగా మామగారికి కూడా ప్రభుల్ల గుణగణాలు తెలిశాయి. ప్రభుల్లకు అయివ్వమైన పనిని వారెప్పుడూ చేసేవారుకాదు. అత్తమొమలు ప్రతివిషయంలోనూ ఆమె సలహాలు పాటించేవారు. ఆమెయందువారికి అంతవిశ్వాసం కుదిరింది. వృద్ధతామ్మకి వంటభారాన్ని కూడా ప్రభుల్లకు వప్పగించింది. ముగ్గురు కోడళ్ళూ చూస్తూవుండేవారు ఆ పనిని. ప్రభుల్ల ఎప్పుడైతే వారికి వంటపని చూడనప్పుడు ఆరోజు వంటకాలు ఎవరికీ రుచించేవికావు. ప్రభుల్ల వడ్డించకపోతే ఎవరికీ కడుపునిండా భోజనం చేసినట్లుండేదికాదు. చివరికి నయనతారకూడా ఆమె చెప్పితే తనోకి వచ్చింది. ఇప్పుడామె ప్రభుల్లను నిందించదు; ప్రభుల్ల సలహాలేకుండా ఏపని చేయదు. నయనతార సంతానాన్ని ఆమెకంటే ప్రభుల్ల కాగా సంరక్షణచేసేది. ప్రభుల్ల వచ్చిన తర్వాత పిల్లల పాఠశాలలో ఆమెవారి నిశ్చింతగా

వుంటోంది. సాగర్ పూర్వంవలె ఎక్కువకాలం పుట్టింట్లో
వుండ లేకపోయింది - వెంటనే తిరిగివచ్చింది. ప్రపుల్లవద్దవున్న
ప్పుడు ఆమెకు చాలా హాయిగావుండేది.

అందరికీ ఈవిషయాలు చాలా ఆశ్చర్యంగా
కన్పించేవి, కానీ ప్రపుల్లకు ఏమీ ఆశ్చర్యంగాలేదు. ప్రపుల్ల
నిష్కామ ధర్మాన్నభ్యసించింది. ప్రపుల్ల గృహస్థాశ్రమం
లోనే నిజమైన సన్న్యాసిని కాగల్గింది. ఆమె ఏదోఒకపనిని
చేయటంతప్ప మరోకోర్కవదీ వుండేదికాదు. కోర్కె అంటే
తన సుఖాన్ని వాంఛించటమనే అర్థం - పనిచేయటం అంటే
ఇతరుల సుఖానికి యత్నంచేయటం. ఆమె నిష్కామి, కర్మ
పరాయణురాలు. అందుకనే ఆమె నిజమైన సన్న్యాసిని కాగ
ల్గింది. ఆమెస్వర్గ తగిలిన దెల్లా బంగార మవుతోంది.
భవానీ తాకుర్ పానబెట్టిన దివ్యాస్త్రం ఆమె. అందు
కనే ప్రాపంచిక దుఃఖాలను, కష్టాలను సమూలంగా నరికి
వేయగల్గింది. ప్రపుల్ల ఇంతపదునైన దివ్యాస్త్రమని మరవల్ల
భుని ఇంట్లో ఎవరికీ తెలియదు. అద్వితీయుడైన ప్రతిభావం
తుడు, మహామహోపాధ్యాయుడైన భవానీతాకుర్ శిష్యు
రాలామె, గొప్పపండితురాలు. ఆమెకు అక్షరజ్ఞానం వుందని
కూడా వారికెవరికీ తెలియదు. గృహకృత్యాల్లో విద్యనుప్రద
ర్శించాల్సిన అవసరం వుండదు. విద్యావంతులే గృహాన్ని
చక్కగా దిద్దుకోగలరు. కానీ విద్యనుప్రదర్శించే ప్రదేశంకా
దని ఇటువంటిచోట్లవిద్యప్రదర్శించేవాళ్ళు కేవలం మూఢులే!

ఇంట్లో ఆమె పోట్లాడేది ఒక్క ప్రజేశ్వరునితోనే.
'నే నొక్కదానినే భార్యను కాదు; మీరునాకలా భర్త,

మహిమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA131B200
పుస్తకం పేరు	దేవీనివాసం
తారీఖు	30/10/24
ముందు అర్థం	NO
వెనుక అర్థం	NO
మొత్తం పేజీలు	215
విద్య సైజు పేజీలు	NO
భాగం పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	33,34
తయారు చేసినది	APSA
పేజీలు విడదీసినది	Tha
ప్రొఫ్ చేసినది	Ch. Ramya
పరీక్ష చేసినది	HASEEMA
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good